



ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ Μ. ΕΛΙΑ

ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ.



ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ

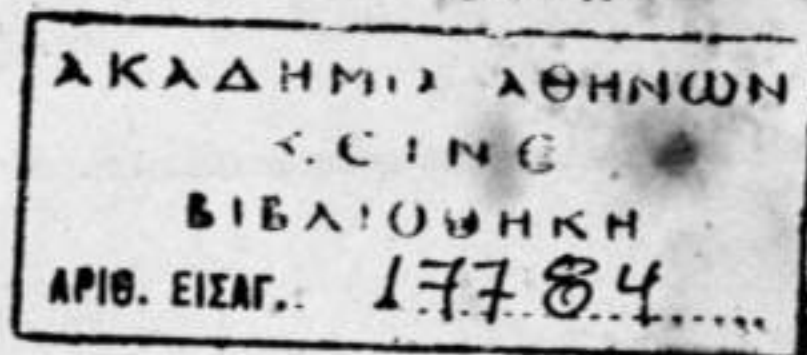
ΔΡΑΜΑ ΕΙΣ ΜΕΡΗ ΠΕΝΤΕ

ΜΕΤΑ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ.

Ἡράκλειος πέφηνεν, ἀριστεὺς μέγας,
ἄλλος τις ὄντως Ἡρακλῆς κατὰ σθένος.
ΕΦΡΑΙΜΙΟΣ, 1346.



Β.Μ.Α.



ΕΝ ΛΕΙΨΙΑΙ

ΕΚ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Γ. ΔΡΟΥΓΟΥΛΙΝΟΥ

1885.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ



ΑΘΗΝΩΝ



Πλούταρχε, σίγα τοὺς παραλλήλους γράφων·
τὸν Δεσπότην ἔκφραζε, καὶ γράφεις ὅλους.

Γ. ΠΙΣΙΔΗΣ, Ἡρακλιάς, Ἀκρ. Α. 112.



Ἡράκλειος! Οἷος κόσμος εὐγενῶν ὀνείρων, ἐνδόξων τροπαίων,
καὶ ἀνεκλαλήτων συμφορῶν ἀναθρώσκει, ἅμα προφερομένου τοῦ
ὀνόματος τούτου, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἐγκύψαντος εἰς τὰς
δέλτους τῆς προγονικῆς ἱστορίας. Τὸ Βυζαντινὸν Κράτος ἐσφά-
δαζεν ὑπὸ τὴν σιδηρᾶν τυραννίαν τοῦ Φωκᾶ· ἀλλ' ἰδοὺ καταπλέει
ἐκ Καρχηδόνος ὁ νεαρὸς λυτρωτής, τὰς ἱεράς εἰκόνας φέρων ἐπὶ
τῶν ἱστῶν, καταθραύει τὸ τέρας, καὶ περιβάλλεται τῶν Αὐγούστων τὸ στέμμα. Ἡ
ἐνθουσιῶσα ὑφήλιος ἀναπνέει καὶ ἀπεκδέχεται μετὰ πεποιθήσεως παρὰ τοῦ κλητοῦ
αὐτῆς τὴν σωτηρίαν. Πλήν, φεῦ, συναντᾷ οὗτος τὴν Μαρτίαν, ἐρᾶται αὐτῆς παρα-
φόρως, καὶ μετατρέπει εἰς σύζυγον τὴν ἰδίαν ἀνεψιάν. Μάτην συμβουλεύει ὁ Πατρι-
άρχης, μάτην ἀπειλεῖ ὁ ἱππόδρομος, μάτην ἱκετεύει καὶ φρίττει τὸ εὐσεβὲς ὑπήκοον,
ὁ νέος Ἡρακλῆς, ἀποσυρθεὶς εἰς τὸ Ἀνάκτορον τῶν Βλαχερνῶν, λησμονεῖ ἐπὶ δέκα
ὄλα ἔτη εἰς τοὺς πόδας τῆς ἐρασμίας Ὀμφάλης τοῦ λοιποῦ κόσμου τὴν ὑπαρξιν.

Τὸ ἀμάρτημα φθείρει βαθμηδὸν τὰς ψυχικὰς αὐτοῦ δυνάμεις· καθῆκον καὶ τιμὴ εἰσὶ κεναὶ πλέον λέξεις διὰ τὸν ὄνειροπολήσαντα τὴν ἀνάπλασιν τῆς Αὐτοκρατορίας. Ὁ ὄλεθρος συμπληροῦται τότε. Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἐγείρει τὸν πολυκέφαλον τράχηλον ἢ ὕδρα τῆς ἀναρχίας, καὶ δεκατίζουσι τοὺς λαοὺς παντοῖαι συμφοραί. Ἐκ τῶν ἔξωθεν ἐφορμῶσι Πέρσαι ἀφ' ἐνὸς καὶ Ἀβαρες ἀφ' ἐτέρου, κατάγουσιν εὐχερεῖς νίκας, καὶ ἀποσπῶσι τὰς ἀφνειοτέρας τοῦ Κράτους ἐπαρχίας.

Πλὴν τί συμβαίνει; Ποῖον τὸ ἀληθάργητον ἄλγος, ὅπερ καταπλήσσει τὸν χριστιανικὸν κόσμον; Ὁ φοβερὸς Σάρδαρος ἐδῆωσε τὴν Παλαιστίνην. Ἰδοῦ, πορθεῖται ἡ ἐπίγειος Σιών, συλοῦνται τὰ πανάχραντα τεμένη, σφάζονται δέκα μυριάδες πιστῶν, καὶ τὸ ἱερὸν ξύλον, ἐφ' οὗ ἐμαρτύρησεν ὁ Θεός, ἀνασπασθὲν ἐκ τοῦ Γολγοθᾶ, κρύπτεται εἰς τῆς Περσίας τὰ βάθη. Αὐτὸς ὁ Πλάστης φαίνεται ἀποστρέφων ἐκ τοῦ ἀμαρτωλοῦ τούτου κόσμου τὸ πρόσωπον. Ἀλλ' ἡ κραυγὴ τῆς οἰκῆς, ἣν ἀναπέμπει ἡ ἀπολλυμένη ἀνθρωπότης, ἐξυπνᾷ τέλος τὸν κοιμώμενον ἥρωα. Σπεύδει οὗτος εἰς τὴν ἀγίαν Σοφίαν, δράττει τὴν ἀχειροποίητον τῆς Παρθένου εἰκόνα, καὶ ταύτην προτάσσων, ὁρμᾷ πρὸς τὴν Ἀσίαν ὁ πρῶτος καὶ περικλεέστερος τῶν Σταυροφόρων. Ἐξ ἔτη διαρκοῦσιν οἱ ἑνδοξοὶ ἀγῶνες, οὓς ὁ κατάπληκτος κόσμος παραβάλλει πρὸς τὴν ἑξαήμερον τοῦ Θεοῦ πλάσιν. Ἀνασκάπτεται ἡ γενέτειρα τοῦ Ζωροάστρου θηβαρμαῖς, πορθεῖται ἡ Περσικὴ πρωτεύουσα Δασταγέρδ, ἀνατρέπεται τὸ γηραιὸν Κράτος τῶν Σασσανιδῶν, καὶ ὁ Ἡράκλειος, κλείσας τὰ Ἑλληνικὰ ὅπλα παρὰ τὸν Σάρον καὶ τὴν Νινευί, ἐπαναφέρει θριαμβικῶς τὸν Σταυρὸν εἰς Βυζάντιον, καὶ ἀνεγείρει αὐτὸν αὖθις ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ.

Ἀλλ' οἵμοι, θανάσιμον ἦν τὸ ἀμάρτημα καὶ μάτην ἤλπισε τὴν ἄφεσιν ὁ ἐστεμμένος πταίστης. Καθ' ἣν στιγμὴν ἀνευφημεῖ αὐτὸν ἡ ὑφήλιος, καὶ πέμπουσι Πρέσβεις οἱ Ἀνακτες τῆς ἀπωτάτης δύσεως καὶ ἀνατολῆς, φάσμα φοβερόν, τὸ Ἰσλάμ, ἐγείρεται καὶ ἀμφισβητεῖ πάντας αὐτοῦ τοὺς θριάμβους. Προφήτης νέου δόγματος, ὁ Μωάμεθ, ἀπειλεῖ καὶ αὖθις τοῦ Σωτῆρος τὸν τάφον. Ἀπὸ τῆς ὥρας δὲ ταύτης ἡ πάλῃ προσλαμβάνει χαρακτῆρα ὑπερφυσικόν, καὶ μεταξὺ τῶν ὁρώντων προσώπων συγκαταλέγονται αἱ ὑπεράνθρωποι ἐκεῖναι δυνάμεις, αἵτινες ἐπέφερον τὴν καταστροφὴν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τραγωδίᾳ. Ἀνθίσταται ἔτι ὁ Ἡράκλειος, ἀλλ' ὡς ὁ Ἰακώβ ὁ παλαίων πρὸς τοὺς ἀγγέλους, κατασυντρίβεται τέλος, ἅμα δὲ καταπεσόντος τοῦ ἥρωος, τοὺς θριάμβους διαδέχεται ἡ ἀπόγνωσις, καὶ ἀνενόχλητος ἄρχει πλέον ἢ ἡμισέληνος ἐπὶ πάσης τῆς ἀνατολῆς.

Τοιαύτη, κατὰ τὴν ἡμετέραν τοῦλάχιστον ἀσθενῆ κατάληψιν, ἡ θεσπεσία αὐτῇ εἰκὼν, ἣν εὗρομεν ἐγκεχωσμένην ἐν ταῖς εὐρωτιώσαις δέλτοις τῶν Βυζαντινῶν

χρονογράφων. Ἐν ᾧ δὲ κέκτηται αὕτη πάντα τὰ στοιχεῖα τῆς ὑψίστης δραματικῆς ἐμπνεύσεως, τῆς δονούσης τὰς μυχαιτάτας ἵνας ὁλοκλήρου τῆς χριστιανικῆς ἀνθρωπότητος, ἐν ᾧ παρεισάγει ἐν τέλει αὐτὴν τὴν εἰμαρμένην, ἣν ἐπεκαλεῖτο ὁ Αἰσχύλος, ἣν ᾔσκησαν ἢ παρεγνώρισαν αὐτὴν οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι ποιηταί, οἵτινες περιέγραψαν τὰς τύχας τῆς Ῥοδογούνης, Ἡγεμονίδος τῶν Πάρθων, ἢ τοῦ Ἀμλέτου, Πρίγκηπος τῶν Δανῶν. Καὶ πράγματι, ὡς ἐκτενέστερον ἐν ταῖς σημειώσεσι λεχθήσεται, περὶ τοῦ Ἡρακλείου δύο μόνον διεσώθησαν δραματικὰ ἔργα, κωμωδία τις τοῦ Καλδερώωνος, καὶ τὸ γνωστὸν δράμα τοῦ Κορνηλίου, τὸ ὑπὸ τῆς κωμωδίας ταύτης ἐμπνευσθέν. Ἀλλὰ περὶ τῆς ἀξίας τῶν συνθέσεων τούτων ἱκανὰ λέγει αὐτὸς ὁ δαιμόνιος Γαλάτης, τὰ ἐξῆς. «Ἡ παροῦσα τραγωδία ἐστὶν ἀληθὲς τόλμημα κατὰ τῆς ἱστορίας, ἐξ ἧς διετηρήθη μόνῃ ἢ διαδοχικῇ τάξει τῶν Αὐτοκρατόρων Τιβερίου, Μαυρικίου, Φωκᾶ καὶ Ἡρακλείου. Τοῦ τελευταίου τούτου ἐνόθευσα τὴν γέννησιν, ἀλλὰ πρὸς ἴδιον αὐτοῦ ὄφελος, καθ' ὅσον μετέτρεψα αὐτὸν εἰς υἱὸν τοῦ περιφανοῦς Μαυρικίου, ἐν ᾧ πράγματι ἐγεννήθη ἐξ ὁμωνύμου τῆς Ἀφρικῆς Πραίτορος. Παρέτεινα πρὸς τούτοις τὴν ἀρχὴν τοῦ προκατόχου αὐτοῦ κατὰ δώδεκα ἔτη, φιλοδωρήσας αὐτῷ υἱόν, ἐν ᾧ ἡ ἱστορία ἀναφέρει μόνον θυγατέρα, τὴν Δομιτίαν, ἣν ἐνύμφευσε τῷ Πρίσκῳ ἢ Κρίσπῳ. Ἐμήκυνα ἐπίσης τὸν βίον τῆς Αὐτοκρατείας Κωνσταντίας, καὶ ἀφ' οὗ ἀπαξ παρεχώρησα τῷ τυράννῳ εἰκοσαετῇ βασιλείαν, ἀντὶ τῆς ὀκταετοῦς, καθώρισα τὸν θάνατον τῆς Ἡγεμονίδος ἐκείνης ἐν τῷ δεκάτῳ πέμπτῳ ἔτει, καίτοι ὁ τύραννος ἐθυσίασεν αὐτὴν τε καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς εἰς τὴν ἰδίαν ἀσφάλειαν ἀπὸ τοῦ πέμπτου.»

Ἐνὶ δὲ λόγῳ ὁ καλὸς καγαθὸς ποιητὴς τοῦ Κίννα καὶ τοῦ Πολυεύκτου τοσαῦτα μετέτρεψεν, ὥστε ἐκ τῆς ἱστορίας, ὡς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, οὐδὲν ἀπέμεινε πλὴν τῶν ὀνομάτων. Οἱ ἡμέτεροι ἀναγνώσται ἐνθυμοῦνται βεβαίως ὅτι, κατὰ τὸ φοβερὸν τέλος τοῦ Αὐτοκράτορος Μαυρικίου εἰς τὸν Εὐρωπίου λιμένα, ὁ τύραννος Φωκᾶς διέταξε τὴν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀτυχοῦς πατρὸς ἀναίρεσιν τῶν πέντε αὐτοῦ υἱῶν «προκολλάζων τὸν βασιλέα τῇ τῶν παίδων σφαγῇ», ὡς λέγει ὁ Θεοφάνης, Σ. 448. Ἀλλ' ὁ μέγας ἐκεῖνος Μονάρχης ἀπέδειξε πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν ἐν τῷ μεγέθει τῶν συμφορῶν, «τῆς γὰρ τιθηνῆς αὐτοῦ κλεψάσης ἓνα τῶν βασιλικῶν μειρακίων, καὶ πρὸς σφαγὴν τὸ ἑαυτῆς ἐπιδούσης, ὁ Μαυρίκιος οὐ κατεδέξατο, ἀλλὰ τὸ ἴδιον ἐπεζήτησε· φασὶ δέ τινες, ὅτι τούτου σφαγέντος, γάλα σὺν τῷ αἵματι ἔρρευσεν, ὥστε πάντας τοὺς ὄρῶντας θρηνῆσαι δεινῶς.» Τὸ σπαραξικάρδιον τοῦτο γεγονός ἐξέλεξεν ὁ Καλδερώων ὡς θέσιν τῆς κωμωδίας αὐτοῦ, ἣν εἰς τραγωδίαν μετέτρεψεν ὁ Κορνήλιος. Καὶ παρὰ

μὲν τῷ Ἰσπανῷ τὸ ἐν λόγῳ μεράκιον, διασωθὲν ὑπὸ τῆς τιθῆνης, ἀνατρέφεται μετὰ τοῦ ἰδίου αὐτῆς υἱοῦ εἰς τὸ βάθος τῶν δασῶν, ἀνδρωθὲν δὲ περιπλέκεται εἰς ἔριδα πρὸς τὸν Φωκᾶν, ἐξελθόντα εἰς θήραν, καὶ φονεύει αὐτόν. Ὁ δὲ Κορνήλιος τὴν τροφόν, ὅπως ἐξευγενίσῃ, ὥς λέγει, τὸ πρόσωπον τοῦτο, μετατρέπει εἰς Δέσποιναν τῆς αὐλῆς, ἣν ἀποκαλεῖ Λεοντίνην. Τὸ διασωθὲν τοῦ Μαυρικίου βρέφος μετατρέπει εἰς τὸν ἀργότερον βασιλεύσαντα Ἡράκλειον, καὶ τέλος τὸν υἱὸν τῆς Λεοντίνης Μαρτιανὸν μετατρέπει εἰς ὑποτιθέμενον υἱὸν τοῦ Φωκᾶ, στηρίζει δὲ ἅπασαν αὐτοῦ τὴν πλοκὴν ἐπὶ τῆς συγχύσεως ταύτης, καὶ καταστρέφει τὸ δράμα διὰ τῆς ἀναιρέσεως τοῦ Φωκᾶ ὑπὸ συνωμοτῶν, καὶ τῆς στέψεως τοῦ Ἡρακλείου, ἥτοι καθ' ἣν ἀκριβῶς στιγμὴν ἄρχεται ἡ ἀληθὴς ἱστορία τοῦ ἡμετέρου ἥρωος.

Ἀλλὰ τὸν περίδοξον ὑπέρμαχον τοῦ Σταυροῦ δεινῶς ἠδίκησε, πλὴν τῆς Μελπομένης, καὶ ἡ Κλειώ. Ἐν ᾧ δικαιоῦται εἰς θέσιν ἀναμφήριστον παρὰ τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον καὶ τὸν Καίσαρα, μόλις παροδικῶς ἀναφέρεται τὸ κλεινὸν αὐτοῦ ὄνομα, καὶ ἡ αἰγλή τοῦ ἑξαήμερου ἀμυδρῶς πλέον διακρίνεται διὰ τοῦ ζόφου τῶν μεταγενεστέρων συμφορῶν. Διὰ τί δὲ τοῦτο; Εὐχερῆς ἡ ἀπάντησις. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐμακάριζε τὸν Ἀχιλλέα, διότι ἔτυχεν ὕμνητοῦ τοῦ Ὀμήρου. Ἀλλὰ καὶ τῶν ἄθλων αὐτοῦ τὴν μνήμην διετήρησε μέγας συγγραφεύς, ὁ Ἀρριανός, ἐν ᾧ τοῦ Καίσαρος τοὺς θριάμβους περιέγραψεν ὁ Κικέρων. Ὁ δὲ Ἡράκλειος μόνους ἔσχε τῆς φήμης αὐτοῦ κήρυκας τὸν μοναχὸν Θεοφάνην, τὸν διάκονον Πισίδην, καὶ τὸν Πατριάρχην Νικηφόρον. Εὐγλωττον τοῦτο μάθημα διὰ τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς. Αἱ μυριόνεκροι μάχαι καταπλήσσουσι τοὺς συγχρόνους, ἀλλὰ τὴν ὑστεροφημίαν σπεῖρει μόνη ἡ γραφὴς τῆς μεγαλοφυΐας. Τοῦ Περιάνδρου, τοῦ Περικλέους, τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ Καίσαρος τὰ ὀνόματα προφέρει ἔτι θαυμάζουσα ἡ ἀνθρωπότης, διότι ἀνέπτυξαν παρὰ τὸν θρόνον αὐτῶν τοὺς μεγάλους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νόας, ἀλλ' οὐδεὶς γνωρίζει τίς ἐσώρευσεν τοὺς λόφους ἐκείνους τῶν κρανίων, οἵτινες καλύπτουσι τὰς ἀύχμηρὰς τῆς Ἀσίας πεδιάδας.

Πρὸς τὸν Ἡράκλειον δικαιότεροί πως ἐδείχθησαν μόνοι οἱ μεταγενέστεροι, οἱ ἐμβριθέστερον ἀναδιφήσαντες τὰς Βυζαντινὰς δέλτους, καὶ ἰδίως ὁ σοφὸς συγγραφεὺς τῆς ἱστορίας τοῦ Ἀττίλα, (AMÉDÉE THIERRY, Histoire d'Attila T. II, C. 2) ὅστις λέγει «Μετὰ τὸν θηριώδη Φωκᾶν, τὸν διὰ δολοφονίας βασιλεύσαντα, παρίσταται ἐπὶ τοῦ Βυζαντινοῦ θρόνου ἡ εὐγενὴς καὶ μελαγχολικὴ τοῦ Ἡρακλείου μορφή. Συνδέεται μετὰ τοῦ ὀνόματος τούτου μυστηριώδές τι καὶ ὀλέθριον, ὅπερ τaráσσει τὴν κρίσιν τοῦ ἱστορικοῦ, καὶ τηρεῖ αὐτὸν μετέωρον μεταξὺ τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τοῦ οἴκτου. Ὁ Ἡράκλειος, καταστροφεὺς τῆς Περσικῆς Αὐτοκρατορίας. Χριστιανὸς

Ἀλέξανδρος, ἐλευθερωτὴς τῶν τιμίων λειψάνων πρὸ τοῦ Γοδοφρείδου Βουλλιών, φαίνεται δικαιούμενος εἰς ὑπέροχον θέσιν μεταξὺ τῶν μεγίστων Kaisάρων. Καὶ αἰσῶς ὁ αὐτὸς Ἡράκλειος, παλαίων πρὸς τὸν ἀρτιγέννητον Ἰσλαμισμόν, καὶ παραφερόμενος ὡς ὑπὸ ἀκατασχέτου κλύδωνος, ἀπολλὺς δ' ἐν τῷ ναυαγίῳ τούτῳ τὴν δόξαν τοῦ ὡς Χριστιανοῦ καὶ Ῥωμαίου, τὸ ἥμισυ τῶν κτήσεων, τὴν μεγαλοφυΐαν, καὶ τὸν τὸν νοῦν, δικαίως θεωρεῖται ὡς ὁ πάντων δυστυχέστερος. Τὸ δεύτερον τοῦτο τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ μέρος ἐν μόνον παρέχει πλέον τῷ ἱστορικῷ θλιβερόν θέαμα, τοῦ ἀνθρωπίνου ἡρωϊσμοῦ ὑπὸ τὴν σιδηρᾶν χεῖρα τῆς εἰμαρμένης, ἀντιμαχομένου κατὰ δυνάμεων προφανῶς μὴ ἐπιγείων. Οἱ δ' ἐπίγονοι, ἐπιλήσμονες τῆς μαρναθείσης δόξης, διετήρησαν μᾶλλον τὴν μνήμην τῶν καταστροφῶν, ὥστε ὁ ἀνὴρ, ὃν οἱ σύγχρονοι παρέβαλλον πρὸς μόνον πλέον τὸν Θεόν, ὁ ἐκδικητὴς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καταπεσὼν ἐκ τοῦ κολοφῶνος ἐκείνου τῆς δόξης εἰς τὰς τάξεις τῶν ὀλεθρίων Ἀνάκτων, συγκατελέγη τέλος μετὰ τοῦ βλαχδὸς Ὀνωρίου ἐν τοῖς χρονικοῖς τῶν διαμελισμῶν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους.»

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι πρωτότυπον ὅλως τυγχάνει, οὐ μόνον διὰ τὴν ἡμετέραν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν καθόλου φιλολογίαν, τὸ παρὸν ἔργον, διαθρύπτει δέ πως ἡμᾶς ἡ ἰδέα ὅτι τὸ πεπρωμένον διεφύλαξεν ἴσως εἰς Ἕλληνα τὴν ἐπανόρθωσιν τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ καὶ ἱστορικοῦ ἀδικήματος. Ἐν μόνον μειοῖ τὴν ἐκ τούτου θυμηδίαν, ἡ λύπη διὰ τὴν μὴ ἀνάθεσιν τοῦ ἐγχειρήματος εἰς ἄλλον ἀξιώτερον ἡμῶν. Ὑπῆρξαν δὲ ἀείποτε τοῦ Ἡρακλείου αἱ τύχαι, καὶ δι' αὐτοὺς ἔτι τοὺς προσεκτικώτερον εἰς αὐτὰς ἐγκύψαντας, ἀληθὲς αἴνιγμα. Πῶς ἔλεγον παρίσταται ὁ αὐτὸς ἀνὴρ τοσοῦτον εὐτελὴς κατ' ἀρχάς, ἀμέσως ἔπειτα τοσοῦτον ἔνδοξος, καὶ πάλιν ἐν τέλει τοσοῦτον ταπεινός; Τὴν ἐκτίμησιν τῆς λύσεως, ἣν παρέσχομεν εἰς τὸ αἴνιγμα τοῦτο, καὶ τῆς ἄλλως τε τὸ θαθέως δραματικὸν ἡρύσθημεν ἐξ αὐτῆς τῆς ἱστορίας, ἀφίεμεν εἰς τοὺς ἐρασιτέχνας.

Περὶ τῆς γλώσσης μία μόνη ἐπιβάλλεται ἡμῖν παρατήρησις, καθ' ὅσον μετεχειρίσθημεν καὶ αὐθις τὴν τῶν προτέρων ἡμῶν ἔργων, μετὰ μόνης τῆς διαφορᾶς ὅτι διὰ τὰς σκηνάς, ἐν αἷς ὁμιλοῦσιν εἰς τὸν πεζὸν λόγον πρόσωπα τοῦ λαοῦ, παρεδέχθημεν ὕφος κατὰ τι ταπεινότερον. Διετηρήσαμεν μάλιστα καὶ κλίμακα σταθερῶν ἀποχρώσεων δι' ἕκαστον πρόσωπον, κατὰ τὴν κοινωνικὴν τάξιν, εἰς ἣν ἀνήκει. Οὕτως, ἐν ᾧ οἱ μεγιστᾶνες μεταχειρίζονται τὴν καθαρεύουσαν ἐκείνην, τῆς τυγχάνομεν θερμοὶ θιασῶται, ὁ Ἐλπίδιος καὶ Βούσας, ἄστοι τοῦ Βυζαντίου ἀργότερον στρατολογηθέντες, ἴστανται μίαν θαθμίδα κατωτέρω, μετ' αὐτοὺς ἔρχονται οἱ κοινοὶ στρατιῶται Σεισμὸς καὶ Σαπφὴρης, καὶ τέλος ἡ Λεοντῶ καὶ Γορδία, αἵτινες ὁμιλοῦσι

τὴν χυδαίαν, ἀλλὰ μετ' ἀποφυγῆς τῶν βαναυσοτέρων ἐν αὐτῇ στοιχείων. Ἐν ταῖς σκηναῖς ταύταις ἐπομένως ἀναφαίνονται καὶ αὖθις ἐνιαχοῦ τὰ μόρια ἐκεῖνα, τὸ νά, τὸ θά, καὶ τὸ δέν, μετὰ τῶν λοιπῶν χυδαῖσμων, ὧν τὴν ὁλοσχερῇ ἀποσκοράκισιν ἐπεζητήσαμεν ἐν τοῖς λοιποῖς ἡμῶν ἔργοις. Τοῦτο οὐδόλως λανθάνει ἡμᾶς ὅτι ἐστὶ μερική τις παλιμβουλία, ἀλλὰ πταίει τῆς γλώσσης ἢ κατάστασις. Βεβαίως ἡ ἐντελής τοῦ ὕφους σταθερότης ἐστὶν ἐπίζηλον ἀγαθόν, καὶ ἀπεδείξαμεν, καθ' ἃ φρονοῦμεν, ὅτι δι' ἐνδελεχοῦς ἐπιμελείας ἐπιτυγχάνεται αὕτη. Ἀλλ' εἰς τὸ στόμα προσώπων, ἀνηκόντων εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις, ἀποβαίνει τὸ ὕφος τοῦτο βεβιασμένον, ὅση καὶ ἂν καταβληθῇ περὶ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ προσπάθεια, καὶ διὰ τοῦτο ἐφάνη ἡμῖν ἀπαραίτητος μείζων τις ἐλευθερία, ἐφ' ὅσον τοῦλάχιστον διατελοῦμεν γλωσσικῶς εἰς τὴν παροῦσαν χαώδη κατάστασιν, ὅπως διὰ τῆς ἐλαστικότητος ταύτης καὶ ποικιλίας ἀποβῇ ἢ σκηνὴ ἔτι μᾶλλον τὸ πιστὸν κάτοπτρον τοῦ πραγματικοῦ βίου.

Πλὴν δὲ τούτου προέβημεν καὶ εἰς ἑτέρον τολμηρότερον νεωτερισμόν. Προαιώνιος τυγχάνει ἡ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἀσίας πάλη, οἱ δὲ Τοῦρκοι εἰσὶν ἀπλοῖ διάδοχοι τῶν Ἀράβων, ὡς οὗτοι ὑπῆρξαν διάδοχοι τῶν Περσῶν. Μεταβληθέντων τῶν ὀνομάτων καὶ οὐχὶ τῶν πραγμάτων, αἱ σχέσεις τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ πρὸς τοὺς Σουλτάνους εἰσὶν ἀπλῶς ἡ συνέχεια τῶν σχέσεων τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους πρὸς τοὺς μεγάλους Βασιλεῖς. Ἐκ τῆς συναφείας ταύτης κατὰ τοὺς πρώτους μετὰ Χριστὸν αἰῶνας προέκυψε διάλεκτος, ἥτις, ὁμιλουμένη ὑπὸ τῶν ἐν Ἀσίᾳ ἰδίως Ἑλλήνων, περιεῖχε πλείστας ὅσας Περσικὰς λέξεις. Καὶ ἀπωλέσθησαν μὲν αὗται, πλὴν ὀλιγίστων, ὡς παρασάγγης, ἀκινάκης, ἀλλ' ἀντικατέστησαν αὐτὰς ἰσάριθμοι Τουρκικαὶ, αἵτινες τυγχάνουσι παρ' ἡμῖν κοινῶς καταληπταί. Οὕτως τούτων ἐχόντων, διὰ τοὺς ἐν τῷ δράματι ἡμῶν Πέρσας παρεδέχθημεν τὴν ἀνατολικὴν ἐκείνην διάλεκτον, ἥτις, γνωστὸς παράγων τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου, χορηγεῖ ὅλως ἰδιάζουσαν ζωτικότητα εἰς τὰ πρόσωπα ταῦτα. Νομίζομεν δὲ ὅτι τὸ τοιοῦτον ὕφος, ἐφαρμοζόμενον μάλιστα εἰς τοὺς ἰάμβους, παρέχει τι τὸ ἀκραιφνῶς κωμικὸν εἰς τὰς εὐτραπέλους τοῦ δράματος σκηνάς.

Ἐν δὲ τῇ μικρᾷ κωμῳδίᾳ, ἣτις ἐπακολουθεῖ τὸ δράμα, ἐγκατελείφθη κατ' ἀνάγκην ὅλως τὸ ὑψηλὸν ὕφος, ὅπερ φυσικὸν ἐν τῇ ποιήσει καὶ τῷ ἐπιμεμελημένῳ πεζῷ λόγῳ, ἀποβαίνει ἀνεφάρμοστον ἐν τῷ συνήθει διαλόγῳ. Ἐν ᾧ μικρὸν πλέον διαφέρουσιν αἱ Ἀθηναῖκαὶ αἰθουσαι τῶν Παρισιανῶν, ἢ ἐν αὐταῖς ὁμιλουμένη διάλεκτος (patois) ἐστὶν εἰσέτι ἢ τῶν τριόδων, καὶ φαίνεται παρ' ἡμῖν ἀτελῶς ἐφαρμοζόμενον τὸ ῥητόν, ὅτι ὁ ἄριστος τοῦ πολιτισμοῦ καθρέπτῃς ἐστὶν ἡ γλῶσσα. Ὅρωντες ὁμῶς τὰς καταπληκτικὰς τῆς γραφομένης προόδους, τρέφομεν τὴν ἐδραίαν

πεποιθήσιν ὅτι ἐπίκειται καὶ τῆς λαλουμένης ἢ ἐξευγένισης. Τὴν λαλουμένην ταύτην ἀπεμιμήθημεν ἐπακριδῶς ἐν τῷ διαλόγῳ τῶν δευτερευόντων τῆς κωμωδίας ἡμῶν προσώπων, ἐνθυμηθέντες τὴν Σπαρτιατικὴν μέθοδον τῶν μεθυόντων Εἰλώτων. Διὰ πάντα δὲ τὰ λοιπὰ ἐπεδιώξαμεν κατ' ἀντιπαράθεσιν τὴν ἐφικτὴν τῆς φράσεως ἐξευγένισιν, καὶ λογιζόμεθα εὐτυχεῖς ἐὰν εὔρεθῇ τὸ κράμα, εἰς ὃ κατελήξαμεν, οὐχὶ λίαν θεβιασμένον διὰ τὴν σκηνὴν, ἀναγνωρίζοντες πληρέστατα τὴν μεγίστην τοῦ ἐγχειρήματος δυσχέρειαν. Ὁ ἐν τῷ σκοτεινῷ τούτῳ πελάγει τῶν ποικίλων γλωσσικῶν συντριμμάτων πλέων, διέρχεται ἀνὰ πᾶσαν φράσιν καὶ λέξιν μεταξὺ τοῦ ταπεινοῦ καὶ τοῦ ἐξεζητημένου, ἀληθῶν συμπληγάδων, ἃς ὀλίγοι διεκφεύγουσιν ἀσινεῖς.

Αἱ εἰκόνες, αἱ τὸν παρόντα τόμον ἐξωραΐζουσαι, ἐγράφησαν ἐπὶ τούτῳ πᾶσαι, αἱ μὲν μικραὶ ὑπὸ τοῦ περιβλέπτου ἐν Βιέννῃ ζωγράφου A. BAUER, αἱ δὲ μεγάλαι ὑπὸ τοῦ KARL FR. HASSE ἐν Λειψία, ἐν ᾧ τὰς χαλκογραφίας ἐξετέλεσαν ἐπὶ τῶν πρωτοτύπων σχεδίων οἱ ἀριστοτέχνη C. ANGERER & GÖSCHL ἐν Βιέννῃ.

ΣΟΦΙΑ, κατὰ Μάρτιον, 1885.

ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ.







ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, Αυτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου.

ΜΑΡΤΙΝΑ, ἀνεψιά καὶ δευτέρα σύζυγος τοῦ Ἡρακλείου.

ΜΑΡΙΑ, ἀδελφή τοῦ Ἡρακλείου, καὶ μήτηρ τῆς Μαρτίνης.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ἀδελφὸς τοῦ Ἡρακλείου, Πατρίκιος.

ΝΙΚΗΤΑΣ, ἐξάδελφος τοῦ Ἡρακλείου, Κουροπαλάτης.

ΒΩΝΟΣ, Μάγιστρος.

ΣΕΡΓΙΟΣ, Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ὁ ΠΙΣΙΔΗΣ, σκευοφύλαξ τῆς Ἀγίας Σοφί, ἀσκαὶ ποιητής.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, Κόμης τῶν Ἐξκουβιτῶρων.

ΙΩΑΝΝΗΣ ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ, Δέκαρχος τῶν Καταφράκτων.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ, Σχολάριος.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ } πολῖται, καὶ ἀργότερον Λογχοφόροι.
ΒΟΥΣΑΣ }

ΓΟΡΔΙΑ, ἐρωμένη τοῦ Σαπφήρη.

ΛΕΟΝΤΩ, γραῖα, μήτηρ τῆς Γορδίας.

ΣΑΪΤΟΣ, Πέρσης Βαβμανζαδαγῷ, ἡ Σατράπης.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ, Ῥαζει, ἡ Χιλίαρχος τῶν Ἀθανάτων.

ΓΑΒΗΘΑΣ

ΣΑΡΒΑΝΑΣΑΣ } Πέρσαι στρατιῶται.

ΑΨΗΧ, εὐνοῦχος

Ο ΧΑΓΑΝΟΣ ΤΩΝ ΑΒΑΡΩΝ.

ΤΟ ΦΑΣΜΑ ΤΟΥ ΜΩΑΜΕΘ.

Μεγιστάνες, ἱερεῖς, στρατιῶται, λαός, γυναῖκες, Πέρσαι, Ἀβαρες, εὐνοῦχοι, Κοιτωνάρια κτλ.

Ἡ Σκηνὴ ὑπόκειται ἀπὸ τοῦ 619 μέχρι τοῦ 641 μ. Χ. ἐν Βυζαντίῳ, Χαλκηδόνι, καὶ τοῖς περὶ, ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Ἡρακλείου πολλαχοῦ τῆς Ἀσίας, καὶ τέλος ἐν Ἱερουσαλήμ.







Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑ MARTINA.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΣΚΗΝΗ Α΄.

Πλατεία ἔνδοθεν τῆς Χρυσῆς Πύλης ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Βυζαντίου. Λαὸς καὶ στρατιῶται ἐν αὐτῇ. Ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων Σχολάριοι, ἐν οἷς ὁ ΣΑΠΦΗΡΗΣ. Εἰς τὰ ἔμπρὸς τῆς σκηνῆς ὄμιλος πολιτῶν, ἐν ᾧ διακρίνονται ὁ ΒΟΥΣΑΣ, ὁ ΕΛΠΙΔΙΟΣ, ἡ ΛΕΟΝΤΩ καὶ ἡ ΓΟΡΔΙΑ. Μεγάλῃ συγκίνησις ἐν τῷ πλήθει. Ἀργότερον ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, ὁ ΒΩΝΟΣ, ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ, καὶ ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ. Τέλος ὁ ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

ΓΟΡΔΙΑ.

Τί βλέπεις, Σαπφηράκη; Εἰπὲ καὶ εἰς ἡμᾶς,
Ὅλα τὰ βλέπεις μόνος σου.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ, ἐκ τῶν ἐπάλξεων.

Τίποτε ἀκόμη, τίποτε.

ΓΟΡΔΙΑ.

Μελιστα, τίποτε. Διεστραμμένε. Θέλω
ν' ἀνέβω κ' ἐγώ.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἀνέβα, ἀνέβα. Τότε τοῦλάχιστον κάτι
θὰ βλέπωμεν καὶ ἡμεῖς.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἐλα. Ἐγὼ σὲ κρατῶ ἀπὸ τὴν μέσσην.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἐγὼ σὲ βοηθῶ ἀπὸ κάτω.



ΓΟΡΔΙΑ.

Εὐχαριστῶ. Μὴ πειράζεσθε, παρακαλῶ.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Βλέπω μακρὰν τὴν σκόνιν ὡς σύννεφον.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἔρχονται καὶ ἄλλοι. Ἔρχονται καὶ ἄλλοι!

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Φόβος καὶ τρόμος ἐκεῖ ἔξω εἰς τὴν πεδιάδα.

ΛΕΟΝΤΩ.

Ἄχ, παιδάκι μου, τί κακὸ ἦτον τοῦτο;

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἐμὲ δὲν τὸ χωρεῖ ὁ νοῦς μου. Ἔτρεξαν νὰ φιλιώσουν μετὰ πομπῆς καὶ παρατάξεως, καὶ τώρα φονεύονται.

ΒΟΥΣΑΣ.

Κάτι προδοσία συνέβη.

ΛΕΟΝΤΩ.

Προδοσία, υἱόκα μου, προδοσία!

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Πταίουσιν οἱ ἡμέτεροι, ἐμπιστευθέντες εἰς αὐτὰ τὰ θηρία. Τίς δὲν γνωρίζει τοὺς Ἀβαρας;

ΒΟΥΣΑΣ.

Χαγάνος καὶ διάβολος πρῶτοι ἐξάδελφοι.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἐχει ὁ βάρβαρος τιμὴ καὶ ὑπόληψι;

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἀνοίξατε τὰ μάτια σας. Ἐφθασαν.

(Ὁ λαὸς σπεύδει ἐκατέρωθεν τῆς πύλης. Εἰσέρχεται καὶ διασχίζει τὴν σκηνὴν ἐν μεγίστῃ ἀταξίᾳ ὄμιλος φυγᾶδων, στρατιωτῶν, πολιτῶν, γυναικῶν καὶ παιδίων. Τινές, τετραυματισμένοι, βαστάζονται ὑπὸ ἄλλων. Ἄλλοι φέρονται ἐπὶ κραβάτων.)

ΠΟΛΛΟΙ τῶν παρισταμένων, ποιοῦντες τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ.

Κύριε ἐλέησον! Κύριε ἐλέησον!

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἄγιε Ὁνούφριε, σῶσον ἡμᾶς!

ΛΕΟΝΤΩ.

Μὴ μᾶς συνερίζεσαι, Παναγία μου, μὴ μᾶς συνερίζεσαι.

(Μετὰ τῶν τελευταίων φυγᾶδων εἰσέρχεται καὶ ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, αἱματόφυρτος, καὶ κρατῶν τεθραυσμένον τὸ ἔϊφος.)

ΒΟΥΣΑΣ, ἀναγνωρίζων αὐτόν.

Ἀθαλάρικε! Ἀθαλάρικε!

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, στρεφόμενος βιαίως.

Σὺ, Βούσα; Τί πράττετε; Μένετε ἀργοί, καὶ ὁ κόσμος ἔξω καταστρέφεται. Οἱ Ἀβαρας πυρπολοῦσι τὰ χωρία, καὶ φονεύουσι τοὺς ἀνθρώπους ὡς πρόβατα. Γυναῖκες εἰσθε, ἢ ἄνδρες;

ΒΟΥΣΑΣ.

Εἴμεθα πολῖται, καὶ περιμένομεν τὸ παράδειγμα τῶν στρατιωτῶν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὑπάγω νὰ εἰδοποιήσω ἐγώ.

ΓΟΡΔΙΑ.

Στάσου δὲ ὀλίγον. Εἶπε καὶ εἰς ἡμᾶς...

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Χαίρετε!

(Διευθύνεται πρὸς τὴν πόλιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐμφανίζεται ὁ ΜΑΓΙΣΤΡΟΣ ΒΩΝΟΣ, ὑπὸ διαφόρων ἀξιωματικῶν ἀκολουθούμενος. Πάντες περικυκλοῦσιν αὐτούς.)

ΒΩΝΟΣ.

Τί τρέχει; Τίς ἔμαθε θετικόν τι;

ΠΟΛΛΟΙ.

Ὁ Ἀθαλάρικος! ὁ Ἀθαλάρικος!

(Προβαίνει οὗτος ἐκ τοῦ πλήθους, καὶ χαιρετᾷ τὸν Μάγιστρον.)

ΒΩΝΟΣ.

Ἡ θεά σου ἤδη διηγεῖται πολλά, ὦ γενναῖε· ἀλλ' εἶπέ μοι λεπτομερῶς τί συνέβη.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὁ Βασιλεὺς ἐξῆλθεν, ὡς γνωρίζετε, εἰς τὰ μέρη τῆς Θράκης, ὅπως κατοπτεύσῃ τὸν Χαγάνον, πλησιάσαντα εἰς τὰ μακρὰ τεῖχη μετὰ πλήθους ἀπείρου.

ΒΩΝΟΣ.

Ναί, τοῦτο γνωστόν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὡς κείθεν ἔπεμψε πρὸς αὐτόν, μετὰ πλου-
σίαν δώρων, τὸν Πατρίκιον Ἀθανάσιον καὶ
τὸν Κοιαιίστορα Κοσμᾶν, προτείνοντας τὴν
εἰρήνην.

ΒΩΝΟΣ.

Πράγματι, τοῦτο ἦν τὸ σχέδιον.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὁ Χαγάνος εἶπεν ὅτι τὰς διαθέσεις αὐτοῦ
ἐμαρτύρει ἐπαρκῶς ἡ ἐπὶ δεκαοκτὼ ἔτη ἀποχὴ
ἀπὸ πάσης ἐπιδρομῆς, καὶ προέτεινε προσω-
πικὴν μετὰ τοῦ Βασιλέως συνέντευξιν.

ΒΩΝΟΣ.

Καὶ τοῦτο μοὶ ἐμήνυσεν ὁ θεοφρούρητος
Ἀναξ.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὡρίσθη ὡς τόπος ἡ Ἡράκλεια, παρὰ τὴν
Προποντίδα, καὶ ὁ Βασιλεὺς, ἀφ' οὗ διέμεινε
τρεῖς ἡμέρας ἐν Σηλυμβρίᾳ, ἐξῆλθε τοῦ
μακροῦ τείχους, λαμπρῶς ἡμφιεσμένος, καὶ
ὑπὸ πλήθους ἀρχόντων καὶ λαοῦ ἀκολου-
θούμενος.

ΒΟΥΣΑΣ.

Καὶ λαοῦ, λέγεις; Ὁ λαὸς τί ἐζήτει;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἐπέκειντο, πρὸς σφράγισιν τοῦ δεσμοῦ,
ἵππικοι ἀγῶνες καὶ θεατρικαὶ παραστάσεις.
Τὰ θυμελικά ὄργανα, τὰ σκεύη, οἱ μῖμοι, τὰ
πάντα εἶποντο.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

ὦ, οἷα ἀφροσύνη!

ΛΕΟΝΤΩ.

Ποία Φροσύνη, παιδί μου; Δὲν κατάλαβα.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πλέον ἢ ἀφροσύνη, Ἐνδοξότατε, διότι
ἐπρόκειτο περὶ ἀπλῆς ἐνέδρας. Ὁ Χαγάνος
ἐτήρει τοὺς ἀλκιμωτέρους αὐτοῦ ἄνδρας εἰς

τοὺς λοχμῶδεις λόφους, τοὺς ὑπερκειμένους
τῶν μακρῶν τειχῶν, καὶ μόλις παρήλθεν ἡ
βασιλικὴ συνοδεία, ἐπετέθησαν κατ' αὐτῆς.

ΤΙΝΕΣ.

ὦ τοὺς κακούργους!

ΑΛΛΟΙ.

Τοὺς προδότας!

ΛΕΟΝΤΩ.

Προδοσία, νὰ σὲ χαρῶ, προδοσία.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Φοβερὰ ἐπῆλθε τότε σκηνή. Τὰ πλήθη
ἔφευγον περίτρομα, καὶ ἄλλοι κατεκόπτοντο,
ἄλλοι ἠχμαλωτίζοντο.

ΓΟΡΔΙΑ.

Χριστὲ καὶ Παναγία!

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Οἱ βάρβαροι εἰσώρμησαν ἐντὸς τοῦ τεί-
χους, καὶ σπείρουσι πανταχοῦ τὴν φθορὰν
καὶ τὸν ὀλεθρον.

ΒΩΝΟΣ.

Καὶ ὁ Βασιλεὺς;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἀγνοῶ. Ἦμην πρὸς ἄλλο μέρος. Ἀν-
τέστην ὅσον ἡδυνήθην, ἀλλ' ἐπὶ τέλους
ἐθραύσθη τὸ ξίφος μου . . .

ΣΑΠΦΗΡΗΣ, ἐκ τῶν ἐπάλλεων.

Ἔρχονται καὶ ἄλλοι. Προσέξτε.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Τόπον, τόπον! Παραμερίσατε.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Καὶ μακρὰν διακρίνω πλήθος φευγόντων.
Φλόγες φαίνονται εἰς πολλὰ μέρη. Λάμπει
ὅλη ἡ πεδιάς.

(Διέρχονται φυγάδες ὡς ἀνωτέρω. Μεταξὺ αὐτῶν
ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ, ὅστις μένει ἐπὶ τῆς σκηνῆς, πνευστιῶν.)



ΣΕΙΣΜΟΣ.

Κλείσατε τὴν πύλην. Κλείσατε! Οἱ ᾽Αβαρες ἔφθασαν εἰς τὸ Ἑβδομον. Κατέλαβον τὴν γέφυραν τοῦ Βαρνύσσου. Ἐλεηλάτησαν τοὺς Ἀγίους Κοσμᾶν καὶ Δαμιανὸν ἐν Βλαχέρναις. Ἦρπασαν τὰ κιβούρια καὶ κατέθραυσαν τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν εἰς τὸν Ἀρχάγγελον. Σεισμὸς καὶ τρόμος! Κατεστράφημεν! Ἀπωλέσθημεν!

ΒΩΝΟΣ.

Καὶ ὁ Βασιλεὺς, ὁ Βασιλεὺς;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἦμην παρ' αὐτόν. Οἱ ἄλλοι ἔφυγαν. Μόνος ἔμεινα ἐγὼ μαχόμενος ὡς λέων. Νομίζω ὅτι ἐφόνευσά πέντε ἢ ἕξ. Σεισμὸς καὶ τρόμος! Ἀλλὰ τότε ὁ Ἡράκλειος ἔρριψε τὴν πορφύραν, ἤρπασε τὸν μανδύαν ἐπαίτου, καὶ περάσας τὸ στέμμα εἰς τὸν βραχίονα, ἐγένετο ἄφαντος.

ΒΩΝΟΣ.

Οἷα ἡμέρα! (Βυθίζεται εἰς σκέψεις.)

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Διώκεται κατὰ πόδας, ἀλλ' ἱππεύει τὸν Δόρκωνα.

ΓΟΡΔΙΑ.

Καὶ σὺ πῶς ἐσώθης;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἦκολούθησα τὸν Βασιλέα μεγαλοπρεπῶς ἀποσυρόμενος.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Καὶ ὅμως ἡ ἀνδρεία σ' ἐπτέρωσε τοὺς πόδας.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἐπέρασες καὶ τὸν Δόρκωνα.

ΓΟΡΔΙΑ, εἰρωνικῶς

Ζήτω τοῦ ἥρωος.

ΒΩΝΟΣ, συνερχόμενος, πρὸς τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτὸν ἀξιωματικούς.

Εἰς τὰ ὅπλα οἱ Σχολάριοι! Σπεύσατε! Ὁ Ἄναξ κινδυνεύει. Ἀθροίσατε τοὺς Ἐξκου-

βίτωρας. Οἱ Κατάφρακτοι εἰς τὰς ἐπάλξεις. Κλείσατε πάσας τὰς πύλας, πλὴν ταύτης.

(Σπεύδουσὶ τινες τῶν ἀξιωματικῶν. Μεγάλῃ συγκίνῃσις. Ὁρμᾷ ξιφήρης, ἐρχόμενος ἐκ τῆς πόλεως, ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ, μετ' ἀκολουθίας.)

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ προσεβλήθη. Εἰς βοήθειαν πάντες. Ἐμπρός!

ΣΑΠΦΗΡΗΣ, ἐκ τῶν ἐπάλξεων.

Ὁ Βασιλεὺς! ὁ Βασιλεὺς! Γνωρίζω τὸν Δόρκωνα. Λευκὸ ξεφτέρι. Φεύγει ὡς ἀστραπή.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐσώθη. Δόξα σοι ὁ Θεός!

ΒΩΝΟΣ.

Σπεύσωμεν πρὸς αὐτόν.

(Ὁ Νικήτας, ὁ Βῶνος, καὶ οἱ συνοδεύοντες αὐτούς, ἐξέρχονται τῆς πύλης.)

ΛΕΟΝΤΩ.

Ἀηλουΐα, Παναγία μου, Ἀηλουΐα!

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Θεὲ καὶ Κύριε, τί συμφορά!

ΠΟΛΛΟΙ.

Τί τρέχει; Τί τρέχει;

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

ὦ τί δυστύχημα! Τί δυστύχημα!

ΓΟΡΔΙΑ.

Θὰ ὁμιλήσης, τρισκατάρατε; Τί τρέχει; Ἐγὼ σὲ διορθώνω.

ΒΟΥΣΑΣ, ὠθῶν τὸν Ἐλπίδιον.

Αὐτὴ τὸν διορθώνει.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ὁ Δόρκων κατεκρημνίσθη.

ΠΟΛΛΟΙ.

Κύριε σῶσον!

ΛΕΟΝΤΩ.

Ποῖος ἐγκρεμίσθη, παιδί μου; Περαιστικά του.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ὁ Βασιλεὺς ἐγείρεται. Φαίνεται ἀβλαβής.
Ἐρθασαν ἐκεῖ ὁ Κουροπαλάτης καὶ ὁ Μάγισ-
τρος. Ἔρχονται.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Τίπον, τόπον εἰς τὸν Βασιλέα!

(Ὁ πλῆθος ἀποσύρεται ἐκατέρωθεν. Εἰσέρχεται ὁ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ἐρειδόμενος ἐπὶ τοῦ Νικήτα. Φέρει τὸ
στέμμα περὶ τὸν ἀριστερὸν βραχίονα, καὶ πενιχρόν,
κατεσχισμένον μανδύαν ἐπὶ τῆς καταχύσου αὐτοῦ
στολῆς. Ἀκολουθεῖ ὁ Βῶνος μετὰ τῶν λοιπῶν
ἀξιωματικῶν. Πολλοὶ τῶν παρισταμένων κλίνουσιν
εὐσεβάστως τὸ γόνυ. Ὁ Αὐτοκράτωρ θεωρεῖ αὐτοὺς
σιγῶν, καὶ τέλος μετ' ἀφάτου πικρίας.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὡς Βασιλέα ἔτι μ' ἐκλαμβάνουσι.
Τὸ ταπεινὸν ὀρῶντες φάσμα τῆς ἀρχῆς,
τὸ δραπετεῦσαν πρὸ τῆς σπάθης τῶν Σκυθῶν,
προσπίπτουσι, διότι διετήρησε
τοὺς χαρακτῆρας τοὺς γνωστούς. ὦ, νήπιοι!
Ἐκ τῆς ἐνέδρας ἂν ἐσώθη τὸ οἰκτρὸν
σαρκίον, κεῖται ἐν τῇ κόνει ἢ λαμπρὰ
τοῦ Βυζαντίου ἀλουργίς, καὶ σχίζουσιν
αὐτὴν εἰς ῥάκη τῶν ἐχθρῶν τὰ πέταλλα.

(Λαμβάνων τὸν μανδύαν.)

Ἴδου ὁποία τῷ ἐπαίτῃ ἔμεινε
πορφύρα, καὶ τοῦ σκήπτρου αὕτη εὐχερῶς
τὴν σβεννυμένην αἶγλην εἰς βαθύτατον
μεταβαλοῦσα σκότος, διηκούλυε
τὴν σωτηρίαν τοῦ φυγάδος.

(Ῥίπτει τὸν μανδύαν, καὶ λαμβάνει τὸ στέμμα.)

Ἴδετε

τὸν στέφανον πῶς φέρω τὸν βασίλειον.
Διέσωσα καὶ τοῦτον. Ναί, διέσωσα,
ὥς λωποδύτης τὸν κλαπέντα θησαυρόν,
τὸ στέμμα τῶν Kaisάρων, τὸ περίπυστον
τῆς κοσμοκρατορίας τοῦτο σύμβολον.

Ἐγέρθητε, καὶ οὕτω μὴ ὑβρίζητε
τὸν Ἀνακτα, τὸ σέβας τοῦτο φέροντες
εἰς εὐτελὲς καὶ τρέμον ἔτι εἶδωλον.

Ἐγνώρισεν ὁ κόσμος τὸν Ἡράκλειον.

Ἐκεῖνος στήθος εἰς τὸν λόγχην τῶν ἐχθρῶν
προέτεινε γενναῖον, καὶ τοὺς εἴλωτας,
τοὺς στρέφοντας τὰ νῶτα, εἰς τὴν ἄτιμον
αἰῶραν τῆς ἀγχόνης κατεδίκαζε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὅποιοι λόγοι, ὦ Αναξ.

ΒΩΝΟΣ.

Καθησύχασον.

Μεγάλως ἐταράχθης, ὦ Τρισαύγουστε.

ΠΟΛΛΟΙ, ἐκ τοῦ πλῆθους.

Πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ ἐνδόξου Ἀνακτος.

ΒΩΝΟΣ.

Τὴν σωτηρίαν ταύτην εἰς τὴν Πρόνοιαν
ὀφείλομεν, ὦ τέκνα, ἥτις εὐσπλαγχνον
ἐξέτεινε τὴν χεῖρα τὴν πανίσχυρον.
Δοξολογίαι πανταχοῦ ψαλήσονται
τοῦ Κράτους.

ΤΙΝΕΣ

Ἡρακλείου ἔησαν πολλὰ
τὰ ἔτη καὶ Μαρτίνης.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

ὦ Αναξ, ἄγωμεν.

Ἀνάγκην ἔχεις ἀναπαύσεώς τιнос.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰπέ μοι, ἐνθυμεῖσαι, ὦ Βυζάντιον,
ἡμῶν τὴν πρώτην καὶ κλεινὴν συνάντησιν;
Ἐξ Ἀφρικῆς, ὡς ὄρνεις τανυσίπτεροι,
οἱ δρόμωνές μου καταπτάντες, ἔστιζον
τῆς Προποντίδος τὸ γέλοεν κάτοπτρον,
καὶ τοῦ ἡλίου αἱ ἀκτῖνες εὐσεβῶς
τὰς ἱεράς εἰκόνας κατησπάζοντο
εἰς τῶν ἱστῶν τὰ ἄκρα. Ὑπερήφανος
ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος ὁ Ἡράκλειος,
ἐθαύμαζε τοῦ κόσμου τὴν πρωτεύουσαν,
καὶ ὅτε εἰς τὴν θεάν ταύτην πελιδνὸς
ὁ τύραννος ἐκρύβη, τὸν βραχίονα
σοὶ ἔτεινε, νυμφίος περιπόθητος,
καὶ συνεζεύχθη τὴν ὑφήλιον ἐν σοί.
Ἡ μήτηρ τοῦ Σωτήρος ἡ πανάχραντος
ἠυλόγησε τὸν γάμον τὸν θεσπέσιον,
καὶ ἡ πορφύρα τῶν Αὐγούστων, ὡς παστάς,
μ' ἐδέχθη ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀλαλαγμῶν
φρενητιῶντος πλῆθους.



ΒΩΝΟΣ.

Ἄναξ, πρὸς Θεοῦ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἴδέ με ἤδη, εὐκλεῆς πρωτεύουσα.
Ἀναγνωρίζεις τὸν νυμφίον ἐν ἐμοί;
Τῆς Ῥώμης Αὐτοκράτωρ καὶ κυρίαρχος
ἐστὶν ἐκεῖνος, ὃν ὄρᾳς κατάπτωτον
καὶ τεθραυσμένον. Πόσον, φεῦ, μετέβαλον
τὸν ἀλαζόνα, θερμουργὸν Ἡράκλειον
ὀλίγων χρόνων παγετοί! Μὲ δέχεσαι
ἀκόμη, πόλις ἱερά, ἣ θεωρεῖς
μετ' οἴκτου τὸν φυγάδα, καὶ ἀστράπτουσιν,
ἐρυθριῶσαι ἐξ ὀργῆς, αἱ παρειαὶ
τῶν θόλων τῶν μυρίων αἱ κατάχρυσοι;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Δηοῦσιν ἔτι, Ἄναξ, τὰ προάστεια
οἱ βάρβαροι, καὶ μόνον τὸ Χρυσόκερας

ἀναχαιτίζει τοὺς θρασεῖς ἐπιδρομεῖς.
Ἐπικουρίας ἐπειγόντως πέμψωμεν.

ΒΩΝΟΣ.

Ἀσπίσωμεν δεόντως τὸ Βυζάντιον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐκ τοῦ ληθάργου ἀνακύπτω. Ἡ φωνὴ
ὕμῶν ἤχει ὡς σάλπιγξ ἐγερτήριος.
Ναί, σπεύσωμεν, καὶ τοῦτο ἀποπλύνετε
τὸ ὄνειδος εἰς μέλαν αἷμα Σκυθικὸν
ὕμεις οἱ ἔτι εὐγενεῖς καὶ ἄσπιλοι.

ΠΟΛΛΟΙ.

Ὁ Κύριος φυλάττοι τοὺς δεσπόζοντας.

(Ἐξέρχεται ὁ Αὐτοκράτωρ μετὰ τῶν Μεγιστάνων καὶ
ἄξιωματικῶν. Τὸ πλῆθος διαλύεται, καὶ μένει μόνος
ὁ Ἀθαλάριχος εἰς σκέψεις βεβυθισμένος.)

ΣΚΗΝΗ Β΄.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, μόνος.

Ὑπάρχει θεία δίκη. Οἶον θέαμα!
Ἴδου ὁ νέος Φοῖβος, ὅστις πρὸς μικρὸν
τὴν οἰκουμένην παμφαῆς κατηύγασε,
καὶ ἤδη, φῶς ἐκλείπον καὶ πλανώμενον
ἐπὶ τοῦ ἔλους τῆς κοινῆς διαφθοράς,
τὸ πνεῦμα τρέμει τοῦ Ζεφύρου ὡς ὀρμὴν
μοιραίας καταιγίδος.

(Μετὰ μικρὸν.)

Τί αἰσθάνομαι;

Χαρὰν ἢ λύπην; Ἀγνοῶ. Κατέθραυσε
τὴν ὑπαρξίν μου πᾶσαν οὗτος ὁ ἀνὴρ,
καὶ ὅμως οἴκτον μοῖ ἐμπνέει. Συνδεθεῖς
πρὸς τὴν ἡδεῖαν κόρην, ἣν ἐλάτρευσα,
ζῇ ὡς παρὰ θυμέλην, ὅπου ἄσυλον
κατὰ τοῦ μίσους εὔρε. Τὸν παράφορον
εἰς ἔχθος ὅτι μετατρέπει ἔρωτα
θρυλλοῦσιν ἢ ὀδύνη. Ἐπεζήτησα
τὰ ἔχθος τοῦτο, ὅπως ἐπιχαίρω νῦν,

ἀλλ' ὡς σταγῶν τὸ ἄλγος, καίτοι ἄπειρον,
ἐπνίγη εἰς τοῦ φίλτρου τὸν ὠκεανόν.

(Μένει σύννους. Μετὰ καιρὸν.)

Τὴν τρισολβίαν ὥραν τῆς νεότητος
ἀναπολεῖς ἀκόμη, ἄστρον ἱλαρόν,
Μαρτίνα μου φιλότατη; Εἰς τοὺς διανθεῖς
τῆς Καρχηδόνης κήπους σὺ ἐφύεσο,
καὶ προσηνῶς τοὺς ὅρκους ἀπεδέχεσο
τοῦ νέου στρατιώτου, ὅστις ἔθνησκεν
ἐξ ἡδονῆς, ὀρῶν σε. Πλὴν ὡς πρωϊνὸν
ἀπέπτη ὄναρ ἢ θυμῆρης χίμαιρα.
Τὸ σκῆπτρον δράττει αἴφνης ὁ Ἡράκλειος,
μὲ καταλείπεις, πίστιν ἐπομνύουσα,
καὶ ἀνατέλλεις, βασιλόπαις κραταῖά,
ἐπὶ τοῦ διαστέρου στερεώματος
τοῦ Βυζαντίου.

(Μετὰ μυχίου ἄλγους.)

ὦρα, οἶμοι, ἀποφράς!

Παρήλθε μὲν ἔτος, καὶ κατάρατος



ἐπὶ τοῦ θρόνου ἀνεβίβαζε δεσμὸς
τὴν κόρην τὴν Ἀθῶαν, ἣν ἠγάπησα,
καὶ ἦν σκηπτοῦχον ἤδη κάτωθεν ὄρῳ,
τοὺς ἀγγέλους οἱ τοῦ ἄδου δαίμονες.
δόξα, ὦ Μαρτίνα, σὲ παρέσυρεν,
ἀλλ' ἠκολούθει τιμωρὸς ἡ Νέμεσις.
στέφανός σου στέφανος ἀκάνθινος.

Οἱ ἀσπασμοί σου μέλαν δηλητήριο
διὰ τὸν αἰμομίκτην θιασώτην σου,
καὶ τοῦ ἀρχαίου πάθους μόνον ἱατρὸν
ἐγὼ ματαίως προσκαλῶ τὸν θάνατον,
ὑπὲρ τοῦ σειομένου χέων θρόνου σου
τὸ αἷμα τοῦτο τῆς πιστῆς καρδίας μου.
(Ἐν ᾧ ἀπέρχεται πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Γ΄.

Αἰθουσα τῆς Αὐτοκρατείας ἐν τοῖς Ἀνακτόροις. Ἡ ΜΑΡΙΑ κάθηται παρὰ τράπεζαν πρὸς τ' ἀριστερά.
Ἡ ΜΑΡΤΙΝΑ ἵσταται ὀπισθεν τῆς τραπέζης παρὰ τὴν ἐστίαν.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Θετικωτάτη, μῆτέρ μου, ἡ εἶδησις.
Ὑπὸ τὸν φόρτον τὸν βαρὺν τοῦ στέμματος
αἱ ἀσθενεῖς δυνάμεις ἐξηντλήθησαν
τοῦ Ἡρακλείου. Καταλείπει τὴν ἀρχήν,
καὶ εἰς τὴν Καρχηδόνα ἐπιστρέφει.

ΜΑΡΙΑ.

Πῶς;

Εὐφήμει, ὦ Αὐτοῦστα!

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Ἀλλεπάλληλοι
ἐπῆλθον δυστυχίαι. Πᾶσαι τῶν Περσῶν
αἱ κατακτήσεις, τῆς Αἰγύπτου ἡ φθορά,
ὁ ὥς ἐκ τούτου δεκατίσας τοὺς λαοὺς
λιμός, ἡ θραῦσις, ἦν καὶ αὖθις ἡ φρικτὴ
πανώλης ὥδε πρὸ μικροῦ ἐποίησε,
καὶ τῶν Ἀβάρων ἡ δεινὴ ἐπιδρομή,
ἐνέπλησαν πικρίας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ,
καὶ τὰς ἡσύχους χαρμονὰς ἐπόθησε
τοῦ ιδιώτου, ἅς ἐτρύφησε ποτὲ
ὑπὸ τοὺς φίλους τῆς Λιβύης φοίνικας.

ΜΑΡΙΑ.

Ὁ ἅπαξ εἰς τὰ χεῖλη τὸ ποτήριον
τῆς ἐξουσίας ἀγαγών, ὦ θύγατερ,
μέχρι τρυγὸς τὸ μέλι ἢ τὸ κύνειον
κενοῖ.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Καὶ ὅμως μυστικῶς ἀπέστειλεν
ὁ Αὐτοκράτωρ ἤδη τὰ πολύτιμα
εἰς Καρχηδόνα, τὸν χρυσόν, τὸν ἄργυρον,
καὶ τοὺς τιμίους λίθους.

ΜΑΡΙΑ.

Μῦθοι.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Πρὸ μηνὸς
ἐξέπλευσαν τὰ πλοῖα. Τὴν ἀλήθειαν
παρὰ τοῦ Θεοδώρου ἐξιχνίασα.

ΜΑΡΙΑ.

Ἀρὰ πλὴν τότε, λέγω, καὶ περίγελως.
Ὁ Αὐτοκράτωρ καταθέτει τὴν ἀρχήν,
ἀλλ' ἴδωμεν τί λέγει καὶ ἡ Ἀνασσα,
καὶ ἡ Βασιλομήτωρ. Πάντες μάταιοι
οἱ τόσοι κόποι ἄρα καὶ ἀγῶνές μου,
ἐπὶ τοῦ θρόνου ὅπως τούτου τοῦ λαμπροῦ
σὲ ἀνυψώσω. Ἀναμένουσιν ἡμᾶς
αἱ φλόγες τῆς γεέννης αἱ ἀκοίμητοι,
κατὰ τὴν γνώμην τῶν γυναιῶν καὶ μωρῶν,
σκληραὶ τοῦ γάμου τοῦ ἀθέσμου τιμωροί,
τὸν θεῖον εἶδε φρίττον τὸ Βυζάντιον
εἰς νυμφικὴν παστάδα τὴν ἀνεψιὰν
καλοῦντα, ἐξεμάνη ὁ ἱππόδρομος,
ὁ Πατριάρχης δι' ἁρῶν ἠπείλησε,



τὸ μῖσος μόλις καταστέλλει τὸ κοινὸν
ὁ τρόμος, καὶ τὸ δένδρον τὸ πολύτιμον,
τὸ δι' αἱμάτων καὶ δακρύων ποτισθέν,
ἐν ἀπογνώσει νῦν ὁ Ἄναξ ἀνασπᾷ
καὶ εἰς τὸ πῦρ ἐμβάλλει.

MARTINA.

Φεῦ, τὸ αἷτιον
ὁ γάμος οὗτος πάντων τῶν δεινῶν ἡμῶν,
ὦ μήτερ.

MARIA.

Ἀπατᾶσαι. Σὲ προώρισε
διὰ τὸν θρόνον, θύγατερ, ὁ οὐρανός,
καὶ ρίζα ἔση Βασιλέων εὐκλεῶν.

MARTINA.

Ὁ οὐρανὸς τὴν μῆνιν ὅλην ἔδειξεν
αὐτοῦ ἀπ' ἐναντίας. Ὁ Ἡράκλειος,
μεγαλοπράγμων ὄντως καὶ φιλόλαος,
ὑπὸ τῶν ὑπηκόων ἐλατρεύετο,
καὶ ὤδευε πρὸς μέλλον πανεπίφθονον·
ἀλλ' ἐτελέσθη ὁ ἀνόσιος δεσμός,
καὶ πάντα ἐν τῷ ᾄμα μετεβλήθησαν,
τὸ Κράτος ἀναπνεύσαν, καὶ παραδοθὲν
εἰς χαροπὰς ἐλπίδας, αὖθις φέρεται
ὑπὲρ ποτε ταχέως πρὸς τὴν ἄβυσσον,
ἀνανεοῦνται διαρκῶς οἱ κίνδυνοι,
ὡς κεφαλαὶ τῆς Ὑδρας, καὶ τὸ χεῖριστον,
ὁ Αὐτοκράτωρ μετεβλήθη ἐντελῶς,
ὑπὸ τοῦ συνειδότος τυραννούμενος,
καὶ ἤδη ἐν τῷ κόσμῳ ὑφιστάμενος
τῆς θείας δίκης τὴν ἀμείλικτον ἀράν.

MARIA.

Μὴ νηπιάζης. Τοῖς Θεοῖς, ὦ θύγατερ,
οἱ νόμοι τῶν ἀνθρώπων ἀδιάφοροι,
κατὰ καιροὺς καὶ τόπους ἀλλοιούμενοι.
Διὰ τοὺς ὄχλους οὗτοι συνετάχθησαν,
καὶ εἰς τοὺς Ἡγεμόνας χρησιμεύουσι,
τὰς ἀκαθέκτους ὅπως καταστέλλωσιν
ὁρμὰς τοῦ πλήθους, καὶ τὴν βίαν τῶν πολλῶν
εἰς μίαν ἁρμονίαν συνδυάζωσι,
τὴν κοινωνίαν ταύτην τὴν ἐπίπλαστον.

MARTINA.

Ἐνέργεια καὶ αὕτη ἀγαθοεργός.

MARIA.

Βεβαίως, ἀλλ' ὁ Ἄναξ, ὁ τοὺς οἴακας
κρατῶν τοῦ σκάφους, οὐδαμῶς ὑπόκειται
εἰς τοὺς κανόνας, οἵτινες δεσμεύουσι
τοὺς εὐτελεῖς ἐρέτας εἰς τὰς κώπας.

MARTINA.

Ναί,
διδάσκει πλήν εὐγλώττως τὸ παράδειγμα.

MARIA.

Τὸν γάμον τοῦτον ὡς ἀμάρτημα δεινὸν
κηρύττεις ἢ ἀρίστη σὺ Χριστιανή,
καὶ ὅμως οἱ προφηταὶ τί σοὶ λέγουσι;
Καὶ τοῦ Ἀδάμ τὰ τέκνα, καὶ ἀργότερον
οἱ Πατριάρχαι πάντες, ἐνυμφεύοντο,
οὐ μόνον ἑξαδέλφας καὶ ἀνεψιάς,
ἀλλὰ καὶ τὰς ἰδίας ἔτι ἀδελφάς.

MARTINA.

Αἰνίγματα τοιαῦτα περιέχουσιν
αἱ θεῖαι βίβλοι πλεῖστα, σέβας πλήν τυφλὸν
ὀφείλομεν. Τὸ ὄμμα τὸ ἀνθρώπινον
ἐπλάσθη, οἴμοι, ἀσθενές.

MARIA.

Τοῦ πλάσαντος
τὸ σφάλμα τότε.

MARTINA.

Μὴ βλασφήμει, μήτέρ μου,
Τὸ θεῖον ἔχει ἀποστόλους ἐπὶ γῆς,
τοὺς ἱεροὺς κανόνας καθορίζοντας,
καὶ εἰς τοὺς ἀπειθοῦντας ὁ παράδεισος
διὰ παντὸς ἐκλείσθη.

MARIA.

Εἰς τὴν πίστιν σου
πιστὴ σὺ μένε, φίλη, θεωρητικῶς,
ἀλλὰ τῶν πράξεών σου τὴν διοίκησιν,
ὡς ἄχρι τοῦδε, ἄφες πᾶσαν εἰς ἐμέ.
Σοὶ λέγω ὅτι, ἂν ὑπάρχη πρόνοια,
ὡς σὺ νομίζεις, αὕτη σοὶ ἐπέθηκε
το στέμμα, πάντα προειδυῖα ἄλλως τε,
καὶ τὰς εὐθύνas μόνῃ πᾶσας φέρουσα.

MARTINA.

Καὶ τοῦ Ἀθαλαρίχου μοὶ ἐδώρησεν
ἢ τρόνοια τὸ φίλτρον τὸ πιστότατον.
Φλοῦσα, φιλουμένη, ἤμην ἡσυχος
καὶ πανευδαίμων. Διὰ τί, ὦ μητέρ μου,
μὴ ὤθησας;

MARIA.

Διότι καὶ ἡ ποιμενὶς
εὕρισκει φίλτρον, ἀγαθὸν κοινότατον,
ἀλλὰ τὸ στέμμα εἰς ὀλίγας κορυφὰς
ἢ θεία περιάπτει χεῖρ. Σ' ἐξέλεξε
καὶ ὤφειλες σὺ σέβας καὶ ὑπακοήν.

MARTINA.

Τὸ ὄφλημα εἰς θρήνους πᾶν ἀπέτισα.

MARIA.

Ὅποτε εἰς τὸν θρόνον ὁ Ἡράκλειος
ἀνῆλθε, ταύτην ἐν ἐμοὶ ἀκράδαντον
ἡσθάνθη γεννωμένην τὴν πεποίθησιν,
καὶ ὥδε ἐκ Λιβύης σὲ ὠδήγησα.
Ἐφαίνεται τὸ ὄναρ τότε μάταιον.
Ἡ Εὐδοκία ἔζη, πρώτη σύζυγος
τοῦ ἀδελφοῦ μου, ἡ συνάμα τὸ λαμπρὸν
διάδημα τῆς Ῥώμης, καὶ τὸν στέφανον
λαβοῦσα, κακῇ μοίρᾳ, τὸν γαμήλιον.
Πλὴν αἴφνης θνήσκει αὕτη, ὁ Ἡράκλειος,
ἀφείς σε μόλις ἔτι διαθάλλουσιν,
σὲ βλέπει αὖθις ὡς ὁπώραν ὠριμον,
ὑπὸ βιαίου πάθους διαφλέγεται,
καὶ καταθραύων πάντα τὰ προσκόμματα,
σὲ προσλαμβάνει τῆς ἀρχῆς συμμετόχον,
εἰς τῆς πορφύρας κρύπτων τὰς πυκνὰς πτυχὰς
καὶ τοὺς ἐλέγχους καὶ τὰ ἐρυθῆματα.

MARTINA.

Διαφανὲς ὑπῆρξε, φεῦ, τὸ κάλυμμα.

MARIA, σκωπτικῶς.

Τῆς Ἰδης οὕτως ἄλλοτε τὰς κορυφὰς
διὰ χρυσῆς νεφέλης ἔκρυπτεν ὁ Ζεὺς,
ἀγκὰς τὴν φίλην Ἦραν ἀσπαζόμενος,
καὶ εἰς τὴν εὐφροσύνην ταύτην τῶν Θεῶν

αἱ διανθεῖς κοιλάδες συμμετέχουσιν,
ὑπὸ εὐχρῶν κρόκων κατεστίζοντο,
καὶ ὑακίνθων καὶ λωτοῦ ἐρσήεντος.

MARTINA.

Προθύμως, μητέρ, ἀστεῖζεσαι, πλήν, φεῦ,
τὰ δάκρυα νομίζω προσφορώτερα.
Κρατῶ τὸ σκῆπτρον ἔστω, πλήν ἐφήμερος
ἡμῶν ἡ δόξα. Τῆς ἀρχῆς διάδοχος
ὁ Κωνσταντῖνος, ὡς πρωτότοκος υἱὸς
τοῦ Βασιλέως.

MARIA.

ὦ ποτέ.

MARTINA.

Τί ἤκουσα;

MARIA.

Ποτέ, σοὶ λέγω· ἐτιμήθη ἐπαρκῶς
τοῦ Ῥόγα ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἀφρικανοῦ,
ἐπὶ τοῦ θρόνου καθεσθεῖσα πρὸς μικρὸν
τοῦ περιδόξου τούτου· ἀλλὰ, σύνηθες
φυτὸν ἐκείνην, ἐνωρὶς ἀφήρπασεν
ἡ πτέρυξ τῆς θυέλλης, ἡ μαστίζουσα
τὰς ἀγερῶχους ταύτας κορυφὰς, οὐδὲ
βαθείας ἔχει ρίζας ὁ θαλλὸς αὐτῆς.
Αἱ δρυὲς ἐνταῦθα μόναι διασώζονται,
καὶ ὁ υἱὸς σου ἔσται Ἡρακλεωνᾶς
διάδοχος τοῦ θρόνου.

MARTINA.

Τὸν πρωτότοκον

ἰδιαζόντως ὁ πατὴρ αὐτοῦ φιλεῖ,
καὶ βρέφος ἔτι, ἐπισήμως ἔστεψε,
τὸ τοῦ Αὐγούστου παρασχὼν ἀξίωμα.
Ὑπὲρ αὐτοῦ οἱ νόμοι καὶ τὸ δίκαιον.
Εἰς τὰς ὠραίας τῶν ἀγγέλων μου μορφάς,
φεῦ, ἀτενίζων, τρέμει ὁ Ἡράκλειος,
ὡς εἰ ἀντηνακλᾶτο τὸ ἀμάρτημα
εἰς τοὺς ἡρέμα μειδιῶντας ὀφθαλμούς.

MARIA.

Μὴ μεριμνᾶς· ὁ χρόνος πάντων ἱατρός.
Τὸν Βασιλέα ἔτι κατὰ βούλησιν
τὸ φίλτρον σου ἰθύνει. Τοῦτο μέλημα
σὺ ἔχε, τὰς ἡδείας πέδας σύσφιγξον,



τῶν ἀσπασμῶν σου ἀναρρίπισον τὸ πῦρ,
καὶ πρὸ παντὸς ἐγκαίρως παρακώλυσον
τὴν νέαν ταύτην ὀλεθρίαν πρόθεσιν.

MARTINA.

Ἄν δύναμαι, προθύμως.

MARIA.

Ἄγωμεν. Εὐθὺς
παρὰ τῷ Ἡρακλείῳ σὺ μετάβηθι.

(Ἐν ᾧ ἀπέρχονται πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Δ΄.

Τὰ δώματα τοῦ Αὐτοκράτορος. Ὁ ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ κάθηται παρὰ τράπεζαν, στηρίζων τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν
χειρῶν, καὶ εἰς σκέψεις βεβυθισμένος. Εἰσέρχεται ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ. Ἀργότερον ὁ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ὁ ΒΩΝΟΣ, καὶ
ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

ΝΙΚΗΤΑΣ, ὑποκλινόμενος.

Τὰ σέβη μου, ὦ Ἄναξ, τὰ βαθύτατα.

(Ὁ Αὐτοκράτωρ μένει ἀκίνητος.)

Ἡράκλειε!

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ἀνακύπτων.

Σύ, φίλε; Τύχη ἀγαθῇ.

Γνωρίζεις πᾶσαν τὴν πρὸς σέ ἀγάπην μου.

Ἐπιθυμεῖς τι;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄναξ, ἐπανεκάμψαν

οἱ Πρέσβεις οἱ πεμφθέντες εἰς τοὺς Ἀβαρας.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐπέτυχον;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καθ' ὅλα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τότε ἄριστα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀθῶος ὁ Χαγάνος ὡς περιστερὰ,
εἰς τὴν πλεονεξίαν τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ
τὸ σφάλμα ἐπιρρίπτει, ἐφ' ᾧ θλίβεται,
τῶν αἰχμαλώτων θραύει πάντων τὰ δεσμά,
σοὶ ἐπιστρέφει τὰ σωθέντα λάφυρα,
καὶ τὴν εἰρήνην αὖθις ὑπισχνεῖταί σοι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰδήσεις ὄντως ἀγαθαί· πλὴν σκυθρωπὸν
ὄρω σε, Τί συμβαίνει;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄφες. Τίποτε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Νικήτα!

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄφες.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μοὶ ἀρνεῖσαι;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Φεῦ, μικρὰ
ἡ χρησιμότης, Βασιλεῦ, τῶν λόγων μου.
Εἰλικρινῇ νομίζεις τὴν μετάνοιαν
τοῦ μυσαροῦ Χαγάνου;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰς τὸ ζήτημα
οὐδόλως ἐμβαθύνω. Προσποιούμενος
τὸν εὖπιστον, τὰ πάντα ὑπογράφω νῦν,
καὶ οὕτω σώζω τῆς δεινῆς ἐπιδρομῆς
πρὸς ὥραν κἂν τὸ Κράτος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Μαυρίκιος
ἐσκέπτετο πλὴν ἄλλως. Τὸ ἀήττητον
κραδαίνων ξίφος, τὰς ἀγρίας πρὸ αὐτοῦ

ἔδωκεν ἀγέλας, καὶ κατέθραυεν
ἐπὶ τῶν πεδιάδων ὅπου τρέφονται.
Τῆς Δαλματίας καὶ Δακίας οἱ ἀγροὶ
ὕπναι αἱμάτων Σκυθικῶν ἐβάφοντο,
καὶ πέντε νίκαι τόσον ἐξησθένησαν
τῶν φοβεροῦς βαρβάρους, ὥστε εἴκοσι
παρήλθον ἔτη ὅπως ἀναλάβωσι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μοὶ ἐνθυμίζεις ἐποχὰς περικλεεῖς.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ ἤδη, ἤδη πρὸ τοῦ τείχους ἔφθασαν
τῆς πόλεως οἱ Σκύθαι, τὰ προάστεια
κατέστρεψαν, πτωμάτων τὰ περίχωρα
ἐκάλυψαν, ἀθῶων εἰκοσιεπτὰ
θρηνούσας μυριάδας συμπαρέλαβον,
τὰς ἐκκλησίας κτηνωδῶς ἐσύλησαν,
τὴν θεραπείαν πᾶσαν σοὶ ἀφήρπασαν,
ὀχήματα, καὶ ἄνδρας, καὶ χρυσᾶς στολᾶς,
σὲ παρ' ὀλίγον συνελάμβανον αὐτόν,
καὶ ὅμως τῶν κακούργων αὐθις φιλικῶς
τὴν χεῖρα θλίβεις, καὶ συνθήκας ἐπαιτεῖς.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τί θέλεις, φίλε; Φοβερῶς ἐξήνθησε
τὸ Κράτος τῶν Ἀβάρων, καὶ ἀνέφικτος
ἡ βία πλέον ἀποβαίνει. Ἐναλλάξ
αὐτῶν τοὺς ἵππους εἰς τὰς ὄχθας λούουσι
τοῦ μελανοῦ Εὐξείνου καὶ τοῦ διαυτοῦς
Ἀδρία, ἐλευθέρως ληϊζόμενοι
τὰς χώρας πᾶσας μέχρι τῶν τειχῶν ἡμῶν
πρὸς ἔω, καὶ τῶν πάγων, οὓς βαστάζουσι
πρὸς τὰς δυσμὰς αἱ Ἀλπεῖς. Τὸ ἀγροτικὸν
ἐν Παινονίᾳ τοῦ Ἀττίλα Μέγαρον
καταλαβὼν ὁ μέγας ἀληθῶς Βαϊάν,
ὁ τοῦ Χαγάνου τούτου πάππος, ἵδρυσεν
ἀρχὴν εὐρείαν καὶ καθ' ὅλα κραταιάν,
ἀφ' ὅτου, ἀθετήσας ὄρκους ἱερούς,
τῆς Σιγγιδόνης ἀνεδείχθη κύριος,
καὶ τὸ γενναῖον Σίρμιον ἐπόρθησε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οὐδόλως πταίει τῶν Ἀβάρων ἡ ἰσχὺς,
ἀλλὰ τοῦ Βυζαντίου ἡ κατάπτωσις.

καὶ ἀπορεῖς ὁρῶν με εἶτα κατηφῇ;
ὦ Ἄναξ, Ἄναξ, ἐπὶ τέλους σύνελθε.
Εἰς τῆς ἀβύσσου τὸν βυθὸν ἐγγίζομεν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τῆς μοίρας αὐται αἱ βουλαί.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τὰ ὦτά μου
πιστεύω μόλις. Ἐχω τὸν Ἡράκλειον
ἐνώπιόν μου, ἢ κατέστην παίγνιον
ἀσπλάγχνου ἐφιάλτου;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μάτην θλίβεσαι.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οἱ ἄλλοι ἴσως ἀπατῶνται, πλὴν ἐγὼ
καλῶς γνωρίζω τὴν φλογιδὴ σου ψυχὴν.
Τοὺς χρόνους ἐνθυμεῖσαι τῆς παιδρᾶς ἡμῶν
ἐν Καρχηδόνι ἦβης; Ἀδελφῶν υἱοὶ
καὶ Συστρατήγων, συνεδέθημεν στενῶς
ἐξ ὑπαρχῆς. Στρατάρχης πάσης Ἀφρικῆς
ἦν ὁ πατήρ σου τότε, καὶ συμμετοχος
τῆς ἀρχηγίας ὁ ἐμός. Ἐδράξαμεν
ὁμοῦ τὰ πρῶτα ὅπλα, ἔσχομεν κοινὰς
καὶ χαρμονὰς καὶ θλίψεις, μοὶ ἐδείκνυες
ἀπροκαλύπτως ὅλην τὴν καρδίαν σου,
καὶ εἰς τῆς Γράσσης τὸν παιδρὸν παράδεισον,
ὑπὸ τῆς πανσελήνου φωτιζόμενοι
τῆς Λιβυκῆς, μεγάλα διεπλάττομεν
κλεινῶν ἀγώνων καὶ τροπαίων ὄνειρα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἡ πανευδαίμων ἐποχὴ ταχύτατα
ἐκείνη πῶς παρήλθε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὡς αἰτιδεὺς
τὰς ὀργυιαίας δοκιμάζων πτέρυγας,
εἰς τὰς νεφέλας ἐπλανᾶσο, καὶ στενὰ
τῆς οἰκουμένης εὕρισκες τὰ ὅρια.
Φιλοπατρίας, αἰσθημάτων εὐγενῶν,
ἡφαίστειον κοχλάζον ἦν τὸ στήθός σου,
καὶ δάκρυα πολλάκις ἔχεες πικρά,
τὴν θέσιν τῶν πραγμάτων ἐνθυμούμενος
ὑπὸ τὸν τότε κυβερνῶντα τύραννον.



ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὰς ἀναμνήσεις ἄφες ταύτας.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

— «Φίλε μου,

μοὶ ἔλεγες, ἡ μοῖρα μόνον εὐμενῆς
τὴν εὐκαιρίαν δότω, καὶ τοῦ σύμπαντος
ἐγὼ σωτὴρ ὑπάρξω, τὰ αἵματηρὰ
ἐγὼ καὶ αὖθις ἐπουλώσω τραύματα,
ἐπαναφέρων τὸν αἰῶνα τὸν χρυσοῦν.» —

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ραδίως ἡ νεότης παραφέρεται.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τῆς ἀκαθέκτου ταύτης σοὶ ἐδείκνυον
φιλοδοξίας τοὺς κινδύνους, πλὴν ἐν σοὶ
πεποίθησιν ἐδραΐαν εἶχον, καὶ ὁρῶν
τοῦ δαιμονίου πνεύματός σου τὰς ὁρμάς,
σοὶ παρεδόθην καὶ ψυχῇ καὶ σώματι,
κρυφίας ἀναπέμπων ὑπὲρ σοῦ εὐχάς.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Καλὲ Νικήτα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τέλος εἰσηκούσθησαν,
ὦ Ἄναξ, αὐται, καὶ ἡ μοῖρα ἔδειξε
διὰ θαυμάτων τὴν πρὸς σὲ στοργὴν αὐτῆς.
Τῆς ἀθεμιτουργίας ὁ ἀπαίσιος
Φωκᾶς τὸ μέτρον τὸ στυγνὸν ἐπλήρωσεν,
αἰμοσταγὲς ἐθρήνει τὸ Βυζάντιον,
καὶ ἀφικνεῖτο τῶν σφαγῶν καὶ διωγμῶν
μέχρις ἡμῶν ἡ φρίκη καὶ ἀπόγνωσις,
ὡς ἐκ τοῦ ἄδου ἀποφρὰς ἀπήχησις.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἄφ' οὗ τοσοῦτον εἰς τὴν μνήμην τέρπεσαι
τοῦ παρελθόντος, συμπληρῶ τοὺς λόγους σου.
Ἐκ τοῦ δεινοῦ προήλθε καὶ τὸ φάρμακον.
Τῶν Πατρικίων συνωμόσαντες πολλοί,
ἐν οἷς ὁ Κρίσπος, ὁ γαμβρὸς τοῦ Ἄνακτος,
εἰς τοὺς πατέρας διεμήνυσαν ἡμῶν
τὴν σωτηρίαν λιπαροῦντες παρ' αὐτῶν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀλλὰ πρεσβύται πλέον οὗτοι, εἰς ἡμᾶς
ἀνέθηκαν τὸ ἔργον τὸ περίπυστον.

Εἰς σὲ ὁ στόλος, εἰς ἐμὲ τὸ ἱππικὸν
ἐδόθη, καὶ συμφώνως προωρίσαμεν
τὸν θρόνον εἰς ἐκείνον, ὅστις ἀφίχθεις
ἐν Βυζαντίῳ πρῶτος, τὴν καθαίρεσιν
ἐνήργει τοῦ τυράννου.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εὖνους ἐντυχῶν
τοὺς ἐτησίας, ἔφθασα πρὸ σοῦ πολὺ,
καὶ ὅτε σὺ ἀφίχθης, ἐβασίλευον,
κατατροπῶσας εὐχερῶς τὸν τύραννον,
ὃν ἐκμανεῖς ὁ ὄχλος κατεσπάραξε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐπὶ τοῦ στήθους θλίψας με, τὸ ἥμισυ
τοῦ Κράτους μεγαθύμως μοὶ προέτεινας,
ἀλλ' ἀπεδέχθην μόνην τὴν ἀγάπην σου,
καὶ τοῦ Κουροπαλάτου τὸ ἀξίωμα,
τὴν εἰμαρμένην εὐλογῶν τὴν στέψασαν
τὸν ἄριστον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐταῖρε περιπόθητε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τὰ πάντα οὕτως εὐωδώθησαν, πρὸ σοῦ
τὸ στάδιον ἠνοίγη τὸ εὐρύτατον,
καὶ ὡς Μεσσίαν ὅλη σ' ἐπευφήμησεν
ἡ οἰκουμένη . . . Πλὴν οὐαί — συγχώρησον
ἂν σὲ λυπήσω — ἐσκεδάσθη ὡς καπνὸς
τὸ φροῦδον ὄναρ, καὶ ἀπέμεινεν ἡμῖν
ἡ ἀπορία καὶ ἀπογοήτευσις
παρηγορία μόνη. Ὁ δαιμόνιος,
μεγαλοπράγμων πρῶην καὶ ἀκάματος,
εἰς ῥαθυμίαν ἄφατον ἐνέπεσας,
καὶ ὑπὸ ἄλγους μυστικοῦ τηκόμενος,
ἀνάλγητος κατέστης εἰς τὰς συμφοράς,
εἰς τὴν αἰσχύνην καὶ φθορὰν τοῦ Κράτους σου.
(Ὁ Θεόδωρος ἐπιφαίνεται εἰς τὴν θύραν, καὶ μένει
ἀκροώμενος.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πικροὺς προφέρεις λόγους. Δυσανασχετεῖς
διότι διηλλάγην πρὸς τοὺς Ἄβαρας
πλὴν λησμονεῖς τοὺς Πέρσας; Φοβερώτερος

κίνδυνος ἐκεῖθεν, καὶ ἀδύνατος,
ἄμυνα ἐν ὅσῳ ἀπειλούμεθα
ἐσπερίας.

(Ὁ Θεόδωρος χωρεῖ πρὸς τὰ πρόσω.)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Οἶμοι, ἀδελφέ, πρὸς τί
καίτοις προσποιεῖσαι· τὴν ἀλήθειαν
προδίδει πᾶσαν ἡ φρικώδης εἵδησις,
ἡ πρὸ μικροῦ κρυφίως ἀγγελθεῖσά μοι,
καὶ τὴν ψυχὴν μου πᾶσαν κατασκέλλουσα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ πάλιν νέα συμφορά, Πατρίκιε;
Τί εἵδησις;

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὁ Ἄναξ ἀποσύρεται
εἰς τὴν Λιβύην· ἤδη ἐξαπέστειλε
τῶν πολυτίμων μέρος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

ὦ πανάγαθε
Θεέ! Εἰς τοῦτο σὺ τί λέγεις, Βασιλεῦ;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὸ ἀληθὲς ἐγνώσθη.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

ὦ ἀπόγνωσις!

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μέχρι τρυγὸς κενώσας τὸ ποτήριον
πικρίας ἀφορήτου, ἐγκαταλειφθεὶς
ὑπὸ τοῦ θείου, συντριβεῖς καὶ ἄπελπις,
τὸ στέμμα καταθέτω τὸ ἀκάνθινον,
καὶ εἰς τὴν φίλην τῆς Λιβύης ὄασιν
καὶ αὖθις ἐπιστρέφω.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Κράτος δείλαιον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἴσως ὑπάρξῃ εὐτυχέστερος ἐμοῦ
βραχίων ἄλλος στιβαρώτερος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οὐαί,

Ἡράκλειος ὁ ἄθλος καὶ Ἡράκλειος
ὁ μόνος, ὅστις ἦν ἐπάξιος αὐτοῦ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Καὶ ἡ ἐσχάτη μετὰ σοῦ ἀπόλλυται
ἡμῶν ἐλπίς.

(Θόρυβος πρὸ τῶν Ἀνακτόρων, καὶ μεμακρυσμένη
πένθιμος κωδωνοκρουσία.)

Πλὴν οὗτος τίς ὁ θόρυβος;

Ἴδέ, Νικήτα.

(὘ν ᾧ βαίνει οὗτος πρὸς τὴν θύραν, εἰσέρχεται
δρομαῖος ὁ Βῶνος.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μάγιστρε, σὺ φώτισον
ἡμᾶς· τί τρέχει;

ΒΩΝΟΣ.

Διεδόθη, Βασιλεῦ,
ἡ ἀπευκταία εἵδησις ὡς ἀστραπή,
καὶ ἅπαν κατελήφθη τὸ Βυζάντιον
ὑπὸ ἀφάτου λύπης. Ἐπληρώθησαν
ἀπείρου ὄχλου οἱ Ναοί, καὶ θλιβερώς
οἱ κώδωνες ἤχουσι, τὸν ἀνώτατον
δηλοῦντες τῶν κινδύνων. Ἄλλοι φεύγουσι,
τὴν πόλιν ἀλωθεῖσαν ὑποθέτοντες,
τὰς ἱερὰς εἰκόνας περιάγουσιν
εἰς λιτανείαν ἄλλοι, καὶ λυσίκομοι
αἱ πελιδναὶ γυναῖκες ὀλοφύρονται,
τὰς χεῖρας ἀνυψοῦσαι πρὸς τὸν οὐρανόν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μὲ συγκινοῦσι, φίλοι μου, βαθύτατα
αἱ τῆς στοργῆς ἐνδείξεις αὗται· οὐδαμῶς
κατέστην, οἶμοι, ἄξιος αὐτῶν.
(Ὁ θόρυβος ἐπιτείνεται. Εἰσέρχεται ὁ Ἀθαλάριχος.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πληροὶ
τὸ Αὐγουσταῖον ἅπαν πλῆθος ἄπειρον,
ὦ Ἄναξ. Ἄλλοι πίπτοντες γονυκλινεῖς,
καὶ θεωροῦντες τὰ κλειστὰ παράθυρα
τῶν Ἀνακτόρων, θρηνωδῶς οἰμῶζουσι,
τὰς θύρας ἄλλοι μεθ' ὀρμῆς προσβάλλουσι,
καὶ μόλις συγκρατοῦσιν οἱ Σχολάριοι
τὸν ἐφορμῶντα πανταχόθεν χεῖμαρρον.



ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πλὴν τί ζητοῦσι;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὅτι ἀνεχώρησεν
ὁ Αὐτοκράτωρ κρύφα ἰσχυρίζονται,
καὶ ὑπὸ δίψης ἀκορέστου τήκονται
εἰς τὴν σεπτὴν σου ὅπως ἐντρυφήσωσι
καὶ αὖθις θέαν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Εἰς ἐξώστην δείχθητι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἀνοίξατε τὰς πύλας μάλλον· ἄφετε
τὸ πλῆθος πρὸς με.

(Ἀπέρχεται ὁ Ἀθαλάριχος.)

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄναξ, εἰς τ' Ἀνάκτορα
τὸν ὄχλον πάντα ἐξημμένον οὕτω νῦν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Οὐδέποτε τὸ φίλτρον ἔβλαψεν· ἡδὺ
εἰς τὰς πληγὰς μου ἔσται ἤδη βάλαμον.

(Ἀναπετάννυνται αἱ θύραι, παρατάττονται ἐκατέρω-
θεν Σχολάριοι, καὶ εἰσορμᾷ πλῆθος ἀνδρῶν καὶ γυναι-
κῶν, ἐν οἷς διακρίνονται ὁ ΣΑΠΦΗΡΗΣ, ὁ ΒΟΥΣΑΣ,
ὁ ΕΛΠΙΔΙΟΣ, ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ, ἡ ΛΕΟΝΤΩ, καὶ ἡ ΓΟΡΔΙΑ.
Πολλοὶ πίπτουσι πρηνεῖς. Αἱ γυναῖκες ποιοῦσι τὸ
σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ μετανοίας. Ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ
παρὰ τὴν εἴσοδον.)

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

• Οἱ ἀνωτέρω καὶ οἱ παρεισελθόντες.

ΛΕΟΝΤΩ.

Νὰ σὲ χαρῶ, Βασιλειά μου, νὰ σὲ χαρῶ
ποῦ δὲν μᾶς ἔφυγες.

ΒΟΥΣΑΣ.

Σιώπα, μπάμπω, σιώπα· ἐγὼ θὰ ὁμιλήσω.
Ἡρακλείου, Αὐγούστου Ῥωμαίων, πολλὰ τὰ
ᾤτη.

ΓΟΡΔΙΑ.

Εὖγε, τὸ πρόκοψες. Πάρ' τον στὸ γάμο
σου νὰ σοῦ πῇ καὶ τοῦ χρόνου.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ὅχι; Καὶ τί ἤθελες νὰ εἶπω; ὦρα καλὴ
στὴν πρύμνη σου κι' ἀέρα στὰ πανιά σου;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Σεισμὸς καὶ τρόμος! Σιωπάτε, λέγω. Ἐγὼ
θὰ ὁμιλήσω. Ἐμέ, Δέσποτα, μὲ γνωρίζει
ὁ κόσμος ὅλος. Ὅπου ὑπάρχει κίνδυνος
εἶμαι ὁ πρῶτος. Προχθὲς ὅτε σ' ἐκύκλω-
σαν οἱ Ἀβαρες, καὶ τῶκοψες λάσπη, ἡμην
πλησίον...

ΣΑΠΦΗΡΗΣ, σύρων αὐτὸν τοῦ βραχίονος.
Βωβάσου, κούτσουρο. Τί λέγεις ἐκεῖ;

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Θὰ ἡσυχάσετε τέλος; Λαοπόθητε ἄναξ·
ὅτε ἀνέβη ὁ Μωϋσῆς εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ...

ΛΕΟΝΤΩ.

Σὺ νὰ 'σαι καλά. Βασιλειά μου, σὺ νὰ
'σαι καλά.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Καὶ ἀφῆκε τοὺς Ἰουδαίους...

ΛΕΟΝΤΩ.

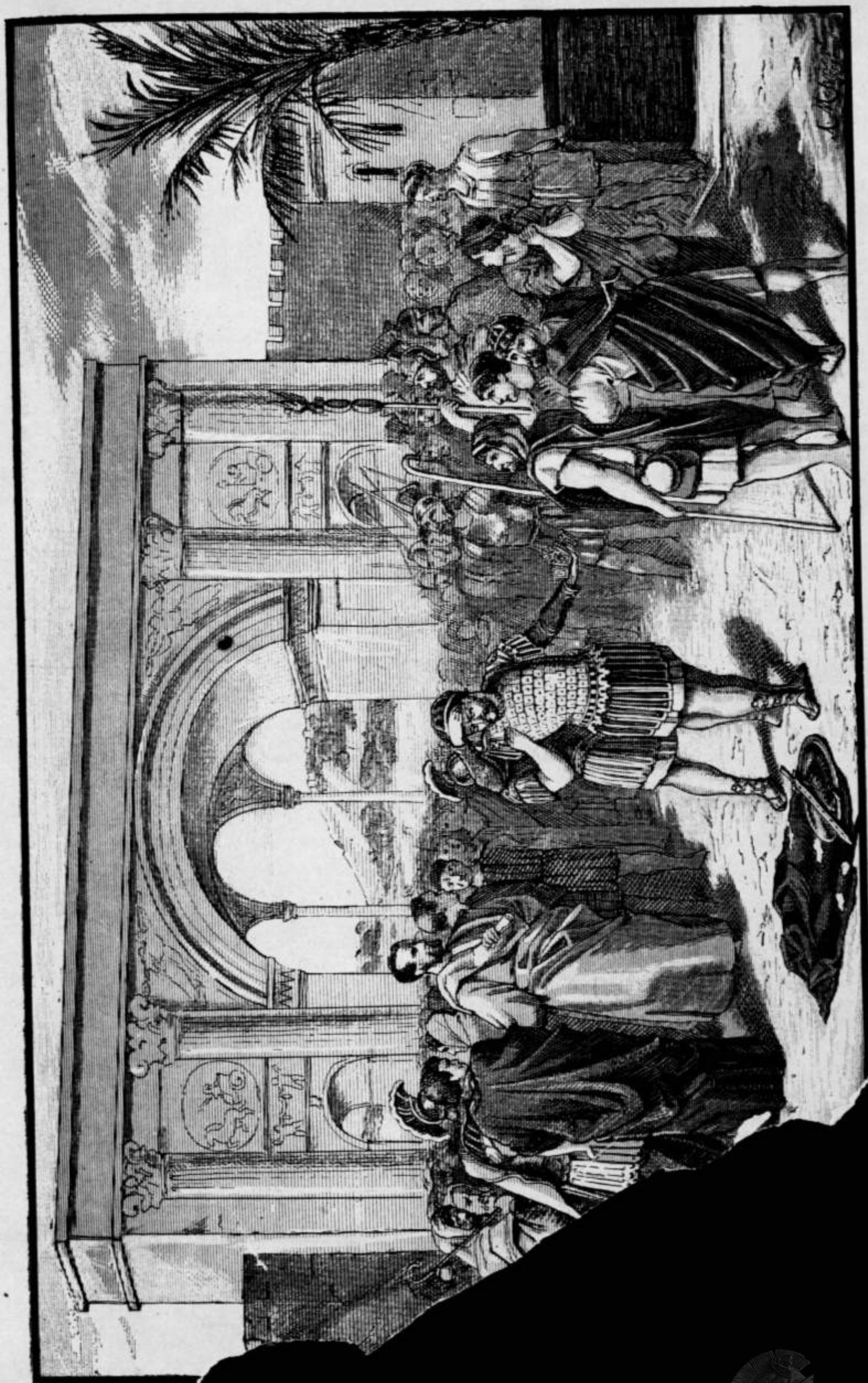
Οἱ Ἰουδαῖοι ἐσταύρωσαν τὸν Χριστό, οἱ
Ἰουδαῖοι.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Σιώπα λέγω... Καὶ ἀφῆκε τοὺς Ἰουδαίους,
ὁ ἐκλεκτὸς λαὸς τοῦ Θεοῦ ἐλησμόνησε τὸ
μάννα...

ΛΕΟΝΤΩ.

Καὶ μάνα καὶ πατέρα ἐσένα, Βασιλειά μου,
ἔχουμε, καὶ μάνα καὶ πατέρα.



Ο ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ ΕΚΦΥΓΩΝ ΤΟΥΣ ΑΒΑΡΑΣ.



ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἡ ἔρημος ἐφάνη ἐρημοτέρα . . .

ΛΕΟΝΤΩ.

Ὅλα ἔρημα, ὅλα.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ, ἀδημονῶν.

Ὁ οὐρανὸς βωβός, καὶ ὁ δαίλαιος λαός, καταπεσών, προσεκύνησε τὸν χρυσοῦν μόσχον . . .

ΛΕΟΝΤΩ.

Ἐσύ, Βασιλείά μου, εἶσαι ὁ μόσχος ὁ σιτευτός. Χωρὶς ἐσὲ πῶς θὰ ζήσωμε;

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

ὦ, τοῦτο πλέον ἀνυπόφορον. Ἄς ὁμιλήσῃ τότε αὐτή.

ΛΕΟΝΤΩ.

Ἄχ, τέτοια ἦταν ἡ μοῖρά μου. Τόσαις ἔζησαν καὶ δὲν τοὺς ἔφυγε κ' ἐμένα ἔλαχε νὰ μὲ φύγῃ!

ΠΟΛΛΟΙ.

Πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ Δεσπότου, πολλὰ τὰ ἔτη!

ΒΟΥΣΑΣ.

Σὺ ἔσωσες τὸ Κράτος ἐκ τοῦ ἐσχάτου ὀλέθρου.

ΓΟΡΔΙΑ.

Σὺ ἐφόνευσες τὸν τύραννον Φωκᾶν.

ΒΟΥΣΑΣ.

Εἰς σὲ καὶ μόνον ἐλπίζομεν.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Λυπήσου τὸν λαόν σου. Λυπήσου τὴν κληρονομίαν σου. Ὅσον καὶ ἂν ἔχωμεν ἡρωϊσμόν, χωρὶς σὲ τί δυνάμεθα;

ΒΟΥΣΑΣ.

Οἱ Ἄβαρες θὰ ἐπιστρέψωσιν ἀμέσως φοβερώτεροι.

ΓΟΡΔΙΑ.

Οἱ Πέρσαι θὰ κυριεύσωσι τὴν πρωτεύουσαν.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἐπικεῖται ἡ καταστροφή καὶ ἡ δῆωσις.

ΛΕΟΝΤΩ.

Καὶ οἱ δύο σας. Καλὰ λέγει, Βασιλείά μου, καὶ οἱ δύο σας. Ἄς μείνῃ καὶ ἡ Βασίλισσα. Κάπως τὰ ἐμαγάρισε, μὲ συμπάθειο, μὰ ἔχει ὁ Θεός . . .

ΒΩΝΟΣ, διακόπτων αὐτήν.

Ὁ Βασιλεὺς ἐκφράζει χάριτας θερμὰς εἰς πάντας· τοῦτο καθορῶν τὸ ἄδολον τῶν ὑπηκόων φίλτρον, συναισθάνεται τὸ θάρρος αὐθις ἀναθάλλον ἐν αὐτῷ, καὶ διὰ τὰς προσφάτους τόσας συμφορὰς παρηγορεῖται. Ἦδη ἀποσύρθητε. Ἡσύχως ἀπελθόντες εἰς τὰ ἴδια τοὺς ταραχθέντας ὄχλους κατευνάσατε. Ὁ Ἄναξ τὸ συμφέρον ἔχει τῶν λαῶν ὥς μέριμναν πρωτίστην, καὶ τὰ βέλτιστα, ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἀναμείνате παρὰ Δεσπότου προσφίλους καὶ σεβαστοῦ.

ΤΙΝΕΣ.

Πολλὰ τὰ ἔτη τῶν Ἀνάκτων.

ΑΛΛΟΙ.

Μετ' αὐτῶν

ἡ Παναγία, Δέσποινα τοῦ σύμπαντος.

(Προσπίπτουσι πάντες καὶ ἀπέρχονται.)

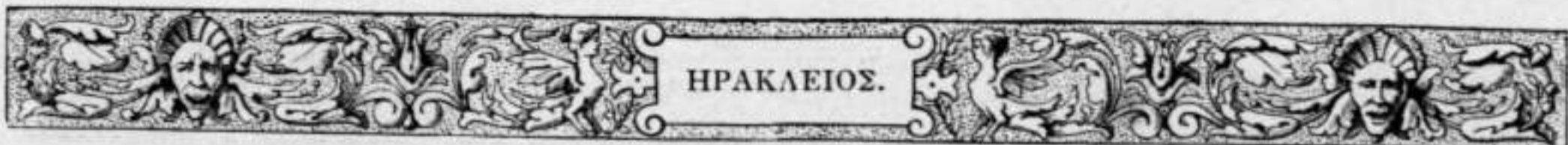
ΝΙΚΗΤΑΣ, τῷ Ἀθαλαρίχῳ.

Καὶ σὺ κατόπιν σπεῦσον, Ἀθαλάριχε· παραλαβὼν καὶ ἄλλους εἰς ἡμᾶς πιστούς, τοὺς μᾶλλον ἐξημμένους καθησύχασον, καὶ τῶν ὁμίλων πράϋνον τὴν ἔξαψιν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἐλαίου ἔσται ἕκαστος ἡμῶν σταγὼν, τὰ ζῶντα κατευνάζων ταῦτα κύματα.

(Ὑποκλινόμενος ἐξέρχεται.)



ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ΒΩΝΟΣ, ΘΕΟΔΩΡΟΣ καὶ ΝΙΚΗΤΑΣ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μὲ τέρπει αὕτη ἡ δημώδης ἔκφρασις
εἰλικρινοῦς ἀγάπης, ἀλλ' ἀκράδαντος
ἡ πρόθεσίς μου.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Πρὸς Θεοῦ, Ἡράκλειε,
ιδὲ τί πράττεις.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἀκριβῶς ἐστάθμισα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οὐχί, ὦ Ἄναξ, ἀτελῶς κατανοεῖς
τὴν φύσιν τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐὰν τὸ Κράτος ἦνθαι καὶ ἀνέφελον
τὸ μέλλον ἐμειδία, ἴσως θεμιτὴ
ἀπόφασις τοιαύτη.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἄλλ' οἱ κίνδυνοι
ἀδιακόπως πολλαπλασιάζονται.

ΒΩΝΟΣ.

Φερόμεθα ταχέως πρὸς τὸ βάραθρον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καί, θαρραλέως λέγω τὴν ἀλήθειαν,
τὸ σφάλμα κατὰ μέγα μέρος σὸν ἐστίν,
ὦ Ἄναξ.

ΒΩΝΟΣ.

Καίτοι ἐντελῶς ἀνάξιοι
ὁ Ἰουστίνος καὶ ὁ Θράξ Τιβέριος,
τῆς Βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ
τὸ ἔνδοξον οὐχ ἦττον κληροδότημα
διέσωσαν, καὶ τούτων ὁ Μαυρίκιος
τὰς ἀπωλείας εὐκλεῶς ἀνέκτησε,
τοὺς Πέρσας θραύσας πανταχοῦ καὶ Ἀβαρας.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Γνωρίζω ταῦτα· μάτην ἐπανερχεσθε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οὐχί, οὐχί· πλανᾶσαι, ὦ Ἡράκλειε.
Δεινὸς κατέχει τὴν ψυχὴν σου λήθαργος,

ἀλλ' ἐν αὐτῇ τὸ σπέρμα ἔτι κρύπτεται
φιλοπατρίας φλογεράς, καὶ δυνατὴν
νομίζω ἐπὶ τέλους τὴν ἀφύπνησιν.
Προσεκτικῶς τοὺς λόγους ἄκουσον ἡμῶν,
τὰς τύχας τῶν ἀμέσων προκατόχων σου
συντόμως ἱστορούντων, καὶ τὴν ἀληθῆ
ἐκ τοῦ κατόπτρου τούτου γνῶθι θέσιν σου.

ΒΩΝΟΣ.

Τὴν Θράκην, τὴν Μοισίαν, καὶ τὴν Ἡπειρον
ληλατοῦντες πρὸ καιροῦ οἱ Σκλαβηνοί,
ἐπὶ τοῦ Τιβερίου εἰσεχώρησαν
καὶ εἰς τὰς χώρας, ὅπου ἦνθησε ποτὲ
τὸ κλέος τῆς Ἑλλάδος τὸ περίπυστον.
Τοῦ Λεωνίδα μεμνηνὸς τὸ εἶδωλον
παρὰ τὰς Θερμοπύλας εἶδε τὰς ὀρδὰς
τῶν φοβερῶν Ἀβάρων, καὶ εἰσέδυσαν
μέχρι Ταινάρου οὔτοι, πάντα φθείροντες
καὶ πυρπολοῦντες.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἦν δεινὸς ὁ κίνδυνος,
καὶ ὑπὸ τὴν πλημμύραν ὁ Ἑλληνισμὸς
ἐξέλειπε βραδέως, ὅτε ὤρμησε
πρὸς σωτηρίαν ὁ κλεινὸς Μαυρίκιος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Μακρὸς ὑπῆρξε, πεισματώδης ὁ ἀγών.
Τὴν Σιγγιδόνα, καὶ τὸ Βιμινάκιον,
καὶ τὴν Αὐγούσταν ἐκπορθήσας, ἔφθασε
ταχέως ὁ Βαϊάνος εἰς Ἀγχίαλον,
ἐν ᾧ οἱ Σλαῦοι, ὑπ' αὐτοῦ ὠθούμενοι,
μέχρι τοῦ τείχους τοῦ μακροῦ προήλασαν.
Ἄλλ' ὁ Στρατάρχης σπεύδει Κομεντίολος,
παρὰ τὸν Ἐργινίαν ποταμὸν αὐτοὺς
καὶ τοῦ Ἐνσίνου διασπᾷ τὸ φρούριον,
καὶ τέλος ἐκ τῆς Θράκης ἀποβάλλονται.

ΒΩΝΟΣ.

Πλὴν μετὰ δύο ἔτη ἐπανερχονται.
Ἀπὸ Ῥατιαρίας εἰς Δορόστυλον
ἀκολουθοῦντες τὴν φορὰν τοῦ ποταμοῦ,
ὁρμῶσιν εἴτα αἰφνης εἰς τὸ Πάννισον,

λατοῦσι τὴν Μαρκιανούπολιν,
καὶ ὑπερβάντες ἀκωλύτως τὰ βουνά,
πρὸ τοῦ Τροπαίου παμπληθεῖς αὐλίζονται.
'Αλλ' ὁ Μαρτίνος καὶ ὁ Κάστος, Στρατηγοὶ
τοῦ Βασιλέως ἀληθῶς ἐπάξιοι,
προστρέχουσι, νικῶσι, καὶ τὰ τρόπαια
τῶν δύο τούτων συμπληροῦσι προσεχῶς
ὁ Δρόκτων καὶ Μυστάκων, καταθραύοντες
πρὸ τῆς τρεμούσης Ἀδριανουπόλεως
τὴν ἀλαζόνα τοῦ Χαγάνου δύναμιν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὁ Στρατηλάτης Πρίσκοις τότε πέμπεται
μετὰ τοῦ στόλου εἰς τὸν Ἰστρον, εἰσχωρεῖ
εἰς τῶν βαρβάρων τ' ἄντρα καὶ κρυσφύγετα,
καὶ τρεῖς ἡττήσας, τέλος συνομολογεῖ
σπονδὰς κατὰ τὸ ἔτος ἑξακόσια,
δι' ὧν τοῦ Κράτους σύνορον ὁ ποταμὸς
καὶ αὖθις καθωρίσθη.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὅντως εὐκλεεῖς
ὑπῆρξαν οὗτοι οἱ ἀγῶνες. Εὐτυχὴς
τοσαῦτα διαπράξας ὁ Μαυρίκιος.

ΒΩΝΟΣ.

Τὰ ἐν Εὐρώπῃ ταῦτα· ἤδη ἄκουσον
τὰ ἐν Ἀσίᾳ. Τοῦ Ἰουστινιανοῦ
ἀφρόνως θραύσας τὰς πεντηκονταετεῖς
σπονδὰς ὁ Ἰουστίνος, ἦτταν ἔπαθε
δεινὴν, καθ' ἣν ἡ Δάρα θῦμα ἔπεσε,
καὶ τῆς Ἀντιοχείας τὰ προάστεια
καὶ Ἀπαμείας αὖθις κατεστράφησαν,
ἐν ᾧ ἔξ ἄλλου εἰς χρυσῶν ἡ εἰσφορὰ
ἀνεβιβάσθη μυριάδας πέντε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ναί,

πλὴν προσληφθεὶς συνάρχων ὁ Τιβέριος,
λαμπρῶς τὴν ἦτταν ταύτην ἐξηγόρασε,
δέκα καὶ πέντε μυριάδας μαχητῶν
ἀθροίσας ἐν Ἀσίᾳ, καὶ ὀλοσχερῶς
τοὺς Πέρσας καταστρέψας εἰς Καισάρειαν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Διέβη τὸν Εὐφράτην, μόλις ἐκφυγῶν
ὁ γηραιὸς Χοσρόης ἐπ' ἐλέφαντος,
καὶ ἡ αἰσχὺνη αὕτη περὶ τὰς δυσμὰς

ἐνδόξου Βασιλείας ἐπετάχυνεν
αὐτοῦ τὸ τέλος.

ΒΩΝΟΣ.

Ὁ Ὀρμίσδας Βασιλεὺς
ἐστέφθη τότε, τοῦ Χοσρόου ὁ υἱός,
καὶ τὸν ἀγῶνα τούτου παρατείναντος,
τὰ ὅπλα τροπαιοῦχα τὰ Βυζανινὰ
ὑπῆρξαν αὖθις. Ὁ Φιλιππικὸς ἐκεῖ
καὶ ὁ πατήρ σου, ὁ κλεινὸς Ἡράκλειος,
καὶ ἄλλοι δαφνηφόροι ὄντως Στρατηγοί,
δι' αἰμνήστων ἐκλείσθησαν νικῶν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τὴν θύελλαν πλὴν αὗται προεκάλεσαν
τὴν μετ' ὀλίγον σείσασαν τὸ γηραιὸν
τῶν Μήδων Κράτος. Ὁ Ὀρμίσδας καθαιρεῖ
τὸν Οὐαράνην, Στρατηγὸν πανίσχυρον,
εἰς ἀνταρσίαν οὕτως ἐξωθῶν αὐτόν,
καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων τέλος συγγενῶν
κρημνίζεται τοῦ θρόνου.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὁ υἱὸς αὐτοῦ
νεώτερος Χοσρόης, κατατροπωθεὶς
καὶ οὗτος, διεκφεύγει εἰς Βυζάντιον,
καὶ ὁ λυσσώδης, προαιώνιος ἐχθρὸς
πρὸ τοῦ Ῥωμαίου τέλος Αὐτοκράτορος
προσπίπτει ὡς ἱκέτης.

ΒΩΝΟΣ.

Ἀποδέχεται

τὸν γόνον φιλοφρόνως ὁ Μαυρίκιος
τοῦ περιδόξου γένους τῶν Σασσανιδῶν,
ἀναγνωρίζει ὡς υἱόν, καὶ σύζυγον
τὴν Ἑλληνίδα Σίραν, τὴν περικαλλῆ,
παρέχει.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τὸ δὲ πάντων σπουδαιότερον,
στρατὸν ἐκπέμψας ἰσχυρόν, ὀλοσχερῶς
νικᾷ τὸν Οὐαράνην, εἰς τὸν πάτριον
ἀναβιβάζει θρόνον τὸν θετὸν υἱόν,
καὶ δορυφόρους καταλείπει παρ' αὐτῷ
χιλίους.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οὕτως εὐκλεῶς ἐπέστεψε
τοὺς Περσικοὺς πολέμους ὁ Μαυρίκιος,
τὴν Δάραν αὖθις καὶ τὴν Μαρτυρούπολιν



καὶ τὴν Περσαρμενίαν ἀμοιβὴν λαβὼν,
ἐν ᾧ ἔξ ὁλοκλήρου τῶν Χριστιανῶν
οἱ ἐν Περσίᾳ διωγμοὶ κατέπαυσαν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πρωτοφανὲς καὶ μέγα ὄντως θέαμα,
ὁ θρόνος τῆς Ἀσίας ὁ πανάρχαιος
ἐπὶ λογχῶν γενναίων ἐρειδόμενος
Ἑλληνικῶν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Φεῦ, μέγα ἄλλ' ἐφήμερον.

Παρὰ τὸν Ἰστρον στασιάσας ὁ στρατὸς
μετ' οὐ πολὺ κρημνίζει τὸν Μαυρίκιον,
καὶ εἰς τὸν θρόνον περιδόξου Ἀνακτος
ἀναβιβάζει τὸν κατάρατον Φωκᾶν.

Οἱ Ἀβαρες οὐδόλως ἐκινήθησαν,
ἐκ τῶν προσφάτων συμφορῶν αἰμάσσοντες,
ἀλλ' ὁ Χοσρόης τὰς σπονδὰς διέλυσε,
τοῦ Μαυρικίου ἐκδικῶν τὸν θάνατον.

ΒΩΝΟΣ.

Νωθρῶς ἀντέστη ὁ Φωκᾶς, καὶ συνεχεῖς
ὑπέστη ἥττας· ὑπετάγη ἅπασα
ἡ Μεσοποταμία, ἡκολούθησεν
αὐτὴν ἡ Ἀρμενία, συνεπάγουσα
καὶ τὴν Καππαδοκίαν, ὅτε, Βασιλεῦ,
σὺ σπεύσας ἐκ Λιβύης τὸν ἐπάρατον
ἐκείνον ἀνατρέπεις τέλος τύραννον,
πρὶν ἢ χωρήσῃ περαιτέρω τὸ κακόν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τοιαύτην, Ἀναξ, τὴν ἀρχὴν παρέλαβες,
καὶ παρὰ σοῦ ὁ κόσμος ὁ ἐνθουσιῶν
ἀνέμενε μεγάλα κατορθώματα.

Εἶπε εἰς ταῦτα πῶς ἀνταπεκρίθης σύ;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὸν πεपुरακτωμένον εἰς τὸ τραῦμά μου
ἀσπλάγχνως στρέφεις σίδηρον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Προτίθεται

τῷ ὄντι τοῦτο· ἔτι σύγγνωθι μικρόν.

Κατὰ τῶν ἐφορμώντων ἐκ βορρᾶ Σκυθῶν,
ἀκόμη γαυριώντων, ἀπειροπληθῶν,
ἀείποτε γενναίως παρετάχθησαν
τῶν Βασιλέων καὶ αὐτοὶ οἱ χεῖριστοι.

Σοῦ δὲ ἡ πολιτεία ποία; Κατ' ἀρχὰς

περιδεῶς εἰρήνην ἐξηγόρασας,
ἀναβιβάζων τὸν ἐτήσιον δασμὸν
εἰς μυριάδας ὅλας δώδεκα χρυσῶν·
καὶ τέλος ἐξαντλήσας πᾶσαν πρόσοδον,
τοῦ Κράτους σου τὰς πύλας ἀνεπέτασας,
ἐντὸς αὐτοῦ τοὺς Σλαῦους ἐγκατέστησας,
τὰς ἐπαρχίας πάσας ἐθυσίασας
τὰς παριστρίους, καὶ ἰὸν ἐκφυλισμοῦ
ἐντὸς τῶν σπλάγχνων τοῦ λαοῦ διέχυσας.

ΒΩΝΟΣ.

Φεῦ, ἅπαξ κρημνισθέντος τοῦ προχώματος,
οὐδὲν τὸ ρεῦμα τῆς πλημμύρας συγκρατεῖ,
ὥς ἔδειξάν σοι πρὸ μικροῦ οἱ Ἀβαρες.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τὴν Ἰλλυρίαν οἱ Χρωβάτοι ἅπασαν
ὥς κτῆμα πλέον θεωροῦσιν ἴδιον.

ΒΩΝΟΣ.

Τὴν Δαρδανίαν καὶ Μοισίαν πρὸ καιροῦ
ὀλοσχερῶς οἱ Σέρβλοι ἀπερρόφησαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τὰς ἀλλογλώσσους μετὰ φρίκης ὠρυγὰς
αἱ τοῦ Ὀλύμπου ἀντηχοῦσι φάραγγες,
ἐν αἷς εὐθύμως διητῶντο οἱ Θεοί,
καὶ κορυφὰς ὑψοῦσι πρὸς τὸν οὐρανὸν
ἱκετηρίους τὰ Κεραύνεια βουνά.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰς τοῦτο δείκνυσθέ πως, φίλοι, ἄδικοι.
Ἀπὸ τριῶν αἰώνων εἰσεχώρησαν
οἱ Σλαῦοι ἤδη ἐν τῷ Κράτει. Ἔδωκε
τῆς πολιτείας ταύτης τὸ παράδειγμα
ὁ μέγας κατὰ πρῶτον Θεοδόσιος,
δεχθεὶς τοὺς Γότθους, καὶ καλῶς γτωρίζετε
τὰς παριστρίους ὅτι ἀναρίθμητοι
οἰκοῦσι χώρας ξένοι ἔκτοτε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Πλὴν νῦν

συνεπληρώθη ἡ ἀρχαία συμφορά,
περιβληθεῖσα τίτλον ἀναφαίρετον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ

Μικρὸν νομίζω τὸν ἐκ τούτου κίνδυνον.
Ἐκ τῶν ἀρχαίων φοβερῶν ἐπιδρομῶν
ἐρημωθείσαι χῶραι, κατωκλήθησαν
καὶ αὖθις οὕτω. Οἱ ἀνήμεροι ἐχθροὶ

εἰς φοιδεράτους μᾶλλον μετεβλήθησαν,
τὸ βάπτισμα δεχθέντες, καὶ ὑποτελεῖς
τοῦ Βυζαντίου καταστάντες. Σὺν Θεῷ,
διὰ τῆς γλώσσης καὶ θρησκείας εὐχερῆς
ἡ πλήρης ἔσται τέλος ἀφομοίωσις
καὶ τούτων. Τὰ στοιχεῖα τὰ βαρβαρικὰ
ἀπορροφᾷ μοιραίως ὁ πολιτισμός,
οὐδὲ πρὸ τῶν Ζουπάνων κατωρρώδησε
ποτέ τὸ Κράτος.

ΒΩΝΟΣ.

Ἰκανὴν διέπραξαν

φθορὰν οὐχ ἦττον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἡ τὸν θρόνον σείουσα

ἐκ τῆς Ἀσίας ἐμυκάτο θύελλα,

οὐδὲ συγχρόνως δυνατὴ ἀπέβαινε

ἢ κατὰ δύο πολεμίων ἄμυνα.

Πρὶν κατὰ τῆς Περσίας ἐκστρατεύσωμεν,

σπουδαίαν, καὶ δικαίως, ἐθεώρησα

τῶν Σλαύων καὶ Ἀβάρων τὴν διάσπασιν,

καὶ τὴν πρὸς τούτους φιλικὴν προσέγγισιν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄν ταῦτα οὕτως εἶχον, ἔστω· πλήν, εἰπέ,
καὶ πρὸς τοὺς Πέρσας ποῖος, φεῦ, ἐδείχθη. Τί
ἐποίησας γενναῖον;

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἐχεις δίκαιον,

τὴν κάραν κύπτων. Πᾶσαν σοὶ ἀφήρεσαν

οἱ Πέρσαι τὴν Ἀσίαν, σοὶ κατέκτησαν

τὴν Αἴγυπτον, τὸ ἄστυ τὸ περίπυστον

τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπηνῶς ἐπόρθησαν,

καὶ οὕτω προχωροῦντες κατηδάφισαν

τὴν προσφιλεῖ Κυρήνην, καὶ κατέλαβον

τὴν Ἀφρικὴν· τὸν σπόρον τὸν Ἑλληνικόν,

τὸν θαυμασίως ἐξανθήσαντα ποτὲ

μέχρι τῶν ἀπωτάτων Ἰνδικῶν χωρῶν

ἐξέθαψαν...

(Σπεύδων ἀνοίγει τὴν θύραν ἀνδρήρου ἐστραμμένου
πρὸς τὴν θάλασσαν. Διακρίνεται ὑπὲρ τὸν Βό-
σπορον ἡ Χαλκηδὼν, καὶ περὶ αὐτῆς τὸ Περσικόν
στρατόπεδον, οὗ αἱ σκηναὶ στίλβουσιν εἰς τὰς ἀκτί-
νας τοῦ κατέναντι δύνοντος ἡλίου.)

Οἱ Πέρσαι; Ὡδε πάρεισι.

Τὴν Χαλκηδόνα πρὸ καιροῦ κατέχουσι,

τὸν ἀκινάκην αὐθαδῶς προτείνοντες,
καὶ τοῦ Βοσπόρου μόνη ἡ στενὴ λωρίς,
ἐσχάτη χάνδαξ, ἔτι προστατεύει σε.

ΒΩΝΟΣ.

Τὴν νύκτα πᾶσαν παρὰ τὸ Μυκῶνιον

ἐπὶ τῆς παραλίας περιφέρονται,

ὥς δαίμονες τοῦ ἄδου δάδας σείοντες,

πρὸς ἐμπρησμόν ἐτοίμους.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

ὦ, Ἡράκλειε,

ιδὲ ὁ Φοῖβος, ὃν αὐτοὶ λατρεύουσι,

πῶς ὠχρίᾳ βραδέως καὶ κατέρχεται

πρὸς τὸ Ζοφῶδες χάος. Σύμβολον αὐτὸς

τυγχάνει τῆς ἀρχῆς σου, καὶ τὸ στύγιον

ταχέως συμπυκνοῦται σκότος πέριξ σου.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Φεῦ, κατ' ἐμοῦ τὰ πάντα συνεμάχησαν!

Ἡ Βασιλεία, ναί, βραχεῖα τοῦ Φωκᾶ,

πλὴν ἔφθειρε τὸ Κράτος καὶ παρέλυσε.

Τοῦ Μαυρικίου ὁ ἀήττητος στρατὸς

ἐξηφανίσθη, ἐκενώθη τάχιστα

τὸ πλούσιον ταμεῖον, ἡρημώθησαν

αἱ ἐπαρχίαι πανταχοῦ, ἐξέλιπον

φιλοπατρία, θάρρος καὶ συνείδησις,

ἐπιβουλὰς ὁ Πρίσκος, τοῦ Φωκᾶ γαμβρός,

ἐβυσσοδόμει, καὶ τὸ πάντων χεῖριστον,

οἱ Ἰουδαῖοι ἀφ' ἐνός, ὡς λυτρωτὰς

δεχόμενοι τοὺς Πέρσας, ἐστασίαζον,

καὶ ἀφ' ἐτέρου μετ' αὐτῶν συνέπραττον

οἱ εἰς Ἀσίαν ἐκ προτέρων διωγμῶν

φυγόντες καὶ οἰκοῦντες ἀπειράριθμοι

μονοφυσίται καὶ λοιποὶ αἰρετικοί.

Οὐ μόνον οὗτοι μετεφύτευσαν ἐκεῖ

τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας, αἵτινες

παρεῖχον τέως εἰς ἡμᾶς ὑπεροχήν,

ἀλλὰ καὶ εἰς κρυφίαν καὶ προδοτικὴν

μετὰ τῶν ὁμοδόξων συνεννόησιν

διατελοῦντες, τῶν εἰσέτι μυστικῶς

διαιτωμένων ἐν τῷ Κράτει, ἅπασαν

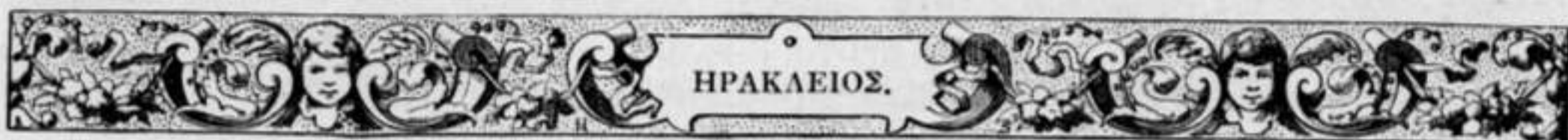
παρέλυσαν τὴν ῥώμην καὶ ἰσχὺν ἡμῶν.

ὦ οἶα, οἶα λαοφθόρος γάγγραινα

ἢ ἔρις αὕτη ἢ ξηρὰ καὶ ἄγονος,

ἢ ἀενάως κεφαλὰς προβάλλουσα,

ὡς τὸ ἀρχαῖον τέρας, καὶ Χριστιανούς,



Ῥωμαίους, εἰς ἀσπόνδους μετατρέπουσα
ἐχθροὺς τοῦ Κράτους.

ΒΩΝΟΣ.

Ταῦτα πάντως ἀληθῆ,
ἀλλὰ γενναία τόλμη καὶ προσπάθεια
τὴν θεραπείαν ὑπισχνεῖτο ἀσφαλῶς.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐποίησα πᾶν ὅ,τι ἐπετρέπετο,
καὶ παρετάχθην ἐρρωμένως κατ' ἀρχάς,
ἀλλ' οἱ στρατοί μου συρφετὸς ἀγύμναστος,
οἱ Στρατηλάται κτήνη, καὶ ἡ κίδαρις
τυχόντος Πέρσου ἀπενέκρου, ὡς Γοργῷ,
τοὺς θρασυτέρους. Πρώτη ἡ Ἀπάμεια
ἠλώθη, εἴτα ἡ πλουσία Ἐδεσσα,
καὶ τῆς Καππαδοκίας ἡ πρωτεύουσα,
ἡ πολυτλήμων, εὐκλεῆς Καισάρεια,
μεθ' ὃ τὸ ρεῦμα πλέον ἀκατάσχετον,
τὰς πόλεις ἀνατρέπον καὶ τὰ φρούρια,
εἰς τοῦ Βοσπόρου ἐξεχύθη τὰς ἀκτάς.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Οὐδόλως τοῦτο ἄπορον· λαμβάνουσιν
ἐκ τοῦ ἡγέτου πάντες τὸ παράδειγμα.
Ἐὰν αὐτοπροσώπως τὰς σημαίας σου
ὠδήγεις εἰς Ἀσίαν, ἴσως ἔκβασις
ἐπήρχετο ἀλλοία· πλὴν ἐκρύπτεσο
ἐν Βυζαντίῳ ἀπρακτῶν, ἐν ᾧ οἰκτρῶς
τὰ τάγματά σου κατεκερματίζοντο.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ ἤδη, ἤδη, ὅτε πλέον φαίνεται
τῶν δημοσίων ἐντελὴς ὁ ὄλεθρος,
τὴν κορωνίδα εἰς τὸ ἔργον τὸ οἰκτρὸν
τιθεῖς τῆς ἀβουλίας καὶ χαυνώσεως,
τὸν θρόνον καταλείπεις, ἀποσύρεσαι,
δι' ὑπαρξιν εὐθύμην καὶ ἀμέριμνον
διψᾶς, οὐδ' ἐξετάζων ποία ἔσεται
ἡ τύχη τῆς πορφύρας, ἣν κατήσχυνας,
τῆς ὑψηλίου, ἥς τὸν τάφον ὠρυξας.
ᾧ, τοῦτο πλέον ἀληθὲς ἀπόγνωσις,
καὶ μυσαρὰ δειλία.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ἀναπηδῶν.

ᾧ, ἀτάσθαλε,
τοιούτους λόγους μόλις ἀπαλείφουσιν
ὠκεανοὶ αἱμάτων. Σύ, Νικήτα, σύ;

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ελησμονήθης.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐπταίσας, Ἰλλούστριε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἡ κεφαλὴ μου σοὶ ἀνήκει, Βασιλεῦ,
ἀλλ' ἐπιμένω. Δέχομαι τὸν θάνατον,
ἐὰν εἰς τὴν ψυχὴν σου συνεδαύλισα
εὐγενεστέραν φλόγα. ᾧ εἰπέ, εἰπέ,
τὴν φαύλην ὅτι καταλείπεις πρόθεσιν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἀμετακλήτως πλέον ἀπεφάσισα.
Πρὸς τὸν Σαῖτον, Πέρσῃν Βαβμανζαδαγῷ,
ἐν Χαλκηδόνι δῶρα ἔπεμψα πολλά,
καὶ παρ' αὐτοῦ ἐλπίζω μεσολάβησιν
πρὸς σύναψιν εἰρήνης. Πλέω αὔριον
αὐτοπροσώπως παρ' αὐτῷ μετὰ λαμπρᾶς
δορυφορίας καὶ πομπῆς, κατάπληξιν
τοῖς Ἀσιάταις προξενούσης. Κατ' εὐχὴν
ἂν ἐπιτύχη αὕτη ἡ προσπάθεια,
ἡ θέσις βελτιοῦται, καὶ ἀπέρχομαι
ἡσυχωτέραν ἔχων τὴν συνείδησιν.

ΒΩΝΟΣ.

Ὁ ἔσχατός σου λόγος οὗτος, Ἄναξ;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ναί.

ΒΩΝΟΣ.

Μετὰ δακρύων τότε τὰ σεβάσματα
πρὸ τῶν σεπτῶν ποδῶν σου καταθέτομεν
οἱ ἄχρι τοῦδε ταπεινοὶ θεράποντες·
ἀλλ' ἐν τῷ κόσμῳ ἔχει πᾶς τις πρώτιστον
καθῆκον τῆς πατρίδος τὴν διάσωσιν,
καί, ὡς τοῦ Κράτους Μάγιστρος, αἰσθάνομαι
τὴν φοβερὰν εὐθύνην, ὅτι εὐρὲς με
ὑπὲρ τὸ δέον ἴσως εὐπειθοῦντά σοι.
Νῦν τέμνεις τούτους τοὺς δεσμοὺς ὁ ἴδιος,
καὶ σπεύδω ὅπως διαθέσω ἅπαντα
πρὶν ἢ ἐκσπάσῃ ἡ φρικώδης καταιγίς.
(Κλίνει τὸ γόνυ πρὸ τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ ἀσπάζεται αὐτοῦ τὴν χεῖρα.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ναί, ὕπαγε, ὦ Βῶνε, ὕπαγε, πιστὲ
σὺ τοῦ χαιμαζομένου σκάφους πλοίαρχε·
συμπτύσσω τὰ ἱστία, τὸ ναυάγιον
ἐφ' ὅσον ἔτι δυνατόν ἀπότρεψον.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Βρυπενθής, ὦ Ἄναξ, καὶ ὁ ἀδελφὸς
σὺ καταλείπει. Ἐχει τὸ πηδάλιον
ἀνάγκην βραχιόνων, καὶ μοὶ φαίνονται
ἀμαῖοι ἔτι οἱ ἐμοί.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Υγίαινε.

(Δίνει αὐτῷ τὴν χεῖρα, ἣν θλίβει οὗτος σιγῶν, καὶ ἀπέρ-
χεται μετὰ τοῦ Βώνου. Μένει ὁ Νικήτας, ὃν θεωρεῖ
ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπὶ τινὰ καιρόν, καὶ τέλος ἐρωτᾷ).
Καὶ σύ, Νικήτα;

ΝΙΚΗΤΑΣ, μετ' ἀκρας συγκινήσεως.

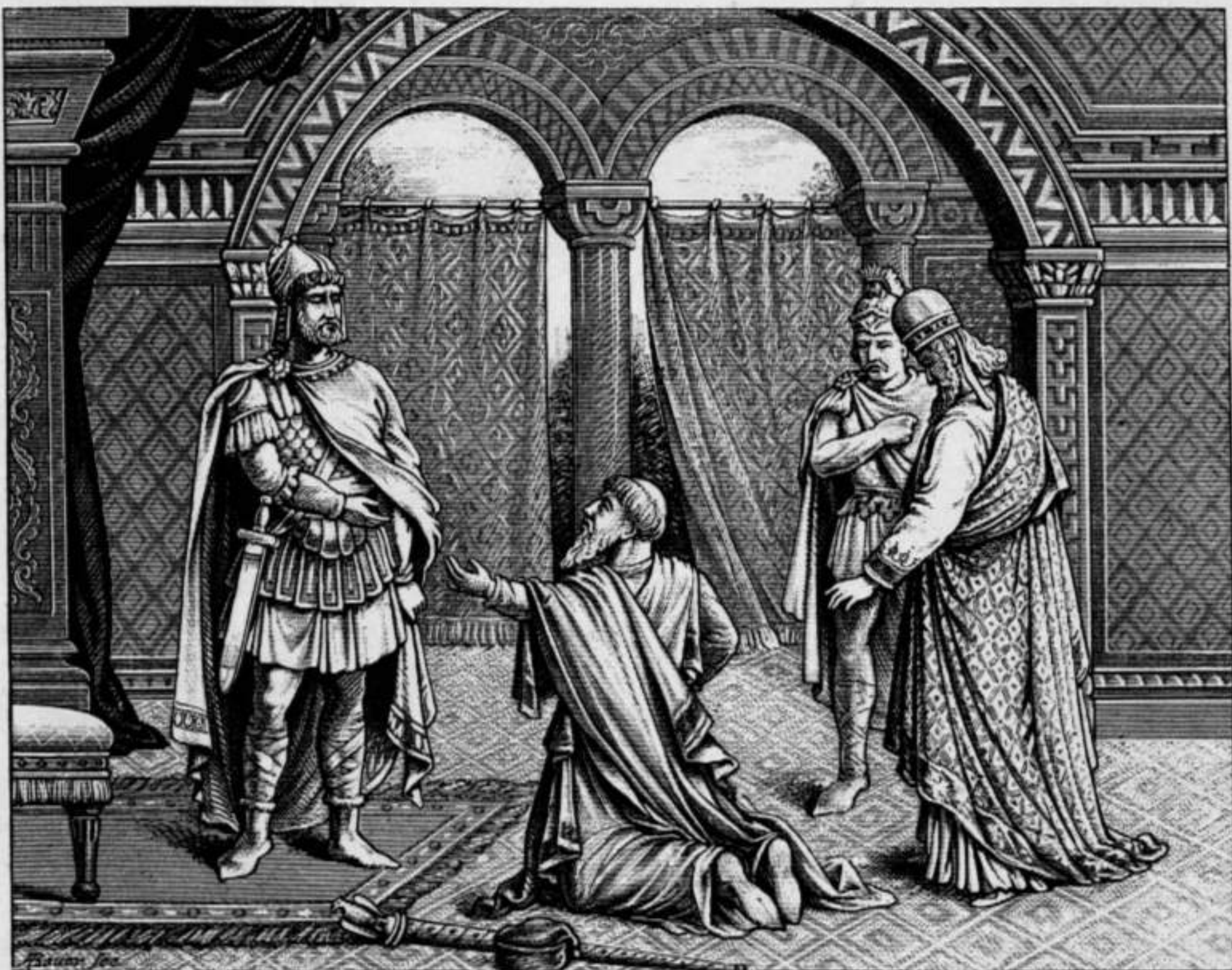
Ἐκ Λιβύης ἦλθομεν
ὁμοῦ, ὦ Ἄναξ. Σοὶ ἀπέμεινα πιστὸς
δεκαετίαν ὅλην. Σοὶ ἀνήκουσιν

ὁ νοῦς μου, ἡ καρδία, ἡ μικρὰ ἰσχὺς,
καί, ὡς γνωρίζεις, οὐρανὸν ἐκίνησα
καὶ γῆν, τὸ χάος ὅπως καταδείξω σοι,
πρὸς δ' ἐχώρεις. Ἄλλ' εἰς μάτην, φεῦ, τὸ πᾶν·
καὶ ἤδη ὅτε, ἡττηθεὶς καὶ ρίψασπις,
τὴν μάχην καταλείπεις, τὸ καθήκόν μου
καλῶς γνωρίζω· μετὰ σοῦ ἀπέρχομαι·
οὐχὶ ἐν ναυαρχίδι θριαμβευτικῇ,
ἀλλ' ἐν τῷ σκάφει τοῦ φυγάδος τῷ πικρῷ,
τὰ δάκρυά μου χέων ἔτι ὑπὲρ σοῦ,
τὸ μόνον ὅπερ πλέον μοὶ ἀπέμεινε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, τείνων αὐτῷ τὰς ἀγκάλας.

ὦ, εὐγενὴς καρδία, εἰς τὸ στήθος μου.

(Μένουσι συνεσφιγμένοι. Καταπετάννυται ἡ αὐλαία.)



Ο ΜΑΓΙΣΤΡΟΣ ΒΩΝΟΣ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΠΩΝ ΤΟΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ.



Ο ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ ΞΙΦΟΥΛΚΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΝΙΚΗΤΑ.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΣΚΗΝΗ Α΄.

Τὸ Περσικὸν στρατόπεδον παρὰ τὴν Χαλκηδὸνα. Ἐπὶ τοῦ μετασκηνίου φαίνεται ἡ θάλασσα καὶ πέραν αὐτῆς τὸ Βυζάντιον. Δεξιόθεν Ἀσιατικὸς θρόνος, παρ' ὃν φυλάττουσι σκοποὶ. Ἐπὶ τῆς παραλίας συνομιλοῦσι στρατιῶται, ἐν οἷς ὁ ΓΑΒΗΘΑΣ, ὁ ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ, καὶ ὁ εὐνοῦχος ΑΨΗΧ. Ἀργότερον ὁ ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Τ' ἄκουσες τὰ χαβαδίσια, μπρέ Ἀψήχ, τ' ἄκουσες;

ΑΨΗΧ.

Τί χαβαδίσια χαλεύεις, μπρέ κουτεντέ; Πολὺ κουνεῖς τὴν οὐρά σου, καὶ ὡς τὸ τέλος θὰ φᾶς τὸ κεφάλι σου.

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Ἄν μπορῆς κούνα τὴν καὶ σύ.

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Καὶ ἡ κολοβὴ ἀλέπου ἔτσι μιλοῦσε. Ἔρχεται μπρέ τῶν Ῥωμηῶν ὁ Ῥήγας νὰ μᾶς κάμῃ τεμενά. ΑΘΗΝΩΝ

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Τί λές, μπρέ ντελή-καβούκι; Στ' ὄνειρό
σου τὸ εἶδες;

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Υόκ, τσελεμπή. Ἐκεῖ ἐφύλαγα σκοπὸς
τὸ τσαντήρι, καὶ ἄκουσα νὰ μιλοῦν οἱ
Πασσάδες.

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Μεγάλο πράμμα λές, Γαβηθᾶ. Καὶ τί χα-
λεύει, τσάνουμ, ὁ Ῥήγας σιμᾶ μας;

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Πάκτα θὰ κλείση, μπρέ, μὲ τὸ Σάχη, ποῦ
νὰ τὸν φυλάῃ ὁ μέγας Ὁρμούζ...

(Πάντες, προσπίπτοντες, ἀσπάζονται τὸ ἔδαφος καὶ
αὐθις ἀνεγείρονται.)

καὶ θέλει νὰ τὰ βολέψη μὲ τὸν Βαβμανζα-
δαγῷ.

ΑΨΗΧ.

Πάκτα, μπρέ ντελμπεντέρη; Μίλα καλά.
Καὶ πῶς θὰ τὴν πάρουμε τότε τὴν Πόλι;

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Σύχασε, τζάνουμ, καὶ τόσον εὐκολὰ δὲν
πέρνεται.

ΑΨΗΧ.

Μὴ τσαμπουνίζης, νὰ σε χαρῷ. Δὲν
πέρνεται λέει; Μὴ δὲν ἐφέραμε τσὺς Ῥω-
μηοὺς σβάρνα σ' ὅλα τὰ βιλαέτια;

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Ἄλλο ὁ ντουνιας, κι' ἄλλο ἡ πόλι.

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Μὴ τὸ λές, τζάνουμ, καὶ μοῦ κόβης τὰ
ῥπατα. Κύτταξε πῶς λάμπει ὁλόχρυση σὰν
γιασουμί μυρωδάτο.

ΑΨΗΧ.

Τί πλοῦτοι, τί θησαυροί! Ἀλλάχ κερὶμ,
καὶ νὰ ἐμβαίναμε μιὰ φορά.

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Καὶ τὶ κορίτσια γκιουζέλ, σὰν τριαντά-
φυλλα.

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Ἐγὼ ἐπτὰ ἔχω στὸ χαρέμι. Θὰ τὰ διώξω
ὅλα, καὶ θὰ πάρω ξανθαῖς Ῥωμιοπούλαις.
Καὶ σύ, Ἀψήχ, πόσα θὰ πάρῃς;

ΑΨΗΧ, διστάζων.

Ἐγὼ . . . δέκα. Ὅλο Πασσάδων.

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Καὶ ἂν πάρῃς δέκα, πόσα θὰ μείνουνε;

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Ὅλο δέκα . . . ὡς ποῦ νὰ φθάσουμε κι'
ἐμεῖς.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ, εἰσερχόμενος, τῷ Γαβηθᾶ.

Γκέλ μπουρδά, μπρέ κουτεντέ, τί τζαμ-
πουνίζετε ἐκεῖ;

(Οἱ στρατιῶται προσκλίνουν σιν ἑδαφιαίως.)

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Ἀλλάχ κερὶμ, ἐφέντιμ. Ἐλέγαμε γιὰ τὸν
Ῥήγα τῶν Ῥωμηῶν ποῦ θὰ ἔλθῃ σήμερα.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Μεγάλος Ῥήγας, μπρέ παιδιά. Ὁ μισὸς
κόσμος δικὸς του.

ΑΨΗΧ.

Ἄς πάῃ νὰ ἦναι. Ἄλλα δύο μισὰ δικά
μας.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Καὶ τί ἄνδρας. Δέκα πῆχες μακρὺς.

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Δέκα πῆχες, ἐφέντιμ; Σὰν πολὺ.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Πολύ, μπρέ; Ἀφοῦ τὸ λέω ἐγὼ. Δεκα-
πέντε τὸν κάνω.

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Ἐβρετ, ἐφέντιμ. Ὅπως ὀρίζῃς.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Εἴκοσι τὸν κάνω, μπρέ.

ΣΑΡΒΑΝΑΖΑΣ.

Ἀμάν, ἐφέντιμ, ἄς ἦναι καὶ εἴκοσι δύο.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Ἐχει χαίτη σὰν λεοντάρι, καὶ δόντια τέσ-
σαρες σπιθαμαῖς.

ΑΨΗΧ.

Σὰν ἄγριογούρουνο.



ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Ὁχι, μπρέ. Τὸ μαγαρισμένο, θυμήθηκες;
Σὰν ἐλέφαντας. Ἄλλοι λὲν πῶς ἔχει καὶ
προβοσκίδα.

ΓΑΒΗΘΑΣ.

Προβοσκίδα, ἐφέντιμ. Καὶ ποῦ τὴν ἔχει;

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Στὸ κούτελο, μπρέ. Ποῦ θὰ τὴν ἔχη.
(Ἀντηχεῖ μακρόθεν μουσικὴ ἐπὶ τῆς νηὸς τοῦ Ἡρα-
κλείου).

Ἔρχεται, μπρέ, ἔρχεται. Χαθῆτε ἀπ' ἐμ-
πρός μου.

(Ἀπέρχονται δρομαῖοι. Σαλπισμοὶ καὶ θόρυβος ἐν
τῷ στρατοπέδῳ. Μουσικὴ ἐπὶ τὸ ἀνατολικώτερον

καὶ διάφορα Περσικὰ σῶματα διαβαίνουν ἐπὶ τῆς
σκηνῆς, καὶ παρατάττονται ἐκατέρωθεν. Εἰσέρχε-
ται δὲ εἴτα μετὰ πομπῆς ὁ ΣΑΪΤΟΣ, βαδίζων ὑπὸ
χρυσοῦν οὐρανίσκον, καὶ κάθηται ἐπὶ τοῦ θρόνου,
ἐν ᾧ πάντες οἱ παρόντες στρατιῶται πίπτουσι πρη-
νεῖς. Δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν τοῦ θρόνου καίει
σμύρνα ἐπὶ τριπόδων, ὅπισθεν δὲ αὐτοῦ ἴστανται
δοῦλαι, κινοῦσαι μεγάλα ῥιπίδια. Ἐν τούτοις ἡ ἐκ
τοῦ στόλου τοῦ Ἡρακλείου μουσικὴ ἀντηχεῖ ὁλονὲν
ἐγγύτερον, καὶ τέλος προσαρᾶζει ἡ κατάχρυσος αὐ-
τοῦ ναῦς, ἐν ἣ ἐπιφαίνεται ἐνθρονος ὁ ΑΥΤΟΚΡΑ-
ΤΩΡ. Περὶ αὐτὸν ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ, ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ
καὶ πολυάριθμος συνοδεία. Οἱ Πέρσαι συγκρούουσι
τὰς ἀσπίδας καὶ ἀλαλάζουσιν, ὁ δὲ Σαῖτος, καταλεί-
πων τὸν θρόνον, ἔρχεται καὶ πίπτει πρηνῆς πρὸ
τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅστις εὐχαριστεῖ προσνεύων.)

ΣΚΗΝΗ Β'.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ΣΑΪΤΟΣ, ΝΙΚΗΤΑΣ καὶ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, μετὰ τῶν λοιπῶν παρισταμένων.

ΣΑΪΤΟΣ, ἀνεγειρόμενος.

Ἰδιαιτάτη αὕτη χάρις τοῦ Ὁρμοῦζ
ἢ ἐπιτρέπουσά μοι τὴν προσκύνησιν
τοῦ ἰσοθέου τῶν Ἑλλήνων Ἀνακτος.
Τὸν ἀκινάκην τέως ἂν προέτεινον,
κατὰ καθῆκον ἀπεχθές μοι, σύγγνωθι.
Τὸ κῦμα οὕτω κατὰ βράχου μαίνεται
πρὸς ὥραν ἀγερῶχου, πλὴν πειθόμενον
περὶ τῆς ἀφροσύνης τέλος, ταπεινὸν
τοῦ γίγαντος τοὺς πόδας κατασπάζεται.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὡς τὸν ἐχθρὸν δεόντως ἐξετίμησα,
μετ' εὐφροσύνης νῦν τὸν φίλον δέχομαι.

ΣΑΪΤΟΣ.

Ἐν οὐρανῷ φρονίμως διηυθέτησεν
ἢ φύσις πάντα. Εἷς ἐκεῖ θεσπέσιος
ἀνάσσει Φοῖβος, καὶ λυχνίαι φωταυγεῖς
ἐν τῷ ναῷ τοῦ μόνου καὶ σεπτοῦ Θεοῦ,
ἀδάμαντες κοσμοῦντες τὸ διάδημα
τοῦ μόνου Βασιλέως, ἀπαστράπτουσι
τῶν ἄστρων αἱ σωρεῖαι. Τὰ ἐπίγεια
πλὴν Ἀριμάν τις ἄλλως ὥρισε. Δυὰς
κλεινῶν ἡλίων ὥδε καὶ ἰσοφαῶν
ἀμφισβητεῖ τοῦ κόσμου τὴν κατάληψιν,

καὶ αὕτη τῶν ἀκτίνων ἢ ἀένναος
καὶ πεισματώδης πάλῃ Ζόφον στύγιον
γεννᾷ, πανωλεθρίαν ἀνεκκλήτην.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εὐγλώττως περιγράφεις τὴν ἀλήθειαν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, ἰδίᾳ τῷ Νικήτᾳ.

Τί χρυσορρήμων ῥήτωρ!

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Εὐφραδέστατος.

Ἐκάστη λέξις δέκα μυριάδια.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Φοβοῦμαι ὅτι καὶ πολὺ πλειότερα.

Ἄν παρ' ἡμῶν τὴν γλῶσσαν, τὸ ἐμπόριον
παρὰ τῶν Ἰουδαίων, φεῦ, ἐξέμαθε.

ΣΑΪΤΟΣ.

Τὰς εὐγενεῖς προθέσεις οὕτω τοῦ Ὁρμοῦζ
τὸ πνεῦμα διαστρέφει τὸ κατάρατον.
Τὴν οἰκουμένην ἱκανῶς εὐρύχωρον
διέπλασεν ἐκεῖνος, ὅπως διχασθῇ
εἰς δύο ἴσα καὶ λαμπρὰ Βασίλεια,
ὑπὸ τῶν δούρων πάντων εὐλογούμενα
τῆς ἰλαρᾶς εἰρήνης, καὶ εἰς ἄμιλλαν
διατελοῦντα εὐγενῇ καὶ Ζεῖδωρον

πρόδου μόνον καὶ γοργοῦ πολιτισμοῦ.
Ἄλλ' ἔσπειρεν ὁ ἄδης τὴν διχόνοιαν,
καὶ εἰς ἀσπόνδους μετετράπησαν ἐχθροὺς
οὐ γείτονες καὶ φίλοι, πᾶσαν φθείροντες
ἐπὶ αἰῶνας ἤδη ζωτικότητα
εἰς ἔριν ὀλεθρίαν, ἀδιέξοδον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

ὣς λέγεις ἔχει.

ΣΑΪΤΟΣ.

Διασχίσας πρὸ μικροῦ
τὰς πλείστας χώρας τῆς Ἀσίας, πανταχοῦ
τὴν δυστυχίαν εὗρον καὶ τὴν δῆωσιν.
Αἱ πόλεις, ἄλωθείσαι, ἡρημώθησαν,
αἱμάτων ποτισθέντα, ἐχερσώθησαν
τὰ λήϊα, καὶ κεῖνται εἰς ἐρείπια
πυρποληθέντα τὰ χωρία. Κραταιὲ
Μονάρχα, τέλος τοὺς λαοὺς λυπήθητι,
τὴν τροπαιοῦχον σπάθην ἄφες, εὐθαλῇ
λαβὼν ἐλαίας κλῶνον, καὶ τοὺς φοβεροὺς
παιᾶνας εἰς εἰρήνης τρέψον ἄσματα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὸν πόθον μου μαντεύεις. Ἄν τοῦ Ἄρεος
μεσουρανῇ τὸ ἄστρον τὸ αἵματηρόν,
οὐδόλως πταίω, προτιμήσας πάντοτε
τὰς εὐλογίας τῆς παρθένου Ἀθηνᾶς.
Παρά τοῦ Μαυρικίου υἱοθετηθεὶς
ὁ ἔνδοξος Χοσρόης, ἔσχε δίκαιον
τὸν ἄρπαγα τοῦ θρόνου προσβαλὼν Φωκᾶν,
ὃν μετ' ὀλίγον προσελθὼν καθήρεσα.
Ἄλλ' οἷαν ἐπὶ τούτῳ ἔσχον ἀμοιβήν;
Ὡς τοῦ μεγάλου Βασιλέως σύμμαχος
τὸν μυσαρὸν ἐκείνον ἐτιμώρησα,
τὰ ὅπλα μόνον ὅπως ἴδω τῶν Περσῶν
ἀκάτασχέτως κατ' ἐμοῦ στρεφόμενα.
Τὸ ἐν Ἀσίᾳ κατεστράφη Κράτος μου,
αἱ κάλλισταί μου χῶραι μοὶ ἡρπάγησαν,

καὶ ἀπειλεῖται τὸ κλεινὸν Βυζάντιον.
Φεῦ, τάχιστα ὁ Σάχης ἐλησμόνησε
τὸν θρόνον ὅτι παρ' Ἑλλήνων ἔλαβε.

ΣΑΪΤΟΣ.

Οἱ σύμβουλοι τοῦ θρόνου τούτου αἴτιοι,
οἱ ἀναμηρυκῶντες πάθη ἔωλα.
Ἄλλ' ἐγγυῶμαι ὅτι ἄλλως σκέπτεται
ὁ ἡμερος Χοσρόης. Δός μοι Πρέσβεις σου,
καὶ καταλείπων ὥδε μέρος τοῦ στρατοῦ,
εἰς Δασταγέρδην σπεύδω πρόθυμος ἐγώ,
προτάσεις φέρων ποθητῆς διαλλαγῆς.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τῶν λόγων σου μὲ πείθει τὸ θελκτήριο.
Γενέσθω οὕτω· συνοδοὺς παράλαβε
τὸν Πραιτωρίων Ἐπαρχον Ὀλύμπιον,
μετὰ τοῦ Οἰκονόμου τοῦ σεπτοῦ Ναοῦ
τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, καὶ τοῦ ἄστεως
τὸν Ἐπαρχον ἐπίσης, τὸν Λεόντιον.

ΣΑΪΤΟΣ.

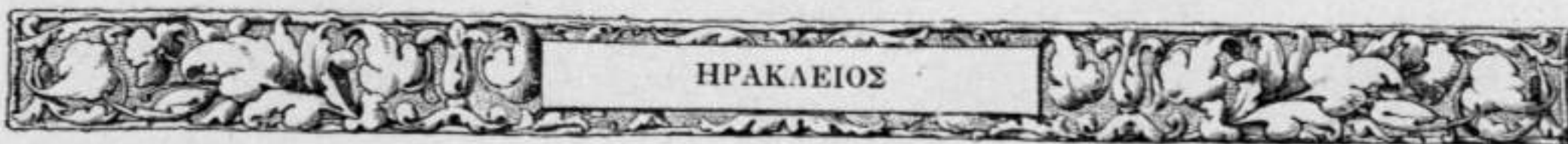
Φιλοξενίαν εἰς αὐτοὺς ὑπόσχομαι
μετ' ἀσφαλείας πλήρους ἐν τῇ Περσικῇ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Γραφὴν πρὸς τούτοις τῆς Συγκλήτου φέρουσι
πρὸς τὸν κλεινὸν Χοσρόην. Καταλείπω σοι
τοὺς Πρέσβεις ἀπὸ τοῦδε, καὶ σοὶ εὐχομαι
τὰ βέλτιστα. Παρέχεις ἀληθάργητον
ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

(Οἱ τρεῖς Πρέσβεις ἀσπάζονται τὰ κράσπεδα τῆς
πορφύρας τοῦ Αυτοκράτορος, καὶ εἶτα κατέρχονται
ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ὅπου δεξιοῦται αὐτοὺς ὁ Σαῖτος μετὰ
τῶν ἄλλων ἀξιωματικῶν, ἐν ᾧ οἱ στρατιῶται κρού-
ουσι τὰ δόρατα ἐπὶ τῶν ἀσπίδων. Ὁ Ἡράκλειος
προσνεύει ἀποχαιρετῶν. Ὁ Σαῖτος πίπτει αὐθις
πρηνῆς. Παιανίζει ἐπὶ τῆς βασιλικῆς νηὸς μουσική,
ἐν ᾧ δὲ ἀπαίρει αὕτη, καὶ ἀλαλάζουσιν οἱ Πέρσαι,
πίπτει τὸ διασκήνιον.)





ΣΚΗΝΗ Γ'.

Τὰ δώματα τοῦ Αὐτοκράτορος. Εἰσέρχονται ὁ ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ καὶ ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ, ζωηρῶς συνομιλοῦντες.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Νικήτα, παῦσον πλέον. Μ' ἐρεθίζουν
τὰ γεγονότα ἐπαρκῶς. Ἡ ἄωρος
μεμψιμοιρία ὅλως ἤδη περιττή.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

ὦ, οἷα κωμῳδία ταπεινωτική.
Πῶς ἐμειδία πονηρῶς ὁ ὕπουλος
Σατράπης, καρχαρίας ἀργυρώνητος,
καὶ πῶς ἀντήχουν οἱ πομπῶδεις ἔπαινοι
ὥς ὕβρις εἰς τὸ οὖς μου καὶ περίγελως.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὰ πάντα διαστρέφεις;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

ὦ, σοὶ ἔδωκα
τοῦ φίλτρου μου τὸ δεῖγμα τὸ τρανώτερον,
μὴ ἐκπηδήσας τῆς νηός, καὶ τὸν οἰκτρὸν
μὴ καταπνίξας τοῦτον βάρβαρον πρὸ σοῦ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐγγύτερόν σου εἶχες τὴν καρδίαν μου.
Ὑπὸ τοιαύτης τυφλωθεὶς παραφορᾶς
ὁ Βρούτος ὥρμα εἰς τὸ Καπιτώλιον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ τῆς Συγκλήτου ἡ γραφή; Ἀπαίσιος
καθρέπτῃς τῆς ἐσχάτης ἐκφauλίσσεως.
Ἡ Ῥώμη ἔρπει καὶ τὸ ἔλεος ζητεῖ
τοῦ ἀγερώχου Πέρσου.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πόσον δυσχερεῖς
αἱ περιστάσεις, οἶδας. Ἐπετύχομεν
τοῦ ποθουμένου.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἡ ἐλπίς ἀβάσιμος
μοὶ φαίνεται. Τοὺς Πρέσβεις πέμπεις εἰς
σφαγὴν,
καὶ πλήρες μένει εἰς ἡμᾶς τὸ ὄνειδος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἀνάγκην ἔχω ἀναπαύσεώς τινος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

ὦ Ἀναξ, τὴν ὁδύνην ταύτην σύγγνωθι.
Τὸ παρελθὸν εἰσέτι ἔχω πρόσφατον,
καὶ εἰς μανίαν ἐξωθεῖ με τὸ παρόν.
Ἀντὶ φωτὸς στυγία νύξ ἡ ἔγερσις
ἐξ εὐγενοῦς ὀνείρου. Ἄλλοι πλάττουσι
κατὰ τὰς ὥρας τοῦ σφριγῶντος ἔαρος
ἐπαγωγούς χιμαίρας, ἔνθα ἕκαστος
πρὸς κόσμους ἰδεώδεις παραφέρεται.
Ἐγώ, καθ' ὅλα λησμονήσας ἑμαυτόν,
ἐν σοὶ τοὺς πόθους πάντας συνεκέντρωσα,
καὶ τὰς χρυσᾶς ἐλπίδας, σὺ ὁ ἥλιος,
ὃν εἰς τοῦ κόσμου τὸ εὐρὺ στερέωμα
ἑώρων περιδόξως ἀπαστράπτοντα,
καὶ περὶ ὃν, πλανήτης εὐπειθὲς ἐγώ,
ἠρκούμην πλέων εἰς τὸ φῶς τὸ δάνειον.
Οὐδ' ἦσαν ταῦτα φροῦδα μόνον ὄνειρα·
ἀσφαλεστάτην τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῶν
προώριζεν ἡ μοῖρα, ὅτε ἀποφρᾶς
ἐσήμανεν ἡ ὥρα τοῦ θεοστυγοῦς
καὶ ὀλεθρίου γάμου...

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Σίγα, δέιλαιε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

ὦ ἄφες, ἄφες. Οὗτος σὲ κατέστρεψε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Σὲ ἱκετεύω, σίγα. Τὴν καρδίαν μου
ἀνηλεῶς σπαράσσεις.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Πάντων τῶν δεινῶν
τὸ αἷτιον ἐκεῖνος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τρυφερώτατα
σὲ ἀπαγῶ, πλὴν σίγα, ἢ οὐδέποτε



ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ. ΣΚΗΝΗ Γ'.

ἐν ὕπνῳ μου πλέον ἐμφανίσθητι.
Γνωρίζεις ὅτι ἀπηγόρευσα ῥητῶς,
ἐν ποινῇ θανάτου, τὴν ἐπικρίσιν
τοῦ γεγονότος τούτου.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τότε βύθισον

τὴν μάχαιράν σου εἰς τὸ πάλλον στῆθός μου·
ἀλλ' ἐκπηδῶσαν ἔξ αὐτοῦ αἱματηράν,
καὶ τοὺς ἐσχάτους διαπλάττουσαν λυγμοὺς
εἰς λέξεις, γνῶθι πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.
Ὁ στυγερὸς σου ἔρως, τὰς παραφορὰς
τῆς Ἰοκάστης καὶ τῆς Φαίδρας μιμηθεῖς,
εἰς ἐφεστίους τῆς ἀρχῆς μετέβαλε
θεοὺς τὰς Ἑριννύας. Ἀκριβέστατα
διέγνων πάντα τὰ ἐν σοὶ συμβαίνοντα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Σὲ διατάττω, φύγε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Κατενόησα

τὰς συνεπείας τοῦ στυγνοῦ ἐγκλήματος
εὐθὺς ἐγώ, καὶ κλαίων σὲ ἰκέτευσα,
ὥς ἐνθυμῆσαι. Πάντες σὲ ἀπέτρεψαν,
οἱ συγγενεῖς, ὁ ὄχλος, οἱ Πατρίκιοι·
διὰ τοῦ Πατριάρχου σοὶ ὠμίλησεν
αὐτὸ τὸ θεῖον, ἀπειλοῦν, δεόμενον,
καὶ νουθετοῦν, πλὴν μάτην.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, παραφόρως.

Φύγε!

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Σύμπαντα

κατεῖχέ σε τὸ πάθος τὸ ἀπαίσιον,
καὶ ἡ γυνὴ ἐκείνη ἡ κατάρματος,
ὥς λάγνος Φρύνη...

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ἀνασπῶν τὸ εἶφος, καὶ ὁρμῶν κατὰ
τοῦ Νικήτα.

Ἀλιτῆριε!

ΝΙΚΗΤΑΣ, ἀποκαλύπτων τὸ στῆθος αὐτοῦ.

Ἰδού!

(Ὁ βραχίων τοῦ Αὐτοκράτορος καταπίπτει, ὥσεί
νεκρωθεῖς, ἐν ᾧ ἐκφεύγει αὐτῷ τὸ εἶφος. Κάθεται
τότε βιαίως παρὰ τράπεζαν, καὶ κρύπτει τὸ πρό-
σωπον ἐντὸς τῶν χειρῶν.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰμὶ ἀφάτως δυστυχής.

(Ὁ Νικήτας διασταυροῖ τοὺς βραχίονας ἐπὶ τοῦ στή-
θους, καὶ θεωρεῖ αὐτὸν σιγῶν.)

Μεγάθυμος

φανοῦ, Νικήτα. Σύγγνωθι.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Φεῦ, Βασιλεῦ,

ἐν τῇ παρούσῃ θέσει εὐεργέτημα
ἢ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἴσως λύτρωσις.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ἐγείρων βραδέως τὴν κεφαλὴν.

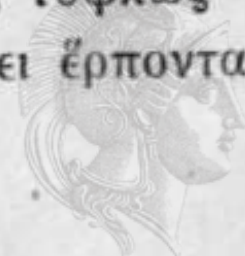
Παράφρονα τὸ ἄλγος μὲ κατέστησε,
διότι τὰς μυχίας πάσας μου πληγὰς,
ᾧς φρίττων κρύπτω, ἀπηνῶς ἠνέωξαν
οἱ λόγοι σου. Ναί, εἶπες τὴν ἀλήθειαν.
Καρπὸς ὑπῆρξε πᾶσά μου ἡ συμφορὰ
τοῦ παρανόμου γάμου, ἀλλ' οὐδ' ἀμυδρῶς
εἰκάζεις ποῖον τὸ μακρὸν μαρτύριον,
δι' οὗ διήλθον. Κατ' ἀρχὰς μ' ἐμέθυον
οἱ δηλητηριώδεις, πλὴν ἡδύτατοι
ἀτμοὶ τοῦ πάθους, καὶ τρυφῶν εἰς τὰς λευκάς
τῆς ἡδονῆς ἀγκάλας, εὕρισκον αὐτὰς
ὠραιότερας εἰς τὴν αἴγλην τῶν φλογῶν
κολάσεως μελλούσης, ὥς καλλύνουσι
κοιλάδας χιονώδεις τὰ χρυσοφαῖ
πυρὰ τοῦ Φοίβου. Πλὴν παρήλθε τάχιστα
ἡ πρώτη αὕτη τρισευδαίμων ἐποχή,
τὴν θέσιν μου κατεῖδον φρίκης ἔμπλεως,
καὶ ὑπὸ τῆς ὀδύνης σπαρασσόμενος,
μετὰ μακρὸν ἀγῶνα καὶ ἀνένδοτον,
ὀλοσχερῶς ἐθραύσθην, εἰς ἀπόγνωσιν
περιελθὼν ἐσχάτην.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Σ' ἐννοῶ καλῶς.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰς τῆς θρησκείας τέως τὰ διδάγματα
ὑπέικων, ὥς οἱ πλείστοι, ἄνευ σκέψεως
ἢ ἐμβριθοῦς μελέτης, αἴφνης δίλημμα
φρικῶδες εἶδον πρὸ ἐμοῦ. Ἡ ἄγνωστα
τὰ πάντα, καὶ τὰ ὄντα τὰ ἐφήμερα
βιοῦσι βίον οὐδενόσωρον, τυφλῶς
βραχείας ὥρας ἐν τῇ κόνει ἔρποντα,





ἡ δύναμις ὑπάρχει ὄντως πάνσοφος,
καὶ τότε ἀθετήσας τὰς βουλὰς αὐτῆς,
ἐξήγειρα τὴν μῆνιν τὴν ἀμείλικτον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τοιαῦται σκέψεις φθείρουν ὥς ὁ ἰὸς
μυχίας φαγεδαίνης.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τοῦ ἐγκλήματος
τὴν Ζέουσαν εὐθύνην φεύγων κατ' ἀρχάς,
Τιτὰν παράφρων, ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ σεπτοῦ
κατέρριψα τὴν πίστιν τὴν αἰδίων.
Ἄλλ' οἴμοι, ποῖος Ζόφος ἀποφώλιος
περιεχύθη αἴφνης, καταπνίγων με.
Οὐδέν, Νικήτα, φοβερώτερον, οὐδέν
τῆς μοίρας τοῦ ἀθέου. Βαίνει κεκυφῶς
ὥς ὁ πατὴρ τοῦ φόνου Κάϊν. Οὐρανὸς
αὐτὸν πιέζει καὶ εἰς δάκρυα κωφὸς
καὶ εἰς δεήσεις, τοὺς φωστήρας τοὺς λαμπροὺς
ὄρᾳ ματαίως πλανωμένους ἐν αὐτῷ,
καὶ μεθυούσης Ἄτης κούφη χίμαιρα
δοκεῖ τὸ σύμπαν. Ἐπὶ γῆς ὁ ἔμψυχος
πηλός, ὁ παραδείσου πλάττων ὄνειρα,
ὁ ἐφευρὼν τὸ φίλτρον τὸ θεσπέσιον,
ὁ ἀναπτύξας τὰ πηγάσια πτερά,
καὶ τὸν σπινθῆρα κλέψας τὸν Ὀλύμπιον,
εἰς ταπεινὴν ἀγέλην μεταβάλλεται
οἰκτρῶν εἰλώτων, πλέουσιν εἰς αἵματα,
καὶ κατατεμνομένην, καὶ ἀσπαίρουσαν
ὑπὸ τοὺς πανταχόθεν ἐνεδρεύοντας
ἐκατογχείρων Ἑριννύων ὄνυχας.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τὸ ἄλγος τοῦτο εὐχερῶς φαντάζομαι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐκεῖ τὰ πάθη πάντα τὰ ἐπίγεια,
ἐγκλήματα, καὶ θλίψεις, καὶ ἀσθένειαι,
ὁ βρόχος τοῦ δημίου καὶ ἡ μάχαιρα
τοῦ δολοφόνου, τοῦ χειρουργοῦ ἢ κοπῆς,
ἢ ἀπελπισ ὀδύνη τοῦ αὐτόχειρος,
τῆς βρεφοκτόνου οἱ φρικῶδεις σφαδασμοί.
Ἐκεῖ λοχῶσιν ὁ χλωμὸς ἠπίαλος,
ὁ ἀδηφάγος ἔρπης, ἡ ὀλέτειρα
πανώλης, πείνα, δίψα, φθίσις, στέρησις,

ἀλλόφρον πένθος, καὶ λυγμοί, καὶ οἰμωγαί.
Ἐκεῖ τὸ μῖσος, ἡ στυγνὴ διχόνοια,
ὁ ψυχοφθόρος, φθόνος, ἡ σπαράσσουσα
μανία . . .

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὄντως ἄδης ἀποφώλιος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὅποῖον δὲ τὸ τέρμα, πρὸς ὃ βαίνουσι
διὰ τοῦ ἄδου τούτου οἱ ταλαίπωροι
θνητοί, ὥς ἐν κηδεῖα προπεμπόμενοι;
Υἱρά, δυσώδης, σκκληκόβρωτος ὀπή,
εἰς ἣν τὸ πᾶν ἐκλείπει καὶ ἀπόλλυται,
εἰς ἣν τὸ μέγα, τὸ παμπόθητον ἐγώ,
ὁ ἐθεώρουν κολοφῶνα τοῦ παντός,
καὶ ἀθανάτου χρυσαλίδος βόμβυκα,
εἰς τὸν Ζοφώδη αἴφνης ἀφανίζεται
τοῦ χάους πόντον, ὥς ἐτώσιος σπινθήρ.
Τοιαύτη τοῦ ἀθέου ἡ ὑφήλιος,
καὶ τοῦ τοιούτου βίου μέλας θάνατος
ἐκάστη ὥρα, βάσανος ἀφόρητος
πᾶν βῆμα φέρον πρὸς τὸ ἄπειρον μηδέν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Εἰκὼν πληροῦσα ῥίγους τὸν ἀκούοντα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐκ τῆς ἀβύσσου ταύτης ἐπανεκάμψα
εἰς τὴν ἀρχαίαν πίστιν φρίττων, ἀλλ' οὐαί,
ἐνταῦθα νέος ἄδης μὲ ἀνέμενε.
Ἡ σύζυγός μου, ἦν ἡγάπων τρυφερῶς,
ἀπαίσιον δοχεῖον τοῦ ἐγκλήματος,
τὰ φίλα τέκνα, τῆς ψυχῆς μου κλάσματα,
νοθείας ἀποφράδος συνονθύλευμα,
καὶ πρὸ ἐμοῦ, βοῶντα καὶ ἀμείλικτα,
τῆς θείας δίκης τὰ αἰώνια πυρά.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Φεῦ, σ' ἐννοῶ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Σὺν τούτοις δὲ τὸ χεῖριστον,
τῆς μετανοίας τὸ ἀνέφικτον. Καμῶν
καὶ τεθραυσμένος, τοῦ δυσέρωτος δεσμοῦ
ἐπὶ μικρὸν ἐσκέφθην τὴν διάλυσιν,
ἀλλὰ καὶ τοῦτο νέον αὐθις ἐγκλημα,
τῶν τέκνων, τῆς συμβίας ἢ ἀποβολή,

καὶ οὕτως, ἅπαξ εἰς τὴν πίσσαν κυλισθεὶς
τῇ ἀμαρτίᾳ, ἐν αὐτῇ παρέμεινα,
βυθύτερον ἀπαύστως βυθιζόμενος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἡ Πατριάρχης τὸν δεσμὸν ἠϋλόγησε,
καὶ τὴν Μαρτίαν ἔστεψε Βασίλισσαν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὑπέκυψεν εἰς βίαν μόνον· πρόσθετον
ἀμάρτημα καὶ τοῦτο, ἀλλ' οὐδέποτε
τοὺς πόδας πλέον ἔθηκε τοὺς ἱεροὺς
ἐντὸς τῶν Ἀνακτόρων, ἃ μετέβαλεν
εἰς ἀπωλείας οὕτω καταγώνιον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄλλ' ὁ Πισίδης συνεχῶς προσέρχεται.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ναί, ἄκραν πρὸς με τρέφων ἀφοσίωσιν,
πιστὸς ἐκείνος ἔτι μοὶ παρέμεινε,
καὶ βάλαμον ἐγχείει εἰς τὸ τραῦμά μου,
δι' εὐγλωττίας θεοπνεύστου ἀφ' ἑνὸς
καὶ μουσολήπτου ἀφ' ἑτέρου, πλὴν μικρὰν
καὶ τοῦτο μοὶ παρέχει ἀνακούφισιν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Πλάστης πανοικτίρμων.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἦδη ἐννοεῖς

πῶς κατεβλήθην βαθμηδόν, καὶ πῶς πρὸ σοῦ
τοῦ Ἡρακλείου βλέπεις μόνον τὴν σκιάν·
καὶ ὅμως ἔτι μένει τὸ δεινότερον.
Καὶ τὴν ὁμολογίαν ταύτην ἄκουσον,
τὸν οἶκτον ὅπως μοὶ δωρήσης πάντα σου.
Εἰσέτι θάλλει φλογερὸν τὸ αἶσθημα,
ὁ ἔρως ἔτι ὁ κακοῦργος μὲ πληροῖ,
καὶ ἡ γυνὴ ἐκείνη . . .

(Ἡ Μαρτίνα ὠθεῖ τὴν θύραν καὶ εἰσέρχεται.)

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἡ Βασίλισσα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Θεοί!

MARTINA.

Ταράττω ἴσως;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀποδέχθητι

τὰ σέβη μου, ὦ ἄναξ, τὰ βαθύτατα.

(Διαβαίνων πρὸ τῆς Αὐτοκρατείας, προσκλίνει, καὶ
ἀπέρχεται.)

ΣΚΗΝΗ Δ΄.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ καὶ MARTINA. Ἀργότερον ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

MARTINA, φιλαρέσκως.

Μετρίως μὲ φιλοῦσιν οἱ οἰκεῖοί σου,
καὶ τοὺς χρυσοὺς βοστρύχους τούτους φεύ-
γουςι,

ὥς ὄφεις τῆς Μεδούσης.

(Ὁ Ἡράκλειος μένει ἀκίνητος.)

Ἴσως ἔχωσι

πλὴν δίκαιον οἱ οὕτω φυλαττόμενοι,
ἀφ' οὗ ἀπολιθῶνται οἱ ὀρῶντές με.

(Ὁ Ἡράκλειος ἐξακολουθεῖ σιγῶν.)

ὦ, τίς ἀλάστωρ δαίμων ἐδωρήσατο
εἰς τὰς γυναῖκας τὴν καρδίαν, τὴν τὸ οὖς
τοσοῦτον καθιστῶσαν, φεῦ, εὐάλωτον;

Εἰς φρούδους ὄρκους διὰ τί πιστεύουσι,
καὶ διὰ τί ἐξ ὅλης δίδονται ψυχῆς,
τὸν βίον τοῦτον πάντα καὶ τὸν μέλλοντα
εἰς στιγμιαῖον ὄναρ θυσιάζουσαι;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Συγγνώμην, φίλη, Πάσχω.

MARTINA.

Οἴμοι, ἄλλοτε,

ὁσάκις εἶχες δυσθυμίας ἀφορμὰς,
μὲ ἀνεζήτης, ἢ θερμὴ ἀγκάλῃ μου
ἦν κατὰ τῆς θυέλλης ἀσφαλὲς λιμὴν,
καὶ εἰς τὰ χεῖλη ταῦτα, ὥς μοὶ ὠμνυες,
ἡδὺ τῆς λήθης νέκταρ ἐποτίζεσο.



ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Παρά τὴν λήθην ῥέει, φεῦ, ὁ κωκυτός.

MARTINA.

Ἀπό τινος πλὴν ταῦτα μετεβλήθησαν.
Ὁξυδερκὲς τὸ φίλτρον. Ἀποφεύγεις με,
μονάζεις, καὶ ὁσάκις ἐμφανίζομαι,
ταράττεσαι καὶ τρέμεις. Τί συμβαίνει σοι;
Ὁ ἔρως σου εἰς μῖσος μετεβλήθη νῦν,
ἢ ἀδιαφορίαν ἔτι χείρονα;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Οὐχί, ὦ φίλη, πλὴν ποικίλας ἀφορμὰς
μερίμνης ἔχω. Ἀλλεπάλληλα δεινὰ
προσέβαλον τὸ Κράτος.

MARTINA, πλησιάζουσα, καὶ θωπεύουσα τὴν κόμην
αὐτοῦ.

Μόλις ἤρκουν σοι
οἱ ὀφθαλμοί σου ὅπως μὲ θαυμάζωσι,
καθ' ἃ πρὸ χρόνων ἔλεγες. Νῦν πανταχοῦ
τοῦ κόσμου ἐφορῶντες περιφέρονται,
καὶ τὰ ψυχρὰ ψυχία τῶν βλεμμάτων σου
ἀθροίζω μετὰ κόπου.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Σὲ ἠγάπησα,
σὲ ἀγαπῶ εἰσέτι τρυφερώτατα,
ἀλλ' ἔνοχος ὑπῆρξα, λίαν ἔνοχος,
παραδοθεὶς τῇ μέθῃ τοῦ αἰσθήματος,
καὶ καταστρέψας οὕτω τὴν ὑφήλιον.

MARTINA, ῥιπτομένη ἐπὶ ἀνακλίντρου.

Ἐλθὲ εἰς τὴν συνήθη ὥδε θέσιν σου.
Διστάζεις βλέπω. Αὕτη ἡ ἀγάπη σου;
(Ὁ Ἡράκλειος, μετὰ τινα ψυχικὴν διαμάχην, κάθηται
παρ' αὐτήν. Τὸ λυκόφως καθίσταται βαθμηδὸν
ἀμυδρότερον.)

Ἀδίκως ὅλως σὲ αὐτὸν κατηγορεῖς,
οὐδὲ τῆς μοίρας σὺ διέπεις τὰς βουλὰς.
Αἱ συμφοραὶ τοῦ Κράτους ἀπορρέουσιν
ἐκ καχεξίας ἀνιάτου, παλαιᾶς.
Πρὶν σὺ τὸ σκῆπτρον δράξης, ἡ καταστροφή
ἐπέκειτο, καὶ ἤδη φυσικώτατα
ἐγενικεύθη. Ἀφ' οὗ ἤθελεν ἡμᾶς
τὸ πεπρωμένον ἀκλεεῖς ὡς Βασιλεῖς,
τούλάχιστον εὐθύμως διανύσωμεν

ἐπὶ τοῦ θρόνου τὴν ὑπόλοιπον ζωὴν,
καὶ ἄν, ὡς τοῦ ἀρχαίου ἡ πυρὰ ποτὲ
Σαρδαναπάλου, πᾶσα ἡ ὑφήλιος
ἀναφλεγῇ, ἐν τέλει καταπνίξωμεν
τῆς ὥρας τῆς ἐσχάτης τὴν ἀπόγνωσιν
εἰς ἀσπασμὸν θυμῆρη.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

ὦ Σειρήν, Σειρήν,
εἰς ποῖον θηλυδρίαν μὲ μετέβαλες;
Τοῦ φοβεροῦ ὀλέθρου μόνος ἄπασαν
ὑπέχω τὴν εὐθύνην. Ἄν τὸ λάβαρον
τοῦ Κωνσταντίνου δράττων, καὶ τὸ δίστομον
κραδαίνων ξίφος, εἰς Ἀσίαν ἔσπευδον,
τὰ πράγματα βεβαίως μετεβάλλοντο.

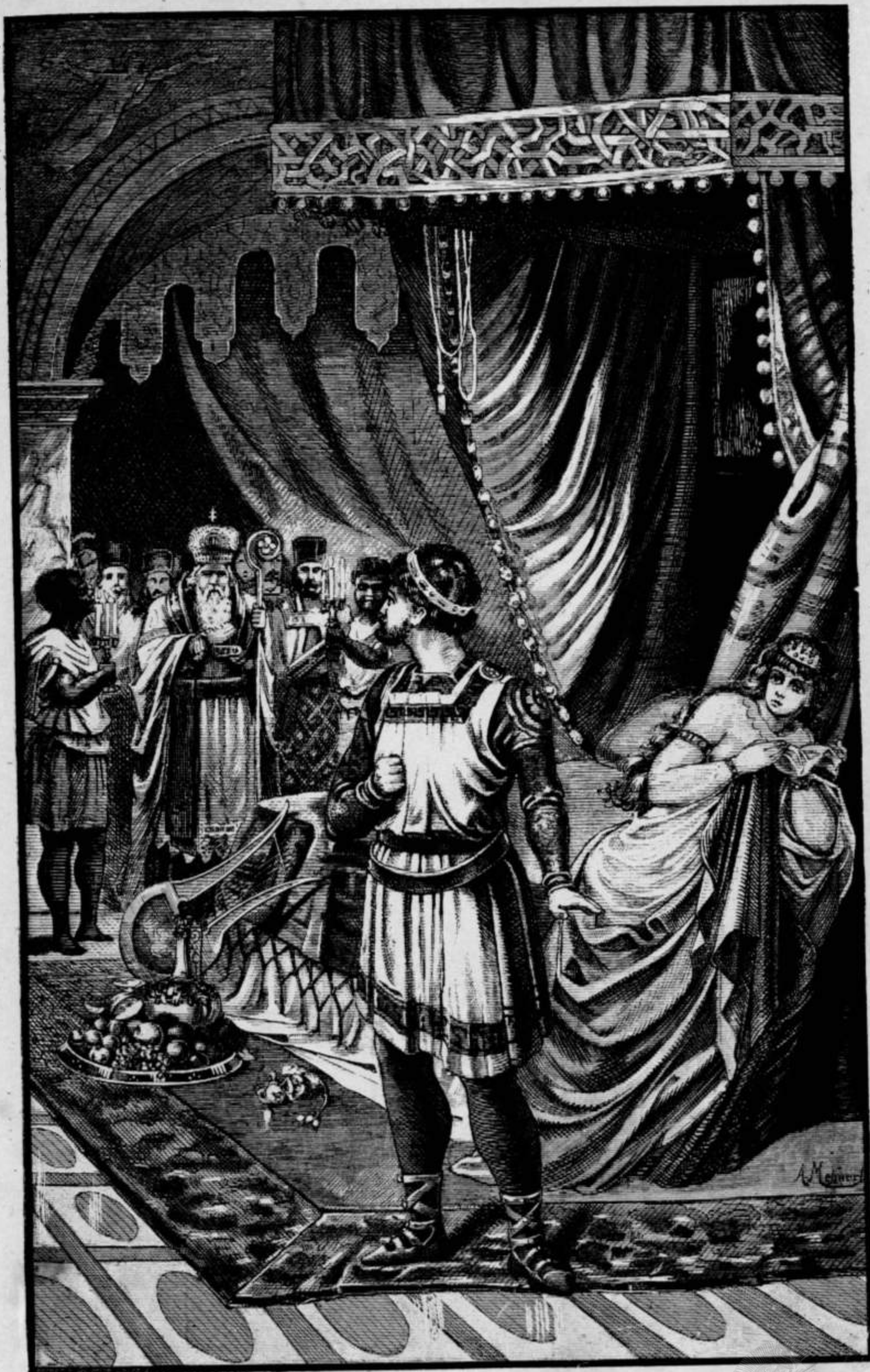
MARTINA.

Τοὺς ἀνθρωπίνους μόχθους σκώπτει ἄνωθεν
ἡ εἰμαρμένη. Ὁ ἄγων ἦν μάταιος,
καὶ ἡ θυσία περιττὴ τῶν τρυφερῶν
ἐτῶν τοῦ φίλτρου, ὅσα ἐμυζήσαμεν.
Ὅποια ἡ ζωὴ μου, ἂν τὸν χρόνον σου
εἰς μάχας καὶ στρατείας πάντα ἔφθειρες;
Ὁ ἄγριος τῶν ὅπλων δοῦπος, τῶν φλογῶν
ἡ λαίμαργος μανία, οἱ ὀλολυγμοὶ
τῶν κατατεμνομένων, καταστρέφουσι
τὴν θεῖαν ἀρμονίαν τοῦ αἰσθήματος,
τὴν μόνην ταύτην ἐν τῷ κόσμῳ δυνατὴν
εὐδαιμονίαν.

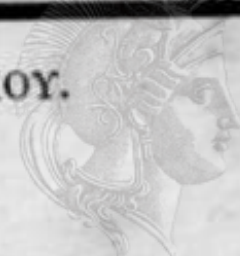
ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἴσως ἔχῃς δίκαιον.

Τὸ σφάλμα μου ὑπῆρξεν ὅτι ἱερὸν
ἀνέλαβον καθῆκον, ὅπερ ἔκτοτε
εἰς τοὺς ἰδίους πόθους ἐθυσίασα.
Κατηραμένη ἡ στιγμή, καθ' ἣν ἐλθὼν,
κατέλαβον τὸν θρόνον. Ἐὰν ἔμενον
ἡσύχως ἐν Λιβύῃ, βίος ἡρεμος,
εὐδαίμων ἴσως μοὶ ἐπεφυλάσσετο,
ἐν ᾧ ὁ κόσμος ἅπας καταγγέλλει με
ὡς ὀλετῆρα ἤδη καὶ ὡς δῆμιον.
Ἀλλὰ τοῦ ἀκανθίνου πλέον στέμματος
τὸ βάρος μὲ συντρίβει, καὶ ἀπόφασιν
ἀνακοινῶ σοι κρύφα ὠριμάσασαν.
Τὸν θρόνον καταλείπω. Τὴν αἰσχύνην μου



Η MARTINA ΦΕΥΓΟΥΣΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΜΦΑΝΙΣΕΙ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ.





ἐν Καρχηδόνι κρύπτω. Μετ' ἐμοῦ ἐλθέ.
Εἰς τῆς ἀβύσσου τὸν βυθὸν πεσών, ἐκεῖ
ὡς ἔσομαι καὶ αὖθις, καὶ πολύτιμος
ἢ ἔρ ποτε ἡ λήθη τῶν χειλέων σου.

MARTINA.

τί ἀκούω! Εἶπε τὴν ἀλήθειαν
ὁ ἀδελφός σου. Οἶμοι, διετάραξε
τὰς φρένας σου τὸ ἄλγος, ὦ Τρισαύγουστε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πῶς; Ἀντιτείνεις;

MARTINA.

Ἀπολύτως.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Θέλγητρα

ἡ ἀλουργὶς εἰσέτι ἔχει διὰ σέ;

MARTINA.

Ναί, θέλγητρα μεγάλα, καὶ πρὶν ἴδῃ με
ἐλεεινὴν φυγάδα ἢ ὑφήλιος,
ἢ τὰ σανδάλιά μου προσκυνούσα νῦν,
τοῦ σύμπαντος προκρίνω τὴν ἀπώλειαν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πλὴν οὐδαμῶς σέ θίγει ἡ κατάστασις
τῆς Αὐτοκρατορίας, οὐδ' ἀντήχησαν
τοῦ δουλωθέντος κόσμου εἰς τὰ ὦτά σου
οἱ θρῆνοι;

MARTINA.

Αἰωρεῖται εἰς τὰ σύννεφα
ὁ θρόνος, καὶ οἱ φθόγγοι οἱ ἐπίγειοι
μακρὰν βομβοῦσι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὸ θεμέλιον αὐτοῦ
ἐσάπη.

MARTINA.

ᾧ, βραδέως καταπίπτουσιν
αἱ πυραμίδες καὶ τὸ Καπιτώλιον.
Ὁ σάραξ ἤδη πρὸ καιροῦ τὸ εὐκλεές
ὑπενομεύει τῶν Αὐγούστων ἴδρυμα,

ἀλλὰ τῆς ἀγωνίας Κράτους θνήσκοντος
αἰῶνες ὅλοι οἱ λυγμοί. Βιώσωμεν
ἡμεῖς λαμπρῶς καὶ εἶτα εἰς τοὺς κόρακας!

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πλανᾶσαι, οἶμοι, καὶ τὸ τέλος ἤγγικε.
Τὴν Χαλκηδόνα οἱ ἐχθροὶ κατέχουσι,
καὶ ἅμα διαβῶσι τὸν Ἑλλήσποντον,
ἀλίσκεται ἀφεύκτως τὸ Βυζάντιον.

MARTINA.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα τότε φεύγομεν ἡμεῖς,
εἰς τὴν πατρίδα τῶν Χαρίτων καὶ Μουσῶν·
ἐκεῖ ὁ ἔρως ἐγεννήθη, καὶ φαιδροὶ
ἡμᾶς εἰσέτι χρόνοι ἀναμένουσι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

ᾧ, οἶαι σκέψεις ταπειναί.

MARTINA.

Ἀνάμεινον.

Ἐν ᾧ σέ καταλείπει ἡ πορφύρα σου,
ὡς λέγεις, πρῶτος ἀπορρίπτεις σὺ αὐτήν.
Ἀπ' ἐναντίας σφίγγξον τὰ τεμάχια,
καὶ πρὶν ἢ πᾶσα καταπέση, μένει σοι
καιρὸς εἰσέτι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐπολέμησαν θερμῶς
τὴν πρόθεσίν μου πρὸ καιροῦ οἱ Σύμβουλοι
τοῦ θρόνου μου οἱ πρῶτοι. Μοὶ προέτειναν
ἐκεῖνοι λόγους εὐγενοῦς καθήκοντος,
πλὴν μάτην· ἀκραδάντως ἀπεφάσισα.

MARTINA.

Οὐδόλως τοὺς υἱούς σου συλλογίζεσαι;
Ἀνήκει εἰς ἐκείνους κληρονομικῶς
τὸ σκῆπτρον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὴν αἰσχύνην ἔχον σύντροφον.
Οὐχί, οὐχί σοὶ λέγω.

MARTINA (λαμβάνουσα διάδημα ἐκ παρακειμένης
τραπέζης, καὶ θέτουσα αὐτὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς).

Εἰς τὴν κόμην μου
ιδὲ πῶς ἀπαστράπτει τὸ διάδημα.
(Λύει τοὺς βοστρύχους αὐτῆς, οἵτινες καταπίπτουσιν
ἐπὶ τῶν ὤμων.)



Βοήθησόν με· ταύτην διαπέρασον
τὴν ἀργυρὰν περόνην.

(Ὁ Ἡράκλειος προσαρμόζει τὸ διάδημα.)

Πῶς εὐρίσκεις με;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὠραίαν, φεῦ, ὡραίαν.

MARTINA.

Ἦδη ἄρπαξον
τὸ στέμμα τοῦτο αὖθις, εἰς τὴν κόμην μου
αἰθάλην ρίψον, καὶ τὴν ράβδον τείνόν μοι
τῆς ἐξορίας.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἀσπλαγχνε.

MARTINA.

Κατέλιπον

ἰδὲ τὴν ἀλουργίδα.

(Ἀπορρίπτει τὴν καλύπτουσαν αὐτὴν πορφύραν, καὶ
φαίνονται γυμνοὶ οἱ ὦμοι αὐτῆς.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Κίρκη πονηρά.

MARTINA.

Εἰς τὴν θυσίαν τὸ σφαγεῖον ἔτοιμον
ὄρᾳς. Τὸν τελευταῖον δέξαι ἀσπασμόν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μὲ ἄγεις καὶ μὲ φέρεις ὥς νευρόσπαστον.

(Λαμβάνει αὐτὴν εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ προ-
σκολλᾷ εἰς τὸν ὦμον αὐτῆς τὰ χεῖλη.)

MARTINA.

Μὲ ἀγαπᾷς εἰσέτι;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

᾽Ω οὐδέποτε
τὸ πάθος μου ἠσθάνθην βιαιότερον!

MARTINA.

Ὦς ἀναδυομένη ἐκ τοῦ κύματος
παρίσταμαι Ἀστάρτη. Τρέμουσι γυμνοὶ
οἱ ὦμοί μου· καὶ αὖθις τὴν πορφύραν δός.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

ὦ ἄφες! Μὲ θαμβοῦσιν ἀπαστράπτοντες.
Εὐώδεις πάγοι, ἐν ἐμοὶ ἀνάπτοντες
τὴν ψυχοβόρον φλόγα.

MARTINA.

Φράσεις, ἔπεα
πτερόεντα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μαρτίνα, τοῦ διακαοῦς
καὶ παραφόρου φίλτρου, ὃ σοὶ ὤμοσα
προχείρους ἔχεις ἀποδείξεις. Διὰ σέ
καὶ παρελθὸν καὶ μέλλον ἐθυσίασα.

MARTINA.

Τὴν πρόθεσίν σου τότε τὴν παράλογον
μὴ ἀναφέρης πλέον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μὴ ἐπίμενε
εἰς τοῦτο μόνον. Τὴν τιμὴν μου ἄφες μοι.
Μετ' ἀξιοπρεπείας ἀποσύρομαι
νῦν ἔτι. Ἔσται πλέον αὔριον ἀργά.

MARTINA, ἀνεγειρομένη.

Σὲ καταλείπω τότε. Ἄγε, δώρησον
τοιούτο φίλτρον εἰς ἐταῖραν σου τινά,
οὐχὶ εἰς τὴν Μαρτίαν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Μεῖνον. Ἐλεος.

MARTINA.

Ποτέ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

᾽Ω, δαῖμον, δαῖμον ἀγγελόμορφε,
πρὸς τί ἀβύσσους αὖθις παρασύρεις με;
Ἰδὲ ὅποιος ἐγενόμην χάριν σου.
Ἄνεπαρκές καὶ τοῦτο; Φαῦλον σκύβαλον
ὑπὸ τοὺς τρυφεροὺς σου πόδας θέλεις με;
Καὶ τοῦτο ἔστω. Σοὶ ἀνήκω σύσσωμος.
Τὸ φλογερὸν πλὴν τότε στήθος τείνόν μοι,
περικαλλές τοῦ ἄδου προτεμένισμα,

καὶ δείζόν μοι τὸν δρόμον. Ἀδιάφορος
ἡ αἰωνία φρίκη καὶ ἀπώλεια.
ὁ ἀσπασμός σου μόνος τὸν παράδεισον
καὶ τὰς ἀφάτους ὑπερβαίνει χαρμονάς.

MARTINA.

ἀνευρίσκω τέλος. Οὕτω θέλω σε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ναί, ἤδη συμφωνῶ σοι. Ἔχεις δίκαιον.
Εἰς σέ ἀνήκει ἡ ὑφήλιος, εἰς σέ
τῆς ὑπερτάτης καλλονῆς Βασίλισσαν.
Ἐξαγοράζει μυριάδων θάνατον
ἐν βλέμμα σου, δηλώσεις καὶ καταστροφὰς
εἰς νίκας μετατρέπει ἐν μειδίαμα,
καὶ μία σου θωπεία εἰς Ἀλέξανδρον
τὸν Καλιγούλαν. Τὴν ξανθήν σου κεφαλὴν
τὸ πεπρωμένον στέφαν, ὑποχείριον
τὸ σύμπαν ὥρισέ σοι. Τὰ ἐπίλοιπα
εἰσὶ ματαία πλάνη, ὡς ὁ ἥλιος
σὺ μόνη λάμπεις, τὴν ζωὴν παρέχουσα,
καὶ ὁ τρυφήσας εἰς τὸ νέκταρ σου ὄρᾳ
τοὺς πελιδνοὺς ἀστέρας καταρρέοντας
περὶ αὐτὸν ἀφόβως. Σὲ ἠγάπησε.

(Ἐναγκαλίζεται τὰ γόνατα αὐτῆς, καὶ θεωρεῖ αὐτὴν
ἐν ἐκστάσει. Εἰσέρχεται ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ. Ὁ Ἡρά-
κλειος ἀναπηδᾷ ὀργίλως.)

Τίς εἶ, τοιαύτην ὥραν; Τίς ἐτόλμησε;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, κατ' ἰδίαν.

ὦ δαίμονες τοῦ ἄδου, οἷον θέαμα!

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Σιγᾶς; Τί θέλεις; Ἐρωτῶ σε· λάλησον!

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, συνερχόμενος.

Συγγνώμην, Ἄναξ· πλὴν ἀνάγκη ἔκτακτος.

Ὁ Πατριάρχης

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τί, τί λέγεις;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Σοὶ ζητεῖ

ἀκρόασιν ἀμέσως.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τί ἀκούω; Πῶς;

Ὁ Πατριάρχης;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἦδη τρεῖς ἐμήνυσε.

Συμφέροντα μεγίστης σπουδαιότητος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Παράδοξον. Ἐκεῖνος! Σπεύσον, ὕπαγε.

Τὸν ἱεράρχην ἀναμένω τὸν σεπτόν.

Ἔ, φῶτα δότε!

(Ὁ Ἀθαλαριχος ἀποσύρεται.)

MARTINA.

Χαῖρε, ὦ Ἡράκλειε!

(Ρίπτει περὶ τοὺς ὤμους αὐτῆς τὴν πορφύραν, καὶ
φεύγει δρομαία. Εἰσέρχονται πολυάριθμοι εὐνοῦχοι
μετὰ λαμπτήρων, καὶ καταυγάζουσι τὴν αἶθουσαν.)

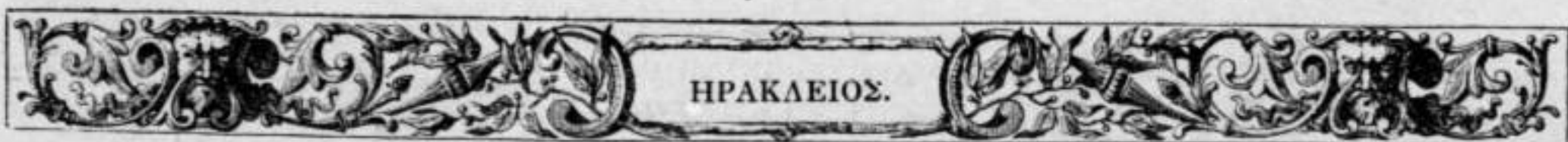
ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ἀκολουθῶν τὴν Αὐτοκράτειραν διὰ τῶν
ὀφθαλμῶν.

Τὸ θανασίμως, φοβερῶς ἐπέραστον
ἐκλείπει φάσμα ἐν τῷ σκότει, καὶ λαμπρὸν
μὲ πλημμυρεῖ τὸ σέλας τὸ οὐράνιον.

Ἐν ὥρᾳ τῆς ἐσχάτης ταπεινώσεως
τοιαύτη συγκυρία μοι παρίσταται
ὡς αἰσιός τις οἰωνός. Ζωογονεῖ
ἀκτὶς ἐλπίδος τὴν ψυχὴν μου ἀμυδρά,
καὶ φαίνεται μοι τέλος αἰθριούμενον
τὸ ἀνενδότως σκυθρωπὸν στερέωμα.

(Εἰσέρχεται ὁ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΣΕΡΓΙΟΣ, ὑπὸ διαφό-
ρων μεγιστάνων προπεμπόμενος, ἐν οἷς ὁ ΘΕΟ-
ΔΩΡΟΣ καὶ ΒΩΝΟΣ, καὶ ὑπὸ ἄλλων κληρικῶν
ἀκολουθούμενος, ἐν οἷς ὁ ΠΙΣΙΔΗΣ).





ΣΚΗΝΗ Ε΄.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ, ΠΙΣΙΔΗΣ, ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ΒΩΝΟΣ καὶ οἱ λοιποί.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ, εὐλογῶν.

Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον
τὴν κληρονομίαν σου.

Νίκας κατὰ βαρβάρων τῷ Ἡρακλείῳ δωρού-
μενος·

καὶ τὸ σὸν φυλάττων διὰ τοῦ Σταυροῦ σου
πολίτευμα.

(Ὁ Ἡράκλειος σπεύδει καὶ ἀσπάζεται τὴν δεξιὰν
τοῦ Σεργίου, ὅστις ἀντασπάζεται αὐτὸν ἐπὶ τοῦ
μετώπου.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὴν εὐλογίαν φέρων εἰς τὰ χεῖλη σου
τὰ ἱερά, ὦ πάτερ, ἐμφανίζεσαι,
καὶ μοὶ προσάγεις αὐθις φίλους προσφιλεῖς,
ἐν ἀπογνώσει καὶ ὀργῇ ἀφέντας με.

(Δεικνύων τοῦ Θεόδωρον καὶ τὸν Βῶνον.)

Ἡ θεά σου καὶ μόνη ἐξηγίασε
τὸν οἶκον τοῦτον, ὃν ἀφῆκεν ὀρφανὸν
ἡ θεία χάρις πρὸ καιροῦ.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἀπέθανε

κακούργου δίκην τοῦ ἀνθρώπου ὁ υἱός,
ζωὴν χαρίζων νέαν τοῖς ἀμαρτωλοῖς.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Καὶ τὴν θυσίαν ταύτην μόνην ἔχομεν
ἐλπίδα· πλήν, εἶπέ μοι, πάτερ ἅγιε,
σπουδαῖος λόγος ὦδε σὲ ὠδήγησε
βεβαίως.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Οἱμοι, ὦ Ἀναξ, πάθος ἄξιον
ἀπαύστων θρήνων. Ἡ ἐπίγειος Σιών
ἔάλω, Πέρσαι τὰ Ἱεροσόλυμα
ἐπόρθησαν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τί λέγεις;

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἐπλημύρησε
τὴν Παλαιστίνην, ὡς γνωρίζεις, ἄπειρον
βαρβάρων πλήθος ὁδηγῶν, ὁ Σάρβαρος
πρὸ χρόνου ἤδη. Ὡς τις μᾶστιξ θεϊκὴ
τὴν Γαλιλαίαν καταστρέψας ἅπασαν,
τοῦ Ἰορδάνου ἠκολούθησε τὸν ῥοῦν,
χωρῶν δι' ἐρειπίων, καὶ κατέφθασε
ῥαγδαῖος τέλος πρὸ τῆς Ἱερουσαλήμ,
ἣν ἐκλιπούσα ἡ φρουρά, παρέδωκεν
ἀμαχητί.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

ὦ, οἶον ὄνειδος!

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Φρικτὴ

τῆς ἱεράς ὑπῆρξε τότε πόλεως
ἡ τύχη. Πάντας τοὺς κατοίκους, γέροντας,
γυναῖκας, καὶ παιδιά, ἠνδραπόδισαν
οἱ Πέρσαι, ὅπως μεταφέρωσιν αὐτοὺς
εἰς Μεσοποταμίαν, ἀλλ' αἰμόδιποι
οἱ μυσαροὶ Ἑβραῖοι, ἐξωνούμενοι
τοὺς αἰχμαλώτους, διεμέλιζον αὐτούς.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τοὺς ἀπευκταίους.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Οὕτως ἀπωλέσθησαν
ἐννέα ὅλαι μυριάδες ἀτυχῶν.
Παρθένους μοναζούσας, κλῆρον καὶ λαόν,

ἐθάρρυσεν ἡ σπάθη ἡ μισόχριστος,
εἰς κλεῖδα οὕτω ἀλλαγεῖσα τῆς Ἑδέμ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὸν ἄνθρωπον εἰς τίγριν τρέπει ἄσπλαγχνος
ἡ κραισσιδαιμονία.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἐσυλήθη, φεῦ,
ὁ τάφος τοῦ Σωτήρος, κατεστράφησαν
τὰ εὐαγῇ τεμένη, διηρπάγησαν
τὰ σκεύη πάντα τὰ σεπτὰ καὶ τίμια,
καὶ τῆς δουλείας τὰς ἀλύσεις φέροντα
τὸν Πατριάρχην Ζαχαρίαν ἄγουσιν
οἱ πυρολάτραι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Οἶμοι.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Πλὴν οὐδέν εἰσι,
σταγόνες μόλις ἐκ πικροῦ ὠκεανοῦ
δακρύων, ταῦτα πάντα πρὸς τὸ ἔσχατον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τί ἔτι μένει τούτων φοβερώτερον;

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἡ γῇ ἐσεῖσθη, ἐκλαυσεν ὁ οὐρανός,
τὴν ἱεροσυλίαν τὴν φρικτὴν ἰδὼν.
Τοῦ θεοῦ μαρτυρίου τὸ ζωοποιὸν
ἐκλάπη σῆμα. Ὁ Σταυρὸς ἐκ Γολγοθᾶ
ἐξερριζώθη, καὶ ἀπίστων τρόπαιον
εἰς τῆς Ἀσίας ἀπεστάλη τοὺς βυθούς.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, καταπίπτων ἐντὸς ἀνακλίντρου.

ὦ, τότε πλέον πλήρης ἡ ἀπόγνωσις.
Τῆς πλάσεως ὁ θεῖος ἄξων ἔπεσε,
τὸ πᾶν ἐκλείπει.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Οὐδαμῶς, Τρισαύγουστε.
Τὴν νάρκην ταύτην τέλος τὴν θανάσιμον
ἀπόσεισον, καὶ σπεῦσον, σπεῦσον ἄρωγός
τῆς καταπατουμένης πίστεως.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐγώ,

ὁ πλήρης ἁμαρτίας;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ναί, ὦ Ἄναξ, ναί.

Τὰ ὅπλα δρᾶξον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἄγνοεῖς τὴν θέσιν μου;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὁ τὸν Σταυρὸν προτάπτων ἀπροσμάχητος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐλλείπουσι τὰ μέσα.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὰ κειμήλια
καὶ τοὺς ἀφθόνους θησαυροὺς τῶν εὐαγῶν
λαβὼν καθιδρυμάτων, μιλιάρισια
ἐκ τούτων κόψε καὶ χρυσᾶ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Φεῦ, Δέσποτα,
εἰς μάτην πλέον.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἄφεσιν ἁμαρτιῶν
ὑπόσχομαί σοι. Σῶσον τὴν ὑφήλιον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τί λέγεις; Ἐχεις σὺ τὸ λύειν καὶ δεσμεῖν;
Νομίζεις ἔτι δυνατὴν τὴν ἄφεσιν
τοιούτων ἐγκλημάτων;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Συγκατέλεξεν
ἡ ἐκκλησία ἐν χορείαις ἱεραῖς
τὸν Κωνσταντῖνον, ἰδρυτὴν τῆς πίστεως,
μετὰ τὸν φόνον καὶ συμβίας καὶ υἱοῦ.
Ἐκείνου ἐνθυμήσου τὸ παράδειγμα,
καὶ σπεῦσον μετ' ἐλπίδος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἀνεπέτασας
τὰς θείας πύλας εἰς τὸ καῖον ὄμμα μου,



καὶ οὐρανία αἶγλη μὲ κατηύγασε.
Τὸ εὐτελὲς σαρκίον ἀποτάσσομαι,
καὶ εἰς τὴν κολυμβήθραν καθαιρόμενος
τῆς μετανοίας, εὐσταλῆς, ἐνθουσιῶν,
τῆς πίστεως προκύπτω αὖθις πρόμαχος.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἡ εὐλογία τοῦ Ὑψίστου ἐπὶ σοῦ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τελέσας ἔργον ἀληθῶς θεάρεστον,
τὸ Κράτος σῶζεις, Ἱεράρχα, δι' ἐμοῦ.
Εἰς σὲ τὸ κλέος ἅπαν;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐπανεύρομεν
τὸν Βασιλέα τέλος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐξαπέστειλα
κρυφίως εἰς Λιβύην τὰ πολύτιμα,
τοὺς θησαυροὺς μου πάντας. Πέμπσον, Μά-
γιστρε,
τοὺς δρόμωνας ταχέως ἀνακάλεσον.

ΒΩΝΟΣ.

Φεῦ, Ἄναξ, μάθε εἶδησιν ὀδυνηράν,
ἀρτίως δι' ἀγγέλου καταφθάσασαν.
Ὑπὸ θυέλλης κατελήφθησαν σφοδρᾶς,
τῆς Ἀφρικῆς τὰς ὄχθας παραπλέοντες
οἱ δρόμωνές σου, καὶ κατεποντίσθησαν,
μετὰ ματαίαν ἀγωνίαν, αὐτανδρσι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τῆς θείας δίκης ἦν ἡ θύελλα φωνή
καὶ τὴν βαρεῖαν τιμωρίαν δέχομαι,
ἦν θεωρῶ θυσίαν ἱλαστήριον.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ναί, Ἄναξ, ἦσο τοῦ Ἰῶβ πενέστερος,
ἐκείνους ἔχων τοὺς πλουσίους θησαυροὺς,
καὶ ἤδη καθιστᾷ σε μυριόπλουτον
τὸ θάρρος σου καὶ μόνον.

ΒΩΝΟΣ.

Ἡ ἐπέτειος
τῆς ἱερᾶς ἡμέρας ταύτης ἔσεται
τοῖς ἐπιγόνοις ἑορτὴ περίδοξος.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ, ὑψῶν τὸν ἀπὸ τοῦ τραχήλου αὐτοῦ
κρεμάμενον διάλιθον Σταυρόν.

Ἴδου τὸ θεῖον Σύμβολον. Ὁρκίσθητι,
ἐγκαταλείπων πᾶσαν ἐκχωρήσεως
ιδέαν, ὅτι ἐφεξῆς τῆς πίστεως
ὁ ἀντιλήπτωρ ἔσῃ καὶ τὸ ἔρεισμα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ὑψῶν τὴν χεῖρα.

Ὁρκίζομαι. Πυρίνη τοῦτο ἔσεται
τὸ φάσγανον ῥομφαία. Ἦ τὸν θάνατον
τοῦ μάρτυρος ζητήσω, ἢ τὰ θέμεθλα
στηρίζω αὖθις τοῦ ἀμώμου δόγματος.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ, τείνων τὰς ἀγκάλας.
Υἱέ μου, εἰς τὸ στήθος τοῦτο ρίφθητι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ριπτόμενος ἐν αὐταῖς.
ὦ πάτερ, πάτερ, ἀνεκλάλητος χαρά.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τῆς Παλαιστίνης ἔσωσεν ὁ Στρατηγὸς
δι' ἀφειδούς χρυσίου τὸν τρισάγιον
τοῦ ὄξους σπόγγον, καὶ τὴν λόγχην τὴν
σεπτὴν,

δι' ἧς ἐτρώθη τοῦ Σωτῆρος ἡ πλευρά.
Εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν αὖριον
ἐκτίθεναι, καὶ ἅπας εἰς προσκύνησιν
τῆς πρωτευούσης προσεκλήθη ὁ λαός.
Καὶ σὺ ἐλθέ, ὦ Ἄναξ, καὶ τὸν ὄρκον σου
πανδήμως λάβε, πρὸς μεγίστην σύμπαντος
τοῦ Κράτους εὐφροσύνην.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Προσελεύσομαι.
Καὶ μετὰ τοῦτο εἰς τὸ ἔργον παρευθύς.
Στρατολογία εἰς τὸ Κράτος γενικὴ
διαταχθήτω.

(Ἀρπάζει λάβαρον ἐκ παρακειμένου τροπαίου.)

Ἐξαπλῶ τὸ λάβαρον

τοῦ Κωνσταντίνου, καὶ τὸ στόμα μου ἤχῃ
σάλπιγξ τῆς πατρίδος καὶ τῆς πίστεως.

«Ἐν τούτῳ νίκα» — καὶ — «ἦ τὰν ἢ
ἐπὶ τάν». —

Γυναῖαι λεγεῶνες πᾶσαι σπεύσατε,
καὶ σύ, Σατράπα μουσαρέ, ἀνάμεινον,
τοῦ Ἀντιχρίστου φαῦλοι δούλοι, τρέμετε!

ΠΟΛΛΟΙ.

Τοῦ βίγκας, Αὐτοκράτορ ὑπερένδοξε.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἀκολουθοῦμεν πάντες τὰς σημαίας σου.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Καὶ προηγούμεναι, φέρων τὸν Σταυρὸν ἐγὼ
καὶ τὴν γραφίδα, ἔνθουν ταύτην ὕμνωδόν
τὴν εὐκλεῶν θριάμβων καὶ τροπαίων σου.
(Ἐν μέσῳ τῶν ἀλαλαγμῶν καταπετάννυται ἡ αὐλαία.)



Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΟΡΚΙΖΟΜΕΝΟΣ ΕΝ ΤΗ ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ.





Η ΕΝ ΧΑΛΚΗΔΟΝΙ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

ΣΚΗΝΗ Α΄.

Τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἡρακλείου εἰς τὸ βάθος τοῦ Ἰσσυκοῦ κόλπου. Ἐπὶ τοῦ μετασκηνίου φαίνεται ἡ στενὴ πεδιάς μετὰ τῶν στρατιωτικῶν σκηνῶν, καὶ ἀπώτερον πυργοῦνται ὑψηλὰ ὄρη. Εἰς τὸ μέσον λέβης ἐπὶ πυρᾶς, οὗ τὸ περιεχόμενον περιστρέφει ἡ ΓΟΡΔΙΑ, καὶ περὶ ὃ ΒΟΥΣΑΣ καὶ ὁ ΕΛΠΙΔΙΟΣ, φέροντες στολὴν λογχοφόρων, ὁ ΣΑΠΦΗΡΗΣ, ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ καὶ ἄλλοι στρατιῶται.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Αἶ, Γορδία, πλησιάζει ὁ ζωμὸς; Ἀπέθανα τῆς πείνης. Εἶμαι ἄξιος νὰ καταπίω ὅλιν κληρον τὸ Περσικὸν Βασίλειον.

ΒΟΥΣΑΣ.

Διάκρισιν, παρακαλῶ. Ἄφησε καὶ δι' ἡμᾶς ὀλίγας ἐπαρχίας.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Τί τὰ θέλετε; Αὐτὸς ὁ ἀὴρ τῆς Κιλικίας... ἄλλως τε ὁμολογήσωμεν ὅτι διὰ τὸν ζωμὸν

ἡ Γορδία ὑπερβαίνει καὶ τὸν ἀρχιμάγειρον τῆς αὐλῆς. Λαμπρὰ κοπέλλα! Κάθε ἡμέραν ἀνακαλύπτω νέα προτερήματα.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Καὶ φαντάσου ὅτι ψάχνεις μόνος σου. Ἴσως ἂν ἐβοηθούσαμεν καὶ ἡμεῖς...

(Γέλως.)

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἡσυχάσατε, παρακαλῶ. Ἀρκεῖ ὅτι τὴν ἔφερα.

ΓΟΡΔΙΑ, χαριεντιζομένη.

Μ'έφερε, λέγει; Ἀκοῦτ' ἐκεῖ; Νομίζεις ὅτι ἔλαθ' ἀπὸ τὰ γλυκά σου μάτια; Ἀπατάσαι, φέρε μου. Ἦλθα ὅπως συντελέσω εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀσίας.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Μάλιστα, μάλιστα. Περιστρέφουσα τὸν ζωμόν. Ζήτω ἡ ἡρώϊς.

(Ἀλαλάζουσι. Ἡ Γορδία πληροῖ ξυλῖνας κοτύλας, καὶ διανέμει αὐτὰς τοῖς παρισταμένοις.)

ΓΟΡΔΙΑ.

Ὅριστε, ὀρίστε. Ἡ τράπεζα ἐστρώθη. Πρῶτον ζωμός, δεύτερον ζωμός, καὶ τρίτον πάλιν ζωμός. Δὲν λείπει τίποτε.

ΒΟΥΣΑΣ.

Μὴ λησμονῆς τὰ γλυκύσματα. Ἐν φίλημα εἰς τὰς ἐρυθράς σου παρειάς.

ΓΟΡΔΙΑ.

Σήμερον μάλιστα δύο. Εἶναι Κυριακή.

ΠΟΛΛΟΙ.

Σαπφήρη, εἰς ὑγιείαν σου (Γελῶσι).

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τί νὰ σὰς εἶπω, ἀδελφοί; Λαμπρὰ ἡ κατάκτησις τῆς Ἀσίας, ἀλλ' ἐγὼ κατεστράφην. Ὁ Αὐτοκράτωρ, μὲ συμπάθειο, ἐδαιμονίσθη. Οὐδὲ στιγμὴν ἡσυχάζει. Γυμνάσια, πορεῖαι, ψευδοπόλεμοι, ἡμέραν καὶ νύκτα. Τὸ πῆρε ὁ διάβολος!

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἐχει μέγα δίκαιον. Ἐκ τοῦ μηδενὸς διέπλασε στρατὸν ἀξιόμαχον. Τί ἐλεεινότης πρὸ ὀλίγων ἀκόμη μηνῶν! Οἱ στρατιῶται τῶν ποδῶν μόνον τὴν χρῆσιν ἐγνώριζον, ἀλλ' ἀφ' οὗ ἔστρεφον τὰ νῶτα.

ΒΟΥΣΑΣ.

Καὶ ἤδη θαῦμα μὲ φαίνεται. Τρισμῦριοι ἄνδρες, τέλειοι καθ' ὅλα, τρώγουν τὰ σίδηρα, διότι ἀργεῖ νὰ φανῇ ὁ ἐχθρός.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἐνθυμεῖσαι, Βούσα, πόσον ἐδυσφόρεις ὅτε κατετάχθημεν;

ΒΟΥΣΑΣ.

Ναί, ναί; ἀλλ' ἤδη προτιμῶ τὴν λόγχην μου ἀπὸ τὸ δικανίκιον τοῦ Μαγίστρου.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Διατὶ ἀπορεῖτε; Οἱ ἄλλοι Βασιλεῖς ἔστειλον εἰς τὸν πόλεμον τοὺς Στρατηγούς. Ἡ ἁγία Μεγαλειότης ἔμενεν εἰς τ' Ἀνάκτορα, ὡς τὰ εἰκονίσματα εἰς τὰς ἐκκλησίας, καὶ τότε πλέον ὅ,τι βρέξῃ ἅς κατεβάσῃ.

ΓΟΡΔΙΑ.

Καλὰ λέγεις, Σαπφήρη· ἀλλ' ὁ Ἡράκλειος ἦτον ἄλλος ἄνθρωπος.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Πλέον ἢ ἄνθρωπος, Γορδία. Ἡρπασεν ἐκεῖνος τὸν σταυρὸν κ' ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῇς τῶν ταγμάτων. Πεντακισχίλιοι ἀπεβίβασθημεν εἰς τὴν παραλίαν ταύτην πρὸ ὀλίγων μηνῶν, ἀλλὰ συνήθροισεν ἀμέσως τὰς διεσπαρμένας φρουράς ἐξ ὁρέων καὶ πόλεων, ἐγύμνασε, διέπλασε, καὶ ἤδη οὐδὲν πλέον φοβεῖται.

ΠΟΛΛΟΙ.

Μάλιστα, μάλιστα. Ζήτω ὁ Αὐτοκράτωρ.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

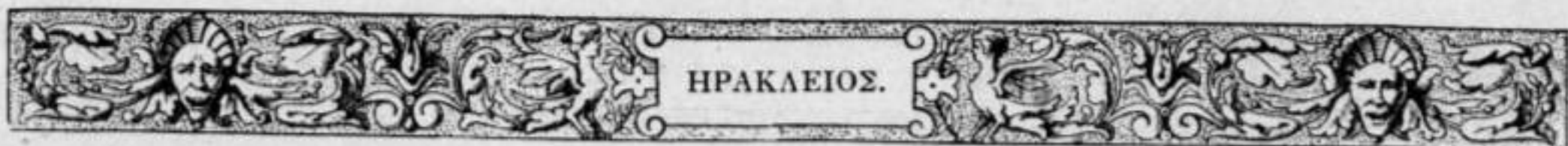
Ζήτω ὅσον θέλετε, ἀλλ' ἠφανίσθημεν. Πειθαρχία, καὶ πάλιν πειθαρχία. Ὑπνος, φαγητόν, ὅλα μετρημένα, καὶ ἀσκήσεις ἀμέτρητοι. Πεζικὸν καὶ ἵππικόν, ἐλαφρὸν καὶ βαρὺ, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, καὶ οἱ κατηραμένοι σαλπικταὶ εἰς τὸ μέσον. Οὐδὲ εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν θ' ἀκούσωμεν τόσα σαλπίσματα. Ἐφοδος, ὑποχώρησις, συμβολαί, διωγμοί, εὐθεῖα καὶ λοξὴ παράταξις, πυκνὴ καὶ ἡραιωμένη φάλαγξ. Κακά, ψυχρά καὶ ἀνάποδα!

ΓΟΡΔΙΑ.

Πτωχὲ Ἰωάννη. Καλλίτερος ἦτον ὁ περίπατος εἰς τὸν Λαμπ. ἱρα, καὶ τὸ στρίψιμον τοῦ μύστακος, ἅμα ἐφαίνετο καμμία εὐμορφή.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Διόλου, πιτζοῦνί μου, διόλου. Δὲν μὲ γνωρίζετε. Ἄς ἔλθῃ ὁ ἐχθρός, καὶ τότε βλέπετε.



Σεισμὸς καὶ τρόμος! Ἐνα λόχον θὰ φάγω
μόνος μου, ὁμοῦ μὲ τοὺς Σατράπας.
Ἄλλ' αὐτὰ τὰ σύρτα φέρτα τί ὠφελοῦν, σὲ
παρακαλῶ; Κραυγαί, καὶ ὠθισμοί, καὶ ἀλα-
λαγμοί, καὶ παιᾶνες, καὶ φάλαγγες ἀσπίδων,
καὶ ἵλαι θωρακοφόρων, καὶ συγκρούσεις
ἀναίμακτοι, καὶ φόνοι ἀκίνδυνοι, ὡς τὰ
περιγράφει ὁ Πισίδης εἰς τὸ νέον του ποίημα,
εἶνε ἀνάξια τῆς ἀληθοῦς ἀνδρείας.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἡσύχασε, καὶ γνωρίζει τί πράττει ὁ Αὐτο-
κράτωρ. Ἐκεῖ ἀκριβῶς μορφοῦται ὁ στρα-
τιώτης.

(Ὁ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ, ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ καὶ
ὁ ΠΙΣΙΔΗΣ ἐπιφαίνονται εἰς τὸ βάθος, καὶ μένουσιν
ἀκροώμενοι).

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἄλλως τε, ἰδὲ τὸν Ἡράκλειον. Ἐκεῖνος
πρῶτος συμμετέχει πάντων τῶν ἀγώνων.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Διαμένων ἀπαύστως ἐν μέσῳ τῶν στρα-
τιωτῶν, ἀποκαλεῖ αὐτοὺς ἀδελφούς, καὶ υἱούς,
καὶ φίλους.

ΓΟΡΔΙΑ.

Παροτρύνει διὰ τῆς ἀγάπης, ὅχι διὰ τοῦ
φόβου, καὶ ὑψῶν τὸν τίμιον σταυρόν, ἐξορ-
κίζει καὶ τοὺς δειλοτέρους νὰ σώσωσι τὰ
ἱερὰ καὶ τὴν πατρίδα.

ΒΟΥΣΑΣ.

Τοιοῦτον Βασιλέα ἀκολουθοῦμεν καὶ εἰς
τὴν κόλασιν.

ΠΟΛΛΟΙ.

Ναί, ναί, καὶ εἰς τὴν κόλασιν.

(Ἡχεῖ ἡ σάλπιγξ.)

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἡ ἀνάκλησις. Σπεύσατε.

(Ἀπέρχονται πάντες δρομαῖοι).

ΣΚΗΝΗ Β'.

Ὁ ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ, ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ καὶ ὁ ΠΙΣΙΔΗΣ, χωροῦντες εἰς τὰ πρόσω. Ἀργότερον ὁ
ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ μετὰ πολλῶν ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὅρατε ποῖον τοῦ στρατοῦ τὸ φρόνημα.
Περὶ τῆς νίκης ἤδη ἀσφαλεῖς ἐσμέν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἐπαγωγὸν δοκεῖ μοι ὄντως ὄνειρον·
πῶς πάντα ἐξαπίνης μετεβλήθησαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τῷ Ἡρακλείῳ κλέος ἀληθάργητον.
Ἐκείνου ἔργον αὕτη ἡ ἀνάστασις.
Εὐρείας μόλις ἤνοιξε τὰς πτέρυγας,
ἀποτινάξας τὸν δουλοῦντα βόμβυκα,
καὶ εἰς ἀστέρας ἤρθη· ὄρνις τοῦ Διὸς
ὁ σκώληξ ἀνεδείχθη ὁ χαμαίζηλος.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

ὦ, περὶ τούτου ἤμην βεβαιότατος.

Ὑπὸ πυκνὰ πολλάκις νέφη κρύπτεται

ὁ Φοῖβος, καταλείπων τὸν ὀρίζοντα,
καὶ τότε πάντα ζοφερὰ τὰ ἐπὶ γῆς,
ἀποναρκοῦται ἡ ζωὴ, καὶ φαίνεται
ἡ φύσις μαρανθεῖσα, πλὴν μεσουρανοῖ
ὁ Φοῖβος αἴφνης, πλημμυροῖ τὸ ἄπλετον
τὰς πεδιάδας σέλας, ὕμνους ψάλλουσιν
εἰς τοὺς εὐώδεις κλώνους τὰ φαιδρὰ πτηνά,
καὶ ἀναζῶσα θάλλει ἡ ὑφήλιος.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὑπῆρξε στιγμιαία ἡ μετατροπὴ.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐκ τοῦ Ναδὶρ ἐξῆλθεν αἴφνης τὸ Ζενίθ,
καὶ ὅστις παρευρέθη εἰς Βυζάντιον,
καθ' ἣν ἡμέραν ἀνεχώρει ὁ στρατός,
προσβλέπει πλέον εἰς τὸ μέλλον πεποισθώς.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τῆς Θράκης τοὺς ὀπλίτας τότε ἤθροιζον.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

ἑαύματος ἐξόχου ἐστερήθης, φεῦ.
Πάσχα ἑορτάσας, τὴν ἐπαύριον
τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν εὐλαβῶς
Αὐγουστος προσῆλθε, καὶ πεσῶν πρηνῆς
μέσῳ πλήθους ἐκ χαρᾶς ἀλλόφρονος,
ὑχίθη οὕτω τῷ Ὑψίστῳ Ἀνακτι·
«Θεὲ καὶ Κύριέ μου Ἰησοῦ Χριστέ,
μὴ τοῖς ἐχθροῖς σου παραδῶς εἰς ὄνειδος
ἡμᾶς διὰ τὰ τόσα παραπτώματα·
ἀλλ' ἐπιβλέψας, Δέσποτα, ἐλέησον,
καὶ δὸς ἡμῖν τὴν νίκην κατὰ τῶν Περσῶν,
μὴ ἄλλως ἐγκαυχῶνται οἱ ἀλάστορες,
ἐπὶ τῇ καταπτώσει ἐπαιρόμενοι
τῆς σῆς κληρονομίας.» —

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὡς ἐπίτροπον
τὸν Κωνσταντῖνον τῆς ἀρχῆς κατέλιπεν,
ἀνήλικον εἰσέτι, πλὴν νοήμονα,
καὶ δούς αὐτῷ παρέδρους ἄνδρας σεβαστούς,
τὸν Σέργιον καὶ Βῶνον, πρὸς τὸν ἄξιον
ἐστράφη μύστην εἶτα, καὶ — «Ἀφίημι
εἰς τοῦ Θεοῦ τὰς χεῖρας, τῆς μητρὸς αὐτοῦ,
καὶ σοῦ, τὴν πόλιν ταύτην καὶ τὸ τέκνον
μου» —
ἀνέκραξε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τοῦ πλήθους οἱ ἀλαλαγμοὶ
τῆς ἐκκλησίας ἔσειον τὰ θέμεθλα,
λαβὼν δὲ τότε τὴν ἀχειροποίητον
θεανδρικήν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν,
εἰς τὴν ἀκτὴν κατῆλθε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὑποδήματα,
ἀντὶ πεδίλων πορφυρῶν, παμμέλانا
ἐφόρει, ὅπερ ὁ Πισίδης κατιδὼν,
— «Εἰλίξας πόδα πέδιλον μελαμβαφές,
αἱμάτων βάψαις ἐρυθρὸν ἐκ Περσικῶν» —
ἐφώνησε, καὶ οὕτω εὐλογούμενος
ὑπὸ ἀπείρου καὶ ἀλλόφρονος λαοῦ,
ἐπεβιβάσθη.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἦγγικεν ἡ πλήρωσις
τῆς προφητείας. Τῆς Ἡρακλειάδος μου
κοχλάζον ἤδη ἐν ἐμοὶ αἰσθάνομαι
τὸ πρῶτον ἄσμα.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Θύελλαν ὑπέστητε
τῆς Προποντίδος ἐξελθόντες.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Φοβερός
ὁ κίνδυνος ὑπῆρξε, πλὴν ἀτρόμητος
ὁ Αὐτοκράτωρ πάντας ἐνεψύχωσε,
τὸν στόλον οὕτω σώσας.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τίς τὸ σχέδιον
τῆς ἐκστρατείας ὥρισεν;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Βασιλεὺς,
ἐξόχου οὕτω διανοίας δείγμα δούς.
Τὴν ὄχθην πᾶσαν ἀντικρὺ τῆς πόλεως
κατέχουσιν οἱ Πέρσαι, καὶ ἡ προσβολὴ
διὰ συνήθη Στρατηγὸν ἐφαίνετο
ἐκεῖ φυσικωτέρα, πλὴν ἐνόησεν
ἐκεῖνος ποῖον κίνδυνον διέτρεχεν,
ἂν κατὰ παλαιμάχων νέα τάγματα
ὠδήγει ἐν ὑπαίθρῳ, ἔτι τρέμοντα,
καὶ εἰθισμένα εἰς ἀνάλητον φυγὴν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἦ ἦττα, ἥτις πιθανὴ ἀπέβαινε,
πρανωλεθρίαν οὕτω συνεπήγετο.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

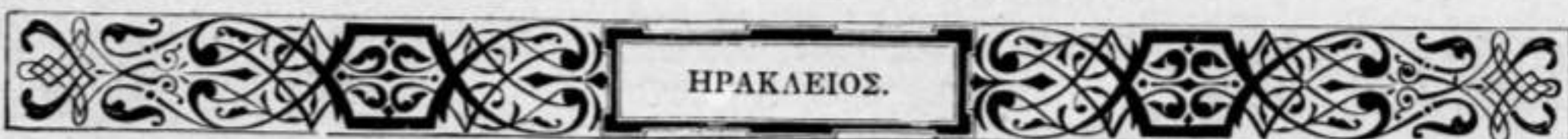
Τοῦ Βυζαντίου ἴσως τὴν ἐκπόρθησιν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Διέγνων ταῦτα ὁ κλεινὸς Ἡράκλειος,
καθὼς καὶ ποῖον ἐξησφάλιζεν αὐτῷ
τὸ κράτος τῆς θαλάσσης πλεονέκτημα,
καὶ παρακάμψας πᾶσαν τὴν χερσόνησον,
τοὺς Πέρσας ὠδε ἐκ τῶν νύτων ἔλαβε.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἦ θέσις αὕτη θαυμασία. Τὴν στενὴν
τῆς παραλίας Ζώνην περικλείουσι



σειραι ὀρέων, ἀφ' ἐνὸς τὸ Ἀμανόν,
καὶ ὁ ὑπαύχην Ταῦρος βορειότερον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀπόρθητον καθ' ὅλα ὀρμητήριον.
Αἱ Ἀμανίδες πύλαι καὶ αἱ Σύριαι
εἰσὶν αἱ μόναι κινδυνώδεις πρόσοδοι,
ἐν ᾧ ἀφθόνως τὰ χρειώδη εὗρηται
εἰς τὰς πλησίον πόλεις, τὴν Ἀνάβαρζον,
Ἐστίαν Μόψου, τὴν Ταρσόν, καὶ τὴν Ἰσσόν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἐνταῦθα πρὸ χιλίων χρόνων τὴν λαμπρὰν
ἐκείνην νίκην παρ' Ἰσσόν κατήγαγεν
Ἀλέξανδρος ὁ μέγας. Ἐπηρέασε
καὶ τοῦτο ἴσως τὰς βουλὰς τοῦ Ἀνακτος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τὸν Μακεδόνα ὄντως ἐξελέξατο
ὡς πρότυπον ἐν πᾶσι.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἄν κατέστρεψε
τὸ πρῶτον Κράτος τῶν Περσῶν ἐκείνος, νῦν
ἐγγίζει τοῦ δευτέρου ἢ κατάλυσις.

(Βαθμηδὸν ἐπέρχεται τὸ λυκόφως, καὶ εἶτα ἡ σελήνη,
πρὸς στιγμὴν ἐπιφανεῖσα, κρύπτεται ὀπισθεν μελα-
νῶν νεφῶν. Ἀνάπτονται πυρὰ πολλαχοῦ τοῦ
στρατοπέδου.)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἡ πρόρρησίς σου εἰς τὰ ὦτα τοῦ Θεοῦ.
Ἐν πάσῃ περιπτώσει πάντα βαίνουσιν
αἰσίως. Ἐκ τῶν νύττων ἀπειλούμενοι,
κατέλειπον οἱ Πέρσαι τὸ Βυζάντιον,
καὶ καθ' ἡμῶν χωροῦσι.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τοῦτο ἤλπιζεν
ὁ Ἄναξ. Οὕτω πᾶσαν ἀνεκούφισε
τὴν Μικρασίαν, καὶ πεδῖον ὥρισε
τοῦ μέλλοντος ἀγῶνος ταῦτα τὰ βουνά,
ὧν δι' ἡμᾶς πᾶς βράχος καὶ προπύργιον.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἐν τούτοις ἤδη, ἐκγυμνάσας τὸν στρατόν,
ἐπὶ τῇ ἀτολμῇ δυσανασχετεῖ
τῶν πολεμίων. Πρὸ πολλοῦ ἐφάνησαν

ἐν Ἀρμενίᾳ. Πολυάριθμοι ἱππεῖς
πρὸς τὴν πρωτοπορείαν συνεπλάκησαν
ἐκεῖ τῶν ἡμετέρων. Οἱ ἐπίλοιποι
ἐντὸς τοῦ Ταύρου, ὡς θρυλλεῖται, κρύπτονται.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Οὐδεὶς διὰ τὴν νύκτα ταύτην κίνδυνος,
ἐν πάσῃ περιπτώσει. Τὴν πανσέληνον
βαρέα νέφη κρύπτουσι, καὶ θύελλα
μυκάται εἰς τὰ ὄρη.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τὸ στρατόπεδον
ὑπνώττει ἤδη· καὶ ἡμεῖς ἀπέλθωμεν.
(Ἦχεῖ αἴφνης τὸ ἐγερτήριο εἰς διαφόρους ἀπο-
στάσεις. Θόρυβος καὶ ἀλαλαγμοί.)
Τί τοῦτο;

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Αἴφνιδια ἔφοδος.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Θεοί!

(Προστρέχουσιν ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται διαφό-
ρων ὄπλων, ὧν πολλοὶ φέρουσι δαδὰς. Ἐμφανί-
ζεται δὲ τότε ὁ Ἡράκλειος ἐν πανοπλίᾳ, καὶ κρατῶν
τὴν ἀχειροποίητον εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.)

ΠΟΛΛΟΙ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ! Τόπον, τόπον!

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, αἰωρῶν τὴν εἰκόνα.

Ἀδελφοί

καὶ φίλα τέκνα, ἡ μεγάλη ἔφθασεν
ἡμέρα τέλος τοῦ ἀγῶνος τοῦ κλεινοῦ.
Διὰ νυκτὸς ὡς θῶες ἐπιτίθενται
οἱ Πέρσαι, πρὸς τὸν ὕπνον συμμαχήσαντες,
πλὴν ἀπατῶνται· ἀνεμένομεν αὐτούς.
Τὸ σῆμα τοῦτο αἶρων τὸ πανάχραντον
ὡς λάβαρόν μου, στρατιώτας τοῦ Χριστοῦ
βαπτίζω πάντας ὧδε. Ὑπὲρ πίστεως,
ὕπὲρ πατρίδος τὴν ῥομφαίαν δράξατε.
Τοὺς ἐπιζῶντας ἀναμένει θρίαμβος,
καὶ τοὺς πεσόντας στέφανος μαρτυρικός.
Ἐγώ, μετὰ τῶν πρώτων βαίνων, ἔσομαι
μέχρι θανάτου ἑσαεὶ ὑμέτερος,
πατήρ καὶ φίλος μᾶλλον ἢ κυρίαρχος.

ΤΙΝΕΣ.

Ὁ Ἄναξ ζήτω.



ΑΛΛΟΙ.

Κλέος εἰς τὰ ὄπλα σου.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Γνωρίζετε τὴν χώραν πῶς ἐδήωσαν
οἱ μοιρολάτραι, τοῦ Σατὰν ἀπόστολοι.
Τὸν ἀναιμάκτων θυσιῶν αἱ τράπεζαι
εἰς μαιφύονα αἵματα πῶς πλέουσι,
πῶς εἰς τὰς φλόγας τὰ σεπτὰ παρέδωκαν
τεμένη, δι' ὀργίων φαύλων χραίνοντες
τὸν οἶκον τοῦ Κυρίου· οἱ Ἀντίχριστοι
γνωρίζετε τὴν θεῖαν πῶς ἐσύλησαν
Σιών, καὶ πῶς τὸ ξύλον τὸ ζωοποιόν,

δι' ἐπαράτων ἀνασπάσαντες χειρῶν,
εἰς τὴν Ἀσίαν ἔκρυψαν. Πλὴν ἔφθασεν,
ἰδού, ἡ ὥρα τῆς ἀνταποδόσεως.
Ἐμπρὸς εἰς θεῖαν νίκην ἢ εἰς θάνατον.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐκ τῆς Ἑδὲμ προσνεύει μεσιτεύουσα
ἡ Θεοτόκος νύμφη καὶ ἀνύμφευτος.
Ἐμπρὸς, γενναῖοι στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ,
Ἐμπρὸς! Ὁ Ἀναξ προηγείται, τὴν ὁδὸν
δεικνύων, ἥτις ἄγει πρὸς τοὺς οὐρανοὺς.
(Παρατεταμέναι ἀνευφημίαι καὶ συγκρούσεις ἀσπί-
δων. Ἐξορμῶσι πάντες, ἡγουμένου τοῦ Ἡρακλείου,
καὶ μένει ἐπὶ τῆς σκηνῆς μόνος ὁ Σεισμός.)

ΣΚΗΝΗ Γ'.

ΣΕΙΣΜΟΣ. Ἀργότερον ΕΛΠΙΔΙΟΣ, ΒΟΥΣΑΣ, ΣΑΠΦΗΡΗΣ καὶ ΓΟΡΔΙΑ.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὠραιότατα! Φεύγουν ὅλοι καὶ λησμονοῦν
τὸ στρατόπεδον. Καὶ ἂν τὸ προσβάλουν
οἱ Πέρσαι; Εὐτυχῶς ἔμεινα ἐγώ. Μέγα
πράγμα ἡ ἀνδρεία, ἀλλ' ἀπαιτεῖται καὶ φρό-
νησις. Τοῦτο καλεῖται στρατηγικὸς νοῦς.
Φυλάττουν οἱ σκοποὶ ἔξω, ἔχει καλῶς· ἀλλὰ
μέσα; ...

(Ἀκούεται μακρόθεν ὁ θόρυβος τῆς μάχης. Προ-
κύπτει τῶν νεφῶν ἡ πανσέληνος.)

Ὅριστε διασκέδασις. Τοῦ διαβόλου τὸ
πανηγύρι. Ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος!
Ἄγια λόγια, ἀλλὰ προτιμῶ τὸ δέρμα μου.
Ὀλίγα ἐλεεινά χρονάκια μᾶς ἔδωκεν ὁ Θεός,
τύφλα καὶ ἀθλιότης τὰ περισσότερα, καὶ
ὕστερα σὲ λέγει ὁ ἄλλος — «Ἐμπρὸς, παι-
διά. Νίκη ἢ θάνατος!» — «Περάστε, παρα-
καλῶ, πηγαίνω κ' ἔφθασα!» — Ἡ δόξα,
φωνάζουν, ἡ δόξα. Καὶ τὰ σκουλήκια δὲν
τὰ μετᾶτε; Γυμνὸ κρανίον καὶ ἀμάραντος
στέφανος! Τίς σ' ἐνθυμεῖται, καϋμένε; Λαμ-
πρὸς θρίαμβος. Κατεστρέψαμεν τοὺς βαρ-
βάρους, καὶ ἡμέτεροι ἔπεσαν μόνον χίλιοι.
Χαρὰ μεγάλη. Φανοὶ καὶ τύμπανα. Ἄλλ' οἱ

χίλιοι ἐκεῖνοι τί σὲ λέγουν; Ὅχι, Κύριε·
ἄς λείψῃ, καλλίτερα εἰς. Ἄλλως τε, φαντά-
σθητε τί ἁμαρτία. Ὅλοι θὰ ἐρωτοῦν —
«Μπρέ, τί ἔγινεν ὁ Σεισμός, ὁ λαμπρὸς
ἐκεῖνος ἄνθρωπος, ὁ ἀτρόμητος ἥρως;» —
Διατὶ νὰ δώσω τόσῃ ἐνόχλησιν;

(Ἀκούεται θόρυβος ἐγγὺς τοῦ στρατοπέδου.)

Οἱ Πέρσαι, οἱ Πέρσαι! Προσέβαλον τὸ
χαράκωμα! Ὅπου φύγη φύγη.

(Κρύπτεται. Εἰσέρχονται ἐξ ἀντιθέτων διευθύνσεων
ὁ ΕΛΠΙΔΙΟΣ καὶ ὁ ΒΟΥΣΑΣ.)

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Νίκη, νίκη! Οἱ ἐχθροὶ κατεκόπησαν!
Ἐνόσῃ διήρκει τὸ σκότος ἐμάχοντο γεν-
ναίως, ἀλλ' αἰφνης ἐξήστραψεν ἡ πανσέ-
ληνος, ἡ ἀγαπητὴ αὐτῶν θεά, καὶ τότε,
νομίσαντες ὅτι ἐπροδόθησαν, ἐτράπησαν πάν-
τες, ἀφ' οὗ ἐξήμεσαν κατ' αὐτῆς τὰ αἰσχίστα.

ΒΟΥΣΑΣ.

Εὐγε τῆς πανσελήνου. Πρὸς τὸ ἄλλο
μέρος ἡ μάχη ἐξακολουθεῖ. Ὁ Σάρβαρος
διοικεῖ τὸ κέντρον, καὶ φονεύει τοὺς φεύγον-
τας, ἀλλ' ἔχει ἀντιμέτωπον τὸν Αὐτοκράτορα.



ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἦλθε καὶ πρὸς τὸ μέρος ἡμῶν. Μάχε-
ται ὡς λέων, κρατῶν πάντοτε ὑψηλὰ τοῦ
Χριστοῦ τὴν εἰκόνα.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἦδη ὁδηγεῖ τοὺς Καταφράκτους, οἵτινες,
βλέποντες αὐτὸν προκινδυνεύοντα, ὀρμῶσιν
ἀκράτητοι.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Καὶ ὅμως προχθές ἀκόμη ἔφευγον ὡς
λαγωί.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ὁ ἡρωϊσμός μεταδίδεται. Σπεύδω δι' ἐπι-
κουρίας.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Σὲ ἀκολουθῶ.

(Ἀπομακρύνονται, καὶ μετ' ὀλίγον εἰσέρχεται ὁ Σαπ-
φήρης, ἐφ' οὗ ἐρείδεται ἡ Γορδία, τρωθεῖσα εἰς τὸν
βραχίονα.)

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ὅριστε· Σὲ ἀρέσει τώρα; Ἦθελες καὶ καλὰ
νὰ ἴδῃς τὴν μάχην. Τί σ' ἔλεγα ἐγώ; Δὲν
εἶνε διὰ γυναῖκας αὐτὰ τὰ πράγματα.

ΓΟΡΔΙΑ.

ὦ Σαπφήρη, τί νίκη, τί θρίαμβος! Εἶδες
τοὺς Πέρσας πῶς ἐρρίφθησαν εἰς τὰ βουνά.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἐριφοί, Γορδία, ἔριφοί. Καὶ οἱ Σχολάριοι
κατόπιν.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἐπесαν χιλιάδες εἰς τοὺς κρημνοὺς.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Καὶ ζῶντας συνέλαβον πλῆθος.

ΓΟΡΔΙΑ.

Τὸν Βασιλέα τὸν εἶδες, Σαπφήρη; Θεός,
ὄχι ἄνθρωπος.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Τὸν εἶδα· ὅπου ἦσαν οἱ περισσότεροι ἐκεῖ
ῥμα, καὶ ἡ σπάθη τοῦ ἀστραπή.

ΓΟΡΔΙΑ, καθημένη παρὰ τὰς ρίζας δένδρου.

Ἄφησέ με ἐδῶ, καὶ τρέχα ὀπίσω. Ἀκόμη
ἀκούεται ἡ βοή. Μὴ παρατηρήσουν τὴν ἑλ-
λειψίν σου.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ναί, ἀλλὰ μόνη πῶς θὰ μείνης;

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἐδῶ εἶμαι ἀσφαλής.

(Ὁ Σεισμός προκύπτει βραδέως τῆς κρύπτης αὐτοῦ.)

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τρέχα, Σαπφήρη, τρέχα. Ἐγὼ τὴν φυ-
λάττω.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Σύ, Σεισμέ; Καὶ ποῦ ἐξεφύτρωσες;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἦλθα ν' ἀναπαυθῶ. Ἦμην εἰς τὸ κέν-
τρον τῆς μάχης, καὶ οἱ Πέρσαι μὲ περιέζω-
σαν. Ἀλλ' ἐγὼ ἔστρεφα τὴν ῥομφαίαν ὡς
ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ. Κεφαλαί, πόδες,
χεῖρες ἐπέτων πέριξ, ἀλλ' εὐρέθη τέλος εἰς
χονδροκέφαλος, καὶ τὸ ξίφος μου ἐθραύσθη...

ΓΟΡΔΙΑ.

Καὶ τότε πῶς ἐλυτρώθης;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἦρπασα δύο Πέρσας ὡς ἀσπίδα, καὶ
διέσχισα τὸ πλῆθος.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Εὗγε τοῦ ἥρωος!

ΣΕΙΣΜΟΣ.

ὦ μικρὰ πράγματα. Ὡς τὸ ἐσπέρας ἔχο-
μεν καιρόν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Βασιλεύς, πρέπει
νὰ τὸ ὁμολογήσω, καλὰ ἐπολέμησε.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἐγὼ ἐπιστρέφω. Ἔρχεσαι...

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὀλίγον θ' ἀναπνεύσω ἀκόμη. Τρέχα καὶ
σ' ἔφθασα.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Σὲ περιμένω. Χαῖρε, Γορδία. (Εἰσέρχεται.)

ΣΕΙΣΜΟΣ.

καλὸ παλληκάρι, δὲν λέγω, ἀλλὰ Σεισμὸς εἶναι ὑπάρχει. Μόνη σὺ, Γορδία, δὲν θέλεις νὰ τὸ ἐννοήσης. Ἴδὲ τί σῶμα, τί εὐγένεια!

ΓΟΡΔΙΑ.

ὦ γινωρίζω, σὲ γινωρίζω!

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ναί, ἀλλὰ δὲν μ' ἐκτιμᾷς κατ' ἀξίαν. Περιφρονεῖς τὴν ἀγάπην καὶ τοὺς ὅρκους μου. Τί εἶνε ὁ Σαπφήρης; Ἀπλοῦς Σχολάριος, ἐν ᾧ σὺ ἀξίζεις καὶ Κόμητα. Ἐγὼ εἶμαι Δέκαρχος, καὶ πρὶν λήξῃ ὁ πόλεμος θὰ μὲ ἴδῃς Δοῦκα.

ΓΟΡΔΙΑ.

Καὶ εἰς ἀνώτερα. Πρὸς τὸ παρόν, ἄρχον Δέκαρχε, φέρε με ὀλίγον νερὸ διὰ τὴν πληγὴν. (Ὁ Σεισμὸς φέρει ἐκ παρακειμένης πηγῆς τὸ ὕδωρ, καὶ ἡ Γορδία ὑγραίνει τὸν ἐπὶ τοῦ βραχίονος αὐτῆς ἐπίδεσμον.)

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὁ Ἀγαμέμνων εἶχε τὴν Ἀστυνόμην, ὁ Ἀχιλλεὺς τὴν Βρισηΐδα, καὶ ὁ Σεισμὸς καμμίαν. Αὐτὸ δὲν γίνεται. Σὲ βεβαιῶ ὅτι σὲ τρελλαίνομαι.

ΓΟΡΔΙΑ.

Τρέχα νὰ θάψῃς τοὺς Πέρσας, ὅσους ἐφόνευσας, καὶ ἄλλοτε τὰ λέγομεν.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἄχ, πονηρή, στήθος ἀφρός, πλὴν κρύπτει βράχον. Τί ἁμαρτία. (Ἄδει.)

Ὁ Ἄρης κρύφα τὸν κεστὸν τῆς Κυθρείας λύσας, ἐτρύφα, τοῦ χωλοῦ θεοῦ τοὺς θησαυροὺς συλήσας, ἀλλ' ἀργυρᾶν ὁ Ἥφαιστος πλεκτάνην περιβάλλει, καὶ οἱ θεοὶ προστρέχουσι μικροὶ τε καὶ μεγάλοι.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἀμίμητος φωνή. Αἱ ἀηδόνες ἐσίγησαν.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὅχι, παίζομεν. Ἀκουσε καὶ τὴν συνέχειαν. (Ἄδει.)

Τινὲς γελῶσιν, ἀλλ' ἐκεῖ σεμνῶς ἀποχωροῦσαι, γινωρίζετε τί λέγουσιν αἱ Χάριτες καὶ Μοῦσαι, παρὰ τὴν Κύπριν τὸν θεὸν ὀρῶσαι τῶν πολέμων; — «Ὁ εἰς τοιαύτην ἐμπλακεῖς παγίδα τριστευδαίμων.» —

(Χωρεῖ πρὸς αὐτήν, τείνων τὰς ἀγκάλας.)

ΓΟΡΔΙΑ, ραπίζουσα αὐτὸν.

Βλέπεις ὅτι ἡ Ἀφροδίτη ἔχει καὶ χεῖρας.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἐμὲ ραπίζεις, ἐμέ; Σεισμὸς καὶ τρόμος! Ἄν ἦσο Σατράπης, ἢ ὀλόκληρος ἴλη ἱππικοῦ, ἀλοίμονον εἰς σέ. Ἄλλ' ἀσθενὲς γύναιον, εἶσαι ἀναξία μου.

ΓΟΡΔΙΑ.

Εὐχαριστῶ. Μεγάλη καλοσύνη. (Ἀκούεται κρότος βημάτων.)

Ἐρχεταί τις.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Μήπως οἱ Πέρσαι; Σπεῦσε. Τί κάθεσαι; (Ἀποχωρεῖ βιαίως, καὶ εἶτα διακρίνων τὸν Ἀθαλάριχον, ἡσυχάζει.)

Ὁ Κόμης Ἀθαλάριχος. Ἄλλ' ἂν μὲ ἴδῃ; Τρέχω εἰς τὴν μάχην.

ΓΟΡΔΙΑ.

Τότε πρὸς τὸ ἄλλο μέρος.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Σπεῦσε, σὲ λέγω. Ἀργότερον βλέπομεν. (Ἀπομακρύνονται, καὶ εἰσέρχεται σκεπτικός ὁ Ἀθαλάριχος.)



ΣΚΗΝΗ Δ΄.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ ΜΟΝΟΣ. Εἶτα ΝΙΚΗΤΑΣ, καὶ τέλος ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ μετὰ συνοδείας.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πικρῶς ἐθρήνουν πρὸ πικροῦ τὴν μοῖράν μου,
καὶ ὅμως τότε ἤμην ἔτι εὐτυχής.
Περιφρονῶν ἐκείνον, ὅστις ἤρπασε
τὴν κόρην, ἣν ἠγάπων, καὶ ἀνάξιον
αὐτὸν νομίζων τοῦ ἡδέος θησαυροῦ,
ἐφантаζόμην ὅτι ὁ δεσμὸς αὐτῶν,
πρὸς τὴν καρδίαν ξένος, τὴν ἀνάμνησιν
τοῦ παρελθόντος ἀμυδρῶς ἐπέτρεπε.
Ἄλλ' ἤδη, ἤδη ἤρως ἀναδείκνυται
περίδοξος ἐκείνος, ἡ ὑφήλιος
ἐν καταπλήξει ἄδει ἐπινίκια,
καὶ κλίνω γόνυ θαυμασμοῦ ἐγὼ αὐτός
πρὸ τοῦ γενναίου, μεγαθύμου Ἄνακτος.
Μαρτίνα, ἦθη ἐντελῶς ἠρπάγης μοι,
καὶ φθίνει ἡ ἐσχάτη ἀντανάκλασις
τοῦ χαροποῦ ὀνείρου τῆς νεότητος.

ΝΙΚΗΤΑΣ, εἰσορμῶν.

Ἡμέρα τρισευδαίμων καὶ τρισένδοξος,
καλέ μου Κόμη. Τέλος ἀναπνέομεν.
Ἐταπεινώθη τῶν βαρβάρων ἡ ὀφρὺς,
καὶ χαροπὸν τὸ μέλλον προμηνύεται.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, συνερχόμενος.

Ναί, παρευρέθην εἰς τὴν μάχην ἅπασαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐφώρμησαν γενναίως ὡς παλαίμαχοι,
ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου ὀδηγούμενοι,
οἱ πρῶην καὶ τὴν κόνιν ἔτι τρέμοντες
τῶν πολεμίων.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Εἴκοσι μακρῶν ἐτῶν
ἡμέρα τέλος εὐκλεῆς ἐξήλειψε
τὸ αἶσχος μία.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Εἰς τὰ ὄρη ἔφυγεν
ὁ Σάρβαρος, ὀλίγα μόνον λείψανα
τῆς ἀγερῶχου διασώσας στρατιᾶς.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἠλώθη μετὰ ταῦτα τὸ χαράκωμα;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἠλώθη, βρίθον ἀμυθήτων θησαυρῶν.
Ἐξεδικήθη οὕτω ἡ οἰκτρὰ σφαγὴ
τοῦ Ὀλυμπίου καὶ τῶν ἄλλων Πρέσβων.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τῶν Πρέσβων; Τί λέγεις;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Χθὲς τὸ πένθιμον
ἐκ Βυζαντίου μήνυμα κατέφθασε.
Ἐδείχθη ὁ Σαῖτος πρὸς αὐτοὺς καλὸς
ἐντὸς τοῦ Κράτους, πλὴν εὐθύς ἀπέρριψε
τὸ προσωπεῖον ἐν Περσίδι. Συλλαβῶν,
καὶ ἀσφαλίσας δι' αἰσchrῶν ἀλύσεων,
ὡς αἰχμαλῶτους τῷ Χοσρόῃ ἤγαγε
τοὺς ἀποστόλους.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ταύτην ἡγοράσαμεν
τὴν προδοσίαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

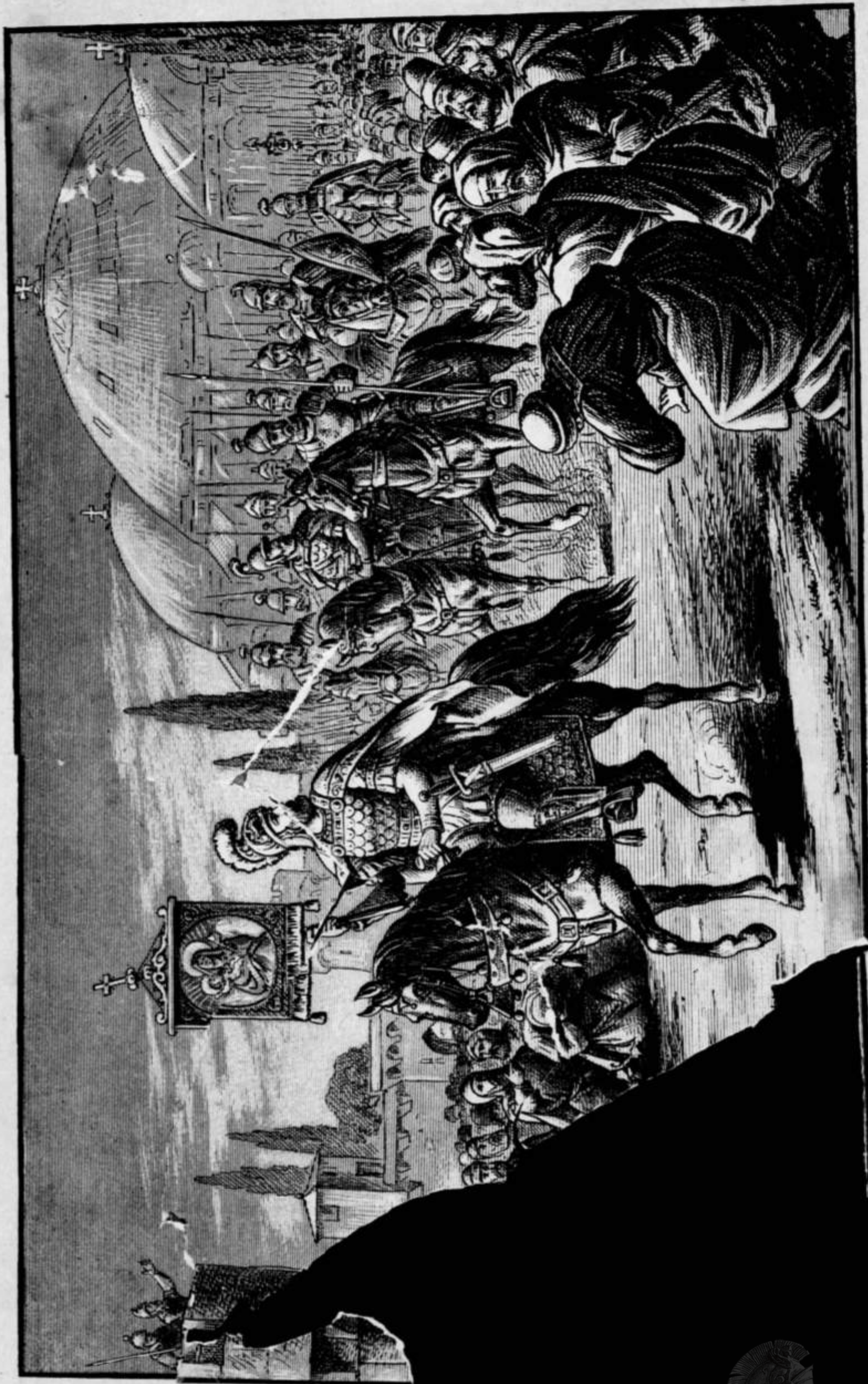
Εὐτυχῶς ἀπέτισε
τῆς ἀνομίας τὴν ποινήν. Ὁ τύραννος
δικαίως ἐξεμάνη, μόλις ἔμαθε
τῆς Χαλκηδόνος τὴν γνωστὴν συνέντευξιν,
καὶ — «Ἄθλιε, τίς, εἶπε, σοὶ ἐπέτρεψε
Μονάρχου ἄλλου τὴν προσκύνησιν; Πρὸς τί
ἐστάλης; Τούτου σοὶ ἐπέταξα ἐγὼ
τοῦ Ἡρακλείου ἀκριβῶς τὴν σύλληψιν.
Αἰχμάλωτον ἐκείνον ἀλυσίδετον
ἀνέμενον.»

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Υψίστη ἰταμότης.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ναί,
σκιά τοῦ παρελθόντος ἀποτρόπαιος,



Ο ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΩΝ.



δεκνύουσα τὸν Ζόφον, ὃν διέλυσεν
ἢ τῶν παιδρῶν ἐλπίδων.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Καὶ ἀγγέλλεται

ἡ τύχη τοῦ Σαΐτου;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ τρισάθλιος
ἐρίφου δίκην ἐξεδάρη, καὶ ἄσκος
κατεσκευάσθη ἐκ τοῦ δέρματος.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Φρικτόν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀπαίσιον ἐπίσης καὶ τῶν Πρέσβων
ἡμῶν τὸ τέλος. Ἀποβλέψας πρὸς αὐτοὺς
ὁ Σάχης — «Τῶν Ῥωμαίων τότε φείσομαι,
ἀνέκραξεν, ὁπότεν ἀπαρνήσωνται
τὸν σταυρωθέντα, ὃν Θεὸν ἐβάπτισαν,
καὶ ταπεινῶς τὸν Φοῖβον προσκυνήσωσι.» —

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

ὦ βλασφημία!

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Εἰς εἰρκτὰς ἐρρίφθησαν
δυσώδεις μετὰ τοῦτο. Ὁ Λεόντιος
ἐκεῖ τὸ πνεῦμα εὐσεβῶς παρέδωκε.
Οἱ ἄλλοι δύο ἐφονεύθησαν οἰκτρῶς
δερόμενοι ὡς κύνες.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἀποφώλιον.

Καὶ οὗτοι ἦσαν ἀντιπρόσωποι σεπτοὶ
τοῦ κραταιοῦ τῆς Ῥώμης Αὐτοκράτορος.
Τοιαύτη ἡ εἰρήνη, ἐξ ἧς ἤλπιζε
τὴν σωτηρίαν ὁ Ἡράκλειος. Οὐαί!
Τὸ βάθος οἷον τῆς ἀβύσσου τῆς στυγνῆς,
εἰς ἣν διετελοῦμεν. Ἰλιγγίασιν
παράγει ἤδη ἄνωθεν ὀρώμενον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Πλὴν καὶ ἡδεῖα πόσον ἡ ἐκδίκησις.

(Ἀντηχοῦσιν ἐνθουσιώδεις ἐπευφημίαι παρὰ τὸ
στρατόπεδον.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπιστρέφει.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Σπεύσωμεν.

(Ἐν ᾧ βαίνουνσιν εἰς προῦπάντησιν, εἰσέρχεται ὁ
Ἡράκλειος μετὰ πολυαρίθμου συνοδείας. Ὁ Νική-
τας ἀσπάζεται τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὁ Ἀθαλάριχος
κλίνει τὸ γόνυ.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Νικήτα, νίκη, νίκη τέλος εὐκλεῆς!
Γενναῖε Κόμη, εἶδεν αὖθις ἡ Ἴσσος
τὸν θρίαμβον τῶν ὅπλων τῶν Ἑλληνικῶν,
καὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἡ σκιά
προσνεύει γηθοσύνης. Τὰς σημαίας μου
ἡ Θεοτόκος ἄνωθεν ἠύλόγησε,
καὶ περιτρόμους πρὸ ἐμοῦ ἐσκόρ-
πῃ τοὺς πυρολάτρας ἢ θαυματουργὸς μορφῇ
τοῦ θεανθρώπου. Ἐκ καρδίας ἅπαντας
εὐχαριστῶ. Τὸ θεῖον ἐβαπτίσθητε
λουτρὸν ἐνδόξως, στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ.
Ἡ Μικρασία ἐλυτρώθη ἅπασα,
καὶ ἀπηλλάγη τέλος τὸ Βυζάντιον.
Δοξολογίαν αὔριον τελέσομεν
ἐν κατανύξει, καὶ ἀμέσως ἔπειτα
πρὸς δρόμον ἔστε ἔτοιμοι. Τὰς κορυφὰς
τοῦ Ταύρου ὑπερβάντες, εἰς τὴν εὐφορον
Καππαδοκίαν ἤδη πορευσόμεθα,
ἀκολουθοῦντες τοῦ Πυράμου τὴν φορὰν.
Παρὰ τὸν Ἄλυν ποταμὸν τὸ στράτευμα
διαχειμάζον, ἔσται ἀσφαλέστερον.
(Ἀνευφημίαι καὶ συγκρούσεις ἀσπίδων. Πίπτει τὸ
διασκήνιον.)





ΣΚΗΝΗ Ε΄.

Τὰ δώματα τῆς Αὐτοκρατείας. ΜΑΡΙΑ καὶ ΜΑΡΤΙΝΑ. Ἀργότερον ΒΩΝΟΣ.

ΜΑΡΙΑ.

Διπλασιάζει τὴν ὀργὴν μου, πιστευσον,
ἡ ἡρεμία αὕτη ἡ ἀνάλητος,
ἐν ἣ ὀρῶ σε. Πῶς, μακράν σου διαρκῶς
ὁ Αὐτοκράτωρ διαιτᾶται, τῆς ἀρχῆς
ἐπίτροπον ἀφῆκε τὸν ἐπάρατον
τῆς Εὐδοκίας γόνον, ἀντιβασιλεῖς
ὕπερηφάνως παρ' αὐτῷ δεσπόζουσιν
ὁ ῥαδιοῦργος Βῶνος καὶ ὁ Σέργιος,
κεκηρυγμένοι ἄσπονδοι ἡμῶν ἐχθροί,
καὶ ὅμως σὺ σιγῶσα παραδέχεσαι
τὰ πάντα;

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Κατ' ἀνάγκην, μήτερ,

ΜΑΡΙΑ.

Ἄφες με,

μὴ πλέον μ' ἐρεθίζης· Εἰς τ' Ἀνάκτορα
βιοῦμεν καθειργμένοι ταῦτα πράγματι.
Ἐγὼ Βασιλομήτωρ καὶ Αὐγοῦστα σὺ
ὀρῶμεν εἰς τοῦ Κράτους τὸ πηδάλιον
ἀπλοῦς τοῦ θρόνου δούλους, τοῦ συμφέροντος
ἀκολουθοῦντας τὴν πυξίδα, καὶ ἡμεῖς,
εἰς πάντα ξένοι, γενικῶς μισούμεναι,
τῶν Βλαχερνῶν σπανίως ἐξερχόμεναι,
ἐκ δέους μήπως συριχθῶμεν, ἀπαθῶς
δεχόμεθα ἐν τούτοις τὴν ἀπίστευτον,
ἐσχάτην ταύτην ἐξουθένωσιν.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Φεῦ, τί

δυνάμεθα;

ΜΑΡΙΑ.

Μὴ λέγῃς τοῦτο. Κραταῖον
ἐπὶ τοῦ Ἡρακλείου ἤσκεις γόητρον.
Ἐφ' ὅλα ἔτη ἦν ἀπλοῦς σου εἴλω· ἂν
τὰς πέδας ἤδη ἔθραυτε, σὺ πταίεις, σύ,
τὴν φλόγα μὴ ἀρκούντως συνδαυλίσασα
τοῦ παραφόρου πάθους· Ἄγε, καλυψον
τὴν κόμην δι' αἰθάλης τὴν μετάξινον,

τὰς ῥοδοχρόους παρειὰς αὐλάκωσον
διὰ πικρῶν δακρύων, τὰ κοράλλινα
καταρωμένη χεῖλη σου πελίδνωσον,
καὶ μάρανον τὸ σῶμα τὸ ἐπέραστον.
Τὸ κάλλος, ὄπλον φοβερόν, ἀπώλεσεν
εἰς ἀναξίας χεῖρας πᾶσαν δύναμιν!

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Εἰπέ, τί θέλεις παρ' ἐμοῦ;

ΜΑΡΙΑ.

Ἀπόστασις

καὶ χρόνος, οὔτοι οἱ ἀμείλικτοι ἐχθροὶ
τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθημάτων. Παρ' αὐτῷ
ἂν αἴφνης ἔβλεπέ σε ὁ Ἡράκελιος
καὶ αὖθις, ἔχω ἐπὶ σέ πεποιθήσιν,
καὶ τάχιστα πιστεύω εἰς τοὺς πόδας σου..

ΜΑΡΤΙΝΑ, διακόπτουσα αὐτήν.

Φεῦ, ἀπατάσαι, μήτερ. Ἄλλος ἄνθρωπος
κατέστη ἀφ' ἧς ὥρας ἀπεφάσισε
τὴν ἐκστρατείαν ταύτην, καὶ ὁ Σέργιος
ὕπέδειξε μακρόθεν ὑποφώσκουσιν
τὴν ἰλαρὰν ἐλπίδα τῆς ἀφέσεως.
Πρὶν ἢ ἐκπλεύσῃ, ὡς γνωρίζεις κάλλιστα,
ἐντεύξεις ἐπιμόνως ἐπεζήτησα,
ἀλλ' οὐδεμίαν ἔδωκεν ἀπάντησιν.

ΜΑΡΙΑ.

Καὶ διὰ τοῦτο, οὐδαμῶς ἀγγέλλουσα
τὴν ἄφιξίν σου, εἰς Ἀσίαν σπεῦσον σύ,
περὶ τὸν ἀλαζόνα δέσον τράχηλον
ἀδιασπᾶστος τοὺς λευκοὺς βραχίονας,
καὶ ἄνασσε ὡς πρῶην . . .

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Ἄν δεχθῇ με.

ΜΑΡΙΑ.

ᾠ

τῆς Κιλικίας ὁ φλογώδης ἥλιος,
καὶ τῶν πολέμων ἡ τραχεῖα δίαιτα
ἐξάπτουσι τὸ πάθος.

MARTINA.

Οἶμοι, μήτέρ μου.

Ὅποιος ἦν ἐγγύς μου ὁ Ἡράκλειος,
καὶ μόλις ἐλυτρώθη τῆς φθοροποιᾶς
κείνης ἐπηρείας, πῶς ἀνέλαμψε,
καὶ περιδόξως εἰς τὸ στάδιον χωρεῖ
τῆς σωτηρίας.

MARIA.

Θύγατερ, παραφρονεῖς.

MARTINA.

Ὡς ἐκ μακροῦ ληθάργου ἐξυπνήσασα,
ἡ τρυφηλὴ Ἀσία πᾶσα ἔκθαμβος
πρὸ τοῦ ραγδαίου κύπτει δορυκτῆτορος,
καὶ τῶν θριάμβων τοὺς παιᾶνας ἀντηχεῖ
ἡ οἰκουμένη, τὸ ἀρχαῖον ὄνειδος
ὑπὸ καθημαγμένας δάφνας κρύπτουσα.

MARIA.

Τὸ ἔργον τοῦ Πισίδου σφετερίζεσαι.

MARTINA.

Μὴ μὲ ὠθήης, ὦ μήτερ, εἰς διάβημα
τοιούτον. Οἶμοι, πῶς ὑποδεχθήσεται
ὁ τροπαιοῦχος, χριστεπώννυμος στρατὸς
τῆς ἀδρανεΐας τὴν οἰκτρὰν ἀπόστολον;

MARIA.

Ἡ χρῆσις τῆς ἀγχόνης ποία; Δι' αὐτῆς
εἰς τὰς μεμψιμοιρίας δὸς ἀπάντησιν.

MARTINA.

Ἀξία ὄντως αὕτη ἀνταπόδοσις
περικλεῶν ἀγώνων.

MARIA.

ὦ οἰκτεῖρω σε.

Ὀλίγας ὥρας ἐπὶ γῆς ὁ ἄνθρωπος
βιῶν, φροντίζει πρῶτον περὶ ἑαυτοῦ.
Τὴν ἐθελοθυσίαν τὴν μαμμάκουθον,
καὶ πάσας τὰς πομπώδεις ἄλλας ἀρετάς,
δι' ὧν ὑδρωπιάσθη ἡ Κατήχησις,
φρονίμως ἄφες τοῖς πτωχοῖς τῷ πνεύματι,
καὶ ζήτησον σὺ ποῖον τὸ συμφέρον σου.
Τί ὠφελούσιν οἱ πομπώδεις θρίαμβοι,
καὶ πάσης τῆς Ἀσίας ἡ κατάκτησις,
ἐὰν ἐκλείψῃ οὕτω ἡ ἰσχὺς ἡμῶν;

Τῆς οἰκουμένης προτιμῶ τὸν ὄλεθρον,
καὶ θρόνον ἰδρυμένον εἰς συντρίμματα,
ἐὰν ἐπὶ τοῦ θρόνου τούτου κάθημαι
ἐγὼ καὶ ὄχι ἄλλος.

MARTINA.

Ἔχεις σιδηρὰν

καρδίαν.

MARIA.

Λάβε ἐξ αὐτῆς παράδειγμα,
ἡ χιτωνίσκον ἔνδυσον ἐπαιτικόν
τὸ τέκνον σου, καὶ φύγε τὸν λιπόσαρκον
υἱὸν τῆς Εὐδοκίας, ὡς διάδοχον
αὐτὸν πανδήμως πρῶτον προσκυνήσασα.

MARTINA.

ὦ πώποτε!

MARIA.

Πλὴν τούτου φρόντισον καλῶς,
εἰς ἀπροσίτους κρύψου βράχους. Ἀκανθα
ὁ προσφιλεῖς σου Ἡρακλεωνᾶς πικρὰ
εἰς τῶν ἐχθρῶν σου τὸ πλευρόν, καὶ ἂν ποτε
σὲ ἴδωσι πεσοῦσαν, τρέμε.

MARTINA.

ὦ Θεοί!

Ἀναγνωρίζω πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν
τῶν λόγων σου. Τοιαύτη ἡ ἐπάρατος
τῶν Βασιλέων μοῖρα.

MARIA.

Τότε πείσθητι.

MARTINA.

Ἐπείσθην.

MARIA.

Συνοδείας ἔχεις ἀσφαλοῦς
ἀνάγκην. Περὶ πάντων μυστικώτατα
ἐγὼ φροντίζω. Μετὰ σοῦ παράλαβε
καὶ τὸν υἱόν σου. Ἀπαξ κατισχύσασα,
τὸν Πατριάρχην καὶ τὸν Βῶνον πρὸ παντὸς
ὑπόσκαπον.

MARTINA.

Τὸ πρᾶγμα δυσχερέστατον.



ΜΑΡΙΑ.

Μὴ λησμονήσης ὅτι ἀγαθὸς σκοπὸς
πάν μέσον ἀγιάζει. Τὴν διαβολήν,
καὶ τὴν συκοφαντίαν ἔχει πρόχειρον
γυνὴ ἐπιτηδεΐα.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Οἴμοι, μήτέρ μου.

(Διακρίνεται ἐν τῇ προθαλάμῳ προσερχόμενος ὁ
Βῶνος.)

Ὁ Μάγιστρος!

ΜΑΡΙΑ.

Ἐκεῖνος!

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Οἶα σύμπτωσις.

ΜΑΡΙΑ.

Ὁ Σατανᾶς δεκάκις προτιμότερος.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Τί θέλει ἄρα;

(Εἰσέρχεται ὁ Βῶνος καὶ προσκλίνει.)

ΒΩΝΟΣ.

Δέχθητι τὰ σέβη μου,

ὦ Τρισαυγούστα.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Χαῖρε, Μάγιστρε· καὶ τί
σὲ φέρει ὧδε;

ΒΩΝΟΣ.

Ἐξ Ἀσίας εὐκλεεῖς
ἀφίχθησαν εἰδήσεις, καὶ προσέρχομαι
αὐτὰς κομίζων.

ΜΑΡΙΑ.

Λέγε. Σὲ ἀκούομεν.

ΒΩΝΟΣ.

Μετὰ τὴν νίκην τὴν λαμπρὰν τὴν παρ' Ἰσσόν,
οἱ ἄλλοι Στρατηλάται συνεβούλευσαν
στρατείαν εἰς Συρίαν καὶ εἰς Αἴγυπτον,
πρὸς λύτρωσιν καὶ τούτων, ἀλλ' ἐνόησεν
ὁ νοῦς τοῦ Ἡρακλείου ὁ δαιμόνιος
τὸν χρόνον ὅτι οὕτω ἂν κατέτριβεν
εἰς ἄλωσιν φρουρίων, πᾶσαν ἄνεσιν
παρεῖχε τῇ Χοσρόῃ πρὸς ἐξάρτυσιν

μεγάλης ἐκστρατείας, ἧς ἡ ἔκβασις
βεβαίως ὀλεθρία.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Ἦν ὁ κίνδυνος

καταφανής.

ΒΩΝΟΣ.

Πλὴν τοῦτον ἐματαίωσεν
ὁ Αὐτοκράτωρ, συλλαβὼν καὶ παρευθὺς
ἐπιτελέσας ἄλλο μέγα βούλευμα.

ΜΑΡΙΑ.

Καὶ ποῖον;

ΒΩΝΟΣ.

Τοῦ πολέμου τὴν μεταφορὰν
εἰς τὴν Περσίαν, τὴν γενναίαν ἔφοδον
ἀντὶ ἀμύνης, τὴν ἐκπόρθησιν αὐτῶν
τῶν κρησφυγέτων τοῦ λυσσῶντος λέοντος,
τὴν ἐντελὴ τοῦ Κράτους τῶν Σασσανιδῶν
καταστροφὴν, καὶ πάντων κυριώτατον,
τοῦ τρισαγίου ξύλου τὴν διάσωσιν.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Τί λέγεις;

ΒΩΝΟΣ.

Ναί, Αὐγούστα, χθὲς οἱ σκοτεινοὶ
τοῦ Αὐγουστύλου χρόνοι, αἵσχους ἔμπλεοι,
καὶ σήμερον ἡ δόξα ἡ ἀθάνατος
τοῦ Ἀλεξάνδρου.

ΜΑΡΙΑ.

Τοὺς σταθμοὺς κατέλιπεν
αὐτοῦ παρὰ τὸν Ἄλυν ὁ Ἡράκλειος;

ΒΩΝΟΣ.

Τοῦ ἔαρος τὰ πρῶτα μειδιάματα
τὸ σύνθημα ὑπῆρξαν πρὸς ἀνάζευξιν,
καὶ εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἡ συνάντησις.

ΜΑΡΙΑ κατ' ἰδίαν.

Κατηραμένη ὥρα!

ΒΩΝΟΣ.

Ὁροπέδιον

ἐγκλείουσιν ὁ Ταῦρος καὶ ὁ Καύκασος
εὐρὺ καὶ πανταχόθεν δυσεπίβατον,
τὴν Ἀρμενίαν. Διελθὼν τὴν Λαζικήν,
ἀφ' οὗ ἐκ Τραπεζοῦντος εἰς τοῦ Φάσιδος



τῆς ἐκβολᾶς ἀφίχθη, καὶ παρέκαμψε
τὸν Πόντον, πάντα συνεκέντρωσεν ἐκεῖ
τὴν περιοίκων τὰ γενναῖα τάγματα,
καὶ ὡς Ζοφῶδες νέφος εἰς τὰ ὑψηλά
ἐκείνα ὄρη ἐκρεμάσθη, ἀπειλοῦν
δὲ ἀκαθέκτου τὴν Ἀσίαν κλύδωνος.

MARTINA.

Πρὸ δισχιλίων χρόνων ἠκολούθησαν
οἱ Ἀργοναῦται τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐκ Κιλικίας ἐνωρὶς κατέφθασαν
οἱ κατὰ τοῦ Σαρβάρου θριαμβεύσαντες,
καὶ τὰς σημαίας τοῦ Σταυροῦ περιχαρεῖς
ὄρωντες, ἦλθον οἱ Λαζοί, οἱ Ἰβηρες,
οἱ Ἀλβανοὶ τοξόται, καὶ οἱ Ἀβασγοί,
πασίγνωστοι ὡς νέοι ἵπποκένταυροι.

MARIA.

Ἐκεῖ διάγει ἔτι ὁ Ἡράκλειος;

ΒΩΝΟΣ.

Οὐχί. Ταχέως πάντας ἐξεγύμνασε
τοὺς ἐπικούρους, καὶ κατήλθε φοβερός
πρὸς τὸν Ἀράξην.

MARIA κατ' ἰδίαν τῇ Μαρτίνῃ.

Ἦδη τοὺς καρποὺς ὄρᾳς
τῶν δισταγμῶν σου.

ΒΩΝΟΣ.

Πρὸ αὐτοῦ περικαλλὲς
ἠπλοῦτο τῆς Μηδίας Ἀτροπατηνῆς
ἡ πεδιάς, τῶν Μάγων χώρα ἱερά,
πατρίς τοῦ Ζωροάστρου. Εἰς παράδεισον
παρὰ τὴν Γάζαν, τὴν πρωτεύουσάν αὐτῆς,
διάγει ὁ Χοσρόης, ὅπου θησαυρός
τοῦ Κροίσου μέγας ἐφυλάττετο ποτέ,
καὶ ἄλλος ἀπειράκις τιμιώτερος,
τοῦ θεανθρώπου ὁ τρισάγιος Σταυρός.

MARTINA.

Ἀλύμαντος;

ΒΩΝΟΣ.

Καθ' ὅλα, ναί, ἀλύμαντος.
Πρεσβεῖαν τότε τῷ Χοσρόῃ ἐπεμψεν
ἀγέρωχον ὁ Ἀναξ, καὶ διάφορον

τῆς πρώην λίαν, ἀλλ' ἐκεῖνος αὐθαδῶς
ἀπήντησε, καὶ ἅμα τεσσαράκοντα
συλλέξας χιλιάδας, συνεκέντρωσεν
αὐτὰς παρὰ τὴν Γάζαν, καὶ τὸν Σάρβαρον
ἐκ Βιθυνίας ἀνεκάλεσεν εὐθύς.

MARTINA.

Πλὴν ἐκυκλοῦντο οὕτω οἱ ἡμέτεροι.

ΒΩΝΟΣ.

Καὶ ὅμως τοῦτο μόνον ἐξηρέθισε
τοῦ Βασιλέως τὴν ἀκάθεκτον ὁρμὴν,
καὶ διαβὰς τὸ ρεῦμα, εἰσεχώρησεν
εἰς τῆς Μηδίας τὰ ἐνδότερα.

MARIA.

Δεινὸν

τὸ τόλμημα νομίζω.

ΒΩΝΟΣ.

Ἀκατάσχετος

πρόεβη καταστρέφων ὁ στρατὸς ἡμῶν.
Τὰς κώμας, τὰ χωρία κατεβρόχθιζον
αἱ ἀδηφάγοι φλόγες, ἀνετρέποντο
τὰ μυσαρὰ τεμένη τῶν Φοιβολατρῶν,
τὸ πῦρ τῶν Μάγων πανταχοῦ ἐσβέννυτο,
καὶ ἡ πλημμύρα οὕτω τέλος ἐφθασεν
ἐγγὺς τῆς Γάζης.

MARTINA.

Εὐγε, ὦ Ἡράκλειε.

ΒΩΝΟΣ.

Ἀλλ' ἡ δειλία τοῦ Χοσρόου δυστυχῶς
βεβαίαν νίκην καὶ λαμπρὰν ὑπέκλεψε.
Τῆς Βίγλας ἐξελθούσης πρώτης, ἐπεμψε
γενναῖον σῶμα κατ' αὐτῆς Σαρακηνῶν
ὁ Ἀναξ, ὅπερ ἐντελῶς κατέκοψεν
αὐτήν, καὶ τὸν Σατράπην ἠχμαλώτισε.

MARTINA.

Ἀρχὴ ἀρίστη.

ΒΩΝΟΣ.

Ναί, πλὴν ἅμα ἔμαθε
τὴν τύχην ταύτην τῆς βασιλικῆς φρουράς,
ὠχρὸς καὶ τρέμων ὁ Χοσρόης ἐφυγεν
εἰς Δασταγέρδην.



ΜΑΡΙΑ.
Αἶσχος.

ΒΩΝΟΣ.

Ἦκολούθησεν
αὐτὸν ὁ Ἄναξ, τοὺς φυγάδας ἀναιρῶν,
καὶ χιλιάδας ὅλας συλλαβῶν ἐχθρῶν,
μεθ' ὃ εἰς Γάζαν παρευθὺς ἐπέστρεψε,
τοὺς ἀμυθήτους κατακτῆσας θησαυρούς.
Ἄλλ' οἴμοι, ταύτην τὴν χαρὰν ἐμάρανεν
ἡ βεβαιότης ὅτι ὁ κοσμόλεθρος
Χοσρόης, φεύγων, μετ' αὐτοῦ παρέλαβε
τὸ θεῖον ξύλον.

MARTINA.
Δεινοτάτη συμφορά.

ΒΩΝΟΣ.

Ναὸς ὑπάρχει τοῦ Ἡλίου σεβαστὸς
ἐν Γάζῃ. Τοῦτον, ἐκμανεῖς, ἐνέπρησεν
ὁ Βασιλεύς, ἀλλ' οἶον εὗρε βδέλυγμα.
Σφαιροειδῇ τὴν στέγην ὥσπερ οὐρανόν,
καὶ τοῦ Χοσρόου ἐν τῷ μέσῳ εἶδωλον,
λατρεῦον τὴν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον,
ἐν ᾧ χορεῖται σκηπτροφόρων παρ' αὐτὸν
προσέκλινον ἀγγέλων. Τὸ δὲ χεῖριστον,
ὁ θεομάχος μηχανὰς ὑπέκρυψε,
δι' ᾧ βροντὰς, ὡς ἄλλος Ζεὺς ἐρίγδουπος,
καὶ ἀστραπάς, καὶ ὄμβρον, κατὰ βούλησιν
ἀπεμιμείτο.

ΜΑΡΙΑ.
Τόλμη αὕτη μουσάρ.

ΒΩΝΟΣ.

Τὴν Γάζαν εἰς τὰς φλόγας πᾶσαν παραδούς,
πρὸς τὴν πατρίδα μετὰ ταῦτα ἔσπευσε
τοῦ Ζωροάστρου, ἣν καλοῦσι Θηβαρμαῖς,
ὁ Ἄναξ, πόλιν ἱεράν, περίπυστον
καὶ ταύτην κεκτημένην τοῦ πυρὸς Ναόν,
ἣν ἐκ θεμέθλων παρευθὺς ἀνέσκαψε.

MARTINA.
Ἐξεδικήθη οὕτω ἡ ἐκπόρθησις
τῶν Ἱεροσολύμων.

ΜΑΡΙΑ.
Καὶ ποῦ μένει νῦν
ὁ Βασιλεύς;

ΒΩΝΟΣ.

Ἀνάνδρως ἔτι φεύγοντα
διώκει τὸν Χοσρόην εἰς τὰς ἰσχυρὰς
τῶν Μήδων δυσχωρίας, θραύει ἅπαντας
αὐτοῦ τοὺς ἀνδριάντας, καὶ ἀνηλεῶς
πορθεῖ τὰς πόλεις.

MARTINA.
Λέγουσιν οἱ ἄγγελοι
περὶ τοῦ μέλλοντός τι;

ΒΩΝΟΣ

Στρατηγοὶ τινες
κατὰ τῆς Κτησιφώντος συνεβούλευσαν,
τῆς περιδόξου πρωτευούσης τῶν Περσῶν,
ταχεῖαν ἐκστρατεῖαν· ἀλλ' ἀντέκρουσε
τὴν γνώμην ταύτην ὁ κλεινὸς Ἡράκλειος.
Νηστεῖαν διατάξας πρὸς ἐξάγνισιν
τριήμερον, τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον
συνεβουλεύθη τότε καὶ διέταξε,
συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν ἐρμηνευτῶν,
ἐν Ἀλβανίᾳ πρόσκαιρον ἀνάπαυλαν.
Ἐκεῖθεν αἱ εἰδήσεις ἐξεπέμφθησαν.

ΜΑΡΙΑ.
Καὶ πόση ἄρα αὕτη ἡ ἀνακωχή;

ΒΩΝΟΣ.

ᾧ σύντομος βεβαίως. Διὰ πράξεως
ἐξόχως φιλανθρώπου ἐπεσφράγισε
τοσαῦτα κλέη ὁ Μονάρχης. Παμπληθεῖς
συνάξας αἰχμαλώτους, ἀναβαίνοντας
εἰς πέντε μυριάδας, ἡλευθέρωσεν,
ἀφ' οὗ προθύμως περιέθαλψεν αὐτούς.

MARTINA.
Πολλῶν τροπαίων τοῦτο κρεῖττον.

ΒΩΝΟΣ.

Δάκρυα,
τὸν ῥύστην ἐξυμνοῦντες, πάντες ἔχεον,
ἐν ᾧ ἐξ ἄλλου ἔκραζον ἀνάθεμα
τῷ κοσμολέθρῳ τῆς Περσίας Ἄνακτι.

ΜΑΡΙΑ, εἰρωνικῶς.
Τοιαῦται πράξεις τὴν Ἑδὲμ ἀνοίγουσι.

ΒΩΝΟΣ.

Σύγκλητος, Αὐγούστα, τὴν φωτόχυσιν
πρωτευούσης πάσης ἀπεφάσισεν
ἐν ταῖς νίκαις ταύταις, καὶ διέταξε
ἐξολογίαν πάνδημον δι' αὐρίον.

MARTINA.

ἠωρίζεις ὅτι, ἀσθενούσα διαρκῶς,
ἀδύλως καταλείπω τὰ Βασίλεια.

ΜΑΡΙΑ.

Εἰς πᾶσαν χρεῖαν πρόχειρος ὑπόκειται
ὁ ἐστεμμένος μεῖραξ· τοῦτον κάλεσον.

ΒΩΝΟΣ.

Καθῆκον ἐκτελέσας, ἀποσύρομαι.
Τὰ σέβη μου, Αὐγούστα, τὰ βαθύτατα.
(Προσκλίνει ἐδαφιαίως, καὶ ἀποσύρεται. Πίπτει τὸ
διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

Τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἡρακλείου πρὸ τῆς ὀχυρᾶς κώμης τῶν Σουλβανῶν, παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Καυκάσου
ἐν Ἀλβανίᾳ. Ἐπὶ τοῦ μετασκηνίου φαίνεται τὸ φρούριον, ὑπὲρ ὃ πυργοῦνται τὰ χιονοσκεπῆ ὄρη. Χειμῶν
βαθύς. Διάφοροι στρατιῶται, ἐν οἷς ὁ ΣΑΠΦΗΡΗΣ, ὁ ΒΟΥΣΑΣ, ὁ ΕΛΠΙΔΙΟΣ, ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ καὶ ἡ ΓΟΡΔΙΑ,
παίζουσι, βαλλόμενοι διὰ βῶλων χιόνος. Ἀργότερον ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, ὁ ΠΙΣΙΔΗΣ, καὶ ὁ ΘΕΟΔΩΡΟΣ μετὰ
τῶν Σχολαρίων.

ΓΟΡΔΙΑ.

Κτυπάτε τὸν Σεισμόν, κτυπάτε.
(Πάντες βάλλουσι κατ' αὐτοῦ.)

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἔ, ἡσυχάσατε πλέον. Εἰς τοιούτους
ἀγῶνας εἰσθε περίφημοι. Ἄλλ' ὅταν ὀρμῶ-
σιν οἱ Πέρσαι, ὅταν ἐγὼ προκινδυνεύω
ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ποῦ κρύπτεσθε;

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἴσως εἰς τὸ στρατόπεδον, ὡς σὺ παρὰ
τὴν Ἰσσόν. (Γέλως.)

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Εἰς τὰ στρατόπεδον, λέγει; Σεισμός καὶ
τρόμος! Ἐμὲ ὀνειδίζεις.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ, σκωπτικῶς.

Ὁ Θερσίτης τὸν Ἀχιλλέα.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τὸν Ἀχιλλέα, μάλιστα. Μεῖνε, δειλέ, μεῖνε·
παρατάξου.
(Δράττει ὄγκον ἐκ πάγου καὶ ὀρμᾷ κατ' αὐτοῦ.)

ΒΟΥΣΑΣ.

Βοήθειαν, βοήθειαν! Ὁ Σεισμός ἔκοψε
τὰ πράσα.
(Κρύπτεται γελῶν ὀπισθεν τῶν ἄλλων.)

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ὁ Σαμφὼν τρέπει τοὺς Φιλισταίους. Ζήτη
ἢ σιαγῶν τοῦ ὄνου.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὅχι, τί νομίζετε; Μὴ κρύπτεσαι, ἄνανδρε,
μὴ κρύπτεσαι.

ΓΟΡΔΙΑ.

Φανοῦ μέγας, Σεισμέ. Συγχώρησε τὸ
ἁμάρτημα.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ποτέ. Αἶμα, αἶμα!

ΓΟΡΔΙΑ.

Σὲ παρακαλῶ.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τότε πρὸς χάριν σου. Ἄλλ' ἄς προσέχη
ἄλλοτε.

ΒΟΥΣΑΣ, κλίνων πρὸ αὐτοῦ τὸ γόνυ.

Ἄξιος ὁ μισθός σου.

ΣΕΙΣΜΟΣ, ἀνεγείρων αὐτὸν μεγαλοπρεπῶς.

Ὑπαγε, τέκνον, ἐν εἰρήνῃ. Ἄν θέλῃς
μάλιστα σὲ συνοδεύω. Ἐβαρύνθην βλέπων
αὐτὸ τὸ παλαιοφρούριον. Καὶ ἡ φλογερὰ
Ἀσία; Ἄλλη κακοήθεια. Χιόνες καὶ πάγοι·
ψύχος ἐξώτατον (Τρέμει καὶ τρίβει τὰς χεῖρας).



Θερμαινόμεθα εἰς τὰ βλέμματα τῆς Γορδίας,
ἄλλως ἀλοίμονον εἰς ἡμᾶς.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ὁ ἀληθὴς στρατιώτης ἀρέσκεται εἰς τὸς
κακουχίας.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Μάλιστα, μάλιστα. Ἄλλ' ἔχω ἀνάγκην
δύο τριῶν ἐφόδων, ὅπως αὐξήσω τὴν κυκλο-
φορίαν τοῦ αἵματος.

ΒΟΥΣΑΣ.

Τὸ πιστεύω. Σὺ ἔμεινες μετὰ τῆς ὀπι-
σθοφυλακῆς ἐν Μηδίᾳ, καὶ προχθὲς ἔφθασες
ῥοδοκόκκινος. Ἄλλ' ἡμεῖς ἔκτοτε διηνύσα-
μεν χιλίους παρασάγγας, καὶ μόλις παρήλθεν
ἡμέρα ἄνευ μάχης καὶ νίκης.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Μικρὰ πράγματα, μικρὰ πράγματα!

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἄ, τοῦτο νοστιμώτατον. Μικρά, λέγεις;
Ἀκουσον καὶ φρίξον. Μόλις ἐξήλθομεν τῆς
Ἀτροπατηνῆς, ἀπηντήσαμεν τὸν ἀγέρωχον
Σαραβλαγᾶν. Ὁ Χοσρόης, ἔξω φρενῶν διὰ
τὰ παρελθόντα δυστυχήματα, ἔπεμπε τὰ
λαμπρότερα τῆς Περσίας τάγματα, τοὺς
λεγομένους Ἀθανάτους ἢ Χοσροηγένας,
καὶ τοὺς Περοζίτας.

ΓΟΡΔΙΑ.

Καὶ ὅμως τόση τοῦ Βασιλέως ἡ φήμη,
ὥστε, μόλις ἐπλησιάσαμεν, κατέφυγον εἰς
τὰ βουνὰ καὶ τὰς κλεισούρας.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἴσως μὲ ὑπέθετον εἰς τὴν ἐμπροσθοφυ-
λακὴν.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ὁ Ἡράκλειος, περιφρονήσας αὐτούς, ἀπε-
φάσισε τὴν ἄμεσον κατὰ τοῦ Χοσρόου ἐπί-
θεσιν.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Θὰ εἴχομεν αὐτὸν σήμερον αἰχμάλωτον,
πορθήσαντες τὴν λαμπρὰν Κτησιφῶντα, ἀλλ'
ἠμπόδισαν ἡμᾶς οἱ κατηραμένοι ἐπίκουροι,
οἱ Λαζοί, οἱ Ἀβασγοί, καὶ οἱ Ἰβηρες, ἀπει-
λοῦντες διαρκῶς δι' ἀνταρσίας.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Μάτην ἐξήγει ὁ Βασιλεὺς ὅτι, ἐν ᾧ οἱ
Πέρσαι ἐπλανῶντο εἰς τὰ ὄρη, ἠδυνάμεθα
ἡμεῖς νὰ εἰσβάλωμεν ὡς καταρράκτης εἰς
αὐτὴν τὴν Περσίαν. Ἐκεῖνοι δὲν ἤκουον.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἀπητεῖτο χεὶρ στιβαρά.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Πικρῶς ὅμως μετενόησαν, ὅτε ἤκουσαν
ὅτι ὁ Σάρβαρος, προφθάσας οὕτω, εἰσέβαλεν
εἰς τὴν Ἀρμενίαν, καὶ ὅτι ἐπέκειτο ἡ ἔνωσις
αὐτοῦ μετὰ τοῦ Σαραβλαγᾶ, παρὰ τὴν σύρ-
ροϊαν τοῦ Κύρου καὶ τοῦ Ἀράξου.

ΒΟΥΣΑΣ.

Τὴν αὐθάδειαν διεδέχθη τότε ὁ τρόμος,
καὶ πεσόντες μετὰ δακρύων εἰς τοὺς πόδας
τοῦ Βασιλέως. — “Δός, ἔκραζον, Δέσποτα,
τὰς χεῖράς σου, πρὶν ἢ ἀπολεσθῶμεν οἱ
ἄθλιοι. Ἐπικατάρατοι οἱ δούλοι οἱ παρα-
κούοντες τὰ βουλεύματα τοῦ Δεσπότη. —
Διάτασσε καὶ τυφλῶς ἀκολουθοῦμεν.” —

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὁ ἀληθῶς γενναῖος οὐδέποτε ταπεινοῦται.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ὁ Ἡράκλειος, περιχαρὴς, ὥρμησε τότε
κατὰ τοῦ Σαραβλαγᾶ, πρὶν ἢ ἐνωθῇ μετὰ
τοῦ Σαρβάρου.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἐκεῖ σὲ ἤθελα, Σεισμέ. Μάχαι τὴν ἡμέ-
ραν, μάχαι τὴν νύκτα. Ὡς ἀγέλη λύκων
ἔφευγον οἱ Πέρσαι, καὶ ἡμεῖς κατόπιν. Ἀλλὰ
τέλος διεσπάρησαν περίτρομοι, καὶ τότε ὁ
Ἡράκλειος, περιφρονήσας αὐτούς, ἔσπευσε
καὶ πάλιν κατὰ τοῦ Χοσρόου.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

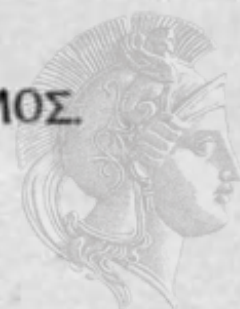
Εἰς τοῦτο καλῶς ἐποίησε.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἡ ὀριστικὴ νίκη ἐφαίνετο προσεχῆς, ἀλλ'
ὁ μέγας Βασιλεὺς, ἀντίπαλος πράγματι ἄξιος
τοῦ Ἡρακλείου, ἔπεμψε καὶ τρίτην στρατιάν
ὑπὸ τὸν Σαήν.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Μεγάλῃ ἀναίδεια.



ΓΟΡΔΙΑ.

Ὄτε πάλιν ἐθαυματούργησεν ὁ Αὐτοκρά-
τωρ. Ἐν ᾧ οἱ Πέρσαι ἡτοιμάζοντο διὰ
τὸ πρῶτῃ, ἡμεῖς τὸ ἐστρίψαμεν, καὶ βαδίσαν-
τες ὅλην νύκτα, ἐχαρακώθημεν εἰς πεδῖον
χλυσφόρον.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Λαμπρὸν ἀνδραγάθημα. Εὖγε, τῇ ἀλη-
θείᾳ. Ἄν ἤμην ἐγὼ Στρατάρχης θὰ κατέ-
στρεφον τοὺς ἐχθρούς.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ναί, πλήν, χάριτι θεία, δὲν ἦσο. Οἱ Πέρ-
σαι, νομίσαντες ὅτι φεύγομεν, ἤρχισαν ἀκό-
σμως ἐλαύνοντες, καὶ τότε ὁ Ἡράκλειος,
καταλαβὼν λόφον ἀλσώδη, καὶ ὀρμήσας,
αἰφνης, τρέπει αὐτοὺς λαμπρῶς διὰ τῶν
φαράγγων, καὶ προξενεῖ φθορὰν φοβερὰν.

ΓΟΡΔΙΑ.

Μεταξὺ τῶν πρώτων ἔπεσεν ὁ Σαρα-
βλαγᾶς.

ΒΟΥΣΑΣ.

Οὐδὲ ἤρκεσε τοῦτο. Τὸ πρῶτῃ ἔφθασεν
ὁ Σαήν, ὅπως συμμετάσχη τοῦ ἀγῶνος, καὶ
ἀπέμεινε κατάπληκτος ὅτε εἶδε τὴν συμβᾶ-
σαν καταστροφήν.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἡμεῖς ἡμεθα κατάκοποι ἐκ τῆς διώξεως,
ἀλλ' αἰφνης ἤχησε πάλιν τὸ ἐμβατήριον,
καὶ πρῶτος ὁ Ἡράκλειος, ἄγων τοὺς Κατα-
φράκτους, ἐπετέθη κατὰ τῶν βαρβάρων.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἡ νέα μάχη μόλις διήρκεσε μίαν ὥραν,
καὶ ὁ Σαήν ἐτράπη, ὡς οἱ δύο ἄλλοι, εἰς
αἰσχρὰν φυγὴν.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἀπώλεσε τὸ ἥμισυ τῆς δυνάμεως, καὶ
ὅλον τὸ τοῦλδον, ἢ τὴν συσκευὴν, ὡς ἔλε-
γον οἱ ἀρχαῖοι.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Καὶ οὕτω, φίλε Σεισμέ, τρεῖς λαμπραὶ
στρατιαί, πᾶσα τῆς Ἀσίας ἡ ἰσχὺς καὶ ἡ
δόξα, κατεστράφησαν ἐντὸς μιᾶς νυκτός.
Εἰς ταῦτα τί λέγεις;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἐκφράζω τὴν ὑψηλὴν μου εὐαρέσκεϊαν.
Κᾶτι ἐπράξατε.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἐπαινοὶ ἐκ τοιοῦτου στόματος ἀξίζουσι
στέφανον δάφνης.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἄκουσε καὶ τὰ ἐπίλοιπα. Ὁ Σάρβαρος καὶ
ὁ Σαήν, συνάξαντες τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ,
ἐπετέθησαν πάλιν ἡνωμένοι καθ' ἡμῶν.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τίς πταίει; Ἐπρεπε νὰ τοὺς φονεύσητε
ὅλους.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ, ἐξαντληθείς, ἐτράπη πρὸς
τὸν Καύκασον καὶ τὴν χώραν τῶν Οὐννων,
ὅπως συλλέξῃ ἐπικουρίας.

ΓΟΡΔΙΑ.

Τί φοβερὰι ἡμέραι. Κρημνοὶ καὶ βράχοι,
ἥλιος φοβερός, δίψα καὶ πείνα, καὶ πορεῖαι
ἀδιάκοποι, διότι οἱ Πέρσαι δεκαπλάσιοι ἤκο-
λούθουν κατὰ πόδας.

ΒΟΥΣΑΣ.

Τότε ἐστασίασαν οἱ Λαῶι καὶ Ἀβασγοί,
καὶ ἀπήλθον ὀριστικῶς εἰς τὰ ἴδια.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Οὐδέποτε ἀνεδείχθη ἡρωϊκώτερος ὁ νέος
Ἀλέξανδρος. Ὁ Σαήν, μαθὼν τὴν ἀνταρ-
σίαν, ὥρμησε περιχαρής. Ἄλλ' ὁ Ἡρά-
κλειος, συνάξας τὸν στρατόν, — “Μὴ φο-
βῆσθε τὸ πλῆθος, εἶπεν, ἀδελφοί μου ἀγα-
πητοί. Σὺν Θεῷ, εἰς ἡμῶν ἀξίζει χιλίους.
Ἡ ἀποχώρησις ἀβεβαίων συμμάχων ὠφελεῖ
μᾶλλον ἢ βλάπτει. Θύσωμεν ἑαυτοὺς ὑπὲρ
τῆς σωτηρίας τῶν ἀδελφῶν. Λάβωμεν στέ-
φανον μαρτυρικόν, οὗ ἔσται αἶδιον τὸ κλέος
παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις. Ἐκεῖ ἐπάνω
ἀναμένει ἡμᾶς ἡ ἀμοιβή.” —

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἐκεῖ ἐπάνω, μάλιστα. Μόνον ἡ ἀναβάθρα
λείπει. Ζῆσε, ἢ μᾶλλον ψόφησε, μαυρέ μου,
νὰ φᾶς τριφύλλι.



ΓΟΡΔΙΑ.

Ἐνθυμείσθε τὸν παράφορον ἐνθουσιασμὸν εἰς τοὺς λόγους τούτους. Πολλοὶ ἔκλαιον, ἄλλοι κατεφίλουν τὴν χλαμύδα τοῦ Βασιλέως, καὶ ἄλλοι τὰς ἱερὰς εἰκόνας.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἐν τούτοις, δοθέντος τοῦ συνθήματος, παρετάχθημεν, καὶ ἡ δρᾶξ ἐκείνη ἀντέστη δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, πρωταγωνιστοῦντος τοῦ Ἀνακτος, κατὰ τῶν μανιωδῶν ἐπιθέσεων τῶν βαρβάρων.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἄμα ἐνύκτωσε διέβημεν τὸν Κύρον, ἀλλ' οἱ Πέρσαι ἠκολούθουν πάντοτε.

ΒΟΥΣΑΣ.

Τότε ἀπεδείχθη ὅτι ἔχομεν μεθ' ἡμῶν τὴν θεῖαν χάριν. Ἐν ᾧ κατεδίωκεν ὁ Σάρβαρος, ὁ Σαὴν ἔσπευσε διὰ συντομωτέρας ὁδοῦ εἰς Περσαρμενίαν.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ὁ κίνδυνος ἦν φοβερός. Ἡμεθα ὀλίγοι καὶ κατάκοποι ἐξ ἀδιαλείπτων ἀγώνων, ἂν δ' ἐκυκλούμεθα, ὁ ὀλεθρος βέβαιος. Ἄλλ' ὁ Σαὴν, ἐμπεσὼν εἰς τόπους τελματώδεις, καὶ μάτην πλανώμενος, κατεστράφη.

ΓΟΡΔΙΑ.

Πρεσβείαις τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας. Εἰς ἐκείνην ὀφείλομεν τὴν σωτηρίαν.

ΒΟΥΣΑΣ.

Καὶ οὕτως ἐφθάσαμεν ἐνταῦθα, ὅπου τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Ὁ Σάρβαρος, καίτοι συμπληρώσας τὴν δύναμιν αὐτοῦ, τρέμει ἤδη πρὸ ἡμῶν, καὶ κατέφυγεν εἰς τὸ φρούριον ἐκεῖνο.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὅπου τρώγει καὶ πίνει, ἐν ᾧ ἡμεῖς παγόμεν. Ὠραία διασκέδασις.

ΓΟΡΔΙΑ.

Εἰς τοῦτο ἔχεις δίκαιον. Διὰ τί διαχειμάζομεν εἰς τὴν Σκυθίαν αὐτὴν δὲν ἐννοῶ.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Οἱ Πέρσαι, ἡσυχοὶ πλέον, ἤρχισαν σκορπιζόμενοι. Ἴσως ὁ Αὐτοκράτωρ μελετᾷ τὴν ἔφοδον.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τί λέγεις; Ὀνειρεύεσαι; Ἐφοδος εἰς τοὺς βράχους ἐκείνους.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Καὶ διὰ τί ὄχι;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Διὰ τί; Διότι εἴμεθα προωρισμένοι ὡς παγῶ τὸν διὰ τοὺς λύκους καὶ τὰς υαίνας. Ὅλην τὴν νύκτα ὠρύονται περὶ τὸ στρατόπεδον, ὡς νὰ κράζωσι — “Σεισμὲ, Σεισμὲ, ἐτοιμάσου”. — (Ἀντηχεῖ αἰφνης θόρυβος μάχης. Σαλπισμοὶ καὶ ἀλαλαγμοί. Σύγχυσις. Τινὲς ἐξορμῶσιν, ἐν οἷς ὁ ΕΛΠΙΔΙΟΣ καὶ ὁ ΒΟΥΣΑΣ. Ἄλλοι προστρέχουσιν ἐν ἀταξίᾳ.)

ΓΟΡΔΙΑ.

Βεβαίως ἔξοδος τῶν Περσῶν.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Τόσον ἔξαιφνα φαίνεται ἀπίστευτον.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἀπωλέσθημεν, κατεστράφημεν! Φύγετε! φύγετε!

ΓΟΡΔΙΑ.

Σίγα· ἐτρελλάθης;

ΣΕΙΣΜΟΣ, πίπτων ἐπὶ τῶν γονάτων.

Κύριε ἐλέησον, Παναγία Δέσποινα, σῶσον ἡμᾶς. Σῶσον τοῦλάχιστον ἐμέ.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ, ξιφουλκῶν.

Σίγα, δειλέ, ἢ σὲ σχίζω εἰς δύο. Ἀρκεῖ αὐτὸς ὅπως φοβίσῃ ὅλον τὸ στρατόπεδον.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Συγχωρήσατέ με ὡς συγχωρῶ ὑμᾶς. ὦ συμφορά, συμφορά! Αὐτὰ εἶνε ριψοκίνδυνα πράγματα. Ὀλίγον μακρότερα τί ἐπείραζε;

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Σιώπα σὲ λέγω, ἢ μὰ τὸν Θεόν... (Εἰσέρχεται ὁ Ἀθαλάριχος. Ὁ Σεισμός ἐγείρεται.)

ΠΟΛΛΟΙ.

Ὁ Ἀθαλάριχος! ὁ Κόμης!

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἡσυχάσατε, στρατιῶται. Τὸ χαράκωμα εἶνε ἀσφαλές. Ἡμεῖς ἐπετέθημεν κατὰ τῶν Περσῶν.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἡμεῖς, ὦ Κόμη;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Μάλιστα ἡμεῖς. Τὸ σχέδιον ἐτηρήθη μυστικώτατον. Ὁ Αὐτοκράτωρ παρέλαβε μόνον τοὺς ἐκλεκτοτέρους τῶν ἱππέων, καὶ μέρος τῶν Σχολαρίων ὑπὸ τὸν Θεόδωρον. Ἡ μικρὰ δύναμις διηρέθη εἰς δύο, καὶ ὤρμησε συγχρόνως κατὰ τοῦ φρουρίου, καθ' ἣν ὥραν οἱ Ἀσιᾶται κοιμῶνται μετὰ τὸ δεῖπνον.

ΠΟΛΛΟΙ.

Ζήτω ὁ Αὐτοκράτωρ. Ζήτω!

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Διανύσας ὡς κεραυνὸς τὸ μεχρὶ τοῦ φρουρίου διάστημα, ἔφθασεν ὑπὸ τὰ τείχη, καὶ τότε ἤρχισεν ἀμέσως ἡ ἔφοδος. Ἦδη οἱ ἡμέτεροι εὐρίσκονται ἐν τῇ πόλει.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ὁ Θεὸς μετ' αὐτῶν.

ΒΟΥΣΑΣ, εἰσορμῶν.

Ἐκομίσθησαν τραυματαῖα. Διεξάγεται ἀγὼν μανιώδης. Οἱ Πέρσαι κατέφυγον εἰς τὰς στέγας, καὶ ἀμύνονται ὡς ἀπέλπιδες. Ἀλλ' ὁ Ἡράκλειος πυρπολεῖ τὰς οἰκίας. Ὁ θρήνος τῶν γυναικῶν καὶ τῶν θνησκόντων εὐκρινῶς ἀκούεται.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Καὶ ἡμεῖς μένομεν μακρὰν τοῦ λαμπροῦ τούτου ἀγῶνος.

ΒΟΥΣΑΣ.

Πόσον εὐτυχεῖς οἱ ἱππεῖς. Πάντοτε πορνεύονται.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ, εἰσορμῶν.

Νίκη, νίκη! Οἱ ἐχθροὶ ἤνοιξαν τὰς πύλας καὶ φεύγουσιν ἄθροοι, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι κατακόπτονται. Ὁ Σάρβαρος διεξέφυγεν ἐπὶ ταχυτάτου ἵππου, γυμνὸς καὶ ἀνυπόδητος. Πᾶσαι αὐτοῦ αἱ γυναῖκες συνελήφθησαν.

ΠΟΛΛΟΙ.

Ζήτω! Ζήτω!

(Προστρέχει ὁ Πισίδης μετ' ἄλλων τινῶν.)

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Εἰδήσεις φοβεραί. Ὁ Αὐτοκράτωρ κινδυνεύει! Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐκυκλώθη!

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τί λέγεις, πρὸς Θεοῦ;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἰππεύων τὸν Δόρκωνα, εἰσεχώρησε μετὰ δρακὸς Σχολαρίων μέχρι τοῦ κέντρου τῆς πόλεως, ἀλλ' ἐκεῖ περιεβλήθη ὑπὸ τῶν φλογῶν. Ὁ Κουροπαλάτης Νικήτας καταβάλλει ὑπερανθρώπους προσπαθείας ὅπως φθάσῃ μέχρις αὐτοῦ, ἀλλὰ κωλύεται ὑπὸ τῶν φλογῶν καὶ τῶν ἐρειπίων.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Σπεύσωμεν καὶ ἡμεῖς.

ΒΟΥΣΑΣ.

Σπεύσωμεν πάντες.

ΠΙΣΙΔΗΣ, δεικνύων τὸν οὐρανόν.

Εἰς μάτην. Ἐκεῖ μόνον ὑπάρχει πλέον ἐλπίς. Εἰς τὰ γόνατα, τέκνα, εἰς τὰ γόνατα. (Πάντες κλίνουν τὸ γόνυ ἐν κατανύξει.) Λυπήθητι, Κύριε, τὸν λαόν σου καὶ σῶσον τὸν πιστὸν ὑπέρμαχον τοῦ Σταυροῦ. Ἐκτεινον τὴν δεξιάν σου ἐπὶ τοῦ κεχρισμένου δούλου σου, τοῦ τιθέντος τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν προβάτων, ὅτι σοῦ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα εἰς αἰῶνας αἰώνων.

(Ἦχοῦσι σάλπιγγες.)

ΠΟΛΛΟΙ.

Τὸ ἀνακλητήριον. Τὸ ἀνακλητήριον.

(Ἐγείρονται πάντες.)

ΑΛΛΟΙ.

Ὁ ἀγὼν ἐκρίθη.

ΑΛΛΟΙ.

Ἐπιστρέφουσιν οἱ ἡμέτεροι.

(Ἀντηχοῦσι παιᾶνες τοῦ ἐπανακάμπτοντος στρατοῦ.)

ΒΟΥΣΑΣ.

Παιᾶνες χαρμόσυνοι.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἐσώθη.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Χάρις αἶδιος τῷ ποιητῇ τῶν ὅλων.

(Εἰσέρχεται, προπορευομένης τῆς μουσικῆς, ὁ Θεόδωρος μετὰ τῶν Σχολαρίων, οἵτινες παρατάττονται ἑκατέρωθεν. Οἱ παριστάμενοι ἀλαλάζουσι.)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Δικαίαν ἐκδηλοῦτε ἀγαλλίασιν,
γενναῖοι. Νίκην ἐντελῇ, περίδοξον
κατήγαγον τὰ ὅπλα τὰ Ἑλληνικά.
Ὅλοσχερῶς οἱ Πέρσαι συνετρίβησαν,
καὶ σκύλων πλήθος συνελέγη ἄπειρον,
ἐν οἷς τὰ ὅπλα τοῦ Σαρβάρου τὰ χρυσᾶ,
τὸ δόρυ καὶ ἡ ζώνη ἡ διάλιθος,
ὁ ἀκινάκης, ἡ πολύτιμος ἀσπίς·
τὸ ἄνθος ἅπαν συνελήφθη τῶν ἐχθρῶν,
τὰς πέδας οἱ Σατράπαι ἤδη φέρουσι
σὺν γυκαῖξί καὶ τέκνοις, καὶ προσπίπτουσι
τὸ ἔλεος ζητοῦντες οἱ Ἀθάνατοι.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Καὶ πῶς ἐσώθη ὁ Μονάρχης;

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Κίνδυνον

διέτρεξε σπουδαῖον, πλὴν διέφυγεν,
ἐπιτελέσας ἀληθῶς θαυμάσια.
Διώκει ἤδη τῶν ἐχθρῶν τὰ λείψανα.
Ἐκ τῆς πομπῶδους τοῦ Σαρβάρου στρατιάς
κατησχυμένοι μόλις διασώζονται
πρὸς τὴν Περσίαν οἱ τὰ νῶτα στρέψαντες.

ΤΙΝΕΣ.

Τοῦ Ἀλεξάνδρου Ζήτω ὁ διάδοχος.

ΑΛΛΟΙ.

Ὁ Μωϋσῆς ὁ νέος Ζήτω.

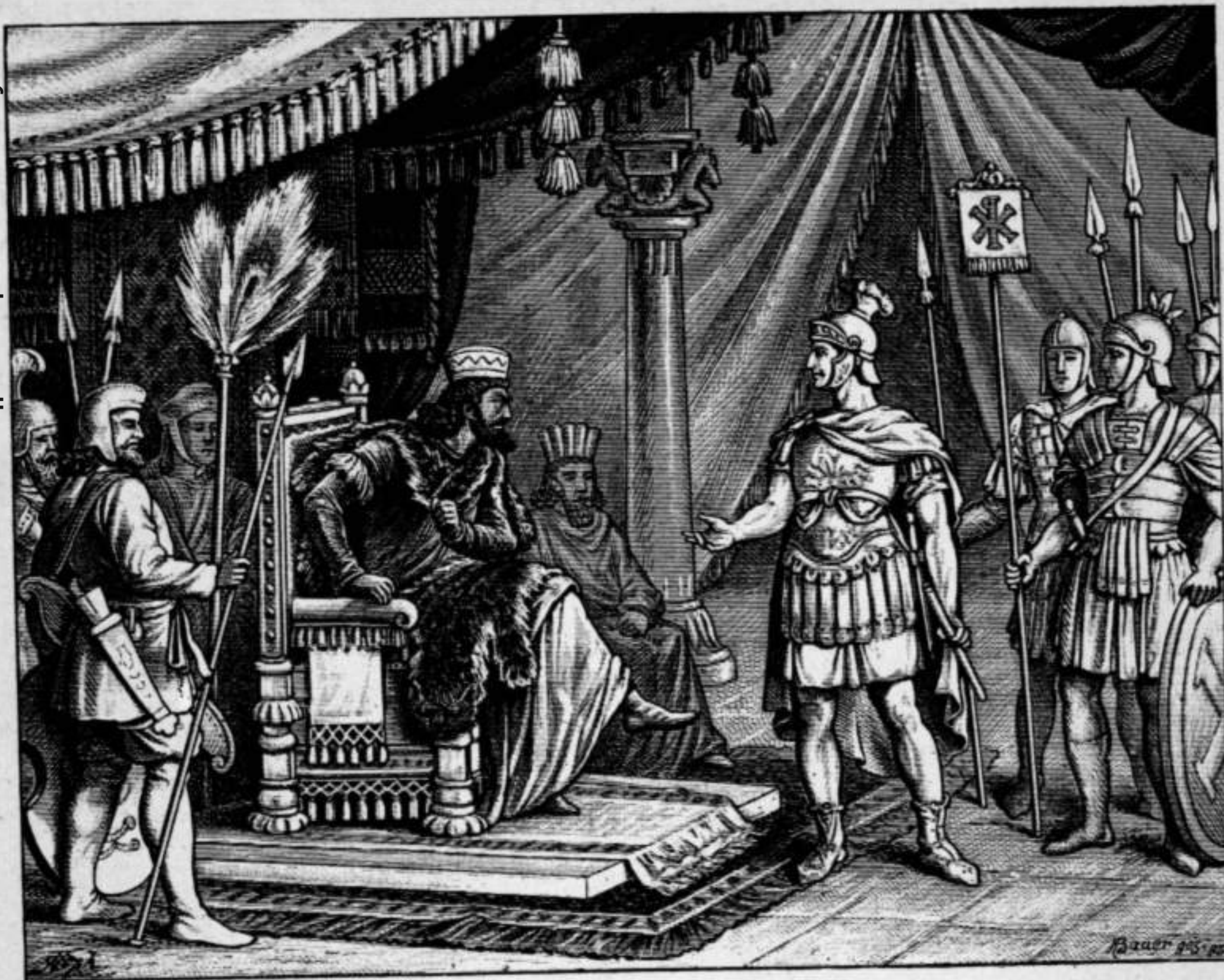
ΑΛΛΟΙ.

Ἐλελεῦ!

(Ἐν ᾧ εὐφημοῦσι καταπετάννυται ἡ αὐλαία.)



ΤΟ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟΝ ΕΝ Τῷ ΚΑΥΚΑΣῳ. Ο ΣΕΙΣΜΟΣ ΧΙΟΝΟΒΟΛΟΥΜΕΝΟΣ.



Ο ΚΟΜΗΣ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ ΠΑΡΑ ΤΩ ΧΑΓΑΝΩ ΤΩΝ ΑΒΑΡΩΝ.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ΣΚΗΝΗ Α΄.

Αἴθουσα ἐν τοῖς Πατριαρχείοις. Ὁ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ κάθηται παρὰ τράπεζαν πλήρη ἐγγράφων. Ὁ ΒΩΝΟΣ ὄρθιος, ἐρειδόμενος ἐπὶ κλιντῆρος. Ἀργότερον ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ καὶ ὁ ΠΙΣΙΔΗΣ.

ΒΩΝΟΣ.

Ὑπὸ τὸν φόρτον, ἱεράρχα σεβαστέ,
τῆς φοβεράς εὐθύνης, ἣτις ἔλαχεν
ἡμῖν, καὶ ἄκων κύπτω. Κατελείφθημεν
τῆς πρωτευούσης καὶ τοῦ θρόνου φύλακες,
ἐν ᾧ δὲ δρέπει δάφνας εἰς τὰ ἔγκατα
ὁ Ἄναξ τῆς Ἀσίας, καὶ ἀνίσχυρος
κρατεῖ τὸ σκήπτρον ὥδε μείραξ ἀντ' αὐτοῦ,
ἀνατολὴ καὶ δύσις συνεμάχουιν,
καὶ καθ' ἡμῶν χωροῦσιν ἐκατέρωθεν
τὰ λυσσαλέα τῆς πλημμύρας κύματα.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἡ θεοτόκος ἀρωγὸς καὶ σώτειρα.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐνταῦθα τὸ σημεῖον τῆς συμμίξεως,
περίπτυξις ἀγρία, τὴν καταστροφὴν
ἐγκυμονοῦσα. Τὸ χρυσοῦν Βυζάντιον,
τὸ ἐξανθήσαν Κράτος ὑπὸ νάματα,
ὀρδῶν ἀγρίων καθορῶ ἐκλείποντα,
καὶ πανταχοῦ τὸ σκότος ἐξαπλούμενον
βαρβάρου καὶ τελείας κατακτῆσεως.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὸ θάρρος στιγμιαίως σὲ κατέλιπε,
πλὴν σὲ γνωρίζω.

ΒΩΝΟΣ.

Πάντα συμπαρέσυρε
τὰ γένη τῆς Σκυθίας ὁ πανάθεος
Χαγάνος, Ῥώσσους, Οὔννους, Σλαύους,
Γήπαιδας,

καὶ ἄλλους. Ἦδη περιέζωσεν ἡμᾶς
πρωτοπορεία τρισμυρίων μαχητῶν,
ἐν ᾧ ταχέως ἡ κυρία δύναμις
χωροῦσα, τερατώδη μηχανήματα,
γαμπᾶς χελώνας, ἐλεπόλεις καὶ κριούς,
πρὸς πόρθησιν τοῦ τείχους συνεπάγεται,
καὶ στόλος ὅλος μονοξύλων σὺν αὐτῇ
τὸν Ἴστρον καταπλέει.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὰ περίτρομα
τοὺς χρόνους τοῦ Ἀττίλα πλήθη βλέπουσιν
ἐπανελθόντας. Φοβερός ὁ κίνδυνος
ἐκεῖθεν ὄντως, ἀλλ' εὐδαίμονες ἡμεῖς,
ἂν οὗτος μόνος καθ' ἡμῶν ἐνέσκηπτε.

ΒΩΝΟΣ.

Ὡς λέγεις ἔχει. Τῶν Σκυθῶν τὴν ἔφοδον
καὶ ἄλλοτε πολλάκις ἀνεστείλαμεν,
ἀλλ' ἤδη κατὰ πρῶτον συνηνώθησαν
Χοσρόης καὶ Χαγάνος, πλήρη ὀλεθρον
ἐν παραβύστῃ καθ' ἡμῶν ὁμόσαντες.
Ἐξηντλημένος ἐκ τοσούτων συμφορῶν,
οὐχ' ἦττον ὁ Χοσρόης τρεῖς συνήθροισε
λαμπρὰς καὶ αὐθις στρατιάς, ἐκ πολιτῶν,
καὶ οἰκετῶν, καὶ ξένων. Οἱ παλαίμαχοι,
κληθέντες Χρυσολόγχοι, καὶ πεντήκοντα
ἐν ὅλοις χιλιάδες, ὑπὸ τὸν Σαὴν
κατὰ τοῦ Ἡρακλείου νῦν βαδίζουσι.
Τῶν ἐπικούρων ὑπὸ τὸν Θεόδωρον
κωλύει ἄλλη μοῖρα τὴν προσέλευσιν,
καὶ ὁδηγῶν τὴν τρίτην ἤδη ἔφθασεν
ὁ Σάρβαρος, ὁ κάπρος ὁ βασίλειος,
εἰς Χαλκηδόνα.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Λησμονεῖς τὸ ἕτερον,
τὸ καὶ ἰδίως θλίβον με, τὴν ἄσπονδον

τοῦ Ἱεράρχου Ῥώμης ἐχθροπάθειαν,
Ἀφ' ὅτου ἐπεκλήθη Οἰκουμενικός
ὁ Ἰωάννης, ὁ γνωστός ὡς Νηστευτής,
ἐπὶ τοῦ Μαυρικού, ὁ Πελάγιος
τῆς Ῥώμης Πάπας τότε, καὶ ἀργότερον
Γρηγόριος ὁ μέγας, συνεδαύλισαν
ἀνατολὴν καὶ δύσιν, καὶ ἀμείλικτον
κατ' ἀδελφῶν ἀγῶνα διεξάγουσι.

ΒΩΝΟΣ.

Οἰκτρόν, ὡς λέγεις, ὄντως τοῦτο θέαμα.
Ἀπὸ αἰώνων μόνον τὸ Βυζάντιον,
ὡς προμαχὼν γενναῖος τοῦ πολιτισμοῦ,
κωλύει πάσης τῆς Ἀσίας τὰς ὁρμάς,
καὶ τῶν βαρβάρων τὰ λυσσῶντα κύματα
εἰς τοῦ Βοσπόρου καταστέλλει τὰς ἀκτάς·
καὶ ὅμως τοῖς βαρβάροις νῦν συμπράττουσι,
δι' ἀσημάντους τίτλους προτιμήσεως,
οἱ καὶ τὸν βίον εἰς ἡμᾶς ὀφείλοντες.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ὁ Κύριος φωτίσοι τοὺς τυφλώττοντας.
Τὸ ἱερὸν καθήκον φέρει ἐν αὐτῷ
τὴν ἀμοιβήν.

ΒΩΝΟΣ.

Ἄν πέσῃ τὸ Βυζάντιον,
καὶ τοῦ Χοσρόου οἱ πανάθεοι στρατοὶ
καταυλισθῶσιν εἰς τὸ Καπιτώλιον,
δικαιοσύνην πλήρη ἀποδώσουσιν
οἱ δουλωθέντες τότε εἰς ἡμᾶς λαοί.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἐλπίσωμεν ἀκόμη. Ἀκατάσχετος
ὁ Αὐτοκράτωρ σπεύδει.

ΒΩΝΟΣ.

Ναί, πλὴν φράσσουσιν
οἱ Χρυσολόγχοι τὴν ὁδόν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Γίαν κώλυμα
ῥαδίως καταθραύει ὁ Ἡράκλειος.

ΒΩΝΟΣ.

Φοβοῦμαι μίηπως φθάσῃ, ὅπως δάκρυα
ἐπὶ τῶν ἔρειπίων χύσῃ τῆς κλεινῆς
τοῦ κόσμου πρωτεύουσης.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

ἤδη δύναμιν
ἀπέστειλε σπουδαίαν· ἄγει δώδεκα
Θυρακοφόρων χιλιάδας ἐκλεκτῶν
ἀπρόχθες καταπλεύσας Ἀθαλάριχος.

ΒΩΝΟΣ.

Τὸς ἤργησε τοσοῦτον;

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Μοὶ ἐμήνυσε,
συγγνώμην ἐπ' ὀλίγον ἐξαιτούμενος.
Κατασκηνοῖ τοὺς ἄνδρας.

ΒΩΝΟΣ.

Ἀνυπόμονος
τοῦ Ἀνακτος εἰδήσεις ἀπεκδέχομαι.
Ἐκεῖνος μόνος ὁ σωτὴρ.
(Δύο διάκονοι ἀνοίγουν τὴν θύραν.)

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἴδου αὐτὸς
ἀναμφιβόλως.
(Εἰσέρχεται δρομαῖος ὁ Ἀθαλάριχος, καὶ ἀσπάζεται
τὴν χεῖρα τοῦ Πατριάρχου. Οἱ διάκονοι ἀποσύ-
ρονται.)

ΒΩΝΟΣ.

Εἰς τὸ στήθος μου ἐλθέ,
ὦ Κόμη. Τὴν ἐλπίδα καὶ τὸ θάρρος σὺ
κομίζεις αὖθις.
(Ἐναγκαλίζεται αὐτόν.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τὴν ἐλπίδα, Μάγιστρε;
Εἰπέ βεβαίας νίκης κλέος ἄφθιτον,
τῶν αὐθαδῶν βαρβάρων τὴν κατάθραυσιν,
τὴν σωτηρίαν τῆς τρεμούσης πόλεως.

ΒΩΝΟΣ.

Ὑπὲρ τὸ δέον πεποιθῶς μοὶ φαίνεσαι.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τοῦ Ἡρακλείου ταῦτα τὰ διδάγματα.
Πλὴν ποία ὦδε ἡ κατάστασις.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Οἰκτρά.

Ἐν Χαλκηδόνι ἀφίχθεις ὁ Σάρβαρος,
τοὺς εὐκτηρίους οἴκους, τὰ προάστεια

τὰ ἐπὶ τοῦ Βοσπόρου καὶ Παλάτια,
ἐνέπρησεν ἀγρίως πάντα, τῶν Σκυθῶν
καραδοκῶν συνάμα τὴν ἐμφάνισιν.

ΒΩΝΟΣ.

Τὰ τεῖχη ἤδη τὰ μακρὰ κατέλαβε
καὶ τῶν Ἀβάρων πρὸ μηνὸς τὸ πρόκουρσον·
εἰς τὴν Μελεντιάδα τὸ χαράκωμα
ἰδρύσαν, φθάνει μέχρι τῶν πυλῶν ἡμῶν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πρὸς ἄμυναν ἐν τούτοις τί ἐγένετο;

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ὑπερανθρώπους μόχθους κατεβάλομεν,
τῶν καταπλήκτων πολιτῶν τὸ φρόνημα
ἐξαίροντες, τὰ τεῖχη, ἐτοιμόρροπα
εἰς πλεῖστα μέρη, αὖθις ἐκρατύναμεν,
καὶ τέλος ὡς προσκόπους ἀπεστείλαμεν
ἵππεις γενναίους καὶ ἀστούς, ὧν ἕκαστος
παλλικαρίων στίφος συνεπήγετο.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Οὐδὲ στιγμὴν, ὡς βλέπω, ἀπωλέσατε.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐν ᾧ ταχέως τοὺς ἀγροὺς ἐθέριζον
οἱ ἄνδρες οὗτοι, ἐπεφάνη ὁ ἐχθρὸς,
καὶ συμπλοκὴ ἐπῆλθε, καθ' ἣν ἔπεσαν
πολλοὶ ἐξ ἀμφοτέρων.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Πᾶσα ἔξοδος
κατέστη οὕτως ἐφεξῆς ἀδύνατος,
ἐν ᾧ τῶν Σλαύων μοῖρα, παρακάμψασα
τὴν πόλιν, πέραν τῶν Συκῶν ἀφίκετο
εἰς τῶν ἀγίων Μακκαβαίων τὸν Ναόν,
καὶ πρὸς τοὺς Πέρσας ἤδη διαλέγεται
διὰ σημάτων καὶ πυρῶν παντοειδῶν.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐκλάμψεις τὰ ἐρέβη τῆς δειλῆς νυκτὸς
οὐρανομήκεις διαρκῶς ταραττουσιν
ἀπὸ τῆς ὥρας ταύτης, ἅς περίτρομα
τὰ πλήθη ὡς θανάτου ἐκλαμβάνουσι
καὶ ὡς πανωλεθρίας προμηνύματα.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τὰς ἐκδηλώσεις ταύτας διακόψομεν.



ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ὁ μιὰρὸς Χαγάνος ἀναμένεται
καὶ οὗτος πᾶσαν ὥραν. Ὅγδοήκοντα
προσάγει χιλιάδας. Μόνην ἔχομεν
ἐλπίδα πλέον τὴν ταχείαν ἀφίξιν
τοῦ Βασιλέως.

ΒΩΝΟΣ.

Λέγε, ποῦ εὐρίσκεται
καὶ πότε καταφθάνει;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ταύτην ἄφετε
τὴν σφαλερὰν ἐλπίδα. Τὴν διάσωσιν
τῆς πρωτευούσης εἰς ἡμᾶς ἀνέθηκεν
ὁ Ἄναξ.

ΒΩΝΟΣ.

Πῶς; Τί λέγεις;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Καὶ πληρέστατα
ἡμεῖς ἀρκοῦμεν, ἂν φανῶμεν ἄξιοι
τοῦ Ἡρακλείου.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τοῦ Θεοῦ τὸ θέλημα
γενέσθω τότε.

ΒΩΝΟΣ.

Ὅλως κατεστράφημεν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὁ Βῶνος λέγει τοῦτο;

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τί δυνάμεθα
συγχρόνως πρὸς τὴν Σκύλλαν καὶ τὴν Χάρυβδιν
παλαίοντες, ὀλίγοι καὶ ἀνέτοιμοι;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τὰ πάντα, τοῦ Ὑψίστου ἐπινεύοντος.
Ἀκούσατε καὶ γνῶτε τὴν ἀλήθειαν.
Παρὰ τὴν Τραπεζοῦντα μένων ἔμαθε
τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀβάρων καὶ Περσῶν
τῆς ἐκκλησίας ὁ κλεινὸς ὑπέρμαχος,
καὶ πρῶτον ἔσχε λογισμὸν τὴν ἄμυναν
τῆς πρωτευούσης. Ἄλλ' ὠρίμως ἔπειτα
τοῦ παγκοσμίου τούτου ἐξετίμησε
πολέμου τὰς ἀπόψεις, καὶ εἰς σχέδιον

κατέληξεν, ἐξόχου γέννημα νοός,
καὶ σωτηρίας ἀσφαλὲς ἐχέγγυον.

ΒΩΝΟΣ.

Πλὴν ποῖον ἄρα;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Καθαρῶς διέκρινεν
ὁ Ἄναξ ὅτι, ἂν τὴν ἄμυναν τυφλῶς
ἐνταῦθα συνεκέντρου, κατεκλείετο
ὡς ἐν κλωβῷ, καὶ σύρων ἀπειροπληθεῖς
τῶν πολεμίων τὰς ἀγρίας στρατιάς
κατὰ τῆς πρωτευούσης, ἐγκατέλειπε
τὰς ἐπιλοίπους ἐπαρχίας ἔρμαιον
εἰς τοὺς βαρβάρους. Οὕτως ἡ ἀπώλεια
τοῦ Βυζαντίου ὄντως ἐθεσπίζετο,
καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ θρόνος ἀνετρέπετο.
Ἐν ᾧ ἀπ' ἐναντίας, ἂν ἐμέριζε
τὰς τροπαιούχους λεγεῶνας, πανταχοῦ
ἀντίστασιν προβάλλων ἀπροσμάχητον,
καὶ τὴν Ἀσίαν καταστρέφων, τὸν ἐχθρὸν
διήρει, τῶν χειρίστων τὸ Βυζάντιον
ἀπήλλασσε κινδύνων, καὶ διέσωζε,
σὺν τῇ βασιλευούσῃ, τὴν ὑφήλιον.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Βεβαίως οὕτως ἔχει.

ΒΩΝΟΣ.

Ὁ δαιμόνιος
Στρατάρχης ὧδε ὄντως ἀναδείκνυται.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἀναποδράστως ταύτην τὴν ἀπόφασιν
ἐπέβαλλε καὶ ἄλλη σκέψις. Τὸ σεπτὸν
τοῦ μαρτυρίου ξύλον ὁ Ἡράκλειος
παντὸς θριάμβου τιμιώτερον τιθεῖς,
ἐκείνου ἐπιμόνως τὴν ἀνάκτησιν
ἐπιδιώκει, καὶ εἰσέτι ὁ Σταυρὸς
εὐρίσκετο εἰς χεῖρας τῶν πυρολατρῶν.

ΒΩΝΟΣ.

Τὸν λόγον τοῦτον ἐκτιμῶ πληρέστατα.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἡ πρόωρος ἐξ ἄλλου ἐγκατάλειψις
τῶν πολυμόχθων κατακτήσεων ἡμῶν,
οὐ μόνον τὴν Ἀσίαν ἐθυσίαζεν,

ἀλλὰ καὶ αὐθις εἰς φρικώδεις διωγμοὺς
τοὺς ὀρθοδόξους ἐν αὐτῇ ἐξέθετε.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ὁ Θεὸς, τῶν ἐσχάτων μυσαρῶν κακώσεων
μνηστὴρ ἐστὶ πρόσφατος. Τὰ δόγματα
τῶν παναθέων βίᾳ Νεστοριανῶν
ἐπὶ πάντας ἐπιβάλλων ὁ κατάρατος
Χοσρόης, αὐθις τοὺς Ναοὺς ἐνέπρησε,
καὶ χιλιάδας ὅλας ἔσφαξε πιστῶν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τοῦ κραταιοῦ προστάτου ἀναπόφευκτος
ἦν ἄρα, ὡς ἐκ τούτου, ἡ ἀντίληψις.
Ἀκολουθῶν τοῦ Πέρσου τὸ παράδειγμα,
τρεῖς στρατιάς συντόνως παρεσκεύασε.
Καὶ τὴν μὲν μίαν μετ' ἐμοῦ ὠδήγησα·
ἐν Μεσοποταμίᾳ ὁ Θεόδωρος
τὴν ἄλλην ἄγων, τὸν Σαὴν ἀναζητεῖ,
ἐν ᾗ τῆς τρίτης ἄρχων ὁ Ἡράκλειος,
τοὺς Χρυσολόγχας καταστέλλει, ἀπειλῶν
συνάμα τὴν Περσίαν ὡς ἀκάθεκτος
ἐκ τῶν ὀρέων κλύδων.

ΒΩΝΟΣ.

Ἀνεθάρρησα.

Τοῦ Ἀνακτος τὸ πνεῦμα διαφλέγει με.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Μακρόθεν περὶ πάντων ἐμερίμνησε,
καὶ ὁδηγίας σοὶ κομίζω, Μάγιστρε,
γραπτὰς περὶ τῶν ἔργων τῆς ἀσπίσεως.
Σοὶ συνιστᾷ τὸ τεῖχος τὸ ἀρτιπαγές,
τοὺς κινητοὺς πυργίσκους, τὰ βυρσώματα
πρὸ τῶν χαρακμάτων, τὰ μαγγανικά,
δι' ὧν ὀγκώδεις λίθοι καταρρίπτονται,
καὶ τοὺς δεόντως ὀπλισθέντας δρόμυνας.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ναί, ναί, τοὺς λόγους τούτους μεταδώσωμεν,
τὰ δειλιῶντα πλήθη συναθροίσωμεν,
καὶ εἰς γενναῖον μετατρέψωμεν στρατόν,
τοιούτου Βασιλέως ἄξιον.

ΒΩΝΟΣ.

Σύ, σύ,

ὦ Ἱεράρχα, τὴν ἀχειροποίητον
λαβὼν εἰκόνα, εἰς αὐτοὺς ὁμίλησον,

εἰς τὰς ἐπάλξεις καὶ τοὺς δρόμους δείχθητι
ἀκολουθοῦμεν πάντες. Εἰς αὐτοὺς εἶπε
τῆς ἁμαρτίας ὅτι ἀποκύημα
τὰ παρελθόντα ἦσαν δυστυχήματα,
τῆς ἁμαρτίας καὶ λαοῦ καὶ Ἀνακτος.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἀλλ' ὡς ἐκεῖνος ἤδη θείαν ἄφεσιν
ἐδέχθη, ἅς ῥυσθῶσιν εἰς μετάνοιαν,
καὶ τότε τροπαιοῦχος ἔσται ἡγεμὼν
ἡμῶν ἡ Θεοτόκος.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Δεῦτε, ἄγωμεν.

Ἐκλιπαρεῖ ἡ νύμφη ἡ ἀνύμφευτος
ὕπὲρ ἡμῶν τὴν νίκην λαοσώτειραν.
(Ἐγείρονται ὅπως ἀπέλθωσιν, ἀλλ' εἰσέρχεται διά-
κονος καὶ ὁμιλεῖ πρὸς τὸν Πατριάρχην.)

Ὡ τί ἀκούω. Προσαχθήτω παρευθύς.
(Ἐξέρχεται ὁ διάκονος.)

Ἐκ Κιλικίας πρὸ μικροῦ ἀφίκετο
ὁ προσφιλὴς Πισίδης.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τύχη ἀγαθὴ.

Ἐγώ, χωρήσας τὸ πολὺ διὰ ξηρᾶς,
ἐβάδισα βραδέως. Τὸ στρατόπεδον
καταλιπὼν ἐκεῖνος μόλις πρὸ μικροῦ,
εἰδήσεις φέρει νεωτέρας.

ΒΩΝΟΣ.

Ἔρχεται.

(Εἰσέρχεται ὁ Πισίδης καὶ ἀσπάζεται τὴν δεξιὰν τοῦ
Πατριάρχου, ὅστις ἀντασπάζεται αὐτὸν εἰς τὸ μέ-
τωπον. Μεθ' ὃ θλίβουσι τοῦ Πισίδου τὴν χεῖρα ὁ
Βῶνος καὶ ὁ Ἀθαλάρικος.)

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

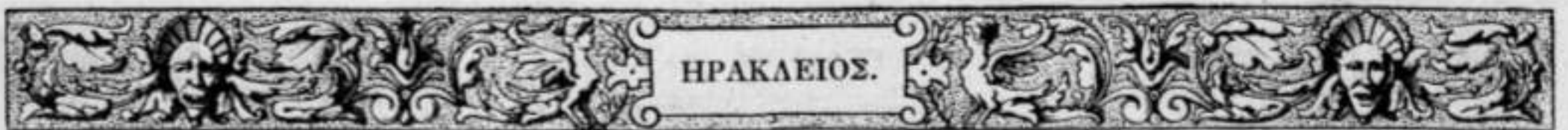
Ὅρῳμέν σε καὶ αὐθις ἀγαλλόμενοι,
ὦ τέκνον.

ΒΩΝΟΣ.

Τίς αἰσία σὲ ὠδήγησεν
ἐκ τῆς Ἀσίας αὖρα;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Νέον ἔρχομαι
τοῦ Βασιλέως ἐξαγγέλλων θρίαμβον,
καὶ ὁδηγίας σοὶ κομίζω, Μάγιστρε,



προσθέτους. Ὡς ὁ Κόμης σοὶ ἐδήλωσεν,
ὁ Ἄναξ μένει ἐν Ἀσίᾳ, τοὺς λαμπροὺς
ἀγῶνας συνεχίζων, δι' ὧν καίρια
κατήνευκε τοῖς Πέρσαις ἤδη τραύματα,
καὶ καταλείπει, ἱεράρχα σεβαστέ,
καὶ σὺ τοῦ Κράτους Κυβερνήτα ὀτρυνέ,
τοῦ Βυζαντίου εἰς ὑμᾶς τὴν ἄμυναν.

ΒΩΝΟΣ.

Εὐθύνη ἅμα καὶ τιμὴ πολῦτιμος.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Καλῶς γνωρίζει τὰς ἐξόχους ἀρετὰς
ἐκείνων, οἷς τὰ πάντα ἐμπιστεύεται.
Πᾶν ἀνθρωπίνως δυνατόν ποιήσατε,
καὶ σώσατε τοῦ κόσμου τὴν πρωτεύουσαν.
Ἐν τούτοις τὴν ματαίαν ὁ Ἡράκλειος
σπατάλην κατακρίνων τῶν δυνάμεων
τοῦ Κράτους, ἅμα ὁ Χαγάνος ἀφικθῇ,
Πρεσβείας συνιστᾷ σοὶ τὴν ἀποστολήν,
ὦ Μάγιστρε. Προθύμως ὑποσχέθητι
πᾶν τὸ συνᾶδον τῇ τιμῇ, καὶ τὴν δεινὴν
ἐπιμαχίαν ταύτην λύσον. Οἱ καιροὶ
ἐκτάκτως κινδυνώδεις.

ΒΩΝΟΣ.

Ἡ προσπάθεια
γενήσεται. Σὺ ἔση, Ἀθαλάριχε,
μετ' ἄλλων Πατρικίων ὁ Ἀπόστολος.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἄν ἀποτύχης, Κόμη, τὴν γενναίαν σου
ρομφαίαν ἀνασπάσας, βάψον ἐρυθρὰ
τοῦ Ἑλλησπόντου τὰ φλοισβοῦντα νάματα.
Τὸ σύνθημά σου ἔστω τότε — θάνατος
ἢ σωτηρία. —

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Δι' εὐχῶν σου, Δέσποτα.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τὰ ἐν Ἀσίᾳ περιγράψας τρόπαια,
ἰδοὺ ἐγὼ προσῆλθον ὅπως ψάλω νῦν
τῆς βασιλίδος τὴν κλεινὴν διάσωσιν.
Ἡ τῶν Ἀβάρων καὶ Σκυθῶν καταστροφή
τὸ στέφος ἔσται τῆς Ἡρακλιάδος μου.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τῇ ἄρωγῇ τῇ θεῇ καταστήσομεν
τὸ μέγα θέμα ἄξιον τῆς μούσης σου.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Καὶ ἤδη λέγε τί ἀγγέλλεις αἷσιον;

ΒΩΝΟΣ.

Ὁ Βασιλεὺς ποῦ μένει καὶ τί ἔπραξε;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Παρὰ τὴν κώμην, ὡς γνωστόν, τῶν Σουλβανῶν
κατάτροπώσας εὐκλεῶς τὸν Σάρβαρον,
ἐν Ἀρμενίᾳ ἔτι διεχίμαζεν,
ἀλλ' ἅμα ὡς ἠγγέλθη ὁ συνασπισμὸς
ὁ νέος οὗτος, παρευθὺς ἀνέζευξε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Καὶ ποῦ μετέβη;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὅπως εὐχερέστερον
τῆς πρωτεύουσας βοηθῇ τὴν ἄμυναν,
προσέγγισιν ταχείαν ἀπεφάσισεν,
εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν κατερχόμενος.

ΒΩΝΟΣ.

Ἡ γειτονία δι' ἡμᾶς πολῦτιμος.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὑπῆρχον δύο πρὸς τὴν κάθοδον ὁδοί.
Ἡ μὲν διὰ τοῦ Κύρου καὶ τοῦ Φάσιδος
ὠδήγει πρὸς τὸν Πόντον. Αὕτη σύντομος,
ἀλλ' ἀπορίαν τῶν χρησίμων ἔπασχεν.
Ἡ δὲ διὰ τοῦ Ταύρου, τὴν δαψίλειαν
τῶν ἐφοδίων ἀφειδῶς προσέφερεν,
ἀλλ' ἦν ἀνάντης καὶ μακρά.

ΒΩΝΟΣ.

Τὸ δίλημμα
δυσάρεστον.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὁ Ἄναξ ἐξελέξατο
τὴν τελευταίαν ταύτην, ἣν διήνυσαν
μετὰ τοῦ Ξενοφώντος καὶ οἱ μύριοι.
Τοῦ Ἀντιταύρου αἱ χιόνες φοβεραί,
καὶ ὅλας ἕξ ἡμέρας ἐπονθήσαμεν,
μετ' ἀπιστεύτου τόλμης διαβαίνοντες
τὰ πεπηγότα ὄρη.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἔργον ἔξοχον
τῶ κλέῃ τοῦ Ἀνίβα ὑπερβάν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Πολλὴν

ἀνιμαλωσίαν μεθ' ἡμῶν ἐφέρομεν
καὶ λάφυρα ποικίλα. Τοῦτο ἡῤξανε
τὰς δυσχερείας. Πλὴν ἐν τέλει, φθάσαντες
παρὰ τὸν Τίγγριν, εἰς τὴν Μαρτυρόπολιν
διέβημεν τὸ ῥεῦμα, καὶ εἰς Ἀμιδαν
ἐπὶ καιρὸν ὀλίγον ἐσκηνώσαμεν.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐπὶ δαφνῶν ἡδίστη ἡ ἀνάπαυσις.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Οἱ Πέρσαι τότε μόνον ἐκινήθησαν.
Περισυνάξας τοῦ στρατοῦ τὰ λείψανα,
καὶ παρὰ τοῦ Χοσρόου νέα τάγματα
λαβών, καὶ αὖθις ὤρμησεν ὁ Σάρβαρος,
καίτοι τοσάκις ἡττηθείς.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἀπώλεσεν

ἀρίστην εὐκαιρίαν ἀντιστάσεως,
μὴ προδραμῶν ὅποτε διεβαίνετε
τὸν Τίγγριν ἢ τὰ ὄρη.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἡ ἀπίστευτος

ἡμῶν ταχύτης τοῦτο παρεκώλυσε.
Ἐν τούτοις, ὡς ἡγγέλθη πρὸς ἡμᾶς χωρῶν,
ἀνέζευξε καὶ αὖθις Ἡράκλειος,
καὶ τὸν Νυμφίον διαβάς, κατέφθασεν
εἰς τὸν Εὐφράτην.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἐκ σχοινίων γέφυρα

ὑπάρχει τις νομίζω, ἣν διέβημεν
καὶ ἄλλοτε.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Βεβαίως, ἀλλ' ὁ Σάρβαρος
προφθάσας ταύτην ἔλυσεν. Ὁ Βασιλεὺς
οὐχ ἡττον εὖρε πόρον, τὰ Σαμόσата
κατέλαβε, καὶ εἶτα πάλιν ὑπερβὰς

τὸν χιονώδη Ταῦρον, κατεσκήνωσε
παρὰ τὴν διανθοῦσαν Γερμανίκειαν.

ΒΩΝΟΣ.

Πορεία αὕτη ἀληθῶς ἀγέρωχος
πρὸ τοῦ μετώπου τοῦ διώκοντος ἐχθροῦ.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐν Κιλικίᾳ αἱ κινήσεις εὐχερεῖς.
Ταχέως καταφθάντες εἰς τὴν Ἀδανα,
παρὰ τὸν Σάρον ποταμὸν ἡυλίσθημεν,
φρουροὺς ἐν τῇ γεφύρᾳ τάξαντες.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Αὐτὴν

καλῶς γνωρίζω. Ἔργον τοῦ Ἀδριανοῦ,
ἐπὶ ἀψίδων εὐτενῶν στηρίζεται,
καὶ ὑπὸ πύργων κραταιῶν ἀσπίζεται.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὡς λέγεις, ἤδη δ' ἐκλείσθη ὡς σκηνὴ
μυριονέκρου μάχης.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὰ καθέκαστα

εἰπέ.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τοὺς ἵππους καὶ τοὺς ἄνδρας πρὸς μικρὸν
εἰς τὰς φαιδράς κοιλάδας ἀνεπαύομεν
παρὰ τὴν ὄχθην ἠπλίκευσεν ὅτε, φθάς,
ἀπέναντι ὁ κάπρος ὁ βασίλειος.
Πολλοὶ τῶν ἡμετέρων, προελαύνοντες,
ἀτάκτως πρὸς τοὺς Πέρσας συνεπλέκοντο
ἐν τῇ γεφύρᾳ. Τοῦτο γνοὺς ὁ Σάρβαρος,
προσεποιήθη ὅτι ἐδραπέτευεν,
καὶ τῶν Ἑλλήνων ἱκανοὺς παρέσυρε
παρὰ τοῦ Βασιλέως τὰ κελεύσματα.
Ἐξαίφνης δ' αὖθις ὑποστρέψας, ὤθησεν
αὐτοὺς πρὸ τῆς γεφύρας, καὶ κατέκοψε
τοὺς πλείστους, δίκην ὑποσχόντας αὐστηρὰν
τῆς ἀπειθείας.

ΒΩΝΟΣ.

Πάθος λυπηρότατον.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἄλλ' ἦν ἐκεῖ ὁ Ἀναξ: Ὅτι ἔλυσεν
ὁρῶν τὴν τάξιν ὁ ἐχθρὸς, ἐξώρμησε



ράγδαίως αἰφνης καὶ εἰς μέσῃν ἔφθασε
τὴν γέφυραν. ὦ οἶον τότε θέαμα!
Γιγαντιαῖος Πέρσης ἐπιτίθεται
κατὰ τοῦ Ἡρακλείου, ἀλλ' ἥρωϊκῶς
ἀμύνεται ὁ Ἄναξ, καὶ τὸν βάρβαρον
πατάξας, τέλος εἰς τὸ ρεῖθρον σφενδονᾷ.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἡ πίστις θραύει τοῦ Δαυΐδ τὸν Γολιάθ.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἰδόντες τοῦτο, εἰς φυγὴν ἐτράπησαν
οἱ Χρυσολόγχοι· ἄλλοι μὲν ἐρρίπτοντο
ἐκ τῆς γεφύρας, ἄλλοι κατεσφάζοντο
ἐν τῇ ὠθήσει, ἐν ᾧ χάλαζαν βελῶν
οἱ ἐν τοῖς πύργοις ἐπ' αὐτῶν κατέχεον.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Μεγάλη ὥρα.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Κρατερῶς ἐμάχοντο
ἐν τούτοις εἰς τὴν ὄχθην οἱ Ἀθάνατοι,
τοῦ ποταμοῦ τὸν πόρον δυσχεραίνοντες,
ἀλλ' ὤρμησε καὶ πάλιν ὁ Ἡράκλειος
μετὰ τῶν Καταφράκτων, διεπέρασε
τὴν γέφυραν καὶ μόνος εἰσεχώρησεν
εἰς τῶν ἐχθρῶν τὸ μέσον, ὑπὲρ ἄνθρωπον,
ὡς Ἀχιλλεὺς ἢ Ἄρης ἀμυνόμενος.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

ὦ ποῖον, οἶμοι, θρίαμβον ἀπώλεσα.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Καταφανὴς τοῖς πᾶσιν ἐκ τῶν ἐρυθρῶν
πεδύλων ἦν ὁ Ἄναξ, καὶ ὁ Σάρβαρος
πρὸς μαγαρίτην πρόσφυγα στραφεῖς τινα,
— “Ὅρᾳς, ἐν καταπλήξει εἶπεν, ὦ Κοσμᾶ,
τὸν Καίσαρα πῶς μόνος ἀγωνίζεται,
θρασὺς πρὸς τόσον πλῆθος ἀνθιστάμενος,
καὶ ὡς ὁ ἄκμων ἀποπτύων τὰς βολάς!” —

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τοὺς διθυράμβους ὑπερβαίνει ἅπαντας
αὐτῶν τῶν πολεμίων τὸ ἐγκώμιον.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἡ νύξ τοὺς συμπλακέντας διεχώρισε,
καὶ ἀμερίμνως πλέον ὁ Ἡράκλειος
προβαίνων, κατηυλίσθη εἰς Σεβάστειαν
παρὰ τὸν Ἄλυν, ὅπου νῦν εὐρίσκεται·
ἐν ᾧ κρυφίως ἐκφυγὼν ὁ Σάρβαρος,
σὺν τοῖς λειψάνοις τῆς θραυσθείσης στρατιᾶς
κατέφθασεν ἐνταῦθα.

ΒΩΝΟΣ.

Ἦδη ἐννοῶ

τὴν ἀτολμίαν καὶ τὴν ἀγριότητα,
ἣν ἔδειξεν, οὐδόλως ποσβαλὼν ἡμᾶς,
καὶ καταστρέψας τ' ἀσθενὴ προάστεια:

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἀλλεπαλλήλως οὕτω καταδαμασθεῖς,
εὐχείρωτος καὶ ἤδη ἔσται. Ἀγῶμεν,
τὸν θεῖον σπόρον σπείρωμεν ἐν τῷ λαῷ,
διὰ γενναίου αἵματος ποτίζοντες,
καὶ τὰς μυρσίνας πρὸς στεφάνους δρέψωμεν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Εὐπρόσδεκτός μοι ὁ Χαγάνος ἦδη.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ναί,

προσάγει αἰχμαλώτους εἰς τὸν θρίαμβον.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὁ Ἄναξ δῶρα δι' ἐμοῦ ἀπέστειλε
τῇ Βασιλίσσει. Παρ' αὐτῇ ἀπέρχομαι,
καὶ μεθ' ὑμῶν ταχέως αὖθις ἔσομαι.

(Ἐν ᾧ ἀσπάζεται τὴν χεῖρα τοῦ Πατριάρχου, ὅπως
ἀπέλθῃ, πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Β΄.

Τὰ δώματα τῆς Αὐτοκρατείας. MARTINA μόνη. Εἶτα ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

MARTINA.

Ἐρίκετο ὁ Κόμης Ἀθαλάριχος
ἐν Κιλικίας, καὶ ζητεῖ ἀκρόασιν.
Τοῦ Ἡρακλείου μοὶ κομίζει ἄγγελμα.
Τὸ στήθός μου πῶς τύπτει ἡ καρδιά μου.
Συγκίνησις ἡδίστη καὶ παράδοξος,
τίς ἡ πηγὴ σου; Τοῦ ἐνδόξου Ἀνακτος
τὸ ἔξανθον καὶ αὖθις πρὸς με φίλτρον, ἢ
ἡ ἄφιξις τοῦ φίλου τῆς νεότητος
καὶ τῶν χρυσῶν ὀνείρων. Ἀθαλάριχε,
μακρὰ παρήλθον ἔτη, καὶ ἀνάρπαστος
εἰς σφαίρας αἰθερίους, σ' ἐλησμόνησα,
πλὴν κατὰ μόνας ἤδη συναντῶσά σε,
φωνὴν ἀκούω κρύφα ψιθυρίζουσιν,
μεγάλως ὅτι σὲ ἠδίκησά ποτε,
προδοῦσα πάθος φλογερὸν καὶ ἄδολον.
Αἱ ἀναμνήσεις αὗται πόσῃν φέρουσι
καὶ μαρανθεῖσαι θυμηδίαν ἄφατον.
Ἴδου αὐτός. Μαρτίνα, ἔσο Ἀνασσα.
(Ἐξαπλοῦται μεγαλοπρεπῶς ἐπὶ κλιντῆρος. Εἰσέρ-
χεται ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, ἀκολουθούμενος ὑπὸ εὐνού-
χων καὶ Κοιτωναρίων, φερόντων πολύτιμα σκεύη.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, βαθέως ὑποκλινόμενος.
Ὁ Αὐτοκράτωρ, Ἀνασσα τρισέβαστε,
τῆς τρυφηλῆς Ἀσίας μέρος κράτιστον
δι' εὐκλεῶν ἀγώνων καθυπέταξε,
καὶ δι' ἐμοῦ σοὶ πέμπει ὡς ἐνθύμιον
τοῦ ἀμειώτου φίλτρου, ὃ σοὶ ὤμοσε,
τὰ σκεύη ταῦτα.

MARTINA.

Εὐγνωμόνως δέχομαι
τὸ δῶρον, καὶ τὰς νίκας ἔνθους ἤκουσα,
δι' ὧν ὁ λέων τέλος εἰς τὰ καίρια
ἐτρώθη τῆς Περσίας.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Οὕτως ἔληξεν
ἡ ἐντολή μου. Δέχθητι τὰ σέβη μου.
(Ὑποκλίνεται ὅπως ἀπέλθῃ, ἀλλ' ἀναχαιτίζει αὐτὸν
ἡ Μαρτίνα. Οἱ κομίσαντες τὰ σκεύη, εἰς ἑν αὐτῆς
νεῦμα, καταθέτουσιν αὐτὰ καὶ ἀποσύρονται.)

MARTINA.

Πῶς, Κόμη, τόσῃν βίαν;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἐξετέλεσα
τοῦ Ἡρακλείου ἀκριβῶς τὸ κέλευσμα·
οὐδὲν μοὶ μένει πλέον.

MARTINA.

Ὡς εἰς ἄγνωστον
προσφέρεσαι, καὶ ὅμως, ἂν ἡ μνήμη μου
μὴ σφάλῃ, νέοι ἔτι συνεδέθημεν
δι' ἀκραιφνοῦς φιλίας.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Σφάλλει, Ἀνασσα.
Ἡ κραταιὰ τῆς Ῥώμης Αὐτοκράτειρα
πῶς κέκτηται κοινόν τι πρὸς τὸν ἄσημον
τῶν ὅπλων θιασώτην;

MARTINA.

Ἀθαλάριχε,
μετὰ τοσαῦτα ἔτη πρῶτον σήμερον
ἡ τύχη αὖθις πρὸς με σὲ ὠδήγησε,
καὶ εἴρωνα πικρίαν εἰς τὰ χεῖλη σου
εὐρίσκεις μόνην;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Οὐδαμῶς τοῦ σεβασμοῦ
ἐπελαθόμην, ὃν ὀφείλει ταπεινῶς
τῇ Τρισαυγούστᾳ τὸ πιστὸν ὑπήκοον.

MARTINA.

Ἰός, ὡς βλέπω, τρέφει τὴν φαγέδαιναν,
ἣν φέρεις ἐν τῷ στήθει. Σὲ ἠδίκησα,
γνωρίζω τοῦτο, πλὴν τῆς μοίρας τὰς βουλάς
τίς μετατρέπει; Ὅτε σὲ κατέλιπον
ἣν ἄγνωστον τὸ μέλλον, πρὸς ὃ ἔσπευδον...

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

ᾧ σίγα.

MARTINA.

Ταύτην πρὸ καιροῦ ἐπόθησα
τὴν ἔντευξιν. Οὐδόλως μὲ διέφευγον



αί σφαλεραί σου κρίσεις. Ναί, τοὺς ὄρκους μου
τοὺς τρυφεροὺς προδοῦσα, καὶ ἀνάρπαστος
ὡς ἐν ὄνείρῳ; εἰς τὸν θρόνον τὸν λαμπρὸν
εὐρέθην τοῦτον· ναί, τὸ στέμμα φέρω νῦν,
οὐ πάσας τὰς ἀκάνθας κατεμέτρησα
ἐφ' ὅλα ἔτη συμφορᾶς, ἀλλ' οὐδαμῶς
τὸν φίλον τὸν ἀρχαῖον ἐλησμόνησα.
Μακρόθεν ἐφορῶσα, τῶν ἀγώνων σου
ὑπῆρξα μάρτυς, καὶ πανδήμως ἤκουσα
μεθ' ὑπερηφανείας τὴν ἀνδρείαν σου
ἐξυμνουμένην. Ταύτην τῶν θριάμβων σου
τὴν ἀμοιβήν, τὸ ξίφος τὸ κομητικὸν
εἰς τὰς θερμὰς δεήσεις, ἃς ἀπηύθυνα
τῷ Ἀνακτι, ὀφείλεις.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πῶς; Τί λέγεις; Τί;

Τὸ ξίφος τοῦτο, τὸ τοσάκις κορεσθὲν
εἰς μέλαν αἷμα, κοῦφον φιλοφρόνημα,
καὶ τίνος; . . .

MARTINA.

Τίνος; Τῆς θερμὴν αἰέποτε
ἀδελφικὴν φιλίαν . . .

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, σύρων τὸ ξίφος.

Μόνον θησαυρὸν

σέ εἶχον πλέον, πάντας τοὺς κινδύνους μου
συνεμερίσθης, προσφιλές μου φάσγανον,
τὸν βίον μου πολλάκις μοι διέσωσας,
καὶ σοὶ ὀφείλω τὰς ἀρίστας μου στιγμάς,
καθ' ἃς ἡ τύρβη τῶν μαχῶν μ' ἐμέθυεν,
ἀλλ' ἤδη μοὶ ἀπέβης ἀποτρόπαιον.

MARTINA.

Τί πράττεις; Οἷα ἔξαψις παράδοξος.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, πρὸς τὸ ξίφος.

Αἱμάτων ἐπιχρώσεις ἐξελάμβανον,
μνημόσυνα θριάμβων ἀνεξάλειπτα,
τὰς ἐρυθρὰς κηλίδας, ὅσαι στίζουσι
τὰς πελιδνάς σου παρειάς, ἀλλ' ἦσαν, φεῦ,
τοῦ ἐνδομύχου αἰσχους τὸ ἐρύθημα.
Τὸν τελευταῖον δέξαι τοῦτον ἀσπασμόν,
καὶ νῦν μακράν μου, φαῦλε λευκοσίδηρε!
(Ἀσπάζεται τὸ ξίφος, καὶ ρίπτει αὐτὸ κατὰ γῆς.)

MARTINA.

Χριστὲ καὶ Παναγία, παρεφρόνησε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τὴν κάραν ἤλθον κύπτων, καὶ τὰ χεῖλη μου
ἐκφράσεις μόνον τυπικὰς ἐτραύλιζον
ὀφειλομένου σεβασμοῦ, πλὴν ἄκοντα
μὲ ὤθησας εἰς ταύτην τὴν ἐξήγησιν.
Ὀλίγη σοὶ ἐξήρκει ὀξυδέρκεια
ὡς βράχον ὅπως μὴ ἐκλάβης αὐχμηρὸν
τὸ ὑπ' αἰθάλην καλυφθὲν ἡφαίστειον,
ἀλλ' εὐτραπέλως ἀνεδαύλισας τὸ πῦρ,
καὶ ἤδη αὐθις ἀκαθέκτως ῥήγνυται.

MARTINA.

Τὴν ὁμιλίαν ταύτην διακόψωμεν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Οὐχί, οὐχί, τὰ πάντα ἤδη ἄκουσον.
Ναί, παραφόρως σέ ἠγάπησα ποτέ,
καὶ ὅτε σὺ ἀσπλάγχνως μὲ κατέλιπες,
τοῦ στέμματος τὴν αἶγλην προτιμήσασα,
τὸ αἶσθημά μου ζωηρὸν ἀνέθορε,
διότι θῦμα σ' ἐθεώρουν, ἐμπεσὼν
εἰς τὰς ἀγκάλας ἀναξίου.

MARTINA.

Πρὸς Θεοῦ.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὡς τοὺς φωστήρας τοὺς λαμπροὺς λατρεύ-
ουσιν
οἱ Πέρσαι, οὕτω σοὶ προσήγον λίβανον
ἀναλλοιώτου φίλτρου. Ὑποφέρουσιν
ἐγνώριζόν σε, καὶ θερμῶς συμπάσχουσιν
μετὰ τῆς ἐπιλοίπου ἀνθρωπότητος,
τῆς εἰς ἀφάτους ἐμπεσούσης συμφορᾶς,
φρονῶν σε, κρύφα μετὰ σοῦ συνέκλαιον.
Ἄλλ' ἐπὶ τέλους ἐμακρύνθη πρὸς μικρὸν
ὁ Ἀναξ τῆς στυγίας ἐπηρείας σου,
καὶ εἰς τὸν σάλον τῶν μαχῶν ἐγγὺς αὐτοῦ
ρίφθεις καὶ ἄκων, εἶδον ἀλλοιούμενον
ἐκεῖνον, ὃν ἐμίσουν· τὴν ἀλήθειαν
γυμνὴν διέγνων τότε, καὶ εἰς ἄμετρον
ταχέως μετεβλήθη ἐνθουσιασμόν
ἢ περιφρόνησίς μου.

MARTINA.

Κόμη, σύνελθε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὁ ἄλᾶστωρ δαίμων, εἰς σέ ἅπασαν
οὐκ εἰλομεν τοῦ Κράτους τὴν κατάπτωσιν,
οὐ τοῦ ὀλέθρου ὃ ἰὸς καὶ τῆς φθορᾶς,
οὐ τῆς αἰσχύνης ὃ ἡδὺς ὑποβολεύς,
οὐ τῆς ἀνάνδρου ἀκηδίας ἡ πηγὴ,
σὺ ἢ τὴν ἀλουργίδα τὴν περίπυστον
βυθίσασα τῆς Ῥώμης εἰς τὸν βόρβορον.

MARTINA.

Παράφρον, ἐξυβρίζεις τὴν Βασίλισσαν.
Μὴ τῆς ἀγχόνης λησμονῆς τὴν ὑπαρξιν;

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τὸν θάνατον πολλάκις κατὰ πρόσωπον
ἠτένισα· οὐδόλως ἐκφοβίζει με
τὸ εἶδεχθές τοῦ ὄχλου μορμολύκειον,
τὸ φέρον τὴν ψαλλίδα τὴν λυσίδεινον.

MARTINA.

Ναί, πλὴν ἐκ τρόμου πελιδνοὺς οὐδέποτε
διηγουμένους ἤκουσας τοὺς γέροντας
ὁποίας κρύπτει ἐν τοῖς σπλάγχνοις τοῖς
στιγνοῖς
εἰρκτὰς δυσώδεις τὸ χρυσοῦν Παλάτιον.
Εἰς τὸ φρικτὸν ἐκεῖνο ἐνδιαίτημα
οὐδέποτε τὸ σέλας ἐμειδίασε
χαροποιᾶς ἀκτῖνος, καὶ κατέρχονται,
ὥς ἐν τῷ τάφῳ, ζῶντα ἔτι πτώματα,
ῶν καὶ ἡ μνήμη μετ' αὐτῶν συνθάπτεται.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Γνωρίζω τῶν τυράννων τὰ τεχνάσματα,
καὶ διὰ τοῦτο τρέφω μῖσος ἄσπονδον
κατὰ τῆς τυραννίας. Εἰς τὰς χεῖράς σου
κρατεῖς τὸν τολμητίαν καὶ παράφρονα,
ἀλλ' ἔτι μάθε παρ' ἐμοῦ τὸ φρόνημα
τῆς οἰκουμένης.

MARTINA.

Παῦσον καὶ μακρύνθητι.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Εἰς τῆς πατρίδος τ' ὄνομα τὸ ἱερόν,
τῆς μόνης πλέον ἐπὶ γῆς λατρείας μου,

εἰς σέ ἀρά, ὦ γύναι, τὴν ὀλέτειραν
τῆς παρελθούσης δόξης καὶ τιμῆς ἡμῶν.
Ἄρὰ φωνοῦσι δι' ἐμοῦ τὰ ὄρφανά,
τὰ γεννηθέντα εἰς αἰσχύνης ὑπαρξιν,
ἀρὰ αἱ χῆραι τῶν ἀθλίων ἀγελῶν,
ἃς προτροπάδην πρὸ αὐτῶν διώκοντες,
κατέκοπτον οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Ἀβαρες...

MARTINA.

ὦ λύσσα! Τοῦτο πλέον ἀνυπόφορον.

(Κρούει διὰ χρυσοῦ σκεπάρνου κύβαλον κρεμά-
μενον ἐπὶ μιᾷ τῶν στηλῶν, καὶ εἰσορμῶσιν ἔνοπλοι
εὐνοῦχοι καὶ Σχολάριοι. Ἡ Ἀνασσα, διασταυροῦσα
τὰς χεῖρας, θεωρεῖ ἐπὶ τινὰ ὥραν ἀσκαρδαμυκτεῖ τὸν
Ἀθαλάριχον, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἐξημεροῦται, καὶ τέλος
λέγει μετὰ τρεμούσης φωνῆς εἰς τοὺς εἰσελθόντας.)

Κατὰ διαταγὴν μου ἐδοκίμασεν
ὁ Κόμης πόσον γρηγορεῖτε. Ἀγετε!

(Πάντες κλίνουν εἰς ἀδαφιαίως καὶ ἀποσύρονται. Μετὰ
στιγμὴν ἀδημονίας.)

Παράσχου μοι συγγνώμην, Ἀθαλάριχε.
Τὸ στέμμα καταθέτω καὶ παρίσταμαι
πρὸ σοῦ γυνὴ δειλαία καὶ κατάρατος,
ἀλλ' ὄχι ὅσον σὺ νομίζεις ἔνοχος.
Ὁ ἀποφράς μου γάμος μὲ παρέσυρεν
εἰς βάραθρον αὐχμῶδες καὶ ἀπύθμενον,
εἰς ὃ οἰκτρῶς σφαδάζω μάτην ἔκτοτε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ναί, τοῦτο, φεῦ, γνωρίζω.

MARTINA.

Ἀλλ' οὐδέποτε

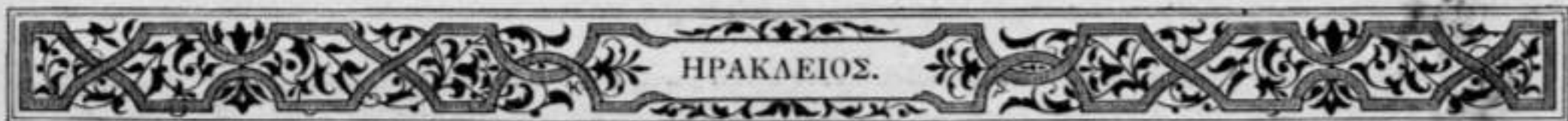
ὁποῖον κόσμον ἄλγους συνεπάγεται
τὸ στιγμιαῖον λάθος σὺ φαντάζεσαι,
καὶ πῶς σταγῶν κωνείου εἰς τὸ κύπελλον
ρίφθεις τοῦ βίου, ἅπαν εἰς πικρὰν χολὴν
τὸ μέθυ μετατρέπει τῆς νεότητος.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὅρῳ νῦν ὅτι ὄντως σέ ἠδίκησα.
Ἀνάλητον καὶ κούφην ἐθεώρουν σε,
ἐν ᾧ σὺ πάσχεις.

MARTINA.

Πάσχω; Ἀλλην ἔκφρασιν
εὐρέ, ὦ φίλε. Ὅπως τὸ ἀμάρτημα
τῶν προπατόρων πάσας συναπώλεσε



τῶν ἐπιγόνων τὰς ἀθώας γενεάς,
ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ μόνου τούτου σφάλματος
ἀνέβρυσαν τὸ αἶσχος καὶ ὁ ὄλεθρος,
ἃ μοὶ προσῆπτες ἀμειλίκτως πρὸ μικροῦ.
Ναί, ἀληθῶς ὑπῆρξα θεία Νέμεσις,
ὥς ἔλεγες, τὸ Κράτος ἅπαν μὲ μισεῖ,
πλὴν καταρῶμαι πρώτη ἐμαυτὴν ἐγώ,
καὶ πρώτη χαίρω ὅτι ὁ Ἡράκλειος
τὸν Ζόφον τέλος εὐκλεῶς διέλυσεν,
ἐν ᾧ τοσοῦτον χρόνον ἀπεκρύπτετο.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἄν οὕτως ἔχη, θραῦσον τὸν ἀπαίσιον
δεσμόν, καὶ ἄφες...

MARTINA.

Αἱ ἀλύσεις σιδηραῖ
τῆς εἰμαρμένης. Σκέψου τί προτείνεις μοι,
μετὰ τοσαῦτα ἔτη συμβιώσεως.
Ἡ μήτηρ, ὁ υἱός μου...

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τότε τέλεσον
τὰ ὄργιά σου αὖθις, ἐξαφάνισον
τὰ σπέρματα τὰ μόλις ἀναθάλλοντα
εὐγενεστέρου βίου, καὶ συμπλήρωσον
τὸ ἔργον τῆς αἰσχύνῃς τὸ κατάπτυστον.

MARTINA.

Μοὶ ὀμιλεῖς τραχέως· καθησύχασον.
Ἐμοῦ ὁ οἶμος φέρει πρὸς τὴν ἄβυσσον,
ἀλλ' ἔσται ὅλως ξένος ὁ Ἡράκλειος
πρὸς τὴν ὁδύνην, ὅση μοὶ ἀπέμεινε.

Ἐκεῖνος ἤδη τῶν πεδῶν μου λυτρωθεῖς,
ἅς σπεύσῃ περιδόξως εἰς τὸ στάδιον
τῶν ἐθνικῶν θριάμβων, καὶ τὰ τραύματα
τοῦ παρελθόντος ὑπὸ δάφνας εὐθαλεῖς
ἅς κρύψῃ.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τοῦτο ἀληθῶς ὑπόσχεσαι;

MARTINA.

Ἐξ ὅλης μου καρδίας.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τότε σύγγνωθι,
ἂν βίαιός τις λόγος μοὶ ἐξέφυγε.

MARTINA.

Τὴν χεῖρα δός μοι. Φίλοι χωριζόμεθα;
(Ὁ Ἀθαλάρικος, κλίνων τὸ γόνυ, ἀσπάζεται αὐτῆς
τὴν χεῖρα.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Μακράν σου μένων, εὐπειθῆς ὑπήκοος
καὶ τοῦτο μόνον, ᾧ Αὐτοῦστα, ἔσομαι.
Ἄλλ' ἄγνωστα τῆς μοίρας τὰ βουλευμάτα,
καὶ ἂν ποτέ τις προσπελάσῃ κίνδυνος,
ὁ σιδηροῦς βραχίων σοὶ ἀνήκουσι
καὶ ἡ ἐσχάτη τῆς καρδίας μου ῥανίς.

MARTINA.

Εὐγνωμονῶ, τὴν μνήμην τῆς νεότητος
διατηροῦσα ὥς ἡδὺ κειμήλιον.
(Ὁ Ἀθαλάρικος ἐγείρεται, θλίβων αὐτῆς τὴν χεῖρα,
καὶ ἀποσύρεται. Ἐν ᾧ ἐκείνη ἀκολουθεῖ αὐτὸν διὰ
τῶν ὀφθαλμῶν, πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Ἡ περιβάλλουσα τὸν φόρον τοῦ Κωνσταντίνου Στοά. Ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ περιφέρεται ἐν αὐτῇ γαυριῶν. Πολῖται
τινες θεωροῦσιν αὐτὸν μετὰ περιεργίας. Ἡ ΛΕΟΝΤΩ, διαβαίνουσα, ἀναγνωρίζει αὐτόν.

ΛΕΟΝΤΩ.

Σωστὰ βλέπω, ἢ μὲ γελοῦν τὰ μάτια μου;
Ὁ Σεισμός. Καλῶς τὸ υἱόκα μου, καλῶς
τονε. (Ὁ Σεισμός παρέρχεται πρὸ αὐτῆς ἐναβρυνό-
μενος, καὶ οὐδόλως εἰς αὐτὴν προσέχων). Τί, μᾶς

λησμόνησες, παιδί μου; Γιὰ διὲ καμάρι.
Σεισμέ, εὐγενέστατε, γενναιότατε!

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τίς ἐτόλμησέ; Τίς ἐπρόφερε τ' ὄνομά μου;



Ο ΚΟΜΗΣ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ ΠΑΡΑ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΑΣ.





ΛΕΟΝΤΩ.

Ἐγώ, ἐνδοξότατε, ἐγὼ ἢ Μπάμπω!

ΣΕΙΣΜΟΣ, ἰστάμενος πρὸ αὐτῆς.

Σύ; Οὔτε νέα, οὔτε εὐμορφη, καὶ ἀναξία τῶν βλεμμάτων μου.

ΛΕΟΝΤΩ.

Κύτταξέ με καλλίτερα. Δὲν μὲ θυμᾶσαι;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἀμυδρότατα. Ἐχεις θυγατέρα μίαν προκομμένη Γορδία.

ΛΕΟΝΤΩ.

Ναί, νὰ σὲ χαρῶ, τὴν Γορδίτζα. Τί γίνεται; Πῶς περνᾷ;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὅ,τι θέλεις γίνεται, καὶ διὰ τὸ πέρασμα δὲν ἔχει δεύτερη.

ΛΕΟΝΤΩ.

Κᾶτι καλά, κᾶτι καλά. Καὶ τὴν ἀγαποῦν ἐκεῖ στὸ στρατόπεδο;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἀκοῦς ἐκεῖ, λέει, τὴν ἀγαποῦν. Ἀμα τελειώσουν τὰ γυμνάσια, Λογχοφόροι καὶ Κατάφρακτοι αὐτὴν μόνον συλλογίζονται.

ΛΕΟΝΤΩ.

Χαίρομαι· τέτοια τιμὴ δὲν τὴν ἐπίστευα.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τιμὴ μὲ τὸ καλάθι. Ὅσοι τὴν ἰδοῦν εὐθὺς φέρουν τὰ ὅπλα.

ΛΕΟΝΤΩ.

Καὶ πῶς δὲν φοβεῖται ὅλαις ἐκείναις ταῖς λόγχαις;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Νὰ φοβηθῇ; Τότε μάλιστα καμαρόνει.

ΛΕΟΝΤΩ.

Σπάνια κοπέλλα, σπάνια. Καὶ ποῦ τὴν ἄφησες, παιδί μου;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Εἰς τὰ βάθη τῆς Κιλικίας.

ΛΕΟΝΤΩ.

Τὰ πάθη τῆς ἡλικίας; Διὰ τί τὸ λὲς αὐτό; Μόλις εἶνε εἴκοσι χρόνων. Ὅλο στὴ χώρα τῶν ἀφωρισμένων βρίσκεται;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Μάθε πρῶτα γεωγραφία, κ' ἔπειτα τὰ λέγουμε.

ΛΕΟΝΤΩ.

Α, τώρα ἐνόησα. Ὁραῖος τόπος πρέπει νὰ ἦναι. Καὶ ὁ Σαπφῆρης τί γίνεται;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τύφλα ν' ἄχῃ ὁ Ζηλιάρης. Ἀκόμη δὲν ἔφαγε τὸ κεφάλι του.

ΛΕΟΝΤΩ.

Πτοῦ, πτοῦ, σὲ καλὴ ὥρα. Τέτοια λόγια, τὸν Σαπφῆρη τὸν καῦμένο;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἐνας δειλός, σὲ λέγω, ἕνας ἀγύρτης. Λόγια παχιά, καὶ ἅμα πλησιάσῃ ὁ ἐχθρός, ὅπου πρωτοκρυφθῇ. Ἐγὼ τὴν δειλία δὲν τὴν ὑποφέρω.

ΛΕΟΝΤΩ.

ὦ, αὐτὸ τὸ πιστεύω. Τέτοιο παλλικάρι. Καὶ δὲν μᾶς λὲς, υἱόκα μου, πῶς ἦταν καὶ μᾶς θυμήθηκες;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἀνωτέρα διαταγή. Ἀφοῦ ἀφανίσσαμε τοὺς Πέρσας, ἦλθαμε νὰ κατακόψουμε καὶ τοὺς Ἀβαρας.

ΛΕΟΝΤΩ.

Ἀχ, κᾶτι καλὰ ποῦ ἐπροφθάσατε, γιὰ τί μᾶς ἔπνιξαν. Ἀμαρτίαις εἶχαμε, ἀμαρτίαις. Ὁ κόσμος ὀλονυχτίζει σταῖς ἐκκλησίαις, καὶ ὅλοι τὴν πόλι τὴν ἔχουν χαμένη.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Κοροφέξαλα. Χαμένη, ἀφ' οὗ ἦλθαμεν ἐγὼ καὶ ὁ Ἀθαλάρικος; Σεισμὸς καὶ τρόμος! Διψῶ αἵματα.

ΛΕΟΝΤΩ.

Ἔτσι, παιδί μου, ἔτσι, ποῦ νὰ μὴ βασκαθῇς. Προχθὲς ἔφθασε καὶ ὁ Χαμένος τῶν



βαρβάρων, πῶς τὸν λένε, μὲ ἄλλαις ὀγδο-
ήντα χιλιάδαις.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὁ Χαγάνος τῶν Ἀβάρων. Ἄς πάη νὰ
ἔφθασε. Τώρα σὲ λέγω θὰ τὸν χαιρετί-
σωμεν ἐγὼ καὶ ὁ Ἀθαλάρικος ὡς Πρέσβεις,
καὶ θὰ τῷ εἰπῶμεν γλυκὰ λογάκια. Ἄν δὲν
πάρῃ τὸν δρόμον τοῦ ἀμέσως, οὔτε ρουθοῦνι
θὰ μείνῃ· Σεισμός καὶ τρόμος!

ΛΕΟΝΤΩ.

Τὴν εὐχή μου νᾶχης, παιδί μου. Ἡ Πανα-
γία σᾶς ἔστειλε.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Μὲ συμπάθειον. Μὲ περιμένουν ὑποθέ-
σεις σπουδαῖαι.

ΛΕΟΝΤΩ.

Στὸ καλό, ἐνδοξότατε, στὸ καλό!
(Ἐν ᾧ ἀπομακρύνεται ὁ Σεισμός, πίπτει τὸ δια-
σκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Δ΄.

Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς σκηνῆς τοῦ Χαγάνου, βαρβάρως πολυτελές, ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἀβάρων πρὸ τοῦ
Βυζαντίου. Ὁ ΧΑΓΑΝΟΣ κάθηται ἐπὶ θρόνου κεκαλυμμένου διὰ λεοντῆς. Παρ' αὐτὸν ἕτερος θρόνος
χαμηλότερος. Ὁ ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ ὄρθιος συνομιλεῖ μετὰ τοῦ ΧΑΓΑΝΟΥ. Δεξιῶς μεγιστάνες Ἀβαρες, καὶ
ἀριστερῶς ἡ ἀκολουθία τοῦ Γουσδανάσπα. Ἀργότερον ὁ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ μετ' ἄλλων ἀξιωματικῶν.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Καὶ λέγεις, Γουσδανάσπα, ὅτι πάντοτε
τοὺς Ἕλληνας εὐκόλως ἐνίκησατε;

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Τ' ἀσκέρι, Σάχ Χαγάνε, γύρα φέραμε
στὰ βιλαέτια ὅλα τῶν Χριστιανῶν.
Σὰν τὰ τσακάλια τὴν ἡμέρα κρύπτονται,
καὶ σκούζουν ὅλη νύκτα — Κύριε ἐλέησον.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Ὀλίγη ἔσται τότε καὶ τῆς πόλεως
ἡ ἄμυνα, βεβαία ἡ ἐκπόρθησις.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Δικό σου εἶνε τὸ Σταμπούλ, ἐφέντι μου,
μόν' κάνε Ζεῦφκι καὶ στὸ γλέντι ρίξε το,
δικό σου καὶ δικό μας.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Τέλος ἔφθασεν

ἡ ὥρα σου, ὦ πόλις ὑπερφίαλε,
τῆς οἰκουμένης ἀλαζῶν πρωτεύουσα.
Ἐγκλείω μῖσος κατὰ σοῦ καὶ ἄσπονδον
ἐκδίκησιν. Τοσάκις σ' ἐπλησίασα,
ἀλλ' ἀγερῶχως ἐκ τοῦ ὕψους τῶν τειχῶν
σὺ ἐθεώρεις τὸν κλεινὸν κατακτητὴν

τῆς δύσεως. Νῦν μάθε τὴν ἀξίαν μου,
καὶ εἰς σωροὺς αἰθάλης μεταβλήθητι.
Μὲ ἀπεκάλεις ἀτασθάλως βάρβαρον,
ἀλλ' ἤδη πέδας ἐκ σιδήρου καὶ πυρὸς
σοὶ περιβάλλω, δούλη ἐπαφρόδιτε,
καὶ εἰς τὰ γόνατά μου καταρρίπτω σε.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Ἔτσι ποῦ νᾶχης τὸ χατήρι τοῦ Ὁρμούζ,
ποῦ νὰ χαρῆς τὰ νειάτα καὶ τὰ γένεια σου,
γιαχνὶ κοπανισμένο κάμε τοὺς Γραικοὺς,
γὰ νὰ σουρώσῃ ἡ μεγάλη μύτη τους.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Καὶ σὺ αὐτοὺς δικαίως ἀπεχθάνεσαι.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Ποιὸ συχαμένο γένος ἔχει ὁ ντουνιαῖς;
Στὸ ἄτ-μεϊδάνι μέρα νύκτα παίζουνε,
ὅλα τὰ ξέρουν, ὅλα τὰ χαλεύουνε,
ὁ μπεχλιβάνης Ζωροάστρης κρίνεται,
καὶ τ' ἄλλ' ἀσκέρια φαρασιουῦ σαρώματα,
μ' ἂν τοὺς σκαλίσῃς λίγο, τύφλα ν' ἄχουνε.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Ὁ Σάρβαρος βεβαίαν τὴν ἀντίληψιν
ὑπόσχεται;

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Σὺ στείλε τὰ καῖκια σου,
καὶ ὅλοι σὰν τοὺς λύκους θὰ χουμίζουμε.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Σλαῦοι διοικοῦσι τὰ μονόξυλα.
ἐνέλαβον ἐκεῖνοι τὴν μεταφοράν.
σμέν καθ' ὅλα ἐπομένως σύμφωνοι.
τὰ δύο τρίτα τῶν ἐκκλησιῶν ἐμὰ
καὶ τῶν παρθένων, τὰ λοιπὰ ὑμέτερα.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Καμήλαις, Σάχ Χαγάνε, δὲν γεννήθηκα
νὰ κουβαλήσουν τέτοιο κόσμο πλάτζικο.
Ὅταν θυμοῦμαι, τζάνουμ, πῶς θὰ σύρουμε
ἀπ' τῆς χρυσαῖς πλεξίδες τῆς γκιουζέλ χανούμ,
μόλις ὀρθὸς κρατιοῦμαι στῆς ἀρίδαις μου,
καὶ τρέμει σὰν τὸ φύλλο τὸ πηγουνί μου.
(Ἀντηχοῦσιν ἐκτὸς τῆς σκηνῆς σαλπισμοί, καὶ θόρυ-
βος δοράτων κρουομένων ἐπὶ τῶν ἀσπίδων.)

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Ἴδου οἱ πρέσβεις τῶν Ἑλλήνων. Κάθησον
ἐγγὺς μου, ἐν ᾧ οὗτοι μένουσιν ὀρθοὶ
καὶ ἀσκεπεῖς ὡς δοῦλοι. Ἄν ἀμαχητὶ
παραδοθῶσι, τὴν ζωὴν χαρίζομεν
εἰς βρέφη καὶ πρεσβύτας, ἄλλως αὖριον
τὴν πόλιν ἐξ ἐφόδου κυριεύομεν,
καὶ πάντας ἀμειλίκτως κατασφάζομεν.

(Εἰσέρχεται ὁ Ἀθαλαρίχος, ὑπὸ ἐτέρων ἀξιωματικῶν
ἀκολουθοῦμενος, καὶ προσνεύει ὑπερηφάνως. Οἱ
συνοδεύοντες αὐτὸν μένουσι παρὰ τὴν εἴσοδον.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἐκ μέρους τοῦ Μαρίστρου ἔρχομαι πρὸς σέ,
Χαγάνε τῶν Ἀβάρων. Οὕτω σέβεσαι
τοὺς ὅρκους σου, ἢ ὅλως ἐλησμόνησας
τὰ πάκτα, ὅσα μεθ' ἡμῶν ὑπέγραψας,
καὶ τοὺς ἀφθόνους θησαυρούς, οὓς ἔλαβες;
Τὸ δίκαιον τὸ θεῖον καὶ ἀνθρώπινον
πῶς οὕτως αὖθις ἀθετῶν, ἐπέρχεσαι,
ὡς λαῖλαψ λαοφθόρος καὶ ἀκάθεκτος,
τὰς ἐπαρχίας διὰ τί λυμαίνεσαι
τοῦ Κράτους τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἀτάσθαλος
τὰ τεῖχη πῶς ὑβρίζεις τὰ περίπυστα
τοῦ Βυζαντίου;

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Πνέετε τὰ λοίσθια
καὶ κομπορρημονεῖτε; Καθυπέταξε
τὸ γένος τῶν Ἀβάρων ἤδη ἅπασαν
τὴν δυσμικὴν Εὐρώπην. Ἔχει σύνορα
τοὺς πάγους τῆς Σκυθίας καὶ τὰ ὕδατα
τοῦ διαυγοῦς Ἀδρία. Τρέμει πρὸ αὐτοῦ
ἡ κοσμοκράτωρ Ῥώμη, καὶ ἀγέρωχον
κομπάζει ἔτι μόνον τὸν Βυζάντιον.
Τοὺς μαχητάς μου πρὸ αὐτοῦ ὠδήγησά
πολλάκις, ἀλλ' ἐκάμφθην ἐκ δεήσεων,
καὶ ἀρκεσθεῖς εἰς δῶρα εὐτελεῖ τινα,
προσκαίρως παρητήθην τῆς ἀλώσεως.
Εὐγνωμοσύνην ἐπὶ τούτῳ δείξατε,
καὶ πρόθυμοι τὰς πύλας νῦν ἀνοίξατε.
Γενναιοφρόνως τὴν ζωὴν δωρῶ ὑμῖν.
Λαβόντες σάγιν καὶ χιτῶνα ἕκαστος,
εἰς τὴν Ἀσίαν παρευθὺς ἀπέλθετε·
ἀλλ' ἄφετε τὴν πόλιν πᾶσαν εἰς ἐμέ
μεθ' ὅλων ὅσα περιέχει. Ἄγετε.
Σιγίλλιν γράφω τότε εἰς τὸν Σάρβαρον,
τὸν σύμμαχόν μου, ὅπως μὴ τι πάθητε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἀρέσκεσαι, ὡς βλέπω, εἰς τὰ ὄνειρα,
πλὴν πρόσεχε, διότι ἔχει ὄριον
καὶ ἡ μακροθυμία.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Σὺ τὰ βλέμματα
εἰς τὰς εὐρείας πεδιάδας πλάνησον,
καὶ ἴδε τὴν στεφάνην, δι' ἧς ἔζωσα
τὰ ἐτοιμόρροπά σου προτειχίσματα.
Ἡ σωτηρία δι' ὑμᾶς ἀδύνατος
καὶ ἂν μεταβληθῇτε εἰς γοργοὺς ἰχθύς
ἐν τῷ ἀφρώδει πόντῳ, ἢ διέλθῃτε
ὡς ὄρνεις τοὺς αἰθέρας τανυσίπτεροι.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἡμεῖς εἰς αἶμα μόνον βαπτιζόμεθα,
καὶ εἰς τῆς νίκης τὰ πτερὰ φερόμεθα.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Πλὴν τῶν ἀπροσμάχητων μυριάδων μου,
καὶ Πέρσας τρισχιλίους διὰ Πρέσβων
μοὶ πέμπει ὁ πιστὸς μου φίλος Σάρβαρος,
ὡς βλέπετε.



ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὅλιγον μὲ φοβίζουσιν
αἱ μυριάδες αἱ τὴν χρεῖαν ἔχουσαι
τῶν χιλιάδων.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Σύνελθε, μαινόμενε.
Μὴ παροξύνῃς οὕτω τὸν πανίσχυρον,
μὴ τρομερὰ ἐπέλθῃ ἡ ἐκδίκησις.
Ἀδύνατος ἐνταῦθα ἡ ἀντίστασις,
καὶ ὥς οἱ Πέρσαι οὗτοι βεβαιοῦσί με,
οἰκτρὰς ὑπέστη ἡττας ὁ Ἡράκλειος,
οὐδ' ἐξ αὐτοῦ ὑπάρχει δι' ὑμᾶς ἐλπίς.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Δεινῶς οἱ σύμμαχοί σου ἀπατῶσί σε.
Ἐν μέσῃ τῇ Περσίᾳ ὁ Ἡράκλειος
εἰσδύς, δεκάκις κατετρόπωσεν αὐτούς,
ἀνέσκαψεν ἐκ βάθρων τὴν γενέθλιον
τοῦ Ζωροάστρου, ἀπειλεῖ τὸ Δασταγέρδ,
καὶ πρὸ μικροῦ ἀκόμῃ ἐξωλόθρευσε
παρὰ τὸν Σάρον τὴν τετάρτην στρατιάν,
ἧς ἀνεδείχθη Στρατηγὸς ὁ Σάρβαρος.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Τί τζαμπουνίζεις, μπρὲ γκιαοῦρι, πεζεβέγκ;
Μὴ τὸν ἀκοῦς, Χαγάνε. Ἐξω βγάλε τον!
Γραιοὶ καὶ ψεύσται μιᾶς μουντζούρας
λέκισμα.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Οὐδέποτε πρὸς δούλους ἀπευθύνομαι,
ἀλλ' ὁ Χαγάνος, ὅστις ἐπιτρέπει σοι
τὴν γλῶσσαν ταύτην, μὲ ὑβρίζει διὰ σοῦ.

ΓΟΥΣΔΑΝΑΣΠΑΣ.

Ἀκοῦς τί λέει; Σφάζε τον, ἐφέντι μου,
Στὴ σοῦβλα βάλ' τον. Τὰ παῖδια κόψε του!

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πρὸς σέ, Χαγάνε, ἦλθον ὅπως ἴδωμεν
ἂν τῆς εἰρήνης δυνατὴ ἡ τήρησις.
Πλὴν βλέπω ἤδη ὅτι ὅλως μάταιοι
οἱ περαιτέρω λόγοι. Καταλείπω σε,
ἀλλ' ἄκουσον καὶ ταῦτα. Πρὶν ἀφήσω σοι
ὥς ἔρμαιον τοῦ κόσμου τὴν πρωτεύουσαν,
ἐκατοντάκις προτιμῶ τὸν θάνατον.
Ἴππέων ἔχω χιλιάδας δώδεκα,
καὶ ἄλλους τόσους οἱ ἀστοὶ παρέταξαν,
ἐν ᾧ προθύμως εἰς τὰ ὅπλα ἔσπευσαν
πρεσβῦται καὶ παιδία. Ἐτοιμάσθητι
εἰς φοβερόν ἀγῶνα, καὶ ἀνόρυξον
βαθεῖς τοὺς τάφους τῶν ἀγρίων σου ὀρδῶν.

ΧΑΓΑΝΟΣ.

Μὴ ἐκ τοῦ σοῦ ἀρχίσω μόνον πρόσεξον.
Σὲ ἀπολύω.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Σπεύδω εἰς τὴν ἄμυναν.

(Ἐν ᾧ ἀπέρχεται ὁ Ἀθαλάρικος μετὰ τῆς συνοδείας
αὐτοῦ, καὶ ἡχοῦσιν αἱ σάλπιγγες, πίπτει τὸ δια-
σκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

Τὰ δώματα τῆς Αὐτοκρατείας. ΜΑΡΙΑ καὶ ΜΑΡΤΙΝΑ.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

ὦ μῆτερ, μῆτερ, οἶα θέσις ἡ ἐμή!
Ἡ πόλις πᾶσα ἔνθους ὑπεκδύεται
εἰς ἱερὸν ἀγῶνα· πρώτην Σύβαρις,
εἰς φιληδόνους κώμους ὀργιάζουσα,
καὶ τῶν ἐρήμων ἔνδον τρέμουσα τειχῶν,
εἰς ἡρωῖδα μετεβλήθη, σπεύδουσιν

εἰς τὰς ἐπάλξεις οἱ ὀργῶντες ἔφηβοι,
αἱ διανοῦσαι κόραι ὀπισθεν αὐτῶν
κομίζουσι τὰ ὅπλα, καὶ προπέμπουσιν
ἐνδάκρεις αἱ μητέρες...

ΜΑΡΙΑ.

Σπάρτη, φθίνουσιν
αἱ ἔωλοί σου δάφναι.



MARTINA.

Μία κρύπτεται
 νῆ καὶ μόνη, μία, ἡ Βασίλισσα!
 κείνη, ἣτις καθωρίσθη ἄνωθεν
 κεφαλὴ τῶν ὄλων, ἦν τὸ λάβαρον
 μαιοφόρον ἀναμένει, βαίνουσιν
 τὰ τῶν πρώτων, τρέμει ὡς κατάδικος.
 καὶ μετ' ἁρῶν πανδήμως καταγγέλλεται
 ὡς τῆς πανωλεθρίας ταύτης ἔνοχος.

MARIA.

Κατ' ὄναρ εἶδον τὸν Τυρταῖον, φαίνεται,
 πρὸ τῆς γεννήσεώς σου.

MARTINA.

Τὸ ἐξαίσιον
 οὐδόλως δράμα συγκινεῖ σε; Ἄσματα,
 καὶ τρίχαπτα, καὶ ἄνθη, ὡς ἐκ θαύματος,
 εἰς σιδηροῦς παιᾶνας μετεβλήθησαν,
 ἐν ᾧ ἐξ ἄλλου εὐλαβῶς μετέλαβε
 τῶν παναχράντων μυστηρίων σύμπασα
 ἡ πόλις, ἥδη γηθοσύνως ἔτοιμος
 εἰς τὴν θυσίαν, ἣν αἰτεῖται ἡ πατρίς.

MARIA.

Τοῦ Πατριάρχου ταῦτα τὰ διδάγματα.

MARTINA.

Τὸν μέγαν ἄφες ἱεράρχην, μῆτέρ μου.
 Ἀναπληρῶν ἐκεῖνος τὰ ἐλλείμματα
 ἡμῶν, κατέστη τῆς ἀμύνης ἡ ψυχὴ.
 Ὡς περὶ βράχον συνωθοῦνται ναυαγοί,
 τὸν ἄμβωνα τὰ πλήθη οὕτω τῶν πιστῶν
 κυκλοῦσι, καὶ τὸν τρόμον μετατρέπουσι
 τὰ θεῖα ἔπη εἰς ἀκράτητον ὁρμήν.

MARIA.

Τὰ θεῖα ἔπη. Πλάγιοι ὑπαινιγμοί,
 καὶ ῥαδιοῦργοι καθ' ἡμῶν ἐνέργειαι.

MARTINA.

Ἀπ' ἐναντίας φοβερὰ ἀλήθειαι
 ἐν μετριοπαθείᾳ ἐκφερόμεναι.
 — “Τοῦ κόσμου, λέγει, τέκνα, ἐλαφρύνετε
 τὴν χειμασθεῖσαν κιβωτόν· δυσβάστακτον
 κομίζει φόρτον, τὰ ὀφλήματα ἡμῶν

καὶ τῶν Ἀνάκτων τὸ στυγνὸν ἀμάρτημα.
 Διὰ τῆς μετανοίας κατευνάσατε
 τὴν μοῖραν· δρόσος τῶν πιστῶν τὰ δάκρυα,
 τὸν θεῖον σπóρον ἐν Ἐδὲμ ποτίζουσα.
 Κατὰ τῶν μισοχρίστων πάντες σπεύσατε·
 ὁ θάνατος ἀπείρως προτιμότερος
 τῆς ἄρνησιθρησκείας.” —

MARIA.

Φληναφήματα.

Ἄλλ' ὄντως εὖνους πρὸς ἡμᾶς ὁ οὐρανός,
 ἀφ' οὗ ἐκ ῥασσοφόρων διαπλάττει νῦν
 τοὺς Στρατηλάτας.

MARTINA.

Ἄγει, μῆτερ, ἡγεμῶν,
 τοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ Βώνου φέρτερος,
 τοὺς ἡμετέρους.

MARIA, εἰρωνικῶς.

Τίς; Ὁ Ἀθαλάριχος;

MARTINA.

Ἡ Θεομήτωρ, πολιοῦχος κραταιὰ
 τοῦ Βυζαντίου. Τὴν ἀχειροποίητον
 αὐτῆς εἰκόνα φέρων, ἐπιφαίνεται
 εἰς τὰς ἐπάλξεις συνεχῶς ὁ Σέργιος,
 καὶ τὴν μορφήν δεικνύει τὴν πασιφαῆ
 εἰς τὰς ἐκπλήκτους τῶν βαρβάρων στρατιάς.

MARIA.

Καὶ ὅμως αἱ νηστεῖαι, καὶ ὁ λίβανος,
 καὶ αἱ πομπῶδεις λιτανεῖαι μάταιαι.
 Ἀμετακλήτως τὴν ἀπώλειαν ἡμῶν
 ἡ εἰμαρμένη πλέον ἀπεφάσισε,
 καὶ γένη αὖθις ἀγριόμορφα ἡ γῆ
 ἐξήμεσε γιγάντων.

MARTINA.

Εἰς τὴν πρόνοιαν
 ἐλπίζω. Ὁ δωρήσας τόσα τρόπαια
 τῷ Ἡρακλείῳ, ἔσται καὶ σωτὴρ ἡμῶν.

MARIA.

Θαυμάτων ὄντως χρεῖαν ἔχομεν πολλήν.
 Τὸ τεῖχος ὁ Χαγάνος περιέζωσε
 μετὰ παντὸς τοῦ ὄχλου, καὶ ἀνήγειρε



τὰς φοβερὰς χελώνας, τὰ μαγγανικά,
καὶ τοὺς πυργοκαστέλλους· μάχονται γυμνοὶ
οἱ Σλαῦοι καὶ ἀπαύστως ὠρυόμενοι,
ἀπὸ τῆς Πύλης τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ
εἰς τὴν Πολυανδρίαν ἀφικνούμενοι,
καὶ τὴν τοῦ Πέμπτου. Πάσας ἐκαλάμωσε
τὰς πετραρίας, καὶ βυρσώσας ἔξωθεν,
φθορὰν μεγίστην προξενεῖ ὁ βάρβαρος
τοῖς ἡμετέροις.

MARTINA.

Παρευθὺς τοὺς πίπτοντας
ἀναπληροῦσιν ἄλλοι. Προσετέθησαν
εἰς τὸν γενναῖον τῶν προμάχων ὄμιλον
ἐσχάτως καὶ οἱ ναῦται.

MARIA.

Ὅλως ἄχρηστοι
ἐπὶ ξηρᾶς βεβαίως.

MARTINA.

Ἦνδραγάθησαν
ἀπ' ἐναντίας.

MARIA.

Τί μοι λέγεις;

MARTINA.

Στήσαντες
ἰστὸν ὑπερμεγέθη καὶ κινούμενον,
μεγάλην λέμβον ἐπ' αὐτοῦ ἀνήρτησαν,
καὶ τοὺς πυργοκαστέλλους ἀναφλέγουσιν
ἐκεῖθεν τῶν βαρβάρων. Μοὶ ἀνήγγειλε
τὸ γεγονὸς ὁ Βῶνος, παραστήσας μοι
τὸν θρίαμβον ὡς μέγαν.

MARIA.

Ὅνειρεύεται
θριάμβους ἔτι ὁ παλίμπαις Μάγιστρος.

MARTINA.

Πρὸς τούτοις πᾶσα τῶν Περσῶν διάβασις
παρεκωλύθη ἄχρι τοῦδε. Μένοντα
τῶν Σλαύων θρασυδείλως τὰ μονόξυλα
παρὰ τοὺς βράχους πέραν εἰς τὴν γέφυραν
τοῦ Καλλινίκου, ἐπετήρουν διαρκῶς
καλῶς ἐξηρτημένοι σκαφοκάραβοι.

MARIA.

Μικρὸν τὸ κέρδος.

MARTINA.

Οὗτοι πᾶσαν τὴν γραμμὴν
συνεῖχον μέχρι τοῦ ἁγίου Κόνωνος
τοῦ ἐν Πηγαῖς, καὶ τέλος πλεύσας εἰς Χαλάς,
ἐκεῖθεν τὸν διάπλουν ἐπεχείρησεν
ὁ ἐκμανὴς Χαγάνος.

MARIA.

Καὶ ἀπέτυχε;

MARTINA.

Τοῦ πυκνοτάτου σκότους ὠφελούμενα,
τινὰ τῶν μονοξύλων διεξέφυγον
τὴν σκούλκαν, καὶ φορτίον ἔλαβον Περσῶν,
ἀλλ' αἱ τριήρεις κατεπόντισαν αὐτά,
ἐπιτεθεῖσαι κατὰ τὴν ἐπάνοδον,
καὶ πάντας τοὺς βαρβάρους ἐκρεοῦργησαν.

MARIA.

Εὐάρεστά πως ἴσος ἐπεισόδια,
ἀλλ' ἄφευκτος ἐν τούτοις ἡ καταστροφή,
ἦν ὡς εὐκταίαν ἀναμένω λύτρωσιν.
Τίς οἶδε ποίαν φοβερὰν ταπείνωσιν
εἰς τὰς καταπεσούσας ἐπεφύλαττεν
ἡ μοῖρα ἔτι; Οὕτω τελευτῶμεν κἄν
ἐπὶ τοῦ θρόνου.

MARTINA.

Ἀπατάσαι, μήτέρ μου.
Ὁ Ἄναξ, σώσας ἑαυτόν, καὶ τὴν ἀρχὴν
λαμπρὰν καὶ αὐθις ἀναδείξας, εὐμενῶς
προσνεύει. Τοὺς κινδύνους τὸ Βυζάντιον
ἂν διαφύγῃ τούτους....

MARIA.

Φροῦδα ὄνειρα.

Καὶ ἂν κοπάσῃ ἡ παρούσα καταιγίς,
αἰσχύνῃ μόνον δι' ἡμᾶς ἀπέμεινε.
Μακρὰν σου ἀνεδείχθη ὁ Ἡράκλειος,
καὶ τὴν ἡδεῖαν πλέον μόνος κύλικα
μυζῶν τῆς ἐξουσίας, καταλείπει σοι
τὴν ὑποστάθμην. Προτιμῶ τὴν κόλασιν.

MARTINA.

Ὁ θάρρος μου κλονίζεις εἰς τὴν κρίσιμον στιγμήν. Ὁ Βῶνος ἀναμένει σήμερον ἐπίθεσιν σπουδαίαν.

MARIA.

Ἐτοιμάσθητι
εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν ἢ τὸν θάνατον.
ἐ καταλείπω.

MARTINA.

Σπεύδω εἰς τὸ τέμενος
τῶν Βλαχερνῶν. Παρθένε, σὺ εὐλόγησον
τὰς προσπαθείας τῶν πιστῶν προμάχων σου.
(Ἐξέρχονται κατ' ἐναντίας διευθύνσεις. Πίπτει τὸ
διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ ΣΤ΄.

Ἡ πρὸ τῆς Χρυσῆς Πύλης τοῦ περιβόλου πλατεῖα. Συναντῶνται, ἐξ ἀντιθέτων μερῶν ἐρχόμενοι, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ μετὰ τοῦ ΠΙΣΙΔΟΥ, καὶ ἄλλων κληρικῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ ΒΩΝΟΣ μετὰ στρατιωτικῆς ἀκολουθίας.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἡρωϊκὴ καὶ πάλιν ἡ ἀντίστασις
καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν· λίθων χάλαζαν
αἱ πετραρίαι διαρκῶς κατέρριπτον,
αἱ ἐλεπόλεις πολλαχοῦ ἐκρήμνισαν
καὶ οἱ κριοὶ τὸ τεῖχος, φλογεροὶ πυρσοὶ
ἐκ τῶν πυργοκαστέλλων ὡς μετέωρα
κατέπιπτον, καὶ νέφη ἐπεσκίαζον
βελῶν τὴν πόλιν, ἀλλ' οὐδ' εἰς κατέλιπε
τὴν τάξιν τῶν γενναίων, καὶ ἀνίσχυρος
ὁ μυσαρὸς Χαγάνος ἤδη μαίνεται.

ΒΩΝΟΣ.

Παρασκευάζει τὴν ἐσχάτην ἔφοδον
διὰ τὰς πρώτας τῆς αὐγῆς μαρμαρυγάς.
Εἰς τὰς ἀμώδεις τοῦ Βαρνύσσου ἐκβολὰς
συνήθροισε τὰ σκάφη καὶ μονόξυλα,
βοῆς πληροῦντα ὅλον τὸ Χρυσόκερας
καὶ τρόμου.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ποῖον ἔχει ἄρα σχέδιον;

ΒΩΝΟΣ.

Κατάσκοποι τὰ πάντα μοι μετέδωκαν.
Πρὸ τοῦ τεμένους σύνθημα τῶν Βλαχερνῶν
διὰ πυρᾶς ὀρῶντες, ἀνοιχθήσονται
οἱ Βούλγαροι καὶ Σλαῦοι πρὸς τὸν Σάρβαρον,
ἐν ᾧ συγχρόνως γενικὴ γενήσεται
κατὰ τοῦ τείχους τῆς ξηρᾶς ἐπίθεσις.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ὁ κίνδυνος σπουδαῖος τότε.

ΒΩΝΟΣ.

Πρόκειται

περὶ τῶν ὅλων, ἀλλ' ἐξήρτυσα καλῶς
τὰ καθ' ἡμᾶς.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐδείχθης ὄντως Προμηθεὺς
ἐν πάσῃ συγκυρίᾳ.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐνεδρεύουσιν
ἡμῶν αἱ νῆες, κρύφα ἐκατέρωθεν
τοῦ Κέρατος ταχθεῖσαι, σύνθημα ψευδὲς
ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων ἀναφθήσεται,
εἰς τοῦ ἁγίου Νικολάου τὸν Ναόν,
τῶν Βλαχερνῶν καὶ τοῦτον ὄντα γείτονα,
καὶ οὕτω ἀνυπόπτως καταπλέοντες,
ὡς ἐν παγίδι οἱ ἐχθροὶ ληφθήσονται.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Θαυμάσια.

ΒΩΝΟΣ.

Συνάμα προδιέθηκα
πρὸς ἔξοδον τὰ πάντα. Ὁ ἀτρόμητος
μυρίους ἄγων ἄνδρας Ἀθαλάριχος
καραδοκεῖ τὴν ὥραν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐτι κάλλιον

ΑΘΗΝΩΝ



ΒΩΝΟΣ.

Ναί, ναί, ἀκμαίαν ἔχω τὴν πεποίθησιν.
Ὁ οὐρανός, ὦ φίλοι, εὖνους δείκνυται,
καὶ πρὸ μικροῦ ἀρίστας αὐθις ἔλαβον
εἰδήσεις ἐξ Ἀσίας. Ταύτας ἔφερον
κατεσπευσμένως πρὸς ὑμᾶς.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ω λάλησον!

Τοὺς ἀσπασίους οἰωνοὺς μετάδος μοι.

ΒΩΝΟΣ.

Ἀπαντηθέντες τέλος, συνεπλάκησαν
ἐγγὺς τῆς Ἀρμενίας ὁ Θεόδωρος
καὶ ὁ Σαὴν. Ἡ μάχη ἦν ἀμφίρροπος
ἐπὶ μακρόν, ἀλλ' αἰφνης χάλαζα σφοδρὰ
καταπεσοῦσα τοὺς ἐχθροὺς ἐπάτασεν,
ἐν ᾧ αἰθρίας ἡ παράταξις ἡμῶν
ἀπήλαυε.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Εὐνοίας δεῖγμα ἑκτακτον
τῆς πανυμνήτου Θεοτόκου.

ΒΩΝΟΣ.

Εὐχερῆς

ὑπῆρξε τότε ἡ τροπή, καὶ φοβερά
τῶν πολεμίων ἡ σφαγή. Τὸν ὄλεθρον
ὄρων, καὶ τρέμων τὴν μανίαν ὁ Σαὴν
τοῦ ἀπηνοῦς Χοσρόου, ἐτελεύτησεν
ἐκ λύπης, ἀλλ' οὐδ' οὕτως ὑπεξέφυγε
τὴν ἀτιμίαν. Ἀλατι ταριχευθὲν
τοῦ ἀτυχοῦς τὸ σῶμα, εἰς τὸν Ἀνακτα
ἐστάλη καὶ ὑπέστη πᾶσαν ὕβριν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Φεῦ,

ἡ θέμις αὕτη τῶν τυράννων.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐκτοτε

χωρῶν ἀνενοχλήτως, ἀναμένεται
μετ' οὐ πολὺ ἐνταῦθα ὁ Θεόδωρος.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Βεβαία τότε ἡ κατίσχυσις ἡμῶν.

ΒΩΝΟΣ.

Ἀκούσατέ μου ἔτι. Εἰσεχώρησαν,
τὰς πύλας τὰς Κασπίας ἐκπορθήσαντες,

οἱ φοβεροὶ Χαζάροι, ἔθνος Τουρκικόν,
εἰς τὴν Περσίδα, ὑπὸ νέον Στρατηγὸν
τὸν Ζιεβήλ. Πρὸς τούτους καταστρέφοντας
τὰ πάντα καὶ δηοῦντας, Πρέσβεις ἔπεμψεν
ὁ Ἀναξ μετὰ δώρων, καὶ συνήντησεν
αὐτοὺς παρὰ τὴν πόλιν τοῦ Τιφίλεως.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Διὰ τοὺς Πέρσας θέαμα διδακτικόν.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐκ τῆς λαμπρᾶς οἱ Τοῦρκοι παραστάσεως
καταπλεγέντες τοῦ Δεσπότη, ἔπεσαν
καὶ προσεκύνουν τὸ διάδημα πρηνεῖς,
ἀλλ' εἰς τὸ στήθος ἔθλιψε τὸν Ζιεβήλ
ὁ Ἀναξ, καὶ τὸ στέμμα ἐδωρήσατο,
μετὰ τῆς βαρυτίμου πάσης συσκευῆς
τοῦ δείπνου.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Σπόρος ἀποδίδων πολλαπλᾶ.

ΒΩΝΟΣ.

Ὡς λέγεις. Τόσον τῶν Χαζάρων αἱ τιμαὶ
κατέθελξαν τὸν Ῥῆγα, ὥστε τέσσαρας
τῷ Ἡρακλείῳ μυριάδας μαχητῶν
παρέδωκε γενναίων.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἀνεκτίμητος

ἐπιτηδεΐας πολιτείας ἀμοιβή.

ΒΩΝΟΣ.

Ὁ Ἀναξ οὕτως εἰς τὴν Ἀτροπατηνὴν
καὶ αὐθις εἰσχωρήσας, ἤδη ἀπειλεῖ
τὴν Κτησιφῶντα, τῶν Περσῶν πρωτεύουσαν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τὴν ἡμετέραν, δεῦτε, τότε σώσωμεν.

ΒΩΝΟΣ.

Εἰς τὰς ἐπάλξεις πάντες.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Εἰς τὸ τέμενος·

ἡμεῖς ὡς ὄπλα τὰς δεήσεις ἔχομεν.

(Ἀπέρχονται οἱ μὲν δεξιόθεν, οἱ δὲ ἀριστερόθεν.
Πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Ζ΄.

τὸ προαύλιον τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐπὶ τῆς ἀπορρῶγος ὄχθης τοῦ Κερατείου κόλπου. Φαίνεται ἀριστερῶς μαρμάρινος τοῦ Ναοῦ πρόσοψις. Δεξιῶς μεγάλη στιβὰς φρυγάνων ἐτοίμη πρὸς ἀνάφλεξιν. Ἐπὶ τοῦ τασκηνίου διακρίνεται ἡ θάλασσα. Ἡ ὠχρὰ ἡμισέληνος κατέρχεται πρὸς τὴν δύσιν· ἐν ᾧ βαθμηδὸν ρυφυροῦται ὁ ἀνατολικὸς ὀρίζων. Ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ μόνος. Ἀργότερον ὁ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ καὶ ὁ ΠΙΣΙΔΗΣ μετ' ἄλλων ἱερέων καὶ πολιτῶν, καὶ τέλος ὁ ΒΩΝΟΣ μετὰ στρατοῦ καὶ λαοῦ.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

᾽Ωραία διασκέδασις. — “Ἀμα ἠχήσῃ σάλπιγξ ἐπὶ τῆς ἁγίας Σοφίας ἀναψε τὰ φρύγανα.” — Καὶ διὰ τί, παρακαλῶ; Ἐκεῖ κάτω συνηθοίσθῃ τῶν ἐχθρῶν ὁ στόλος. Μὴ ἔχῃ ἀνάγκην φωτοχυσίας; Ἐγὼ προτιμῶ τὸ σκότος. Ἐὰν μὲ ἀνακαλύψουν ἐδῶ, καὶ δοκιμάσουν τὴν εὐθυβολίαν τῶν τοξοτῶν; Ἡ ἐὰν ἀποβοῦν καὶ μὲ κυριεύσουν ἐξ ἐφόδου; Μόνος καθ' ὀλοκλήρου στόλου δὲν εἶνε δίκαιον. Εἰς τὴν ὄχθην φυλλάττει τὸ σῶμα τῶν Ἀρμενίων. Πλὴν τί μὲ τοῦτο; Ὅταν φθάσῃ ἡ κακὴ ὥρα τίς ἐνθυμεῖται τὸν γείτονα; Τί διάβολον, δὲν ἔμενα εἰς τὴν Ἀσίαν; Πάλιν καλλίτερα ἐκεῖ. Ἐδῶ τὸ θηρίον αὐτὸ ὁ Χαγάνος θὰ μᾶς χάψῃ ὅλους ζωντανούς. (Ἡχεῖ σάλπιγξ ἐν τῇ ἀποστάσει.) Ἡ σάλπιγξ! Ἡ μὴ καμμία κουκουβάγια; Ὅχι, τελείωσαν τὰ ψέματα. Βωβάσου δά· σὲ ἤκουσα. Θάρρος, Σεισμέ, Θάρρος! Γεννηθήτω φῶς, καὶ σύ, Ἀἰ Νικόλα, μὴ λησμονῇς τὸ κερί ποῦ σὲ ἀναψα. (Ἀναφλέγει τὰ φρύγανα καὶ φωτίζεται ἡ σκηνή.) Εἶμαι περίεργος τί θὰ συμβῇ. Δὲν διακρίνω τίποτε. Ἄ, ναί, τὰ μονόξυλα ἐκινήθησαν, καὶ ὀρμοῦν πρὸς τὸ στόμιον. Ἐφθασαν εἰς τὰς Συκᾶς. Κατευόδιον, Χαγάνε. Διὰ ποῦ παρακαλῶ; Προσκυνήματα εἰς τὸν Σάρβαρον. Πλὴν τί βλέπω; . . . Ναί, δὲν ἀπατῶμαι. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἐκεῖ, ἐκεῖ, ὁ στόλος ἡμῶν καταπλέει πλησίστιος. Ἡρῆισα νὰ ἐννοῶ. Ἰδοὺ συνηντήθησαν. ὦ τί θέαμα! Ἀμυδρῶς διακρίνω. Τὰ μονόξυλα βυθίζονται. Ἡ θάλασσα βράζει. Οἱ πνιγόμενοι ἐπιπλέουν κατὰ χιλιάδας. Φόβος καὶ τρόμος. Εὐγε, Σεισμέ, εὐγε! Ἡνδραγάθησες, φίλε μου. Σὺ ἔδωσες τὸ σύνθημα. Εἰς σὲ ἀνήκει

ὁ θρίαμβος. (Ἡχοῦσι πρὸς τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς σαλπισμοί, καὶ ἀκούεται ὁ θόρυβος μάχης.) ὦ, ἄλλο κακό! Τοῦτο πάλιν τί σημαίνει; Βεβαίως ἔξοδος τῶν ἡμετέρων. Ἡ μὴ ὤρμησαν οἱ Ἀβαρες; Ἀλλὰ τότε ἐγὼ εἶμαι εἰς τὸ μέσον. Ἀσχημα τὴν ἔχουμε, Σεισμέ, ἄσχημα. Ἀἰ Νικόλα, ἐκεῖνο ποῦ ξέρεις· Θυμήσου τὸ κερί. (Ὁ θόρυβος προσεγγίζει.) Ἐρχονται. Ὁ Χαγάνος! Ὁ Χαγάνος! Κ' ἐξημέρωσε. Ἀἰ Νικόλα, καμμία σκοτεινὴ γωνία, γιὰ τὸν Θεό!

(Σπεύδει καὶ κρύπτεται ἐντὸς τοῦ Ναοῦ. Εἰσέρχονται ὁ Πατριάρχης καὶ ὁ Πισίδης, ὑπὸ πολλῶν ἀκολουθούμενοι.)

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Καλῶς ἐντεῦθεν πάντα διακρίνονται. Εἰκὼν ὑψίστη. Σωρηδὸν ἐξώκειλαν ἐπὶ τῆς ὄχθης τὰ κενὰ μονόξυλα, καὶ φοινικοὺς ἐβάφη ἐκ τοῦ αἵματος ὁ μέλας πόντος.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ταῦτα ἐξηπάτησαν τὰ φρύγανα τοὺς Σλαύους. Ὅτι πρόκουρσον φυλάττει ὡδε Σκυθικὸν ἐνόμισαν, καὶ πρὸς τοὺς βράχους τούτους κολυμβήσαντες, ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων κατεσφάγησαν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Πρὸς τὸν Χαγάνον ἄλλοι διεσώθησαν, ἄλλ' ἐκμανεῖς ἐκεῖνος ὁ κατάρατος, διέταξε καὶ τούτων τὴν καταστροφὴν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τῆς Παναγίας ἐντελὴς ὁ θρίαμβος. Ἐν ᾧ τὸν μέγαν εἶχον πόντον οἱ ἐχθροὶ ἐν τῇ λεκάνῃ ταύτῃ συνηθοίσθησαν, ἐφ' ἧς δεσπόζει ὁ Ναὸς τῶν Βλαχερνῶν.



ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὡς ἐν δικτύῳ οὕτω συνελήφθησαν,
καὶ μία ὥρα τὴν φθορὰν ἐπήνεγκε
τῆς φοβεράς τῶν Σλαύων παρατάξεως.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Εἰς τὰς Συκάς ὁ στόλος ἀναπαύεται,
καὶ τὰς λευκάς συμπύσσει ἤδη πτέρυγας,
ὥς μετὰ θήραν γένος λαύρων πελαργῶν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Καὶ τῶν Θωρακοφόρων ἀκατάσχετος
ἡ ἔξοδος ὑπῆρξε, τραῦμα καίριον
κατενεγκοῦσα τῷ Χαγάνῳ.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Πράγματι,
ἡρωϊκῶς ὁ Κόμης Ἀθαλάριχος
τετραπλασίους διεσκόρπισεν ἐχθρούς.
(Ἀντηχοῦσιν ἀλαλαγμοὶ πρὸς τὸ μέρος τῆς πόλεως.)

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τί τρέχει;

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Εὐφροσύνῳς ἀλαλάζουσιν
ἐκτὸς τοῦ περιβόλου.

ΠΙΣΙΔΗΣ, παρατηρῶν.

Πλήθος φαίνεται
προσερχομένων μέγα.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ, ὁμοίως.

Διακρίνεται
μετὰ τῶν πρώτων καὶ ὁ Βῶνος.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἀγαθὰς
κομίζει ἀγγελίας.
(Εἰσέρχεται ὁ Βῶνος μετὰ στρατιωτῶν, οἵτινες παρα-
τάττονται ἐκατέρωθεν, καὶ λαοῦ.)

ΒΩΝΟΣ.

Χαῖρε, Δέσποτα!
Ἡ νίκη πληρεστάτη· τὸ Βυζάντιον
όλοσχερῶς ἐσώθη, καὶ διέσωσε
τὴν οἰκουμένην πᾶσαν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τί νεώτερον;

ΒΩΝΟΣ.

Τῶν ὁμοφύλων γνόντες τὴν ἀπώλειαν,
ἐμάνησαν οἱ Σλαῦοι καὶ κατέλιπον
τὸν ἄθεον Χαγάνον, ἀναγκάσαντες
εἰς ἐσπευσμένην καὶ αὐτὸν ἀνάζευξιν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

ὦ τέλος!

ΒΩΝΟΣ.

Τὸν Ἑρμίτζιν πέμψας, ἦται μοι
συνέντευξιν, ἀλλ' εἶπον ὅτι ἔληξεν
ἡ ἐξουσία ἡ ἐμή, καὶ προσεχῶς
ὁ τοῦ Δεσπότη καταφθάνει ἀδελφός,
σὺν τῇ θεοφυλάκτῳ πάσῃ στρατιᾷ.
— «Ἐκεῖνος ἔπεται σοι εἰς τὴν χώραν σου,
προσέθηκα, καὶ τότε διαλέγεσθε» —

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἀπάντησις ἀρίστη.

ΒΩΝΟΣ.

Ἀμα ἤκουσεν
αὐτήν, κατεπειγόντως πᾶσας ἔκαυσέ
τὰς ἐλεπόλεις καὶ χελώνας, χώματος
ἐπλήρωσε τὰς τάφρους, ἀπεβύρσωσε
τοὺς πύργους, καὶ ἀτάκτως ἀνεχώρησεν,
ἀφ' οὗ τῶν προαστείων ἐπυρπόλησέ
διὰ νωτοφυλάκων τὰ ἐγγύτερα.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Κοινῇ δαπάνῃ αὐθις ἐγερθήσονται.

ΒΩΝΟΣ.

Συνάμα, κρύπτων τὴν φθορὰν, ἐδήλωσε
προσκαίρως ὅτι μόνον ἀποσύρεται,
ἐξαντληθέντων τῶν χρησίμων τοῦ στρατοῦ,
καὶ ὅτι αὐθις ἐφορμῶν ἀκάθεκτος,
τὴν ὕβριν ἐκδικήσει τὴν θανάσιμον.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Γνωρίζει ἤδη ποία ἡ δεξίωσις.

ΒΩΝΟΣ.

Καὶ τοῦτο ἔτι διηγείται. Δέσποιναν
εἰς τὰς ἐπάλξεις συνεχῶς διέκρινε,
σεμνοφοροῦσαν καὶ ἀπείργουσιν αὐτόν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Παραμφερῇ πως καὶ οἱ Σλαῦοι λέγουσι.
Καλλίστη ὅτι ἐθεάθη τις γυνή,
ἐπέρχομένη μετ' εὐνούχων παμπληθῶν
τῆς ἐν Βλαχέρναις πύλης. Ὡς τὴν ᾠδὴν Ἀνασσαν
ἐλάβον τὸ φάσμα, μεταβαίνουσιν
πρὸς τὸν Χαγάνον, κατ' ἀρχάς, ἀλλ' ἔπειτα
συντόνως πρὸς τοὺς βράχους κατεδίωξαν,
παρ' οὓς καὶ διελύθη. Φόβος ἄλογος
ταχέως τότε διεδόθη ἐν αὐτοῖς,
καὶ ἀμοιβαίως κατεκρεουργήθησαν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τῆς Παναγίας ἡ εἰκὼν ἐτάραξε
τὰς φρένας τῶν βαρβάρων.

ΒΩΝΟΣ.

ὄντως εἰς αὐτὴν
ὀφείλεται ἡ νίκη.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐν ᾧ ἅπαντα
ἐκάησαν τὰ περίξ, σῶον ἔμεινε
τῶν Βλαχερνῶν τὸ θεῖον μόνον τέμενος,
ὑπ' ἀφανῶν ἀγγέλων φυλαττόμενον.

ΒΩΝΟΣ.

Ἐκεῖ τὸ πλῆθος, ἔξαλλον ἐκ τῆς χαρᾶς,
συρρέει ἤδη, τὴν Παρθένον ἐξυμνοῦν
τὴν σῴτειραν τοῦ κόσμου.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ, τῷ Πισίδῃ.

Πλείστους ἔψαλες
περικλεεῖς ἀγῶνας, τέκνον· μένει σοι
τὸ ᾄσμα τῶν ᾠσμάτων ἔτι. Σύνθεσον
τὸν ὕμνον τῆς Παρθένου τὸν Ἀκάθιστον,
καὶ τὴν ἀκολουθίαν ταύτην ἐφεξῆς
τελεῖτε τὴν μεγάλην Τεσσαρακοστὴν
εἰς πᾶσαν χώραν ὅπου ζῶσιν Ἕλληνες.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Αὐθόρμητα τὰ ἔπη ἀναβρύουσιν
ἐκ τῆς ψυχῆς μου, ὡς λιβάνου ἄρωμα.
“Τῇ ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια!
Ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν, εὐχαριστήρια
ἀναγράφω σοι ἡ πόλις σου, Θεοτόκε.
Ἄλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον,
ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον,
ἵνα κράζω σοι, Χαῖρε νύμφη ἀνύμφευτε!”

ΒΩΝΟΣ.

ὦ εὖγε, εὖγε! Ἀληθῶς ἐπάξιος
ὁ ὕμνος ταύτης τῆς εὐέλπιδος στιγμῆς.

ΠΙΣΙΔΗΣ, μετ' αὔξοντος ἐνθουσιασμοῦ.

Χαῖρε τῆς ἐκκλησίας ὁ ἀσάλευτος πύργος.

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.

Ἀμήν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Χαῖρε τῆς Βασιλείας τὸ ἀπόρθητον τεῖχος.

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.

Ἀληλούϊα!

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Χαῖρε δι' ἧς ἐγείρονται τρόπαια!

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.

Ἀμήν!

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Χαῖρε δι' ἧς ἐχθροὶ καταπίπτουσι!

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.

Ἀληλούϊα!

(Ἐν ᾧ πάντες ἀλαλᾶζουσι, καὶ οἱ στρατιῶται κρού-
ουσι τὰς ἀσπίδας διὰ τῶν δοράτων, πίπτει τὸ δια-
σκήνιον.)



ΣΚΗΝΗ Η΄.

Τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἡρακλείου παρὰ τὴν Γάζαν τῆς Μηδίας. Ἐπὶ τοῦ μετασκηνίου φαίνονται χιονοσκεπῆ τὰ Γορδυαῖα ὄρη. Ὁ ΘΕΟΔΩΡΟΣ καὶ ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Αὐτοκράτορος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Δικαίως καυχᾶσαι ἐπὶ τῇ καταθραύσει τοῦ Σαήν. Ἔχει συνεπείας ἀνυπολογίστους.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Καὶ ὅμως ὀφείλω αὐτὴν κυρίως εἰς τὴν χάλαζαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ναί, ἀλλ' ἐφήρμους τὸ ῥητὸν — «Σὺν χαλάζῃ καὶ χεῖρα κίνει». —

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἀσυγκρίτως θαυμασιώτεροι οἱ ὑμέτεροι ἀγῶνες. Ἄμα ἐγνώσθη ἡ περικλεῆς διάσωσις τῆς πρωτεύουσας, εἰσεβάλετε εἰς τὴν Ἀτροπατηνὴν καὶ τὴν Ἀσσυρίαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Αἱ ἀπαρχαὶ ὑπῆρξαν ὄντως λαμπραί. Ὁ ἀκάματος Χοσρόης παρέταξεν αὐθις στρατιὰν ἐκ πεντήκοντα μυριάδων ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν Ῥαζάτην, Στρατηγὸν πολεμικώτατον.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὅστις ἐν τούτοις ἐπὶ μακρὸν ἀπέφυγε τὸν ἀγῶνα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Εἶχε δίκαιον ἐκτυμνάζων τοὺς νεοσυλλέκτους διὰ μικρῶν συμπλοκῶν. Ἀλλ' ἡμεῖς, προελάσαντες ἀπὸ τοῦ Ἀράξου μέχρι τοῦ Τίγριδος, πολλὰς ἐπυρπολήσαμεν πόλεις, καὶ τὴν χώραν πᾶσαν ἐλεηλατήσαμεν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἐκεῖ ἐγκατέλιπον ὑμᾶς οἱ Χαζάροι;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐκεῖ. Ὁ Ζιεβήλ ἀπέθανε, καὶ ὅτε εἶδον τὸν δριμὺν χειμῶνα καὶ τὰς ἀπαύστους ἐπι-

δρομάς, ἤρχισαν ὑπορρέοντες, καὶ τέλος ἀπεσκίρτησαν ἐν σώματι.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἐγὼ τότε ὤδευον πρὸς τὴν Χαλκηδόνα κατὰ τοῦ Σαρβάρου, ἀλλ' ἅμα ἐγνώσθη ἡ εἶδησις, ἔσπευσα πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οὐδέποτε ὑπῆρξε θαυμασιώτερος. Παρατάξας τοὺς στρατιώτας — «Γνῶτε, ἀδελφοί, εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι οὐδεὶς ἡμῖν συμμαχήσαι θέλει, ἀλλ' ἡ μόνος ὁ Θεὸς καὶ ἡ τοῦτον ἀσπόρως τεκοῦσα μήτηρ.» —

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Φαντάζομαι τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν λεγεόνων.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀκράτητοι ὥρμησαν αὐθις πρὸς τὰ ἐμπρός. Ὁ Ῥαζάτης ἠκολούθει πάντοτε, ἀποζῶν ὡς κύων ἐκ τῶν ψυχίων, καὶ βλέπων κατὰ χιλιάδας θνήσκοντας τοὺς ἵππους αὐτοῦ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Δυσάρεστος συνοδεία.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀφοῦ διεμείναμεν ἡμέρας τινὰς ἐν Χαμαθᾷ, ἐφθάσαμεν εἰς τὸν ποταμὸν Ζάβατον ἢ μέγαν Ζάβ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τὸν ποτὲ Λύκον, παρ' ὃν οἱ μύριοι μετὰ τοῦ Ξενοφῶντος, καταπροδοθέντες ὑπὸ τοῦ Τισσαφέρνους, ἀπώλεσαν πάντας αὐτῶν τοὺς Στρατηγούς.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Αὐτὸν ἐκείνον, ὃν καὶ διαβάντες, ηὐλίσθημεν παρὰ τὴν Νινευί.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἡ σωζομένη πολίχνη οὐδόλως ἐνθυμίζει τὴν λαμπρὰν τῆς Ἀσσυρίας πρωτεύουσαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ναί, ἀλλ' ἐκεῖ, ἐπὶ τοῦ περικλεοῦς πεδίου τῶν Γαυγαμήλων, κατέστρεψε τὸ πρῶτον Περσικὸν Κράτος ὁ μέγας Ἀλέξανδρος, καὶ ἤρκει διὰ τὸν Ἡράκλειον ἡ ἀνάμνησις αὕτη.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

ὦ βεβαίως! Ἀφ' οὗ ἐνίκησε παρ' Ἰσσόν, ἔλειπον μόνα τὰ Γραυγάμηλα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Ῥαζάτης, ὡσεὶ ὑπὸ τῆς μοίρας ὠθούμενος, διέβη καὶ οὗτος τὸν ποταμόν, καὶ κατεσκήνωσε παρὰ τὴν συμβολὴν αὐτοῦ καὶ τοῦ Τίγριδος. Ἐν τῶν Περσῶν βάνδον συνεκρούσθη μετὰ τῶν ἐπιλέκτων τοῦ Στρατηγοῦ Βαάνου, καὶ παρὰ τῶν αἰχμαλώτων ἐμάθομεν, ὅτι προσεχῶς ἀνεμένοντο τρισχίλιοι ἔτι ἱππεῖς. Ὁ Ἄναξ οὐδὲ στιγμὴν τότε ἀπώλεσε, καὶ προσφωνήσας τὸν στρατόν, παρετάχθη.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὁ δὲ Ῥαζάτης;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐνεφανίσθη ἀμέσως, ἀφ' οὗ διήρεσεν εἰς τρεῖς φάλαγγας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ. Ἦν ἡ δωδεκάτη τοῦ Δεκεμβρίου, ἡμέρα ψυχρά, ἀλλ' ὡραία. Οἷα σκηνὴ ἀπερίγραπτος! Ὁ Ἡράκλειος ἵππευε τὸν Δόρκωνα, καὶ ἅμα εἶδε τὸν Ῥαζάτην, προεπήδησε κραδαίνων τὸ φοβερόν αὐτοῦ ξίφος. Βραχὺς ὑπῆρξεν ὁ ἀγών, καὶ ὁ Σατράπης ἐκυλίετο ἐν τῇ κόνει, ἐν ᾧ δρομαῖοι ἔφευγον οἱ σωματοφύλακες. Ἀλλ' ἕτερος ἐξώρμησε μεγιστάν, ὃν ἐπίσης κατέβαλεν ὁ Ἄναξ, καὶ τοῦτον διεδέχθη τρίτος, ὅστις ἔτρωσε τὸν Ἡράκλειον εἰς τὸ χεῖλος, ἀλλ' ὁμοίως ὑπ' αὐτοῦ ἐφονεύθη. Τότε ἤχησαν αἱ σάλπιγγες, καὶ μανιωδῶς ἐπέπεσαν κατ' ἀλλήλων αἱ ἀντιμέτωποι στρατιαί. Εἰς τὸ μέσον, ὡς βράχος

ὑπὲρ τὰ ἐξηγριωμένα κύματα, διεκρίνετο πάντοτε ὁ Ἡράκλειος. Ὁ Δόρκων ἐπλήγη εἰς τὸν μηρόν, καὶ πυκνὰ ἦσαν τὰ ἵχνη τῶν ξιφισμῶν ἐπὶ τῆς καταφράκτου πανοπλίας, ἀλλ' ἔφερε πάντοτε γαυριῶν τὸν ἀτρόμητον ἀναβάτην.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Εἰκὼν ἀξία τοῦ Ὀμήρου.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἡ μάχη διήρκεσε μέχρι βαθείας νυκτός· ὁ θάνατος ἐψηλάφει ἐντὸς τοῦ σκότους, ἀναζητῶν τὰ θύματα, καὶ τέλος ἀπέβη ὁλοσχερῆς τῶν Περσῶν ἡ καταστροφή. Πλὴν τοῦ Ῥαζάτου, ἔπεσαν οἱ τρεῖς Τουρμάρχαι, οἱ πλείστοι τῶν ἀρχόντων, καὶ τῶν ἀνδρῶν ἀναρίθμητοι.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Σπουδαῖα ὑπῆρξαν βεβαίως τὰ λάφυρα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Εἴκοσι καὶ ὀκτὼ σημαῖαι, πλὴν τῶν θραυσθεισῶν, ἡ κατάχρυσος πανοπλία τοῦ Ῥαζάτου, οὗ περιφέρετο ἡ ἀποκοπεῖσα κεφαλὴ, ἡ σπάθη αὐτοῦ, καὶ ὁ τελαμών, καὶ τὸ ἐφίππιον, καὶ ὁ θώραξ, καὶ μυριάδες ὅλαι βαρυτίμων ὅπλων. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον, συνελήφθη ζῶν ὁ τῶν Ἰβήρων ἀρχων Βαρσαμοΐσης.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Νίκη ὄντως ἐξαισία.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οἱ διασωθέντες τῶν Περσῶν ἔμειναν μέχρι τῆς πρωΐας ὡσεὶ ἐμβρόντητοι ἐπὶ τῶν πτωμάτων, καὶ τότε, παραλαβόντες τὸ φωσσάτον, καὶ τρέμοντες ἔτι, ἠπλίκευσαν παρὰ τοὺς πρόποδας δυσβάτου ὄρους.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὁ δὲ Ἡράκλειος;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀφ' οὗ κατέλαβε τὴν Νινευί, διεπέρασε καὶ αὐθις τὸν Ζάβατον, καὶ ὥρμησε πρὸς



τὰ ἐμπρός, ὅπως ἐκβιάσῃ τὴν ἐκ Χαλκηδόνος ἀνάκλησιν τοῦ Σαρβάρου.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Οἱ δὲ Πέρσαι οὐδόλως ἐκινήθησαν;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄπ' ἐναντίας, καταφθάντες οἱ τρισχίλιοι, καὶ παραλαβόντες τὰ λείψανα τοῦ Ῥαζάτου, ἠκολούθουν ἡμᾶς, ἀλλ' ἄνευ βλάβης. Προήλασε δὲ τότε ὁ Στρατηγὸς Γεώργιος ὁ Ἀρμένιος, καὶ κατέλαβε τὰς τέσσαρας γεφύρας τοῦ Κάπρου, ὃν διαβάς εἶτα καὶ ὁ Ἡράκλειος, κατέλυσεν εἰς τὰ Βασίλεια τοῦ Ἰεσδέμ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Λέγεται θαυμάσιος ὁ παράδεισος οὗτος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ δικαίως! Αὐχμηρὰ ἔρημος πᾶσα ἡ πεδιάς αὕτη τῆς Ἀσσυρίας, ἐν ἣ φύεται μόνη ἡ ἄψινθος, καὶ ἦν διασχίζουσι φυλαὶ νομάδες, καὶ ἀγέλαι στρουθοκαμήλων. Ἀλλὰ τὰς ὄχθας τοῦ Τίγριδος μέχρι Κτησιφώντος κοσμοῦσι πολλαὶ τοιαῦται περικαλλεῖς ὁάσεις. Ἐν Ἰεσδέμ ἐπανηγυρίσαμεν τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, καὶ μετέβημεν εἶτα εἰς τὸν παράδεισον τοῦ Ῥουσᾶ, οὗ ἐπίσης κατεστρέψαμεν τὸ λαμπρὸν Ἀνάκτορον.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Θλιβεραὶ αἱ ἀνάγκαι αὗται τοῦ πολέμου.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐν τούτοις ὁ Χοσρόης, μαθὼν τὴν ἐν Νινευὶ πανωλεθρίαν, ἔγραψε τῷ Σαρβάρῳ, ἀνακαλῶν αὐτὸν ἐσπευσμένως. Ἀλλὰ συνελήφθη ὁ ἄγγελος, καὶ ἄλλη δι' αὐτοῦ ἐστάλη ἐπιστολή, ἀγγέλλουσα τὴν δῆθεν κατατρόπωσιν τοῦ Ἡρακλείου, καὶ διατάπτουσα τὴν παράτασιν τῆς ἐν Χαλκηδόνι διαμονῆς.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Στρατήγημα ὄντως εὐφυές.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οἱ λοιποὶ Πέρσαι, ὑπὸ τὸν Γουνδαρνάσπαν, προηγούμενοι ἤδη, καὶ ὁ Ἄναξ, ὑποπεύσας ὅτι ἐμελέτων ἀντίστασιν παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ Φίσκου, ἔσπευσε πρὸς αὐτήν, ἀλλὰ καὶ αὐθις ὑπεχώρησαν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Πόσον μετεβλήθησαν οἱ καιροί.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Διέβημεν τότε τὸν ποταμόν, καὶ κατελύσαμεν εἰς τὸν παράδεισον τοῦ Βεκλαλί, ὅπου εὕρομεν στρουθεῶνας σιτευτούς, καὶ δορκάδας, καὶ ὀνάγρους, καὶ παμπληθὴ ἄλλα ζῶα, δωρηθέντα ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου εἰς τὸν λαόν. Ἐκτίσαμεν δὲ καὶ ἵππόδρομον, καὶ τὸν Θεὸν δοξάζοντες, ἐφ' ἱκανὸν ἀνεπαύθημεν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Μετὰ τόσους ἀγῶνας ἦν πολύτιμος ἡ μικρὰ αὕτη ἀνάπαυλα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐκεῖ πλησίον κεῖται, ὡς γνωρίζεις, ἐν ὀχυρωτάτῃ θέσει, τὸ Δασταγέρδ, ὅπου ἀπὸ εἴκοσι καὶ τεσσάρων ἐτῶν διέμενεν ὁ Χοσρόης.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Κατέλιπε, λέγουσι, τὴν Κτησιφώντα, χρησμοδοτηθεὶς ὑπὸ τῶν γοήτων καὶ ἀστρολόγων ὅτι ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ προώρισται τὸ τέλος αὐτοῦ.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Ἡράκλειος, μαθὼν παρ' Ἀρμενίων ὅτι ὁ μέγας Βασιλεὺς μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ἐλεφάντων εὐρίσκετο ἐν Βαρασρώθ, ἐγγὺς τοῦ Δασταγέρδ, ὅπου ἐφύλαττε στενὴν γέφυραν ἐπὶ ποταμοῦ δυσβάτου, τρεφομένου ὑπὸ σαπρῶν ῥυάκων, ἠτοιμάζετο πρὸς ἐπίθεσιν, ὅτε ἠγγέλθη αἴφνης ἡ εὐφρόσυνος ἀλήθεια.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Καὶ εἰσὶν ἀκριβῆ ὅσα περὶ αὐτῆς θρυλοῦνται;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀκριβέστατα. Ἄμα μαθὼν ὁ Χοσρόης διέβημεν τὸν Φίσκον, διέτρησε κρύφα τὸ τεῖχος τῆς πόλεως τὸ ἐγγὺς τοῦ Παλάτιου, καὶ διὰ τῶν κήπων ἐξῆλθε μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτοῦ καὶ παίδων.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Κάμπτεται μέχρι τέλους καὶ ὁ χάλυψ.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἦν ἤδη μακρὰν πρὶν ἢ ἐννοήσωσι τὸ πρᾶγμα οἱ Σατράπαι καὶ στρατιῶται, οὓς ἐκάλεσε τότε εἰς Κτησιφῶντα. Δρομαῖος ἔφευγεν ὁ πρῶν μόνις κινούμενος, καὶ ἠκούθουν φύρδην μίγδην γυναῖκες καὶ τέκνα, τέως μὴ βλεπόμενα. Τὴν δὲ νύκτα κατέφυγεν εἰς πενιχρὰν καλύβην ὁ ἑκατὸν οἰκοδομήσας θαυμάσια Μέλαθρα.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Οἷα κατάπτωσις.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔφθασεν εἰς Κτησιφῶντα, ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖ ἐθάρρησε, καὶ περάσας τὴν ποντογέφυραν τοῦ Τίγριδος, κατέφυγεν εἰς Γουεδεσήρ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τὴν ἡμετέραν Σελεύκειαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Αὐτὴν ταύτην. Ἐκεῖ κατέθεσε τοὺς θησαυροὺς, καὶ παρέμεινε μετὰ τῆς περικαλλοῦς Σειρέμ, καὶ τριῶν ἐτέρων γυναικῶν, τῶν καὶ θυγατέρων αὐτοῦ. Τὰς λοιπὰς πάσας, καὶ τὰ παμπληθῆ αὐτοῦ τέκνα, ἔπεμψεν εἰς ἕτερον ὄχυρόν φρούριον.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τὴν Σειρέμ, λέγεις, τὴν ὡραίαν Χριστιανὴν Σίραν, μεθ' ἧς συνέζευξεν αὐτὸν ἄλλοτε ὁ Μαυρίκιος;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ ἦν περιπαθῶς ἕκτοτε ἀγαπᾷ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Καὶ ὁ Ἡράκλειος τί ἐποίησε τότε;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀφ' οὗ ἔκαυσε τὸ Βεκλαλί, καὶ ἄλλο Παλάτιον τὸ Βεβδάρχ, εἰσῆλθε κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Φώτων εἰς Δασταγέρδ. Τὰ ἐκεῖ εὑρεθέντα μόνις περιγράφονται. Μάγοι καὶ ἀστρολόγοι ἀπειράριθμοι, φυλάττοντες τοὺς πεπυρακτωμένους ἄνθρακας, τριακόσθαι Ῥωμαϊκαὶ σημαῖαι, τρόπαια τῶν πολέμων τοῦ Σαπῶρ καὶ τοῦ Νουσχιρβάν, τρισχίλια περικαλλεῖς παρθένοι ἀπὸ πάσης γῆς συλλεγεῖσαι, καὶ ὑπὸ δωδεκακισχιλίων εὐνούχων ὑπηρετούμεναι, ἐλέφαντες χίλιοι, λευκοὶ οἱ πλεῖστοι, καὶ τίγρεις ὑπερμεγέθεις, καὶ λέοντες, καὶ δορκάδες, καὶ ὄναγροι, καὶ ταῶνες, καὶ φασιανοί. Πρὸς δὲ ἀλόη, καὶ μέταξα, καὶ πίπερ, καὶ ζάκχαρ, καὶ ζιγγίβερ, καὶ ὀλοσηρικὰ ἱμάτια, καὶ σκεύη χρυσᾶ ἀναρίθμητα, καὶ τάπητες, καὶ πολυτίμων λίθων χίλια κιβώτια.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἀληθὴς τοῦ Κροίσου θησαυρός. Καὶ τί ἐγένοντο πάντα ταῦτα;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Πολλὰ παρελάβομεν, ἀλλὰ τὰ βαρύτερα κατεκάησαν, ὥς καὶ τὰ πολλὰ τοῦ Χοσρόου ἀγάλματα, καὶ αἱ Στοαί, καὶ τὰ θαυμάσια Παλάτια.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Οὕτως ἡρημοῦντο καὶ κατεστρέφοντο ἄλλοτε αἱ ἡμέτεραι πόλεις. Ἦδη γνωρίζει ὁ βάρβαρος ποῖον τὸ ἐκ τούτου ἄλγος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀφ' ἐτέρου φαντάσθητι τὴν χαρὰν ἡμῶν, ὅτε εἶδομεν προσερχομένας χιλιάδας ὅλας αἰχμαλώτων, Ἐδεσσηνῶν, καὶ Ἀλεξανδρέων, καὶ ἄλλων ποικίλων, οὓς ὁ Ἄναξ ἀπέστειλεν εἰς τὰ ἴδια.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Καὶ διεμείνατε πολὺ ἐν Δασταγέρδ;



ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐκεῖ ἐωρτάσαμεν τὰ Φῶτα, εὐφραινόμενοι καὶ τὸν στρατὸν ἀναπαύοντες, ἐν ᾧ σπουδαῖα παρὰ τοῖς Πέρσαις συνέβαινον.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τὰ κατὰ τὸν Σάρβαρον;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Αὐτὰ ταῦτα. Γνωρίζεις ὅτι, μὴ ἐπανακάμψας οὗτος ἔνεκα τοῦ γνωστοῦ στρατηγήματος, διεβλήθη, ὡς φρονῶν τὰ ἡμέτερα καὶ ὑβρίζων τὸν μέγαν Βασιλέα. Ὁ Χοσρόης, ἀνευ περαιτέρω ἐρεύνης, ἔπεμψε Σπαθάριον πρὸς τὸν Συστράτηγον αὐτοῦ Καρδαρίγαν, δι' οὗ ἐπέτασσε τὸν φόνον τοῦ Σαρβάρου, καὶ τὴν ταχεῖαν ἐπάνοδον τοῦ στρατοῦ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Καὶ ὁ Σπαθάριος οὗτος συνελήφθη, νομίζω.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Μάλιστα, ἐν Γαλατίᾳ, καὶ ἀπήχθη εἰς Βυζάντιον. Ἐκεῖ ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος, ἅμα γνοὺς τὴν ἐπιβουλήν, καλεῖ τὸν Σάρβαρον, καὶ ἀνακοινοῖ αὐτῷ τὰ πάντα.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Εὖγε. Τοῦτο ἦν ἐπιτήδειον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐξεμάνη, ὡ εἰκός, ὁ Σατράπης, καὶ ἀμέσως μεθ' ἡμῶν συνεμάχησε. Οὐδ' ἤρκεσε τοῦτο, ἀλλὰ παραγράψας τὴν διαταγὴν τοῦ Χοσρόου, εἰς ἣν προσέθηκεν ὡς καταδικασθέντας ἑτέρους τεσσαράκοντα Σατράπας καὶ Χιλιάρχας, ἐπιδεικνύει αὐτὴν οὕτω εἰς τὸν Καρδαρίγαν καὶ τοὺς λοιποὺς ἡγεμόνας.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Μαντεύω τὰ ἐπόμενα.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Πάντες ἀπεκήρυξαν μετ' ὀργῆς τὸν Χοσρόην, καὶ πρὸς τὸν διάδοχον συμβληθέντες, κατέλιπον τὴν Χαλκηδόνα, ὅπως ἀπέλθωσιν ἡσύχως εἰς τὰ ἴδια.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Φοβερόν πολλάκις ὄπλον ἢ πανουργία.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Ἡράκλειος, γνωρίζων τὴν ἐν Περσίᾳ αὔξουσιν δυσαρέσκειαν, καὶ τὴν ἐπέκτασιν ἐλπίζων τῆς στάσεως, ἀνέμενε εἰς Δασταγέρδ, ποιήσας μάλιστα καὶ νέας προτάσεις εἰρήνης. — «Ἐγὼ διώκω καὶ πρὸς εἰρήνην τρέχω, ἔγραψε τῷ Χοσρόῃ· οὐ γὰρ ἐκὼν πυρπολῶ τὴν Περσίδα, ἀλλὰ βιασθεῖς ὑπὸ σοῦ. Ῥίψωμεν οὖν τὰ ὄπλα, καὶ εἰρήνην ἀσπασώμεθα. Σβέσωμεν τὸ πῦρ πρὶν τὸ πᾶν καταφλέξῃ.» —

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Λόγοι ὄντως εὐγενεῖς.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄλλ' οὐς ὁ πείσμων Χοσρόης ἐξέλαβεν ὡς ἔνδειξιν δειλίας. Δι' ὃ καὶ ἀθροίσας νέον στρατὸν ἐξ εὐνούχων καὶ δούλων, ἀπέστειλεν αὐτὸν μετὰ διακοσίων ἐλεφάντων, ὅπως ἀσπίσῃ τὴν Κτησιφῶντα, καὶ κόψῃ τὴν γέφυραν τοῦ Ἀρβά.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Κύριος μωραίνει ὃν βούλεται ἀπολέσαι.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁ Ἡράκλειος ἀνέζευξε, καὶ μαθὼν παρὰ τοῦ Τουρμάρχου τῶν Ἀρμενιακῶν ὅτι ἐκόπησαν πᾶσαι αἱ γέφυραι, ἀπέφυγε ματαίαν αἱματοχυσίαν, καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν Σιάζουρον, ἐξηκολούθησε τὴν πυρπόλησιν τῶν πόλεων καὶ τὴν δῆωσιν μέχρι τοῦ Μαρτίου, ὅτε ὑπερβάς τὰ Γορδυαῖα ὄρη διὰ τῶν πυλῶν τοῦ Ζάγρου, ἀφίκετο ἐνταῦθα.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἡ διάβασις ὑπῆρξε φαίνεται κινδυνωδὲς στάτη.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐπίπονος μόνον, ἀλλ' ἐξεφύγομεν κίνδυνον δεινόν, καθ' ὅσον εὐθύς μετέπειτα κατέπεσε χιῶν πυκνοτάτη, ἔνα διαρκέσασα μῆνα.



ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Οὐδ' εἰς ἐσώζετο ἂν κατελαμβάνετο ὁ
στρατὸς εἰς τὰς μισγαγκείας ἐκεῖνας. Καὶ
τὴν χάριν ταύτην ὀφείλομεν εἰς τὴν θεῖαν
ἐπιληψιν. Ἡμεῖς, ἐλθόντες διὰ τῶν πεδιά-
δων, οὐδὲν ἐπάθομεν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐνταῦθα, ὡς ὄρᾳς, ζῶμεν ἐν ἀφθονίᾳ.
Ἄλλ' ὁ Ἡράκλειος δυσανασχετεῖ, διότι, ὡς
ἐκ τοῦ χειμῶνος, οὐδεμίαν λαμβάνει εἶδησιν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἐπεμψε προχθὲς εἰς κοῦρσον, ὡς μοι
εἶπε, τὸν Στρατηγὸν Μεζέζιον, ὅπως συλ-
λέξῃ πληροφορίας.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ναί, ἀλλ' εἰσέτι οὐδὲν ἠκούσθη.
(Ἄντηχοῦσι χαρμόσυνοι παιᾶνες.)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Παιᾶνες εἰς τοιαύτην ὥραν. Συμβαίνει
τί ἑκτακτον. Ἐρώτησον τοὺς φύλακας.

ΝΙΚΗΤΑΣ, βαίνων πρὸς τὴν εἴσοδον τῆς σκηνῆς.

Προσέρχεται ὁ Αὐτοκράτωρ ὑπὸ πολλῶν
ἄλλων ἀκολουθούμενος.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὁ Αὐτοκράτωρ! Σπεύσωμεν εἰς συνάν-
τησιν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἴδου αὐτός.
(Εἰσέρχεται ὁ Ἡράκλειος μετ' ἄλλων Στρατηγῶν
καὶ Μεγιστάνων.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Θεόδωρε, Νικήτα, τέλος ἔληξαν
οἱ φοβεροὶ ἀγῶνες, καὶ ἡ Πρόνοια
τὴν κορωνίδα εἰς τὸ ἔργον τὸ κλεινὸν
ἐπέθηκε.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τί λέγεις;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰς τὸ στήθός μου,
τὸ ἀκαθέκτως πάλλον, δεῦτε, ρίφθητε,
καλοὶ μου φίλοι, μετ' ἐμοῦ εὐφράνθητε
χαρὰν μεγάλην. (Ἐναγκαλίζεται αὐτούς.)

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Πλὴν τί τρέχει, Βασιλεῦ;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ὁ τύραννος Χοσρόης τέλος ἔπεσε,
καὶ βασιλεύει τῆς Περσίδος ἀντ' αὐτοῦ
ὁ ἡμερος Σιρόης, ὁ πρωτότοκος
ἐκ τῶν υἱῶν, εἰρήνην προβαλὼν ἡμῖν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

ὦ, ἀληθῶς μεγάλη καὶ τρισένδοξος
ἡμέρα.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τὰς εἰδήσεις μοι ἐκόμισεν
ὁ Γουνδαβούνας, τῶν Περσῶν Χιλίαρχος,
ὃν εἰς τὰ ὄρη εὗρεν ὁ Μεζέζιος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ πῶς ἐπῆλθεν ἡ δεινὴ καταστροφή;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

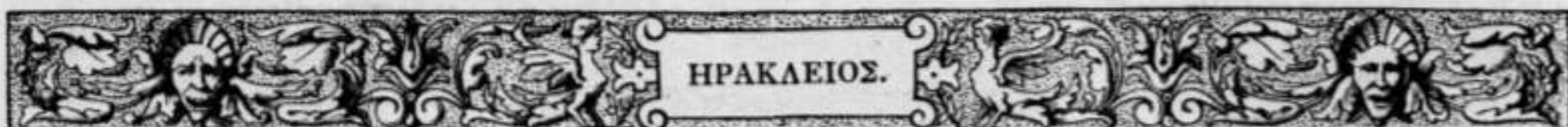
Καταβληθεὶς ἐν τέλει, εἰς παραίτησιν
ἐν Σελευκείᾳ ὁ Χοσρόης φαίνεται
προέβη, καὶ τὴν στέψιν ἀπεφάσισε
τοῦ Μερδασᾶ, δευτέρου τῶν υἱῶν αὐτοῦ
ἐκ τῆς Σειρέμ.

ΝΙΚΗΤΑΣ, θεωρῶν τὸν Ἡράκλειον.

Κινδύνους συνεπάγονται
δεινοὺς αἱ ἀδικίαι αὗται πάντοτε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰς στάσιν τότε ὁ Σιρόης ὤθησε
τὸν Γουνδαβούναν καὶ τοὺς ἄλλους ἄρχοντας,
εἰρήνην καὶ ποικίλας ὑποσχόμενος
τοῖς συνωμόταις ἀμοιβὰς καὶ χάριτας,
ἐν ᾧ παρίστα ὡς βεβαίαν παρ' ἡμῖν
τὴν προσφυγὴν, ἂν ἄλλως πῶς κατέληγε
τὸ πρᾶγμα.



ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ἦδη ἀκριβῶς γνωρίζομεν
τὰς χάριτας οἱ Πέρσαι πῶς ἀμείβουσι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἐν τούτοις ὁ Σιρόης ἐκ τῶν φυλακῶν
τοὺς αἰχμαλώτους ὡς συμμάχους προσλαβών,
τὸν ἀτυχὴ πατέρα, δραπετεύοντα,
συνέλαβε, καὶ πέδας εἰς τὸν τράχηλον
καὶ τὰ γεγηρακότα μέλη περιθείς,
εἰς τὸν στυγνὸν τοῦ σκότους οἶκον ἔρριψε.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Λαμπροῦ σταδίου τέλος ἀποτρόπαιον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τῆς ἀνομίας φοβερῶς ἀπέτισε
τὸ τίμημα ὁ Ἄναξ ὁ κατάπτωτος.
Χρυσὸν ἀντὶ σιτίων παραθέτοντες
τῷ τάλαιπῳ, ἐφ' ἡμέρας ἱκανὰς
ἐλιμαγχόνουν, πρὸ αὐτοῦ φονεύσαντες,
τὸν Μερδασᾶν καὶ πάντας τοὺς λοιποὺς υἱούς,
ἐν ᾧ ἀφόβως ἤδη παριστάμενοι
οἱ χθὲς ἀκόμη ἐν τῇ κόνει ἔρποντες,
ἐνέπτυνον βαναύσως καὶ καθύβριζον
τὸ εἶδωλον τὸ πρῶην τὸ ἰσόθεον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Βαρβάρων ἦθη.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τέλος τὸ μαρτύριον
ὁ ἄσπλαγχνος Σιρόης συνεπλήρωσε,
κατατοξεύσας τὸν πρεσβύτερον, καὶ αὐτὸς
περιβληθεὶς τὸ στέμμα τῶν Σασσανιδῶν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Οἱ προταθέντες ὅροι ποῖοι;

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

ὦρῖσα
αὐτοὺς ἐγώ. Καὶ αὖθις παραδέχομαι
τὰ φυσικὰ μονίμως πλέον σύνορα,
τοὺς αἰχμαλώτους ἀνταλλάσσω ἅπαντας,
καὶ — τοῦτο δὲ τὸ πάντων σπουδαιότατον —
τοῦ Πατριάρχου Ζαχαρίου λύονται

αἱ ἀσεβεῖς ἀλύσεις, καὶ ἀλώβητον
τὸ ξύλον ἀνακτῶμεν τὸ ζωοποιόν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Χαρὰ καὶ δόξα καὶ τιμὴ αἰδίοις
εἰς σέ, ὦ Ἄναξ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Πανευφρόσυνος στιγμῇ.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Οἱ ἄλλοι ὅροι κατὰ πάντα μέτριοι,
μακρὰς εἰρήνης ἀσφαλὲς ἐχέγγυον!

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, τῷ Θεόδωρῳ.

Θεόδωρε, σοὶ τούτων ἡ ἐκτέλεσις
ἀπόκειται. Τὰς χώρας ἐπισκέφθητι,
ἃς ἀνακτῶμεν, καὶ φρουρὰς ἑλληνικὰς
ἐγκαταστήσας, πέμψον εἰς τὰ ἴδια
τοὺς Πέρσας.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τὴν διψῶσαν κατατίθημι
ρομφαίαν, καὶ προθύμως δράττω τὸν θαλλὸν
τῆς ἰλαρᾶς ἐλαίας.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Εἰς τὰς φάλαγγας
τὰς ἀναγκαίας προσταγὰς μετάδοτε.
Ἐπανακάμπτω τέλος εἰς Βυζάντιον,
τὸ θεῖον φέρων σῆμα τῆς λυτρώσεως.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐνθουσιῶντα καὶ μυρσίνας φέροντα,
τὰ πλήθη τῶν λαῶν σου σὲ προσμένουσι.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Καὶ ἤδη τῷ Σεργίῳ μεταδώσωμεν,
καὶ τῷ πιστῷ μου Βῶνῳ, τὰ μηνύματα
δι' ἀσφαλῶν δρομέων. Λάβε κάλαμον,
Θεόδωρε, καὶ γράψον.

(Ὁ Θεόδωρος κάθηται παρὰ τράπεζαν, ὅπου εὕρη-
ται τὰ πρὸς γραφήν.)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὑπαγόρευσον.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, ὑπαγορεύων.

Ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ πᾶσα ἡ γῆ. Εἰσέλθετε
εἰς τὰς αὐλὰς αὐτοῦ ἐν ὕμνοις, αἰνεῖτε τὸ

ὅμοια αὐτοῦ ὅτι Χριστὸς Κύριος. Εὐφραν-
 τωσαν οἱ οὐρανοί, καὶ ἀγαλλιᾶσθω ἡ γῆ,
 καὶ τερφθήτω ἡ θάλασσα, καὶ πάντα τὰ ἐν
 αὐτοῖς. Ἐπεσε γὰρ ὁ ὑπερήφανος καὶ θεο-
 μαχος Χοσρόης. Ἐπεσε καὶ ἐπτωματίσθη
 τὰ καταχθόνια, καὶ ἐξωλοθρεύθη ἐκ γῆς
 μνημόσυνον αὐτοῦ. Ἀπώλετο ὁ ἀσεβὴς
 ἐκ τ' ἡχοῦς. Στεφθεὶς δὲ Βασιλεὺς Βασιλέων
 ὁ ἡμερώτατος Σιρόης, ἀνείλε τὸν ἀγνώμονα,
 καὶ ἀνάσκαφον, καὶ βλάσφημον πικροτάτῃ
 θανάτῳ, ἵνα γνῶ ὅτι Ἰησοῦς, ὁ τεχθεὶς ἐκ
 Μαρίας, Θεὸς παντοδύναμος ἐστί. Ἀπῆλθε
 τὴν ὁδὸν Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτου εἰς τὸ πύρ

τὸ ἀκατάσβεστον, τῷ ἡτοιμασμένον τῷ
 Σατανᾷ.

(Εἰς τῶν παρισταμένων φέρει τὸν κάλαμον καὶ τὴν
 πορφύραν, δι' ὧν ὑπογράφει ὁ Αὐτοκράτωρ.)

Καὶ ἤδη, τέκνα, ἐν εἰρήνῃ ἄγετε.

Εὐφρόσυνος ὁ ὕπνος ταύτης τῆς νυκτός.

ΤΙΝΕΣ.

Ὁ μέγας ζήτω τοῦ Σταυροῦ ὑπέρμαχος.

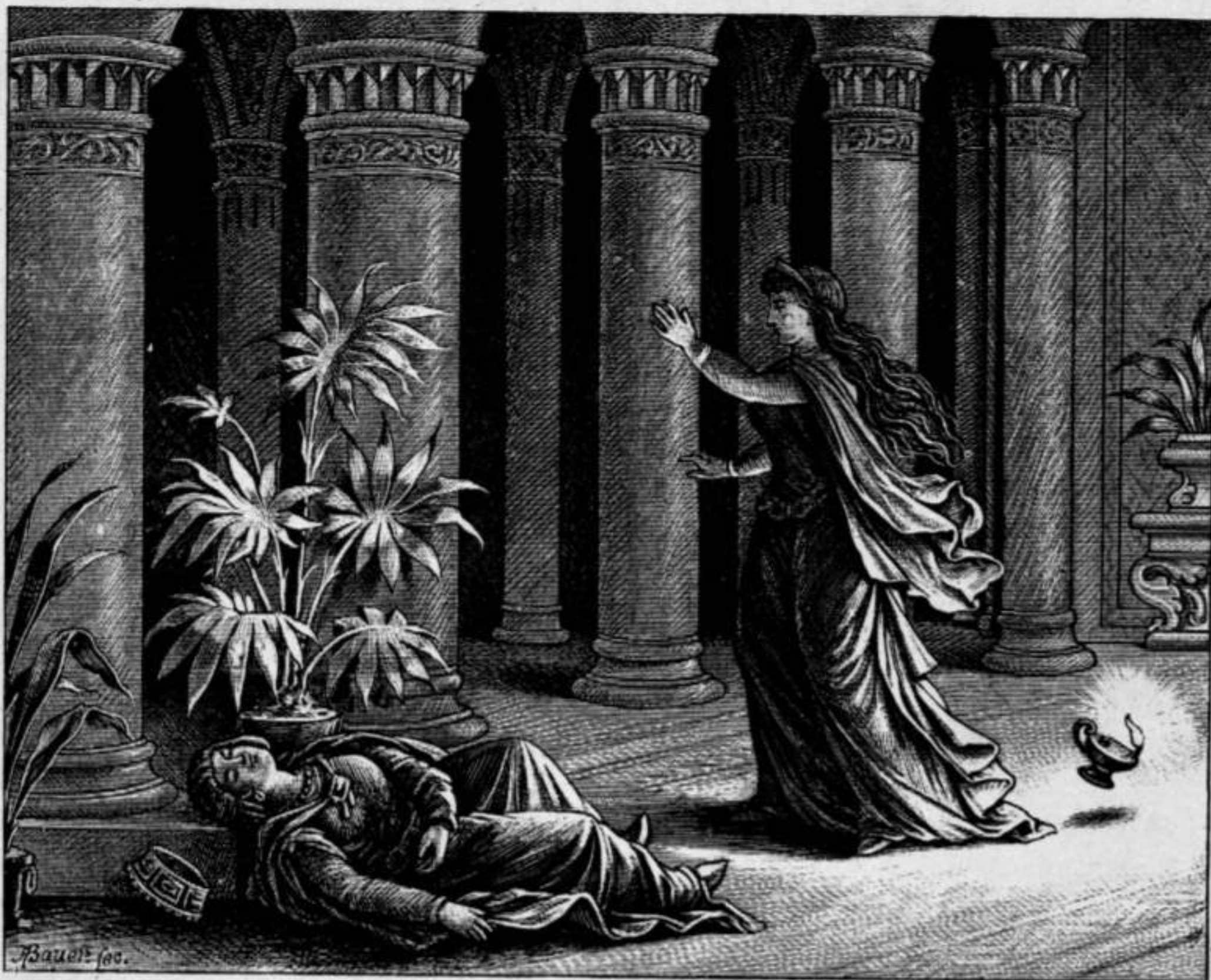
ΑΛΛΟΙ.

Ἡ θεία μᾶστιξ τῶν Ἀβάρων καὶ Περσῶν

(Ἐν ᾧ ἀποσύρονται καταπετάννυται ἡ αὐλαία.)



Ἡ ΜΑΧΗ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΝΙΝΕΓΙ.



Η ΒΑΣΙΛΟΜΗΤΩΡ ΜΑΡΙΑ ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΖΟΥΣΑ ΤΟΝ ΔΙΑΔΟΧΟΝ.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ.

ΣΚΗΝΗ Α΄.

Αί ἐλαίαι τῆς Γεθσεμανῆ παρὰ τὴν Ἱερουσαλήμ. Περὶ τὰς ρίζας μιᾶς ἔξ αὐτῶν κάθηνται ἡ ΓΟΡΔΙΑ, ὁ ΣΑΠΦΗΡΗΣ καὶ ὁ ΒΟΥΣΑΣ. Δεξιῶς ἴστανται ὁ ΣΕΙΣΜΟΣ καὶ ὁ ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

ΒΟΥΣΑΣ.

Λέγε, Σεισμέ, λέγε τὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Πῶς κατέκοψα διακοσίους Ἀβάρας, πῶς ἔδωκα τὸ σύνθημα εἰς τὰς Βλαχέρνας...

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ὅχι, ὄχι. Αὐτὰ τὰ γινωρίζομεν. Διηγῆσου τὰ τῆς λαμπρᾶς ὑποδοχῆς τοῦ Αὐτοκράτορος μετὰ τὴν ὑπογραφήν τῆς εἰρήνης.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τὸν Ἐλπίδιον ἐρωτᾶτε. Ἐκεῖνος συνώδευσε τὸν Τρισαύγουστον.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Τοιαῦται σκηναὶ δυσχερῶς περιγράφονται. Φαντάσθητε τὸν θαυμασιώτερον θρίαμβον, τὴν πόλιν πᾶσαν ἑξαλλον ἐκ τῆς χαρᾶς...

ΓΟΡΔΙΑ.

Αὐτὸ δὲν ἀρκεῖ. Θέλομεν τὰς λεπτομερείας.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Πολλὰ ζητεῖτε, ἀλλ' ἔστω. Ἄμα ἐγνώσθη
οἱ κατέφθανεν ὁ Ἡράκλειος εἰς τὴν Χαλκη-
δόνα, ἔσπευσαν ἀκατασχέτως εἰς ὑπάντησιν
αὐτοῦ ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος, ὁ Πατρι-
άρχης, καὶ δέκα μυριάδες λαοῦ.

ΒΟΥΣΑΣ.

Καὶ ὁ Μάγιστρος Βῶνος;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Πῶς ἀγνοεῖτε ὅτι ἀπέθανε;

ΓΟΡΔΙΑ.

ὦ, τί λέγεις;

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἄφοῦ ἔσωσε τὴν πρωτεύουσαν, ἀπεκοι-
μήθη εἰς τὰς αἵματηρὰς αὐτοῦ δάφνας.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Μέγα δυστύχημα.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Πράγματι μέγα. Ὀλίγοι διεχειρίσθησαν,
ὥς ἐκεῖνος, τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Καὶ τί εὐγενής. Μίαν ἡμέραν μὲ συνήν-
τησε, καὶ ἀμέσως μοι ὠμίλησε.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ὅχι δά. Καὶ τί σὲ εἶπε;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Μὲ εἶπε — «Χάσου Ζῶον!» — Ἄλλὰ τί
μὲ τοῦτο; Δὲν μ' ἐγνώριζε.

ΒΟΥΣΑΣ, γελῶν.

ὦ βεβαίως. Λοιπόν, Ἐλπίδιε;

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ὅλοι ἐβάσταζον κλάδους ἐλαίας καὶ λαμ-
πάδας, καὶ ἀνευφήμουν μετὰ δακρύων χαρᾶς
τὸν Ἀνακτα· ἀλλ' ὅτε ὁ διάδοχος ἐρρίφθη
κλαίων εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρός, ῥίγος
διέτρεξε τὸ πλῆθος, καὶ ὁ ἐνθουσιασμός
ἔφθασε μέχρι τῆς παραφροσύνης.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Μεγάλη ὄντως στιγμή.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἄφ' οὗ ἀνεπαύθη ὀλίγον εἰς τὸ Ἀνάκτορον
τῆς Ἱερείας, ἐπεβίβασθη ὁ Ἡράκλειος μετὰ
πάντων τῶν μεγιστάνων ἐπὶ λαμπρᾶς τριή-
ρους, καὶ κατέπλευσεν εἰς τὰς Συκᾶς.

ΓΟΡΔΙΑ.

Εἰς τὰς Συκᾶς; Διατί;

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ὅπως ἐπισκεφθῇ τὸ θέατρον τῆς κατα-
στροφῆς τῶν Ἀβάρων.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Διὰ τὸ σύνθημα ἔμαθε;

ΒΟΥΣΑΣ.

Καὶ ἀμφιβάλλεις; Τοιοῦτον ἀνδραγάθημα
λησμονεῖται;

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἡσπᾶσθη τὰς εἰκόνας εἰς τὴν Παναγίαν
τῶν Βλαχερνῶν, καὶ εἶτα, διελθὼν πρὸ τῆς
Πύλης τοῦ Ῥωμανοῦ καὶ τοῦ Καλλινίκου,
ἔφθασεν εἰς τὴν Χρυσὴν.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἐνθυμεῖσθε πῶς διέβη αὐτὴν πρὸ ἐτῶν,
διωκόμενος ὑπὸ τῶν βαρβάρων;

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ναί, ἀλλ' ἤδη τὰ πράγματα μετεβλήθησαν.
Ἀναβὰς ἐπὶ λαμπροῦ ἄρματος, συρομένου
ὑπὸ τεσσάρων ἐλεφάντων, περιεβλήθη τὴν
ἀληθῆ πορφύραν καὶ τὸ στέμμα. Πρὸ αὐτοῦ
ἔφερετο ἐν πομπῇ τὸ τιμαλφέστερον τῆς
νίκης τρόπαιον, ὁ ἀληθινὸς Σταυρός, καὶ μετ'
αὐτὸν αἱ τριακόσiai σημαῖαι τοῦ Δασταγέρδ.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἀληθῶς πρωτοφανὴς ἐν τῷ κόσμῳ
θρίαμβος.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Οἱ θησαυροὶ τοῦ Χοσρόου διενέμοντο
ἀφειδῶς εἰς τὸ πλῆθος, καὶ ἡ συνοδεία, δια-
σχίσασα τὸν Φόρον τοῦ Κωνσταντίνου, καὶ
τὰς θέρμας τοῦ Ὀνορίου, ἀφίχθη εἰς τὴν
ἁγίαν Σοφίαν, ὅπου ἐπισήμως ἐδέχθη τὸν



Βασιλέα ὁ Σέργιος, καὶ ηὐχαρίστησεν οὗτος τὸν Ὑψιστον, ἐκεῖ ὅπου πρὸ ἕξ ἐτῶν ἐζήτησεν ἐν δακρύοις τὴν ἀρωγὴν αὐτοῦ.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἐξ ἔτη πλήρη ἀπιστεύτων κατορθωμάτων.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Εἰς ἃ ὅλοι ἡρωϊκῶς συνετελέσαμεν.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Μετὰ τοῦτο μετέβη ὁ Ἄναξ εἰς τὸν ἵπποδρομον, καὶ λαμπροὶ ἐτελέσθησαν ἀγῶνες μεταξὺ τῶν ἕξ Ἀσίας κομισθέντων λεόντων, ἐλεφάντων, καὶ τίγρεων.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Κάπως ἐπικίνδυνος διασκέδασις. Μία λέαινα τόσον ἐπιμόνως μ' ἐθεώρει ὥστε τρεῖς ἥλλαξα θέσιν.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἄνὰ πᾶσαν στιγμὴν διέκοπτον τὴν πάλιν φρενητιώδεις ἀλαλαγμοί. Τὸ πλήθος, ἔξαλλον ἐκ τῆς χαρᾶς, ἔλεγεν ὅτι, ὡς ὁ Θεὸς ἐπλάσσε τὸν κόσμον εἰς ἕξ ἡμέρας καὶ ἀνεπαύθη τὴν ἐβδόμην, οὕτω καὶ ὁ Ἡράκλειος μετὰ τὰς ἕξ αὐτοῦ περικλεεῖς στρατείας ἐτέλει τὸν ἐν Βυζαντίῳ θρίαμβον.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἄλλοι ἐκάλουν αὐτὸν Σκιπίωνα, ἄλλοι Δαυῖδ, καὶ ἄλλοι νέον Ἀλέξανδρον.

ΒΟΥΣΑΣ.

Καὶ δικαίως. Μετὰ τὸν Ἀρκάδιον οὐδεὶς Αὐτοκράτωρ ἐξῆλθε τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Αὐτὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τὰ τρόπαια ὀφείλονται εἰς τὸν Βελισάριον καὶ Ναρσῆν, ἐν ᾧ μετὰ τοῦ Ἡρακλείου ἐπανήλθον οἱ χρόνοι τοῦ Πομπηίου καὶ τοῦ Καίσαρος.

ΓΟΡΔΙΑ.

Οὐδεὶς ποτε Μονάρχης αὐτοπροσώπως τοσαῦτα διέπραξε.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Οὐδεὶς ἀνῆλθεν εἰς τοιοῦτον ὕψος. Ἐνθους ἀνευφημεῖ αὐτὸν σύμπασα ἡ Οἰκουμένη, καὶ οἱ ἀπώτατοι Κυρίαρχοι ἐκλιπαροῦσι τὴν εὐμένειαν αὐτοῦ.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἐν Βυζαντίῳ εὖρε Ἰπρέσβεις, ἀφ' ἐνὸς μὲν τῶν Ἰνδῶν Ἀνάκτων, καὶ ἀφ' ἐτέρου τοῦ μεγάλου τῆς Γαλατίας Βασιλέως Δαγοβέρτου.

ΓΟΡΔΙΑ.

Καὶ ὅμως ἡμιτελὲς ἐθεώρει τὸ ἔργον αὐτοῦ, ἐνόσῳ ἔλλειπεν ἡ κορωνίς, ἡ ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ ἀναστήλωσις τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ναί, καὶ διὰ τοῦτο ἀποπλεύσας πάλιν ἀμέσως, ἀφίχθη ἐνταῦθα διὰ τῆς Συρίας, ὅπου καὶ ἡμεῖς ἀνεμένομεν.

ΒΟΥΣΑΣ.

Πρώτην ἔσχε φροντίδα τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Πατριάρχου Ζαχαρίου, τοῦ ἐπὶ τόσα ἔτη φαγόντος τὸν πικρὸν ἄρτον τῆς δουλείας.

ΓΟΡΔΙΑ.

Καὶ σήμερον τέλος προέβη εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ζωοποιοῦ ξύλου, ὅπερ εὐρέθη ἄθικτον, καὶ φέρον ἀκόμη τὰς σφραγίδας τῆς ἁγίας Ἐλένης.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Τίς εἶδε καλῶς πάντα τὰ γενόμενα;

ΓΟΡΔΙΑ.

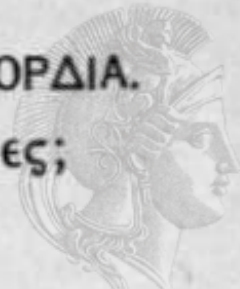
Ἐγὼ δὲν ἠδυνήθην νὰ πλησιάσω ἔνεκα τοῦ ἀπείρου πλήθους.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἐγὼ ἀπὸ τῆς αὐγῆς κατέλαβον θέσιν πλησίον τοῦ Ἀγίου Τάφου, καὶ ἠκολούθησα τὴν πομπὴν ἕως εἰς τὸν Κρανίου τόπον.

ΓΟΡΔΙΑ.

Εὐγε. Καὶ τί εἶδες;



ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Θέαμα ἐξαίσιον. Ὁ Βασιλεὺς ἐκράτει ὁ
 υἱὸς τὸν Σταυρόν, καὶ ἠκολούθει ἅπας ὁ
 πλῆθος, καὶ πλῆθος ἀναρίθμητον φέρον λαμ-
 βάδας. Ὅτε δὲ τέλος ἐφάνη ἀνορθούμενον
 τὸ θεῖον σύμβολον, πρῶτος ὁ Βασιλεὺς,
 καὶ πᾶσαι ἐκεῖναι αἱ χιλιάδες ἔπεσαν πρη-
 εῖς, εὐχαριστοῦσαι μετὰ δακρύων τὸν Κύριον.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἡ ἡμέρα αὕτη, ἡ δεκάτη τετάρτη τοῦ
 Σεπτεμβρίου, ἀνεγράφη πλέον ὥς μία τῶν
 μεγίστων ἐορτῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἡμίσειαν ὥραν προσηυχήθη ὁ Βασιλεὺς
 γονυκλινής, καὶ τέλος ἀπεσύρθη σκεπτικός.
 Τὸ πλῆθος, τὸ πρὸ μικροῦ τοσοῦτον ζωη-
 ρόν, ἐφάνη βαθέως ἐπηρεασθέν, καὶ ἠκολού-
 θησεν ἐν σιγῇ μέχρι τῆς πύλης τῶν Ἀνα-
 κτόρων.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἦμην ἐπὶ τῆς πλατείας, καὶ παρέστην εἰς
 τὴν παράδοξον ταύτην σκηνήν. Ἐκαστος

ἀπεσύρετο ποιῶν τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ,
 ὥς εἰ ἐξήρχετο τῆς Ἐκκλησίας. Οὐδὲ ψί-
 θυρος ἠκούετο.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Περίεργος ἡ σοβαρότης τοῦ Βασιλέως ἐν
 τοιαύτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀφ' οὗ ἔφθασεν εἰς τὸ
 ἄκρον ἄωτον τῆς δόξης.

ΒΟΥΣΑΣ.

Τίς γνωρίζει τὰς σκέψεις τῶν Ἀνάκτων;
 Φέρουσιν ἐπὶ τῶν ὤμων τὴν οἰκουμένην.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ὁ ἥλιος ἔδυσε, καὶ τῆς πόλεως αἱ πύλαι
 κλείουσιν ἐνωρίς.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἔχεις δίκαιον. Ἄγωμεν.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Μετὰ τοιαύτην ἡμέραν ἀπαιτεῖται καὶ ἀνά-
 παυσις.

(Ἐν ᾧ ἀπομακρύνονται πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Β΄.

Τὸ Γολγοθά. Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λοφίσκου, ἐπὶ ὑψηλοῦ βάθρου, ὁ τίμιος Σταυρός. Δεξιῶς ἐλαῖαι, κάκτοι,
 καὶ διανθεῖς θάμνοι. Χρυσᾶ νέφη καλύπτουσι τὸν ἐσπερινὸν ὀρίζοντα μετὰ τὴν δύσιν. Ὁ ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ,
 εὐρὺν μανδύαν περιβεβλημένος, ἀναβαίνει βραδέως ἀριστερόθεν. Ἀργότερον ὁ ΘΕΟΔΩΡΟΣ καὶ ὁ ΝΙΚΗΤΑΣ
 μετ' ἀκολουθῶν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἴδου τὸ ἔργον τέλος τὸ γιγάντειον
 συνεπληρώθη. Θεσπεσίαν χίμαιραν
 διώκων, εἰς ἁγῶνα ὑπεράνθρωπον
 ἐρρίφθην, ἀλλ' ἐν τέλει θεῖος δάκτυλος
 τὸ φροῦδον ὄναρ εἰς πραγματικότητα
 μετέτρεψε. Τοὺς πόθους τοὺς διακαεῖς
 ἀμείβει αὕτη ἡ παμπόθητος στιγμή,
 καὶ τὰς αὐπνους νύκτας, καθ' ἃς ἔλειβε
 τὸ καῖον ὄμμα δάκρυ ἀπογνώσεως.
 Τὸ Κράτος διεσώθη, ἡ ἀγέρωχος

ἐταπεινώθη πλέον τῶν Περσῶν ὄφρ' ὅς,
 οἱ Ἄβαρες ἐκ βάθρων κατεστράφησαν,
 καὶ καταυγάζει αὖθις ἐκ τοῦ Γολγοθᾶ
 τὴν οἰκουμένην πᾶσαν τὸ οὐράνιον
 τοῦ θεοῦ ξύλου σέλας. (Μετὰ μικρόν.)

Τί ἀπέμεινε,

καὶ πῶς, ἐν μέσῳ τῆς ἀγαλλιάσεως
 καὶ τῶν τροπαίων, τοῦ ἀρχαίου τραύματος
 τὰ δῆγματα καὶ αὖθις συναισθάνομαι;
 Ἐφ' ὅλους χρόνους ἐν τῇ μέθῃ τῶν μαχῶν
 ἐσίγα, καὶ πιστεύσας εἰς τὴν ἴασιν,

μετὰ θερμῶν δακρύων ἡὺχαρίστησα
τὴν θεῖαν δίκην. Πῶς ἐκ νέου μαίνεται
ὁ ἀδηφάγος ἔρπης, μόλις ἔληξεν
ἢ ψυχοβόρος πάλῃ; Μὴ τὴν ἄφεςιν
ἐλπίσας ἡπατώμην, μὴ τὴν γέενναν
εἰσέτι φέρω ἐν ἐμοί; Εἰς ἄφατον
ἀπελπισίαν ἐξωθεῖ με ἅπαντα
ὁ φόβος οὗτος. Ἄλλὰ πῶς; Ἀνεπαρκεῖς
οἱ τόσοι μόχθοι, οἱ ἀγῶνες οἱ μακροὶ,
τὸ αἶμα τῶν φλεβῶν μου καὶ τὰ δάκρυα
τῶν ὀφθαλμῶν μου τὰ πικρά;

(Μετὰ μικρὸν παραφόρως.)

ὦ ἄσπλαγχνε,

χαιρέκακε θεότης, ἦν διέσωσα,
τί λείπει ἔτι; Τό μακρὸν μαρτύριον
τοῦ βίου μου εὐρίσκεις, σὺ ἀθάνατος,
βραχύ, καὶ θέλεις τὴν αἰωνιότητα
τοῦ ἄλγους, μόνην τιμωρὸν ἀξίαν σου;
Τίς Φάλαρις πλὴν τότε ἀπηνέστερος,
ἢ τῶν εἰδώλων τίνα τῶν αἰμοδιψῶν,
εἰς ἃ φρικώδεις ἐκατόμβας θύουσιν
οἱ Ἀσιᾶται; Ἡδονὴ τοῦ σώματος
εἰσὶν αἱ ἀλγηδόνες αἱ δεινότεραι
πρὸς τῆς ψυχῆς τὴν νόσον τὴν ἀκοίμητον.

(Βαθμηδὸν συνερχόμενος.)

Τί λέγω, οἶμοι; Βλασφημῶ ὁ δείλαιος.

(Βαίνει καὶ κλίνει τὸ γόνυ πρὸ τοῦ Σταυροῦ.)

Ἰλάσθητι τοὺς λόγους τοὺς παράφρονas
σὺ ὁ τὴν γῆν λυτρώσας, ὁ ἐνσαρκωθείς,
ὁ ρύσας τοὺς ἀνθρώπους τοῦ ἐγκλήματος
ἐπὶ τοῦ ξύλου τούτου. Σὺ τοῦ σύμπαντος
ὁ κραταῖος δυνάστης. Τῶν βλεμμάτων σου
τὸ φῶς ἀνάπτει τῶν ἡλίων τοὺς σωρούς,
καὶ κόσμων νέων τὸ στερέωμα πληροῖς,
τὰ κράσπεδα τινάσσων τῆς πορφύρας σου.
Σοῦ ἀπεκλήθη τὸ μεῖδιμα ζωῆς,
καὶ θίξας σὺ τὸ χάος τὸ ἀπαίσιον,
μετέτρεψας εἰς κόσμον ἐναρμόνιον,
τοῦ ἀκηράτου κάλλους θεῖον κάτοπτρον.

(Μικρὰ παύσις.)

Καὶ ὅμως εἰς τὸν κόκκον τούτον τοῦ πηλοῦ
κατῆλθες, τὸ σαρκίον τὸ ἐτώσιον
περιβλήθης τοῦ ἀθλίου σκώληκος,
οἰκείος τῶν πενήτων καὶ τῶν ἀλητῶν,

χολὴν καὶ ὄξος ἐποτίσθης, στέφανον
περιεδέθης ἀκανθῶν, κολάφισμα
ἐπὶ τῆς θείας κατεδέχθης παρειᾶς,
καὶ τέλος ὡς κακοῦργος ἐτελεύτησας
ὑπὲρ τῆς ταλαιπώρου ἀνθρωπότητος.

(Ἐγείρεται.)

Ἄν οὕτως ἔχῃ, ἀσφαλῶς ἐλπίζομεν
ἐν μετανοίᾳ διὰ σοῦ τὴν ἄφεςιν,
καὶ μὲ σπαράσσει πάντα φόβος μάταιος.
Τὸ θεῖον ὄμμα στρέψον πρὸς με εὐμενές,
καὶ ἴδε με, μεγάλε παρηγορητά.

Γνωρίζεις τὸν ἐν θρήνοις λιπαροῦντά σε·
ἀχράντου φέρω μύρου εἰς τὸ μέτωπον
σφραγίδα, καὶ τὸ λύειν ἔχω καὶ δεσμεῖν.

Εἰς ἐν μου νεῦμα χιλιάδες πίπτουσιν,
ἢ ζωσινεὺφροσύνης. Τρέφεις τὰ στρουθία σὺ,
καὶ ὁ τὰς τρίχας ἀριθμῶν τῆς κεφαλῆς
οὐδὲ τὰς τύχας ἐπαφῆκε τῶν λαῶν
εἰς παραβάτην τῶν ἀγίων ἐντολῶν,
καταδεδικασμένον εἰς ἀπώλειαν.

Ἐσχάτως ἔτι μοι παρέσχες δείγματα
καταφανοῦς εὐνοίας, καὶ τὰ ὅπλα μου
διὰ τροπαίων εὐκλεῶν ἐπέστεψας.

Ἀδήριτος πιστεύω ἢ ἀπόδειξις.

(Βαδίζει μετ' ἀδημονίας.)

Καὶ ὅμως πάσχω διαρκῶς καὶ τήκομαι.

ὦ ἀπευκταῖον καὶ στυγνὸν μαρτύριον!

Ἡ κραταιὰ θεότης, ἥτις κρύπτεται
πεισμόνως εἰς τοῦ χάους ἰ' ἀτελεύτητα
καὶ ὀμιχλώδη βάθη, σῶμα γήινον
περιβληθεῖσα, ἐπὶ γῆς ἐβίωσε
πρὸ ἑξ αἰώνων μόλις, διελέγοντο
οἱ πρόγονοί μου ὡς οἰκείοι μετ' αὐτῆς,
καὶ μετὰ βίον ὅλον εἶδον θνήσκοντα,
θαπτόμενον τὸν γόνον τὸν οὐράνιον.
Τὰ ἴχνη φέρει τῶν σεπτῶν αὐτοῦ ποδῶν
τὸ χῶμα τούτο, καὶ σταγόνας αἵματος
ἐπὶ τοῦ ξύλου ἔτι ψαύω, αἵτινες
ἐκυκλοφόρουν εἰς τὰς φλέβας τοῦ Θεοῦ.
Ναί, ἀπευκταῖον καὶ στυγνὸν μαρτύριον!
Ἐπὶ τῆς σφαίρας ταύτης τῆς οὐτιδανῆς
κατῆλθεν ἡ θεότης ἡ πανάχραντος,
καὶ ὅμως ἔτι ἐν τῇ πλάνῃ μένουσι
τὰ πλεῖστα ἔθνη, τὸ ἀμάρτημα ὑποῖ

τὴν κεφαλὴν τῆς ὕδρας τὴν ἀτάσθαλον,
τῶν νόσων ἢ χορεία ἢ μορμογενὴς
θύματα σπαράσσει, καὶ ἀπέμεινεν
μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου ἄδης ἄφατος
μετὰ τοιαύτην φοβερὰν ἐπίσκεψιν.
καὶ πάντα πῶς τηροῦνται ἀναλλοίωτα,
καὶ πῶς, ἀντὶ προόδου, κατεπέσαμεν
ἀπείρως ἐκ τῶν χρόνων τῶν περιφανῶν
τοῦ Περικλέους, καὶ αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος;
(Μετὰ μικρόν.)

Μειρακιώδης πλάνη. Ἄν πιστεύσωμεν
εἰς ὄνειρα τοιαῦτα, τὰ μυθεύματα
πῶς τῶν ἐθνῶν τῶν ἄλλων μυκτηρίζομεν;
Καὶ ὅμως πίστιν, πίστιν, δός, πανάγαθε
καὶ πανοικτίρμον· ταύτην μόνην ἄγκυραν
παρέχεις ἐν τῷ πόντῳ τῷ ἀτέρμονι
ματαίων φαινομένων, μόνον ἔχομεν
πρὸς τὴν ὠχρὰν ἐλπίδα ταύτην σύνδεσμον,
καὶ ἂν ἐκλείψῃ, μένομεν ἐφήμερος
σπορὰ εἰλώτων, καὶ τὸ σύμπαν τρέπεται
εἰς φαύλης Ἄτης κοῦφον συνονθύλευμα.
(Μετὰ μικρόν, ῥιπτόμενος καὶ αὐθις πρὸ τοῦ Σταυροῦ.)
Μακράν, μακράν μου οἱ φρικώδεις δισταγμοί!
Τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν σου κατασπάζομαι,
καὶ σὲ λατρεύω τῆς Παρθένου γέννημα.
Εἶπέ μοι ὅτι τέλος συνεχώρησας,
καὶ ὅτι καὶ τοῦ Κράτους καὶ τοῦ Ἄνακτος
παρῆλθε πλέον τὸ πικρὸν μαρτύριον.
Ναί, ἤμαρτον ὁ τάλας, σὲ παρήκουσα,
πλὴν σὺ τὰ πάντα οὕτω συνεδύασας,
σὺ ἐπλάσας τοσοῦτον ἐπαφρόδιτον
τὸν πειρασμόν, σὺ ὅλως μὲ ἀφώπλισας,
σὺ πάντα διατάσσων κατὰ βούλησιν.
Ἄν ἡ πικρὰ σὲ θίγῃ μεταμέλεια,
καὶ οἱ μακροὶ ἀγῶνες καὶ ἀνένδοτοι,
ἐλέησόν με ἤδη, φεῦ, ἐλέησον!
(Μένει σιγῶν. Μετ' ὀλίγον.)

Μὲ καταβάλλει νάρκη ἀπροσμάχητος,
αἱ τόσαι συγκινήσεις μὲ κατέθραυσαν,
αἰσθάνομαι βαρέα ὡς τὸν μόλυβδον
τὰ βλέφαρά μου. Ἐνα ἔτι ἀσπασμόν,
ὦ θεῖον, δέξαι, σῆμα τῆς λυτρώσεως.
(Κατακλίνεται, ἐναγκαλιζόμενος τὸ βᾶθρον τοῦ Σταυ-
ροῦ, καὶ μετ' ὀλίγον ἀποκοιμᾶται. Τὸ βᾶθος τῆς

σκηνῆς φωτίζεται, καὶ φαίνεται πελώριον φᾶσμα
τοῦ ΜΩΑΜΕΘ, διὰ τῆς ἀριστερᾶς βαστάζον τὴν
ἡμισέληνον, ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ βραδέως ἀνατεί-
λασαν, καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς αἰμοσταγῇ ῥομφαίαν.
Ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ κοιλάς, ἐν ἧ διακρίνονται
καιόμενα χωρία. Εἰς τὰ ἐμπρὸς σωροὶ πτωμάτων.)

ΤΟ ΦΑΣΜΑ.

Ἄλλάχ, Ἄλλάχ, λὰ ἵλ Ἄλλάχ, Μουχαμέτ οὐλ
Ἄλλάχ.

(Ὁ Ἡράκλειος φαίνεται ταρασσόμενος, καὶ τέλος
ἀναπηδᾷ ἐντρομος, ἐν ᾧ τὸ εἶδωλον ἀφανίζεται.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Φεῦ, οἶον ὄναρ φοβερόν! Δυσοίωνος
ὁ ἐφιάλτης οὗτος. Μοὶ ὠμίλησε
τὸ φᾶσμα, πλὴν εἰς γλῶσσαν ἀκατάληπτον.
(Ἀκούεται θόρυβος πολλῶν ἀνθρώπων προστρε-
χόντων.)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ, ἐκ τῶν παρασκηνίων.

Ἡράκλειε, ποῦ μένεις;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἄναξ, Αὔγουστε!

(Προκύπτουσιν ὁ Θεόδωρος καὶ ὁ Νικήτας, ἀκολου-
θούμενοι ὑπὸ Σχολαρίων, φερόντων δάδας. Φωτί-
ζεται ἡ σκηνή.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Τί τρέχει, φίλοι;

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Τέλος σ' ἐπανεύρομεν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Πρὸ χρόνου μάτην ἐρευνῶμεν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πρὸς μικρόν

ἐν τῷ ἀγίῳ τούτῳ χώρῳ καθεσθείς,
ἀνεπαυόμην.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Θλιβερὰς κομίζομεν

εἰδήσεις.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀπροόπτως ἐμηνύθησαν
ἀγγέλματα ὀλέθρου.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Πῶς; Τί λέγετε;



ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἐν ᾧ τετελεσμένον σὺ ἐνόμισας
τὸ ἔργον σου δικαίως, ἐν ᾧ ἔδρεπες
ἐπταετῶν ἀγώνων ἀγλαοὺς καρπούς,
καὶ εἰς τῆς δόξης ἀνελθὼν τὸ ἄωτον,
προέβλεπες, ὥς μόνην πλέον μέριμναν,
τὴν ἐν εἰρήνῃ τῶν λαῶν σου πρόοδον,
ἐξαίφνης φάσμα φοβερόν . . .

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

ᾠ Ὑψιστε!

Πῶς εἶπες; Φάσμα;

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὁ Μωάμεθ, ἐξελθὼν
τῆς Ἀραβίας, μύστης νέου δόγματος,
καὶ τὴν ῥομφαίαν ἔχων εὐαγγέλιον,
ἀμφισβητεῖ σοι τὰ κλεινά σου τρόπαια.
Ὡς εἰ πρὸ θείας ὀρρωδούντες μάστιγος,

πρὸ τῶν ἀγρίων τούτων φεύγουσιν ὀρδῶν
οἱ δαφνηφόροι τοῦ στρατοῦ παλαίμαχοι,
σπουδαῖαι ἤδη χῶραι ὑπετάγησαν,
καὶ τὸ σωθὲν χθὲς μόλις Κράτος ἀπειλεῖ
καὶ αὖθις τῶν κινδύνων ὁ δεινότατος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, κλονιζόμενος.

Τετέλεσται. Ὑπῆρξε τὸ ἀμάρτημα
τῆς μετανοίας ἰσχυρότερον.

(Πίπτει λειπόθυμος εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν παριστα-
μένων.)

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Θεοί!

ΘΕΟΔΩΡΟΣ.

Ὁ Ἄναξ πάσχει.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Σπεύσατε, βοήθειαν!

(Ἐν ᾧ σπεύδουσί τινες, πίπτει βραδέως τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Αἰθουσα ἐν τῷ Ἀνακτόρῳ τῆς Ἱερείας, παρὰ τὴν Χαλκηδὸνα. ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ, ΠΙΣΙΔΗΣ καὶ ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.
Ἀργότερον ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ καὶ ΝΙΚΗΤΑΣ, μετ' ἄλλων Μεγιστάνων.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἐφ' ὅσον τῆς θρηνώδους συναντήσεως
ἡ ὥρα προσεγγίζει, καταλείπει με
τὸ θάρρος ἅπαν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Οἷος ἀνεχώρησε,
καὶ οἷος αὖθις ἤδη ἐπανερχεται.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Μετὰ τὴν πρώτην φοβεράν κατάπτωσιν,
καὶ τὴν σκηνὴν ἐκείνην εἰς τὸ Γολγοθᾶ,
συνῆλθεν ἐπ' ὀλίγον, καὶ ἀντέταξε
κατὰ τῆς μοίρας ἔρρωμένην θέλησιν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ναί, πλὴν εἰς μάτην πάντα. Ὑπὸ τοῦ Ἀμρουῦ,
Στρατάρχου τοῦ Καλίφου, ὁ Διοικητὴς
τῆς Καισαρείας ἐνίκηθη Σέργιος,
ἡ Γάζα καὶ ἡ Βόστρα παρεδόθησαν,

καὶ ἀναιδῶς ἡσπᾶσθη τὸν Ἰσλαμισμὸν
ὁ ἡττηθεὶς Τουρμάρχης.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἡ προσπάθεια

πρὸ σωτηρίαν τῆς δειλαίας Δαμασκοῦ
ὑπῆρξε καὶ γενναία καὶ ἀνένδοτος.

Τοὺς πεντακισμυρίους ὁ Θεόδωρος
ἀρίστους ἄνδρας μετ' αὐτοῦ ὠδήγησε
κατὰ τοῦ ἀκαθέκτου στρατηγοῦ Καλέδ,
ὃν τοῦ Θεοῦ ῥομφαίαν ἀπεκάλεσαν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Καὶ ὅτε κατεθραύσθη ὁ Πατρίκιος,
δευτέρα πάλιν ἐξεπέμφθη στρατιά,
ἀλλὰ δεινὴν καὶ αὕτη ἦτταν ἔπαθε.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Μακρὸν ἀντέστη μετὰ τοῦτο ἡ φρουρά,
καὶ παρεδόθη μόνον, ἀφ' οὗ ἔπεσε
τὸ πλεῖστον τῶν κατοίκων.



ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Διεσπάρησαν

ἄλλοι, καὶ ἡ πόλις ἡ περίπυστος
ἀτέστη οὕτω τοῦ Μωάμεθ ἔρμαιον.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τέτρα ταύτην ἠκολούθησεν εὐθὺς
καὶ ἀσυγκρίτως δεινότερα συμφορά.
Ἐκ Βυζαντίου σῶμα πολυάριθμον
ὁ Μανουὴλ προσάγων ὁ Ἀρμένιος,
πολιορκούντα τὸν Καλὲδ τὴν Ἑμεσαν
προσέβαλε, καὶ μάχην συνεκρότησε
παρὰ τὸ ρεῦμα τοῦ Ἱερομιάκος.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Γνωρίζω παρ' αὐτόπτου τὰ καθέκαστα.
— «Τοῦ παραδείσου πρὸ ὑμῶν αἱ χαρμοναί,
καὶ ὀπισθεν αἱ φλόγες τῆς κολάσεως» —
πρὸς τὰς ὀρδὰς φωνοῦντες τὰς θεομανεῖς,
ἐπήλθον οἱ Ἑμίραι. Τρίς τὸ ἵππικὸν
τῶν ἡμετέρων ἔτρεψε τοὺς Ἀραβας,
καὶ οἱ τοξόται ἠγωνίσθησαν λαμπρῶς·
ἀμφίρροπος ἡ μάχη διετελέσεν
ἐπὶ πολὺ, καὶ ὅλοι κατεκόπησαν
ἔξ ἀμφοτέρων χιλιάδες τῶν μερῶν·
ἀλλ' ἐπὶ τέλους εἰς φυγὴν ἐτράπησαν,
πρὸ τῆς τυφλῆς μανίας τῶν Ἰσλαμιτῶν,
οἱ Ἕλληνες.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὴν τύχην ἐπεσφράγισεν
ἡ ἥττα αὕτη τῆς Συρίας.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πράγματι

παράδοξος τῆς μοίρας ἡ ἀστάθεια,
καὶ ἤδη πάσχων, φυσικῶς ἐξέλαβεν
ὁ Ἀναξ ὡς τοῦ θεοῦ ἐγκατάλειψιν
τὰς ἀνηκέστους καὶ βραγδαίας συμφοράς.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Αὐτὸ τὸ θεῖον εὐκρινῶς ὠμίλησε
διὰ σημάτων φοβερῶν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Σεισμὸς δεινὸς

τῆς Παλαιστίνης αὐθις εἰς ἐρείπια
μετέβαλε τὰς πόλεις.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐφ' ὁλόκληρον

ἐφάνη μῆνα μέγας πρὸς ἀνατολὰς
ἀστήρ, κληθεὶς δοκίτης.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὸ Βυζάντιον

ἠπείλει ἡ ῥομφαία, καὶ προήγγελλε
τὴν τῶν Ἀράβων ἐντελὴ κατίσχυσιν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τὰς δεισιδαιμονίας ταύτας τῶν λαῶν
ὁ Ἀναξ ἤδη πρῶτος υἱοθέτησε.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Συνέλευσιν μεγάλην συνεκάλεσε,
καθ' ἃ μανθάνω, εἰς τὴν Ἀντιόχειαν,
τῆς ἀπαισίας πυνθανόμενος τροπῆς
τὰ αἶτια.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Πρεσβύτης ἀνηγέρθη τις
καὶ εἶπε — «Τιμωρίαν ὑφιστάμεθα
τῶν θανασίμων παραβάσεων ἡμῶν» —
ἠσπάσθησαν δὲ ταύτην τὴν ἐξήγησιν
ὁ Βασιλεὺς καὶ ἅπαν τὸ συμβούλιον.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἀποφωλία καὶ οἰκτίστη τύφλωσις!
Πηγὴ ἀπάντων αὕτη τῶν δεινῶν ἡμῶν.
Οἱ Ἰσλαμίται φοβεροὶ ἀπέβησαν
ἀφ' ἧς στιγμῆς τοιοῦτοι ἐκηρύχθησαν.
Καθ' ὅλα ἔτι ὑπερέχομεν αὐτῶν.
Τὸν ὀπλισμὸν, τοὺς ἄνδρας, τὰ ἐφόδια
μεγάλου Κράτους, τοὺς ἐνδόξους Στρατηγούς
θεομανῶν βαρβάρων στίφη τρέπουσι.
Καὶ διὰ τί; Διότι οἱ ἡμέτεροι,
τὴν ἥτταν θέωρουντες οὐρανόπεμπτον,
κατὰ τῆς μοίρας ἀσθενῶς ἀμύνονται,
ἐν ᾧ ἔξ ἄλλου τῆς Ἑδὲμ τὰ θέλγητρα
προσφέρει ὁ Μωάμεθ γέρας ἄφευκτον
τοῦ πίπτοντος γενναίως.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἔχεις δίκαιον.

Ἡ πλάνη αὕτη τοῦ ὀλέθρου πρωτουργός,
καὶ ἅμα διεδόθη, τὰ θεμέλια
ἐσείσθησαν τοῦ Κράτους.



ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Συνετέλεσαν
μεγάλως καὶ τὰ πάθη τὰ θρησκευτικά.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὡς πρὸς τοὺς Πέρσας πρῶην οἱ τοῦ Νέστορος
συνέπραττον ἑταῖροι, νῦν οἱ Ἄραβες
εἰς τοὺς μονοφυσίτας ἐπερεΐδονται.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Μετὰ τοῦ Βασιλέως συνειργάσθημεν
ἐκθύμως, ὅπως τὸ κακὸν προλάβωμεν,
καὶ τοῦ Χριστοῦ τὴν φύσιν καθορίσωμεν,
πλὴν μάτην. Οὐκ ὀλίγοι Εὐτυχianoὶ
συνήλθον, ἀλλ' ὁ Πάπας ἀντενήρησε,
καὶ τέλος νέα αἵρεσις προέκυψε,
τῶν ἄλλων χείρων, ἢ τῶν Μονοθελητῶν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Οὐδὲ τὴν θέσιν ταύτην ἐβελτίωσεν
ἡ δημοσιευθεῖσα τότε — Ἐκθεσις. —

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὑπὸ τὸ βάρος πάντων τούτων τῶν δεινῶν
καὶ ἡ καρδία τέλος ἡ μεγάθυμος
τοῦ Ἡρακλείου συνετρίβη.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ζοφερὸν
τὸ μέγα πνεῦμα νέφος ἐπεκάλυψε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Στιγμὰς μανίας ἔχει, ἀλλ' εἰς ἄφατον
μελαγχολίαν τὸ πολὺ βυθίζεται.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Καὶ ἡ ἐσχάτη πράξις τοῦ τριστάλανος
παραφροσύνης μίγμα καὶ συνέσεως.
Φρονῶν ματαίαν πλέον πᾶσαν ἄμυναν,
τὸ θεῖον ξύλον αὐθις ἐξερρίζωσε,
καὶ μετ' αὐτοῦ κομίζει.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Οἶον θέαμα!
Ἀλλόφρων ἤδη φεύγει καὶ περίτρομος,
τὸ σῆμα ὑποκλέπτων τὸ τρισάγιον,
ὁ ἥρως ὅστις, ἀναβὰς εἰς Γολγοθᾶ,
πρὸς τοῦ Θεοῦ τὸν θρόνον ἐπλησίασε.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τὴν εἶδησιν μαθοῦσα, πᾶσα ἔφριξεν
ἡ ἀτυχὴς ἑψα, καὶ ὡς ἄφρευκτον
τὸν πλήρη πλέον ἀναμένει ὄλεθρον.

ΠΙΣΙΔΗΣ, βαίνων πρὸς τὸ παράθυρον.
Ἰδού, νομίζω . . . Ναί, βεβαίως . . . Φαίνεται
ἡ συνοδεία. Προχωρεῖ βραδύτατα.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

ὦ οἶα ὥρα!

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Τὸν κλεινὸν κατακτητὴν
πῶς ὑπεδέχθη ἔνθουν τὸ Βυζάντιον!
Ἐσχάτως ἔτι, πῶς ἐκ βάθρων ἔσειον
φρενητιώδεις τοῦτο τὸ Ἀνάκτορον
ἀλαλαγμοί, καὶ οἶα, οἶμοι, σήμερον
διαφορά!

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τοιαῦτα τὰ ἐπίγεια.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἀπηγορεύθη αὐστηρῶς πᾶς θόρυβος,
τὸν ἀσθενὴ ταραττων.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, θεωρῶν ἐκ τοῦ παραθύρου.

Ἀφιππεύουσι.

(Ἀναπετάννυται ἡ θύρα, παρατάττονται Σχολάριοι,
καὶ εἰσέρχεται ὁ Ἡράκλειος, ἀτμηλῶς ἐνδεδυμένος,
κεκυφώς, καὶ ὑπὸ τοῦ Νικήτα βασταζόμενος. Ἀκο-
λουθοῦσιν ἕτεροι Μεγιστᾶνες καὶ ἀξιωματικοί, οἵτινες
μένουσι παρὰ τὴν θύραν. Ὁ Ἀθαλᾶριχος βαίνει
καὶ κλίνει δακρύων τὸ γόνυ πρὸ τοῦ Αὐτοκράτορος.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Χαῖρε, Αὐγουστε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Χαῖρε ἡ μάχαιρα ἡ ἐκκόπτουσα τὰ κέρατα
δαιμόνων!

Χαῖρε ξύλον προφητόφθεγκτον!

Χαῖρε τετρακτινοπύρσευτε καὶ πυρίμορφε
Σταυρέ!

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Φεῦ, τὰ τοιαῦτα διαρκῶς ἀναφωνεῖ.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἰδέ με, Ἄναξ, ἰδέ με.

(Ἀσπάζεται αὐτοῦ τὴν χεῖρα.)



ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ τὸν κόπον σου, ἀλλ' ἔχω
κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην
ἀφῆκας.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὁ Ἀθαλάριχος σοὶ ὁμιλεῖ, Βασιλεῦ.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, μετὰ ζωηρότητος.

Ἀθαλάριχε! Ἐμπρὸς οἱ Κατάφρακτοι!
Τρέπονται! Τρέπονται! Κτυπάτε τοὺς Χρυ-
σολόγχας. Ἐν τούτῳ Νίκα! Ἐν τούτῳ
Νίκα! Σάρβαρε, διατὶ φεύγεις; Φείδεσθε
τῶν αἰχμαλώτων. Δόρκων, γενναῖέ μου
Δόρκων. Ῥέει τὸ αἷμα ἐκ τῶν πληγῶν μου.
Ἰδετε, ὑψοῦται, ὑψοῦται! Ἀλλ' ἔτι μένει τὸ
στίγμα, τὸ ἀπαίσιον στίγμα. Πλύνετε τὸ
μέτωπον. Αἷμα, αἷμα! Ἰδοὺ ἔρχεται ἐπὶ τῶν
νεφελῶν, καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμός.
Οὐαί, λέγω σοι, οὐαί, ὅτι σοῦ ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ τριγμὸς τῶν ὀδόντων.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Παναγία Θεοτόκε, μέγα σου τὸ ἔλεος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Φαρισαίου φύγωμεν ὑψιγορίαν καὶ τελώνου
μάθωμεν τὸ ταπεινόν. Ἡ Μαρτίνα ἔρχεται.

Σιωπή. Κλείσατε τὰς θύρας μὴ ἴδῃ ὁ
παντεπόπτης. (Θεωρῶν δειλῶς εἰς τὰ πέριξ.)
Ἡ Μαρτίνα ἔχει ὤμους λευκοὺς ὡς τὸ γάλα.
Μὲ ἀγαπᾷ, μὲ καλεῖ, πλήν . . . Ὁ Ἰππόδρο-
μος φρυάττει, ὁ λαὸς ἐξανίσταται. Τὴν
Βασίλισσαν, ἄθλιοι, τὴν ἐστεμμένην Βασί-
λισσαν! Τίς γνωρίζει τῶν κρυφίων ἀσπα-
σμῶν τὴν ἡδύτητα; ὦ, τὸ ἀμάρτημα, τὸ
ἀμάρτημα, ἀνεκκλήτος ἡδονή! Ἰδετε τὰ
ρόδινα χεῖλη, τοὺς φλογεροὺς ὀφθαλμούς.
Καίουσι, καίουσιν ὡς αἱ φλόγες τοῦ ἄδου.
Αἰσchrῶν ἐνθυμήσεων ἐν ἐμοὶ πηγάζει πλημ-
μύρα, βορβορώδης καὶ Ζοφερά.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Σπαραξικάρδιον φάσμα τῆς πρώην Μεγα-
λειότητος.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, παραφόρως.

Τὸ φάσμα! Ἐκεῖ, ἐκεῖ τὸ ἀμείλικτον
φάσμα. Ἡμαρτον, Θεέ μου, ἡμαρτον. Ἀλλάχ,
Ἀλλάχ. Ἡ γῆ κλονίζεται. Σκοτίζεται ὁ οὐ-
ρανός. Σώσατέ με, σώσατε τὸν Ἡράκλειον.
Τὸ ἀμάρτημα. Πνίγομαι! Πνίγομαι!

(Διαρηγνύει τὰς ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτοῦ πόρπας,
καὶ καταπίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν παρισταμένων.
Ἐν ᾧ οὗτοι βραδέως ἀπάγουσιν αὐτόν, πίπτει τὸ
διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Δ΄.

Δώματα τῆς Αὐτοκρατείας ἐν Βυζαντίῳ. ΜΑΡΙΑ καὶ ΜΑΡΤΙΝΑ.

ΜΑΡΙΑ.

Σὺ πράξον μόνον ὅπως σὲ ὠδήγησα.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Φεῦ, τῆς ὑπακοῆς μου ἔχεις δείγματα.

ΜΑΡΙΑ.

Τρεῖς ἤδη τὸν διάπλουν ἐπεχείρησαν
οἱ τὸν πιστόν σου σύζυγον φυλάττοντες,
ἀλλ' ἅμα πλησιάσῃ πρὸς τὴν θάλασσαν,
ταράσσεται, καὶ φρίσσει, καὶ ἀνθίσταται
πεισματωδῶς.

ΜΑΡΤΙΝΑ.

Βεβαίως ἡ ἀνάμνησις
τῶν εὐκλεῶν θριάμβων, ὧν τὸ θέατρον .
ὑπῆρξεν αὕτη . . .

ΜΑΡΙΑ.

Νοσηρὸν ἐγκέφαλον
ποικίλαι φαντασίαι κατατρύχουσι.
Ἐνίοτε νομίζει ὅτι, Φαραώ,
τὸν ἐκλεκτὸν διώκει τοῦ Θεοῦ λαόν,
καὶ θνήσκει μεθ' ἀπάσης τῆς δυνάμεως



εἰς τὰ λυσσῶντα κύματα τῆς Ἐρυθράς,
ἢ καὶ μαντεύει ἴσως τὸ ἀμάρτημα,
ὑπὸ τοὺς φίλους χαρακτηρὰς σου λοχῶν
ἐπὶ τῆς ἄλλης ὄχθης.

MARTINA.

Οἴμοι, μήτέρ μου.

MARIA.

Ὀλίγης τοῦτο δείγμα τρυφερότητος,
πλὴν τί τὸ ποιητέον; Ὅπωςδὴποτε
ὁ Ἄναξ καταφθάνει. Τὸ στρατήγημα
γνωρίζεις τοῦ Νικήτα;

MARTINA.

Ἐγεφύρωσεν,
ὡς πρὸ καιροῦ ὁ Ξέρξης, τὸν Ἑλλήσποντον,
καὶ διὰ κλῶνων παχυφύλλων ἔκρυψε
τὴν θέαν τῶν ὑδάτων ἐκατέρωθεν.

MARIA.

Τυφλῶς ὁ Ἄναξ τὸν Σταυρὸν ἀκολουθεῖ,
καὶ οὐδαμῶς μαντεύει ποῦ εὐρίσκεται·
πρὸς τὸ ἐσπέρας ἐν τῇ πόλει ἔφιππος,
ἐκείνου ἡγουμένου, ἀναμένεται.

MARTINA.

Συνάντησιν τοιαύτην τίς προέβλεπε;

MARIA.

Ἀμέσως σὺ τὸ πνεῦμα, ὅσον ἔμεινε,
κατάκτησον. Πολλάκις διαλείμματα

μὲ βεβαιούσιν ὅτι ἔχει φωτεινά·
ἐπωφελήσου τούτων καὶ ἀπόσπασον
ὑπόσχεσιν, ἢ μᾶλλον τὸ διάταγμα,
τὸ καθαιροῦν τοῦ θρόνου τὸν διάδοχον,
καὶ διορίζον τῆς ἀρχῆς ἐπίτροπον
ἐμὲ ἢ σέ, καὶ μόνον Αὐτοκράτορα
τὸ τέκνον σου.

MARTINA.

Πλὴν, μήτερ . . .

MARIA.

Ἡ ὑπάκουσον,
ἢ εἰς τὴν τύχην ὅλως καταλείπω σε.
Μεταβολὴ κατέστη ἀναπόφευκτος·
ἂν θέλῃς σὸν τὸ σκήπτρον, ἂν διστάσῃς νῦν,
ὁ Κωνσταντῖνος βασιλεύει, καὶ οἰκτρὸς
σὲ ἀναμένει τότε πάντως θάνατος.

MARTINA.

Φεῦ, μήτερ, οἶον φοβερὸν ἀδίκημα.

MARIA.

Τὸ μητρικόν σου φίλτρον ἐπιβάλλει σοι
μικρὰν θυσίαν. Ἄλλως εἰς τὸν δῆμιον
παράδος τὸν υἱόν σου, καὶ ἡσύχασον.

MARTINA, καταπίπτουσα ἐπὶ ἀνακλίντρου.
Σκεπτόμεθα καὶ αὖθις!

MARIA.

Χαῖρε, θύγατερ.
(Ἐν ᾧ ἀπομακρύνεται πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

Ἡ πρὸ τῶν Ἀνακτόρων πλατεῖα. Ἡ πρόσοψις αὐτῶν, μετὰ τῆς Χαλκῆς, φαίνεται ἐπὶ τοῦ μετασκηνίου.
ΣΑΠΦΗΡΗΣ, ΒΟΥΣΑΣ, ΕΛΠΙΔΙΟΣ καὶ ΓΟΡΔΙΑ.

ΓΟΡΔΙΑ, δεικνύουσα τ' Ἀνάκτορα.

Εἰς ἐκεῖνο ἐκεῖ τὸ δωμάτιον τηρεῖται ὁ
Αὐτοκράτωρ.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ναί, διαβαίνω πολλάκις τὴν νύκτα, καὶ
βλέπω τὴν λυχνίαν καίουσαν μέχρις αὐγῆς.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Λέγουσιν ὅτι οὐδέποτε κοιμάται.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Οὐδέποτε. Ἡ ταρασσεται βιαίως, ἢ μένει
ῥας ὅλας ἀκίνητος. Ἐνίστε συνέρχεται,
ἀλλ' ἐπ' ὀλίγα μόνον λεπτά.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἦκουσα ὅτι ὑπεγράφη ἤδη τὸ διάταγμα τῆς παραιτήσεως.

ΒΟΥΣΑΣ.

Οὕτω θρυλλεῖται. Ὁ Κωνσταντῖνος καὶ Ἡρακλεωνᾶς διορίζονται συνάρχοντες, καὶ Μαρτίνα Ἐφορος τῆς ἀρχῆς.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Συνδυασμός, ὅστις μοὶ φαίνεται προμηνύων νέας θυέλλας.

ΓΟΡΔΙΑ.

Βεβαιούσιν ὅτι ἡ Βασιλομήτωρ Μαρία ἐκίνησε πάντα λίθον πρὸς ἐντελῇ ἀπομάκρυνσιν τοῦ Κωνσταντίνου, ἀλλ' ὁ Ἡράκλειος, καίτοι παράφρων, ἡρνήθη.

ΒΟΥΣΑΣ.

Τὸ ἀδίκημα πάντοτε μέγα. Τὴν Μαρτίαν μισεῖ τὸ Κράτος ἅπαν, ὡς αἰτίαν τῆς φοβερᾶς ταύτης καταστροφῆς.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Τίς προεμάντευε τοιοῦτον τέλος, ὅτε εἰσερχόμεθα τροπαιοῦχοι εἰς Δασταγέρδ.

ΓΟΡΔΙΑ.

Εἰς τὴν ἀνάμνησιν ταύτην κλαίω πολλάκις πικρότατα. Ὁ ἔνδοξος ἥρως εἰς τοιαύτην σήμερον θέσιν. ὦ, ἡ μοῖρα ὑπῆρξεν ἀμείλικτος.

ΒΟΥΣΑΣ.

Πράγματι καταπληκτικὴ ἡ ταχύτης, μεθ' ἧς συνετελέσθη ὁ ὄλεθρος. Τὸ Κράτος καταρρέει πανταχόθεν ὡς τηκομένη χιών.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Μετὰ τὴν Συρίαν ὑπέκυψεν αὖθις ἡ Παλαιστίνη, καὶ τέλος πολιορκηθέντα, παρεδόθησαν τὰ Ἱεροσόλυμα, ἡ ψυχὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἀπεδιώξαμεν τοὺς Πέρσας, ὅπως διευκολύνωμεν τὸ ἔργον εἰς τοὺς Ἀραβας.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Καλῶς λέγεις. Τὸ Περσικὸν Κράτος ὀριστικῶς ἤδη καταλύθη, καταθραυσθέντος ὑπὸ τοῦ Καλίου τοῦ τελευταίου Σασσανίδου Ἰεζδεγέρδου, πολὺ δὲ φοβοῦμαι ὅτι ἡ αὐτὴ τύχη ἀναμένει καὶ ἡμᾶς.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ἐὰν ἐξακολουθήσωμεν ὡς σήμερον, ἀναμφιβόλως.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Τὴν Ἱερουσαλὴμ διεδέχθη ἡ Βέροια, καὶ ταύτην ἡ λαμπρὰ Ἀντιόχεια, ἡ δευτέρα τοῦ Κράτους πρωτεύουσα.

ΒΟΥΣΑΣ.

Πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῆς ἔσπευσεν αὐτὸς ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος, μετὰ στόλου καὶ στρατοῦ, ἀλλ' ἠττήθη, καὶ κατέφυγεν εἰς Καισάρειαν.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἐκεῖ δευτέρα συνεκροτήθη μάχη, μεθ' ἣν οἱ Μωαμεθανοὶ καὶ τὰς δύο ταύτας πόλεις, καὶ τὴν Τρίπολιν, καὶ τὴν Τύρον κατέλαβον.

ΓΟΡΔΙΑ.

Οἱ πλείστοι τῶν κατοίκων ἠσπάσθησαν τὸν Ἰσλαμισμόν.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἐπανῆλθε σχεδὸν μόνος εἰς Βυζάντιον, καὶ ὑπέκυψε τότε ἡ τε Μεσοποταμία καὶ πᾶσα ἡ λοιπὴ Ἀνατολή.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἡ Ἐδεσσα, ἡ Δάρα, ἡ Νίσιβις, καὶ αὐτὴ ἡ Ἀμιδα, ἃς ἡρωϊκῶς ἐξεπορθήσαμεν, παρεδόθησαν ἀμαχητί.

ΒΟΥΣΑΣ.

Ὁ φοβερός Ἀμροῦ πολιορκεῖ ἤδη τὴν Ἀλεξάνδρειαν.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἐκείνη κἂν ἀνθίσταται γενναίως. Ἐχει τροφὰς ἀπείρους, προτειχίσματα λαμπρά, καὶ μηχανὰς τελειοτάτας.



ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ναί, ἀλλ' ἐντὸς τῶν προτειχισμάτων ἔχει καὶ τοὺς προδότας. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Μονοφυσιτῶν Μουκαυκάς συνεννοεῖται κρύφα μετὰ τῶν Ἀράβων, ὅπως ἀπαλλαγῇ τῶν Ὁρθοδόξων.

ΓΟΡΔΙΑ.

Τότε τὸ τέλος ἐγγίζει.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἦκουσα ὅτι δύο μυριάδες ἐκ τῶν πολιτῶν ἐσφάγησαν ἤδη ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων.

ΒΟΥΣΑΣ.

Εὐτυχεῖς ἐκεῖνοι. Διατὶ δὲν ἐπέσαμεν καὶ ἡμεῖς εἰς κάμμμιαν ἀπὸ τὰς ἐνδόξους ἡμῶν ἐφόδους;

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἔχεις δίκαιον. Χιλιάκις τοῦτο προτιμότερον τῆς παρούσης ἀθλιότητος.

ΓΟΡΔΙΑ.

Λέγεται ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ μεταφέρεται προσεχῶς εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Σάββα.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Δυστυχὴς Ἀναξ! Ἐὰν ἐγνώριζε κἄν πόσον ἀγαπᾶται.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Πολλάκις εἶδον στρατιώτας περὶ αὐτοῦ ὁμιλοῦντας, καὶ κλαίοντας περὶ τὴν ἐσπερινὴν πυράν.

ΓΟΡΔΙΑ.

Ἄγωμεν, ἄγωμεν! Συνθλάται ἡ καρδιά μου. (Ἐν ᾧ ἀποσύρονται πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

Προθάλαμος ἐν τοῖς Ἀνακτόροις, δι' ἀγαλμάτων καὶ διανθῶν θάμνων ηὐτρεπισμένος, καὶ ἀμυδρῶς πεφωτισμένος. Δεξιῶς θύρα, φέρουσα πρὸς τοὺς θαλάμους τοῦ διαδόχου ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ. Μεσονύκτιον. Ἐκ τοῦ βάθους εἰσέρχεται ἡ MARTINA, ἡμφιεσμένη νυκτερινὴν ἐσθῆτα, καὶ κρατοῦσα λυχνίαν. Ἀργότερον ἡ MARIA.

MARTINA.

Ἀφ' οὔτου ἀπесύρθη ὁ Ἡράκλειος εἰς τοῦ ἁγίου Σάββα τὴν σεπτὴν Μονήν, ἡ μήτηρ μου δὲς ἤδη, τὰ μεσάνυκτα κρυφίως ἐγερθεῖσα, περιφέρεται ἐντὸς τῶν προθαλάμων. Τὸ μυστήριον μὲ κατατήκει τοῦτο ἔκτοτε δεινῶς. Τί ἄρα μηχανᾶται; Ὁ διάδοχος, καὶ τοῦ υἱοῦ μου ἤδη συγκυρίαρχος, ἐκεῖ κοιμᾶται. Φοβερά ὑπόνοια, πλὴν ἄδικος βεβαίως, μοὶ ἀφήρεσε τὸν ὕπνον. Τρεῖς εἰς μάτην παρεφύλαξα, θηρεύουσα τὴν λύσιν τοῦ αἰνίγματος. Εὐτυχεστέρα ἄρα ἤδη ἔσομαι; Πλὴν, ναί, ἀκούω κρότον... Τρέμω σύσσωμος. (Σβεννύει τὴν λυχνίαν αὐτῆς, καὶ κρύπτεται ὀπισθεν θάμνου. Εἰσέρχεται ἡ MARIA ἀκροποδητί, καὶ ψηλαφοῦσα ἐν τῷ σκότει.)

MARIA.

Καὶ σήμερον ἀκόμη θάρρος. Ἦγγικεν ἡ ὥρα τέλος τῆς πλουσίας ἀμοιβῆς. Τὴν ὑπαρξίν μου πᾶσαν ἐθυσίασα, θηρεύουσα τὸ στέμμα τὸ παμπόθητον ὑπὲρ τοῦ τέκνου τῆς δειλῆς μου θυγατρὸς· αὐτὸν τὸν ἄδην τολμηρῶς ἠψήφησα, καὶ ἤδη, ὅτε ὁ καρπὸς ὠρίμασε, μοὶ κλέπτετε τὸ μείζον τῶν ἡμίσεων, διότι οὕτω Βασιλεὺς φρενοβλαβῆς ἠθέλησε. Ὀλίγον μὲ γνωρίζετε! (Δεικνύουσα πρὸς τὸν θάλαμον τοῦ Κωνσταντίνου.) Ὁ νέος οὗτος ἐὰν Ζήσῃ, ἀφευκτος ἡ ἡμετέρα προσεχὴς ἀπώλεια. Ἐκεῖνος κατὰ νόμον ὁ διάδοχος, ἐκεῖνον θέλει ἅπαν τὸ ὑπήκοον, τὸ πρὸς ἡμᾶς πρὸ χρόνων δυσμενέστατον.



Ἐνόσω ἀναπνέει ὁ Ἡράκλειος,
παρὰ τοῖς πᾶσι μείνας ἔτι λατρευτὸς
καὶ μετὰ ταύτην τὴν οἰκτρὰν κατάπτωσιν,
διαθήκει ἴσως μείνη σεβαστή·
ἀλλ' ἅμα λείψῃ — καὶ τὸν πόδα ἔθηκεν
ἐντὸς τοῦ τάφου — δι' ἡμᾶς τετέλεσται.
οὐχί! οὐχί!
(Δεικνύουσα μικρὰν φιάλην.)
Πιστόν μου φιαλίδιον,
σὺ πάντας τοὺς κινδύνους τούτους πρόλαβε.
Κατέπεσαν δὶς ἤδη αἱ σταγόνες σου
εἰς τὰ ῥιγοῦντα χεῖλη τοῦ ὑπνώττοντος·
εἰσέτι ἅπαξ ἄρωγὴν παράσχου μοι,
καὶ τότε μοὶ ἀνήκει τὸ Βασίλειον.
(Εἰσέρχεται δρομαία εἰς τὸν θάλαμον τοῦ διαδόχου.
Προκύπτει ἡ Μαρτίνα βωβὴ ἐκ τῆς συγκινήσεως,
καὶ τείνει ἐπανειλημμένως τοὺς βραχίονας, ὡς εἰ
ἵνα ἀναχαιτίσῃ αὐτήν. Τέλος συνερχομένη.)

MARTINA.
ὦ φρίκη, φρίκη! Ἀκριβῶς ἐμάντευσα.
Ἄν κράξω, τὴν μητέρα εἰς τὸν δῆμιον
ἀφεύκτως παραδίδω, ἄλλως φοβεροῦ,
σιγῶσα, συμμετέχω κακουργήματος.
Τί ποιητέον; Οἷα θέσις φοβερά!
(Πίπτουσα γονυκλινής.)
Τῆς τρισδειλαίας! Παναγία δέσποινα,
σὺ φώτισόν με.
(Αἶφνης ἐμφανίζεται καὶ αὖθις ἡ Μαρία, ὡσεὶ κατα-
διωκομένη ὑπὸ τῆς τύψεως τοῦ συνειδότος, καὶ
φεύγει δρομαία, μὴ παρατηρήσασα τὴν Αὐτοκρά-
τειραν.)
Οἷμοι τρισταλαίπωρος!
(Λειποθυμεῖ. Πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Ζ΄.

Αἶθουσα ἐν τοῖς Πατριαρχείοις. Ὁ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ κάθηται. Ἄλλοι κληρικοὶ ἴστανται περίῃ. Εἰσέρχεται ὁ ΠΙΣΙΔΗΣ, καὶ εἰς νεῦμα τοῦ Πατριάρχου ἀποσύρονται οἱ λοιποί.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.
Λοιπόν, ὦ τέκνον;
ΠΙΣΙΔΗΣ.
Ἄμα τὸ ἀπαίσιον
ἠγγέλθη ἐν τῇ πόλει ἄκουσμα, δεινὸς
ἠγέρθη σάλος, καὶ ἡ φήμη, ἄγνωστον
πῶς γεννηθεῖσα, διεδόθη ὡς τὸ πῦρ,
καθ' ἣν ὁ τάλας Βασιλόπαις ἔπεσεν
ὡς θῦμα τῆς Μαρτίνης.
ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.
Οἷον τόλμημα!
Ἄμαρτημάτων φέρει φόρτον ἱκανὸν
ἡ Ἀνασσα, πλὴν τρέφω τὴν πεποίθησιν
ἀδίκως ὅτι ἤδη καταγγέλλεται.
ΠΙΣΙΔΗΣ.
Περὶ κωνείου ὁμιλοῦσι. Λέγεται
ἐντὸς τῶν προθαλάμων ἡ Βασίλισσα
ὅτι εὗρεθῇ μόνη καὶ λειπόθυμος.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.
Τοιαύτη, φεῦ, τοῦ ὄχλου ἡ ἐμπάθεια.
Τὰς ὑπονοίας μετατρέπει πάραυτα
εἰς γεγονότα, γαυριᾷ καὶ μαίνεται
πολλάκις κατ' ἀθώων.
ΠΙΣΙΔΗΣ.
ἤδη ἔπασχε
πρὸ ἡμερῶν ὁ Πρίγκηψ, καὶ φιλάσθενος
αἰέποτε ὑπῆρξε.
ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.
Τί πλειότερον
συνέβη;
ΠΙΣΙΔΗΣ.
Τόλμην ἡ Μαρτίνα ἔκτακτον
ἀπέδειξε. Μαθοῦσα τὰ γενόμενα,
καὶ τὸν υἱὸν λαβοῦσα, εἰς τὸ Κάθισμα
ἐνεφανίσθη αἶφνης. Τὸ διάδημα



καὶ τὴν πορφύραν ἀγερῶχος ἔφερεν
ὁ μονοκράτωρ ἤδη ἀπομείνας παῖς,
καὶ ὡς ἐν ἱκεσίᾳ τοὺς βραχίονας
ἐξέτεινεν ἡ μήτηρ.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τί ἐποίησαν

οἱ παρεστῶτες;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Κατ' ἀρχὰς ἐσίγησαν,
ἀλλ' εἶτα, ὡς ὁ πόντος ὁ δερόμενος
ὑπὸ σφοδρᾶς θυέλλης, ὁ ἱππόδρομος
ἠγέρθη ἅπας μετ' ἀγρίων ὠρυγῶν,
καὶ μόλις ἡ Αὐγοῦστα διεξέφυγε,
κρυβεῖσα ἐσπευσμένως εἰς τ' Ἀνάκτορα.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὰ πράγματα δεινούνται.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὁ Φιλάγριος,
τοῦ Κωνσταντίνου Μάγιστρος, καὶ οἱ λοιποὶ
αὐτοῦ ἐταῖροι, μετ' αὐτῶν τὰ νεογνὰ
λαβόντες τέκνα τοῦ θανόντος, ἔφυγον
εἰς Χαλκηδόνα. Τῆς Μαρίας λέγεται
βυσσοδομούσης κατ' αὐτῶν ἀπαίσια,
ἐξέπλευσαν, καὶ ἤδη στασιάζουσιν
ἀναφανδὸν καὶ οὔτοι.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τοῦτο χεῖριστον.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Εὐθὺς τοὺς δύο ἀνηλίκους Πρίγκηπας
νομίμους διαδόχους ἀναδείξαντες,
καὶ τὸν Οὐαλεντίνον ἀρχηγὸν αὐτῶν,
σπουδαίαν ἤδη δύναμιν συνήθροισαν,
ἀλλ' ἡ Μαρτίνα, λέγουσι, προσήνεγκε
τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν μεράκων Κώνσταντι
τὸ στέμμα, καὶ προτείνει τίτλον Καίσαρος
εἰς τὸν Οὐαλεντίνον.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Ἴσως προληφθῇ

τὸ πρᾶγμα οὕτω;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἀμφιβάλλω. Πανταχοῦ
παρατηρεῖται ἄκρα δυσარέσκεια·
ἐνόπλων στίφη τὰς ὁδοὺς κατέχουσι,
καὶ μελετᾶται, ὡς μοι εἶπον πρὸ μικροῦ,
αὐτῶν τῶν Ἀνακτόρων ἡ ἐκπόρθησις.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὴν δεξιάν σου, Παντοκράτορ, ἔκτεινον.
Παρά τῷ Ἡρακλείῳ ἦσο σήμερον;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἐκείθεν ἤδη κατ' εὐθείαν ἔρχομαι.
Περᾶ τὰς ὥρας εἰς τὸν κήπον τῆς Μονῆς,
ἐν μέσῳ ῥόδων καὶ ναρκίσσων εὐθαλῶν,
ἀλλ' ὡς ὑπνώττων. Ἐν ᾧ πέραν μαίνεται
ὁ κλύδων, ἀνατρέπων τὰ θεμέλια
τοῦ περιδόξου θρόνου, ὃν ἀνίδρυσεν,
ἐκεῖνος πᾶσαν μνήμην καὶ συναίσθησιν
ἀπώλεσε.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Φεῦ, ἴσως οὕτω κάλλιον.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὁ ἀτυχὴς Νικήτας μένει παρ' αὐτῷ,
μέχρι θανάτου εἰς τὸν Ἀνακτα πιστός,
καὶ πάσχων ἴσως καὶ αὐτοῦ πλειότερον.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Μεγάθυμος καρδία!

(Θόρυβος ἐν τῇ ὁδῷ. Περῶσι στίφη στασιαστῶν
κράζοντα — «Ζήτω ὁ Κώνστας! Θάνατος τῇ Μαρ-
τίνῃ!» —)

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τί σοι ἔλεγον;

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τὸ τέλος προσεγγίζει, τέκνον; Σπεύσωμεν!
Πρὸς τὸν λυσσῶντα ὄχλον ὁμιλήσωμεν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Πλὴν προσοχή, ὦ πάτερ. Ἐκτιθέμενος
εἰς τὴν μανίαν οὕτω τῶν στασιαστῶν,
καὶ σὺ σπουδαῖον διατρέχεις κίνδυνον.
Ἐμὲ μετ' ἄλλων πέμψον τῶν Συνοδικῶν.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Τί λέγεις; "Όταν λύκοι παρεισδύσωσιν
έντός τῆς ποιμνῆς, πρῶτος σπεύδει ὁ ποιμὴν.
Ελθέ.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἀμέσως τότε εἰς τ' Ἀνάκτορα.
(Ἐν ᾧ ἀπέρχονται πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Η'.

Στοὰ πρὸ τῶν δωματίων τῆς Αὐτοκρατείας ἐν τοῖς Ἀνακτόροις. ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ, ΕΛΠΙΔΙΟΣ, ΣΑΠΦΗΡΗΣ
καὶ ΒΟΥΣΑΣ φυλάττουσιν ἐν αὐτῇ. Ἀργότερον ΣΕΙΣΜΟΣ μετὰ στίφους στασιαστῶν.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πᾶσα ἐλπίς ἀπώλετο. Οἱ Σχολάριοι ἠνώ-
θησαν μετὰ τοῦ πλήθους. Οἱ στασιασταὶ
χωροῦσι πρὸς τ' Ἀνάκτορα. Ὅστις ἀγαπᾷ
τὴν ζωὴν, ἄς ἀπέλθῃ.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Μετὰ σοῦ, ὦ Κόμη, μέχρις ἐσχάτων.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πλὴν ἐννοήσατε, καλοὶ μου φίλοι. Ἀδύ-
νατος ἡ ἄμυνα. Ἐμὲ κρατεῖ τὸ καθήκον,
διότι ὑπεσχέθην εἰς τὸν Ἡράκλειον· ἄλλ'
ὑμεῖς.

ΒΟΥΣΑΣ.

Μετὰ σοῦ μέχρις ἐσχάτων.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἴσως ἔχετε δίκαιον. Τοιαύτη ζωὴ οὐδε-
μίαν πλέον ἔχει ἀξίαν διὰ τοὺς κατακτῆ-
σαντας τὴν Ἀσίαν.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Μὴ ἀνακαλῆς τοιαύτας ἀναμνήσεις.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Διπλασιάζουσι τὸ ἄλγος τῆς παρούσης
στιγμῆς.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ὅπισθεν τῆς θύρας ταύτης, ὡς γνωρίζετε,
ἡ Ἀνασσα ἐτοιμάζεται πρὸς φυγὴν. Ἐὰν
παρατείνωμεν τὴν ἀντίστασιν, ἐὰν χύσωμεν
πᾶσαν αἵματος ῥανίδα, ἴσως δοθῇ καιρὸς...

ΒΟΥΣΑΣ.

Τὰ πάντα χάριν τῆς μνήμης τοῦ Αὐτο-
κράτορος.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Ἐκεῖ τρέμουσιν ἡ σύζυγος αὐτοῦ καὶ τὸ
τέκνον. Ἐνόσω ἀναπνέει ὁ Ἐλπίδιος ἡ
θύρα αὕτη ἔσται κεκλεισμένη.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Εἰς τὸ στήθος μου τότε, ὦ γενναῖοι, καὶ
δότε μοι τὸν ἔσχατον ἀσπασμόν.

(Ἐναγκαλίζονται ἀλλήλους. Θόρυβος ἐντὸς τῶν
Ἀνακτόρων. Κραυγαὶ — Θάνατος! Θάνατος!)

ΒΟΥΣΑΣ.

Εἰσέβαλον.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Περιτρέχουσι τὴν ἄλλην πτέρυγα.

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Προσεγγίζουσι.

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Ἰδού αὐτοί. Ἐτοιμάσθητε.

(Σύρουσι τὰ εἶφη. Εἰσορμᾷ ὁ Σεισμός, ὀδηγῶν στίφος
στασιαστῶν.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Πῶς, Σεισμέ, σύ;

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἐγώ, βέβαια. Τί νομίζετε;



ΒΟΥΣΑΣ.

Σὺ μετὰ τῶν ἀθλίων τούτων;

ΣΕΙΣΜΟΣ, τοῖς ὁπαδοῖς αὐτοῦ.

Ἀκούετε; Ἀκούετε; Ἀποκαλοῦσιν ἀθλίους
τοὺς ἐλευθερωτὰς τῆς πατρίδος.

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.

Θάνατος! Θάνατος!

ΕΛΠΙΔΙΟΣ.

Μακράν, ἀνδράποδον, σὺ καὶ οἱ ὁπαδοί σου.

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἀνδράποδον ἐγώ; Ὁ νικήσας τοὺς Ἀβα-
ρας; ὁ Στρατάρχης τοῦ Λαοῦ;

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ.

Ἐμπρός, ἔμπρός! Θάνατος, θάνατος!

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ὑβρίζουσι τὸν λαόν! Ἀδικούμεθα, τυραν-
νούμεθα.

ΣΑΠΦΗΡΗΣ.

Ἡ σιγᾶς, τέρας, ἦ σὲ συντρίβω ὑπὸ τοὺς
πόδας μου.

(Ἀρπάζει τοῦ τραχήλου, καὶ ρίπτει αὐτὸν κατὰ γῆς.)

ΣΕΙΣΜΟΣ.

Ἐλεος, Σαπφηράκη. Σώσατέ με, σώσατε.

(Συμπλέκονται οἱ περὶ τὸν Ἀθαλάρικον μετὰ τῶν
στασιαστῶν, οἵτινες κατ' ἀρχὰς ὀπισθοχωροῦσιν,
ἀλλ' εἴτα πανταχόθεν περιβάλλουσιν αὐτούς. Πί-
πτουσιν ὁ Ἐλπίδιος νεκρός, καὶ ὁ Ἀθαλάρικος
βαρέως τετραυματισμένος. Οἱ στασιασταί, ὠθοῦντες
πρὸ αὐτῶν τὸν Βούσαν καὶ Σαπφήρην, εἰσορμῶσιν
εἰς τὰ δώματα τῆς Αὐτοκρατείας.)

ΑΘΑΛΑΡΙΧΟΣ.

Μαρτίνα, ἐτήρησα τὸν λόγον μου. Ἡ
ψυχὴ μου, ἐκφεύγουσα διὰ δέκα πληγῶν,
σοὶ δεικνύει τὸν δρόμον τῶν οὐρανῶν.

(Ἐκπνέει.)

ΣΕΙΣΜΟΣ, ὅστις προσεποιεῖτο τὸν νεκρόν, ἀνεγειρό-
μενος μετὰ προσοχῆς.

Οὐδεὶς πλέον κίνδυνος. Καλὸν κατευό-
διον. Συγχώρησον ἐὰν δὲν σὲ ἀκολουθῶ.
Ἐχω ἀκόμῃ ὀλίγην ἐργασίαν ἐπὶ τῆς γῆς.
Ποῦ ἀφῆκαν οἱ γενναῖοί μου τὸν ἀρχηγόν;
(Ἐκ τῶν δωματίων τῆς Αὐτοκρατείας ἤχει κραυγὴ
σπαραξικάρδιος.) Ἀ! ἄ! μοὶ ἀπαντῶσι δι' ἀνδρα-
γαθημάτων. Ἐρχομαι, ἔρχομαι.

(Σπεύδει ὀπισθεν αὐτῶν. Πίπτει τὸ διασκήνιον.)

ΣΚΗΝΗ Θ'.

Κῆπος παρὰ τὴν Μονὴν τοῦ ἁγίου Σάββα, ἐπεκτεινόμενος μέχρι τῆς θαλάσσης. Ὁ Ἡράκλειος, καθήμενος
ἐντὸς μεγάλου ἀνακλίντρου, ὑπὸ ὑψηλὰ δένδρα, ὁρᾷ πρὸ αὐτοῦ ἀτενῶς. Ὁ Νικήτας, παρὰ τοὺς πόδας
αὐτοῦ ἐπὶ σκίμποδος, κρύπτει τὸ πρόσωπον ἐντὸς τῶν χειρῶν. Εἰσέρχεται ὁ Πισίδης καὶ βαίνει ἡρέμα
πρὸς αὐτόν.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Νικήτα.

ΝΙΚΗΤΑΣ, ἀνεγειρόμενος.

Σύ, Πισίδη.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Πῶς εὐρίσκεται;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὡς βλέπεις. Μόλις πρὸς μικρὸν ἀνένηψε
χθὲς τὴν πρωΐαν. Τὸν ἐπίλοιπον καιρὸν
διάγει ὡς ἐν νάρκῃ, καὶ ἀναίσθητος.

(Χωροῦσι πρὸς τὰ ἔμπρὸς τῆς σκηνῆς. Ὁ Ἡρά-
κλειος, ὀπισθεν αὐτῶν ἀπομείνας, βαθμηδὸν ἀνα-
κύπτει, ἀναγνωρίζει αὐτούς, καὶ φαίνεται μετὰ με-
γάλης προσοχῆς ἀκροώμενος τῶν λεγομένων.)

ΠΙΣΙΔΗΣ.

ἰς εὐλογίαν ἤδη μεταβάλλεται
δυστυχία. Οὕτω κἄν οὐδέποτε
ἐκινθάνων τῶν φιλτάτων τὴν ἐπώδυνον
καὶ ἀποφράδα τύχην...

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Πῶς; Συνέβη τι;
ἀνταῦθα ζῶμεν καθεῖργμένοι. Αἱ ἡχοὶ
τῆς γῆς πρὸ τῶν πυλῶνων τούτων θνήσκουσι.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Τοῦ Κωνσταντίνου ἤκουσας τὸν θάνατον;

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ναί, οὗτος διεδόθη.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ἡ ἀδέσποτος
τοῦ ὄχλου φήμη ἐν αὐτῷ κακούργημα
διέγνω, ὅπερ ἀπεδόθη πάραυτα
εἰς τὴν Μαρτίαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Τί ἀκούω.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Φοβερὸν

τὸ μῖσος ἐξερράγη τότε τὸ κοινόν·
ἄστοι καὶ στρατιῶται συμμαχήσαντες,
ἐκήρυσσον ἐκείνην ὡς ὑπεύθυνον
τῆς ἀσθενείας τοῦ πεσόντος ἥρωος,
καὶ τοῦ κοινοῦ ὀλέθρου, ὃν ἐπέστυψε
διὰ τοῦ φόνου τοῦ νομίμου Ἀνακτος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ τότε;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Προσηνέχθη εἰς τὸν Κώνσταντα,
τοῦ Κωνσταντίνου τὸν πρεσβύτερον υἱόν,
τὸ στέμμα, ἀλλ' εἰς μάτην· ἐξεπόρθησε
μαινόμενος ὁ ὄχλος τὸ Παλάτιον.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

ᾠ ὕψιστε!

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Πρὸς ὥραν ἀνεχαίτισαν

παρὰ τὴν θύραν τῆς Ἀνάσσης τοὺς φονεῖς

ὁ μεγαλόφρων Κόμης Ἀθαλάριχος,
καὶ δύο τρεῖς ἐταῖροι.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Λέγε, τάχυνον·

μὲ βασανίζεις.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Δέκα φέρων τραύματα,
κατέπεσεν ὁ Κόμης.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Παντοδύναμε

Θεέ.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Καὶ τότε εἰσορμήσαν λυσσῶδῶς
τὸ στίφος τῶν κακούργων, κατεσπάραξε
τὴν ἀτυχὴ Μαρίαν.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Καὶ ἡ Ἀνασσα;

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Αὐτῆς τὴν γλῶσσαν ἐκταμόντες, ἔκοψαν
τὴν ῥίνα τοῦ δειλαίου Ἡρακλεωνᾶ,
καὶ ὡς ἐπαίτας ἐξεδίωξαν αὐτούς.
(Ὁ Ἡράκλειος ἐν τῇ μεταξὺ τούτῳ βαθμηδὸν ἐγερ-
θεὶς, καταπίπτει αὐθις.)

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

ᾠ ἀποθνήσκω!

ΝΙΚΗΤΑΣ, σπεύδων πρὸς αὐτόν.

Ἀναξ!

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Φεῦ, μὲ ἤκουσε.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ, μόλις ἀρθρῶν τὰς λέξεις.

Ναί, φίλοι, ἐπανεῦρον τὰς αἰσθήσεις μου,
ὅπως κενώσω τὸ πικρὸν ποτήριον
μέχρι πυθμένος.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ὁλεθρία σύμπτωσις.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Οὐχί, Νικήτα, ἤδη ἐδοκίμασα
τοῦ ἄδου πάσας τὰς βασάνους ἐπὶ γῆς·
εἰς τῶν φιλτάτων τὴν στοργὴν τὸ ἱερὸν

καθήκον θυσιάσας, ὅπου ἤμαρτον
ἐκεῖ καὶ τιμωροῦμαι.

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Πολυεύσπλαγχνος
ὁ Πλάστης. Ἴσως ἔτι ἀναμένη σε
καιρὸς βελτίων.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Δί' ἐμὲ κατέληξεν
ἡ ἐξορία, ὦ Πισίδη. Μυστική
φωνή μοι λέγει ὅτι τέλος ἄφρῃν
τελείαν εὖρον, καὶ τὰς πτέρυγας ἄγνᾶς
πρὸς τὴν Ἑδέμ· τὸ πνεῦμα τὸ ἀθάνατον
τανύει ἤδη.

ΝΙΚΗΤΑΣ.

Ἀναπαύθητι μικρόν.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ.

Ἡ αἰωνία μὲ καλεῖ ἀνάπαυσις.
Ὑμεῖς τῶν ιδεῶν μου οἱ διάδοχοι
ὑπὲρ τοῦ Κράτους σταθερῶς μοχθήσατε,
καὶ τὰς παρούσας ἐπουλώσατε πληγὰς.
Τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν μου δέχθητε.
Κατενικήθη τέλος ὁ Ἡράκλειος,
ἀλλ' ὑπὸ μόνῃς τῆς ἰσχύος... τοῦ Θεοῦ.
(Καταπίπτει νεκρός. Ὁ Νικήτας ρίπτεται ὀλοφυρό-
μενος ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτοῦ.)

ΠΙΣΙΔΗΣ.

Ὁ Φοῖβος οὕτω δύει, κατερχόμενος
πρὸς τὸ Ζοφῶδες χάος, πλὴν ἐπὶ μακρὸν
ἀκόμη καταυγάζει τὸ στερέωμα
τὸ σέλας, ὅπερ ἔχυσε μεσουρανῶν.
(Κατεπετάννυται ἡ αὐλαία.)





ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΠΗΓΑΙ.

Ἀνεφίκτου ἀποβαινούσης τῆς παραπομπῆς εἰς τ' ἀπειράριθμα χωρία τὰ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἔργῳ ἀντανακλόμενα, περιοριζόμεθα εἰς τὴν γενικὴν ἀναγραφὴν τῶν συγγραμμάτων, ἅτινα συνεβουλευθῆμεν, μελετώντες τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἡρακλείου. Εἰσὶ δὲ ταῦτα τὰ ἑξῆς.

Ἐκ μὲν τῶν Βυζαντινῶν, ὁ **Θεοφάνης**, ὁ **Νικηφόρος**, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, τὸ **Πασχάλιον Χρονικόν**, τὰ ποιητικὰ ἔργα **Γεωργίου τοῦ Πισίδου**, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ὁ **Σουΐδας** εἰς λέξιν Ἡράκλειος, ὁ **Κεδρηνός**, ὁ **Ζωναράς**, ὁ **Μαρασσιῆς**, καὶ ὁ **Γλυκᾶς**.

Πλὴν τούτων σπουδαιοτάτην ἱστορίαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης συνέγραψεν ὁ Ἀρμένιος Ἐπίσκοπος **Σηπαῖος**, Sérèos, ἥτις δυστυχῶς μένει εἰσέτι ἀμετάφραστος, τῇ ἑξαιρέσει χωρίων τινῶν καταχωρισθέντων ἐν τῇ Chronologie Arménienne τοῦ Κ^{ου} DULAURIER, καὶ ἐτέρων, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως ἀγρότερον ἐρμηνευθέντων, καὶ συμπεριληφθέντων ἐν τῇ λαμπρᾷ περὶ Ἡρακλείου μονογραφίᾳ τοῦ Κ^{ου} DRAPEYRON, περὶ ἧς κατωτέρω ὁ λόγος. Ἡ ἱστορία τοῦ Σηπαίου περιέχει ἰδίως λεπτομερῆ ἀφήγησιν τῶν περικλεῶν τοῦ μεγάλου Αὐτοκράτορος στρατειῶν, περὶ ὧν τόσον συγκεχυμένας καὶ ἀτελεῖς εἰδήσεις διέσωσαν ἡμῖν οἱ ἕτεροι συγγραφεῖς, δι' ὃ καὶ πολύτιμος συμβολή, πρὸς διαλεύκανσιν τῶν μακρῶν ἐκείνων ἀγώνων, ἤθελεν εἶναι ἡ ὁλοσχερὴς μετάφρασις τοῦ ἐν λόγῳ συγγράμματος.

Υπάρχει προσέτι καὶ λατινικὸν Χρονικόν, τὸ τοῦ **Φρεδεγαίρου**, Frédégair, λίαν ἐνδιαφέρον, καθ' ὅσον παρίστησιν ἡμῖν τὴν ἱστορίαν τοῦ Βυζαντινοῦ ἥρωος, περιβεβλημένην πλέον τὰ μυθικὰ ἐκείνα χρώματα, δι' ὧν ἐνέδυσεν αὐτὴν ὁ μεσαίων.

Ἐκ δὲ τῶν μεταγενεστέρων, ἡ μεγάλη ἱστορία τοῦ **LEBEAU**, ἡ τοῦ **Γίββωνος**, ἡ τοῦ **FINLAY**, ἡ τοῦ

ἡμετέρου **Παπαρρηγοπούλου**, καὶ ἡ τοῦ ἐν Νέα Ὑόρκῃ ὁμογενοῦς καθηγητοῦ **Τ. Τιμαγέτους**, History of Greece, 2 vol. New-York. Διὰ τὴν Βυζαντινὴν ἱεραρχίαν τὸ λαμπρὸν σύγγραμμα τοῦ **KRAUSE**: Die Byzantiner des Mittelalters in ihrem Staats- Hof- und Privatleben. Halle, 1869. Διὰ τὰς αἰρέσεις, καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου δημοσιευθεῖσαν **Ἐκθεσί**, τὸ πασίγνωστον σύγγραμμα τοῦ **FLEURY**, Histoire Ecclésiastique, καὶ τέλος αἱ ἑξῆς δύο πρόσφατοι, καὶ πλείστου λόγου ἄξιοι μονογραφίαι. Ἡ τοῦ καθηγητοῦ **G. Raspe**, Die Kämpfe zwischen Heraklius I und Chosroes II., δημοσιευθεῖσα, κατὰ τὸ Γερμανικὸν ἔθος, ἐν τοῖς διὰ τὰ ἔτη 1875 καὶ 1876 προγράμμασι τῆς ἐν **Gustrow** Ἱερατικῆς Σχολῆς, καὶ περιέχουσα πολλὴν νέαν ὕλην, καὶ τὸ προμνησθὲν ἀληθῶς ἔσχον σύγγραμμα τοῦ Κ^{ου} **L. DRAPEYRON**, L'Empereur Heraklius et l'Empire Byzantin au VII Siècle. Paris 1869. Τὸ ἔργον τοῦτο, ἐπ' αἰτίᾳ τοῦ θέματος ὃ πραγματεύεται, καὶ πάσας τὰς πηγὰς ἐξαντλήσαν, παρέχει τέλος ζωηρὰν καὶ πλήρη μεγαλογραφίαν τῆς ἐνδόξου τοῦ Ἡρακλείου Βασιλείας, ἧς τοσοῦτον ἐπαισθητὴ ἀπέβαινε ἡ ἑλλειψις. Ἰδίας προσέτι μνείας ἄξια τυγχάνει καὶ ἡ τοῦ Κ^{ου} Ἀμεδαίου **THIERRY** ἱστορία τοῦ Ἀττίλα, ἥτις περιέχει εὐγλωττὰ τινα περὶ Ἡρακλείου Κεφάλαια. Histoire d'Attila et de ses successeurs, Tome II, Chap. II, III et IV.

Ἐν δὲ τῇ ἐλαφρᾷ φιλολογίᾳ φερώνυμον τραγωδίαν περὶ τοῦ θέματος τούτου ἔγραψεν, ὡς γνωστόν, κατὰ τὸ 1647 ὁ μέγας Κορνήλιος. Ἑτέρα τραγωδία, ἐπιγραφομένη **Heraclius ou la Croix reconquise**, ἀναφέρεται ἐν τῷ Καταλόγῳ τῆς Βρετανικῆς βιβλιοθήκης, ὡς παρασταθεῖσα ἐν Παρισίοις κατὰ τὸ 1688, ἐπὶ τοῦ θεάτρου τοῦ Λυκείου **Louis-le-Grand**, ὑπὸ τῶν Ἰησουϊτῶν τότε διευθυνομένου. Τοῦτο δ' ἔχει πρὸς τούτοις τὸ θέμα καὶ ἡ Κωμωδία τοῦ **Καλδερῶνος**, ἡ ἐπιγραφομένη: En esta vida



todo es verdad y todo mentira (Ἐν τῷ βίῳ τούτῳ τὸ πᾶν ἐστὶν ἀλήθεια καὶ ψεῦδος), ἦν καὶ ὁ Βολταῖρος μετέφρασε. Œuvres Complètes, Tom. IV. Προσθετέον εἰς ταῦτα τὸ πόνημα τοῦ Κ^{ου} F. MASSMANN, Etracius, εἰς γλῶσσαν Γερμανικὴν καὶ Γαλλικὴν, μετ' ἐμβριθοῦς προοιμίου. Quedlingburg 1842. Πρὸς δὲ καὶ δύο μυθιστορήματα, γραφέντα κατὰ τὸν ΙΒ'. αἰῶνα, τὸ μὲν γαλλιστὶ ὑπὸ τοῦ Gauthier d'Arras, τὸ δὲ γερμανιστὶ ὑπὸ τοῦ Othon de Freisingen.

Τοσοῦτον δὲ βαθεῖα ὑπῆρξεν ἡ ἐκ τῶν ἀνδραγαθημάτων τοῦ Ἡρακλείου ἐντύπωσις ἐπὶ τῶν ἐπιγόνων, ὥστε καὶ πολλὰ ἕτερα ἀπαντῶμεν αὐτῆς μαρτύρια.

Οὕτως ἐν Βαρλέττα τῆς Ἰταλίας διατηρεῖται ἔτι κολοσσιαῖον τοῦ περικλεοῦς Αὐτοκράτορος ἄγαλμα, ὅπερ ἐν τούτοις ὁ Κόμης Trojano Marulli θεωρεῖ ὡς παριστῶν μᾶλλον τὸν Θεοδόσιον. Ἴδε MARULLI, Discorso Storico-critico sopra il colosso di bronzo esistente nella città di Barletta. Napoli 1816.

Τὸ ὄνομα τοῦ Ἡρακλείου ἐδόθη πρὸς τούτοις εἰς πόλιν τοῦ Βενετικοῦ, ἰδρυθεῖσαν κατὰ τὰ ἔτη 628—641. Ἴδε Histoire des relations de Venise et de l'Empire d'Orient jusqu'au XIII siècle, par M. ARMINGAUD, ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου γνωρίζομεν ὅτι ἐν Γαλλίᾳ,

κατὰ τὸν μεσαῖωνα πλεόν, παρίστατο εἰκονικῶς ὁ πορθητὴς τοῦ Δασταγέρδ, διαξιφίζων τὸν Χοσρόην. Ἴδε M. DE LONGPÉRIER. Revue Archéologique, 1849.

Καὶ τέλος τὸ χρονικὸν τοῦ Κασίου ὅρους ἀναφέρει οἶονεὶ ἀποθέωσιν τοῦ Ἡρακλείου, γενομένην ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὸ 629, καὶ μνημονευομένην ἐν ἐπιγραφῇ τεθείσῃ ἐν τῷ οἰκείῳ μέρει τοῦ Καισαρικοῦ Ἀνακτόρου. Κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἐξετυπώθη, ὡς ὑποτίθεται, καὶ μετᾴλιον εἰσέτι σωζόμενον, ἔφ' οὗ φαίνεται ὁ Ἡράκλειος, ὑψὼν ὡς ἐν ἐκστάσει τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς οὐρανόν, καὶ εἰς τὸ ἔμπαλιν δ' Αὐτοκράτωρ, ὀχοῦμενος ἐφ' ἄρματος σκεπομένου ὑπὸ οὐρανίσκου, καὶ φέρων τὸν Σταυρόν. Πέριξ ὑπάρχουσι δύο λατινικαὶ ἐπιγραφαί, καὶ αἱ ἐξῆς δύο Ἑλληνικαί. — **Ἡράκλειος, ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς Βασιλεὺς καὶ Αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων, νικητὴς καὶ ἀγωνοθέτης, αἰὲν Αὔγουστος** — εἰς δὲ τὸ ἔμπαλιν — **Δόξα ἐν ὑψίστοις Χριστῷ τῷ θεῷ, ὅτι διέρρηξε σιδηρᾶς πύλας, καὶ ἠλευθέρωσε σταυρὸν ἁγίου Βασιλεὺς Ἡράκλειος.** Περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ περιεργωτάτου τούτου μεταλλίου ἀμφιβάλλει ἐν τούτοις ὁ DUCANGE, Dissertations 65 et 66, p. III.

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ.

Τὸν Ἡράκλειον περιγράφει ὁ Κεδρηνὸς I, σ. 714 ὡς ἐξῆς. — **Οὗτος ὁ Ἡράκλειος ἦν τὴν ἡλικίαν μεσήλξ, εὐσθενής, εὐστερὸς, εὐόφθαλμος, ὀλίγον ὑπόγλανκος, ξανθὸς τὴν τρίχα, λευκὸς τὴν χροιάν, ἔχων τὸν πώγωνά πλατύν καὶ πρὸς μῆκος ἐκκρεμῇ.** — Δυστυχῶς ἡ ἀτέλεια τῶν διασωθέντων νομισμάτων ἀμυδρὰν μόνον παρέχει ἡμῖν ἰδέαν τοῦ ἐκτάκτου τούτου κάλλους, οὐδεμία δ' ἑτέρα διεσώθη ἄχρις ἡμῶν εἰκονικὴ παράστασις. Ἴδε, SABATIER, Description des monnaies Byzantines. DE SAULCY, Classification des suites monétaires Byzantines. BARTHÉLEMY, Heraclius Consul, dans la Revue numismatique de 1867, καὶ BORGHESI, Dissertation sur une médaille d'Heraclius. Ἄλλ' ὅπωςδὴποτε τῆς ἐπιβαλλούσης τοῦ ἥρωος μορφῆς, ἣτις τοσαύτην ἐνεποιεῖ εἰς τοὺς συγχρόνους ἐντύπωσιν, διτηρήθη ἐπὶ μακρὸν ἡ παράδοσις. Ὁ Εὐφραΐμιος, γράφων μετὰ τὴν παρέλευσιν αἰώνων, λέγει,

**Ἡράκλειος πέφηνεν ἀριστεὺς μέγας,
Ἄλλος τις ὄντως Ἡρακλῆς κατὰ σθέρος.**
στιχ. 1346.

Ὅμοίως δ' ἀποφαίνεται περὶ αὐτοῦ καὶ ὁ Μανασσῆς, **Ὁπλίτης καρτερώτατος, ὀξύχειρ, βριαρόχειρ.**
στ. 3666.

Ἐν ᾧ, ἐὰν πιστεύσωμεν τὸν ἐκ Βουργουνδίας Φρεδέγαιρον, ἐφόνευσεν ἰδιοχείρως λέοντας ἐν τῷ ἵπποδρόμῳ.

Ἐγεννήθη δὲ ὁ Ἡράκλειος ἐν Καππαδοκίᾳ κατὰ τὸ 575, ὀλίγα ἔτη μετὰ τὸν Μωάμεθ, ἐκ γένους περιφανοῦς. Ὁ Μανασσῆς λέγει ῥητῶς.

**Τούτῳ πατρίς Καππαδοκῶν ἡ τρισευδαίμων
χώρα,
καὶ γένος τῶν ἐπιφανῶν καὶ τῶν κομώντων
πλούτῳ.**

στ. 3664.

Καὶ πράγματι, κατὰ τὸν 5^{ον} αἰῶνα, ὅτε ὁ Γεζέριχος καὶ Ἀττίλας, αἱ θεῖαι αὐταὶ μάστιγες, ἠπέλουν τὸ τε δυτικὸν καὶ τὸ ἀνατολικὸν Κράτος, Ἡράκλειος ἐκαλεῖτο, καὶ πρόγονος ἦν τοῦ Αὐτοκράτορος, ὁ Στρατηγός, ὅστις μετὰ τῶν λεγεῶνων τῆς Αἰγύπτου, τῆς Θηβαΐδος, καὶ τῆς ἐρήμου, ἀπεδίωξε τοὺς Βανδήλους ἐκ Τριπόλεως. Ἴδε DUCANGE, Constantinopolis Christiana. Ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ ἀνεδείχθη ἐπὶ

ἡς ἔξοχος κατὰ τῶν Περσῶν Στρατηλάτης, ἀνα-
 τηλώσας τὸ λάβαρον, ὅπερ ἐξέπιπτε τῶν ἀσθενῶν
 τοῦ Φιλιππικοῦ χειρῶν. Διορισθεὶς ἀργότερον Ἐξαρ-
 χος τῆς Ἀφρικῆς, ἀπέμεινε ἡ μόνη ἐλπίς τοῦ ὑπὸ
 τὸν τύραννον Φωκᾶν καταρρέοντος Κράτους, ὅπερ
 καὶ διέσωσε τέλος διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ἦσαν δὲ
 παραδόξως διακεκριμένα καὶ πάντα τὰ ἐπίλοιπα
 μέλη τῆς ἐξόχου ταύτης οἰκογενείας. Οὕτως ὁ
 πατήρ Ἡράκλειος εἶχεν ἀδελφόν, τὸν Γρηγορᾶν,
 ἀριστον ἐπίσης ἀξιωματικόν, ὃν παρέλαβεν ἐπίκουρον
 ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἀφρικῆς, καὶ ὅστις ὑπῆρξεν ὁ
 διάδοχος αὐτοῦ ἐν Καρχηδόνι. Σημειωτέον ὅτι,
 ἀντιθέτως πρὸς ἄλλους συγγραφεῖς, ὁ Θεοφάνης
 οὐδὲν λέγει περὶ τῆς συγγενείας ταύτης, καὶ καλεῖ
 τὸν Γρηγορᾶν ἀπλῶς ὑποστράτηγον τοῦ Ἡρακλείου.
 Τέκνα δὲ εἶχεν ὁ τῆς Ἀφρικῆς Ἐξάρχος, πλὴν τοῦ
 ἡμετέρου ἥρωος, τὸν Θεόδωρον, γενναῖον Στρατη-
 γόν, καὶ τὴν Μαρίαν, ἧς τὴν θυγατέρα Μαρτίαν
 ἐνυμφεύθη ἐν δευτέρῳ γάμῳ ὁ Αὐτοκράτωρ. Ἐν
 ᾧ ἂν ἄφ' ἑτέρου τοῦ Γρηγορᾶ υἱὸς ἦν ὁ Νικήτας, ὁ
 πιστὸς μείνας τῷ ἑξαδέλφῳ ἄχρις ἐσχάτων, καὶ οὗ
 τὴν θυγατέρα Νίκη ἐνυμφεύθη ἀργότερον ὁ πρωτό-
 τοκος υἱὸς τοῦ Ἡρακλείου νέος Κωνσταντῖνος.
 Μήτηρ δὲ τοῦ Αὐτοκράτορος ἦν ἡ Ἐπιφανία, δέ-
 σποινα ἐκ μεγάλου γένους, διὰ σπανίων πεπροικι-
 σμένη ἀρετῶν, ἣτις ἐπέζησε τοῦ συζύγου, καὶ συνο-
 δεύσασα τὸν υἱὸν εἰς Βυζάντιον, φαίνεται ὅτι ἐξό-
 χως ἐκεῖ ἐτιμάτο, ἀλλ' οὐδόλως συγκαταλέγεται
 μεταξὺ τῶν προσώπων τοῦ ἡμετέρου δράματος.

Τὴν γενέτειραν τοῦ Ἡρακλείου πόλιν οὐδεὶς τῶν
 συγγραφέων ῥητῶς ἀναφέρει, ἀλλ' ὁ DRAPEYRON
 εἰκάζει ὅτι ἦν αὕτη ἡ Μελιτηνή. Παρ' αὐτὴν ὑπέ-
 στη ὁ Χοσρόης Α'. ἡ Νουσχίρβαν τὴν δεινὴν ἐκείνην
 ἤτταν, μεθ' ἣν, φεύγων, κατηράσθη πάντα διάδοχον
 αὐτοῦ προσωπικῶς στρατεύοντα. Ὁ Ἡράκλειος ἦν
 τότε ἑξαέτης, καὶ Ζωηρὰν βεβαίως ἐποίησεν ἐντύ-
 πωσιν εἰς τὴν παιδικὴν αὐτοῦ φαντασίαν ἢ φοβερὰ
 ἐκείνη σύγκρουσις μεταξὺ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Χριστοῦ,
 καὶ τῶν λατρευτῶν τοῦ Ὁρμούζ· διήνυε δὲ τὸ δέκα-
 τον ἕκτον ἔτος ὅτε ὁ πατήρ αὐτοῦ περικλεῶς ἐνί-
 κησε παρὰ τὴν Δάραν καὶ τὴν Νίσιβιν. Βιωὺν ἐν
 μέσῳ τῆς μεγαλοπρεπεστάτης ἐκείνης τῆς Καππα-
 δοκίας φύσεως, ἦν περιγράφει ὁ Στράβων, Β. ΙΒ'.
 συνείθισεν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων εἰς τὴν διαμάχην τοῦ
 Ἑλληνορρωμαϊκοῦ Χριστιανισμοῦ ἂν ἑνός, καὶ τοῦ
 Ζωροαστρικοῦ Μαγισμοῦ ἂν ἑτέρου· ὁ δ' αἵματηρὸς
 οὗτος ἀγὼν μεταξὺ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν πυρεῖων,
 πρὸς κατάληψιν τῶν ἐρειπίων τῶν ἀρχαίων Σηκῶν
 τοῦ πανθεισμοῦ, διέπласεν ἐπὶ τὸ σοβαρώτερον
 καὶ ἀνδρικώτερον τὸν προῦτως ὠριμάσαντα χαρα-
 κτήρα τοῦ νεανίου, καὶ κατέθηκε τὸν σπόρον μεγα-

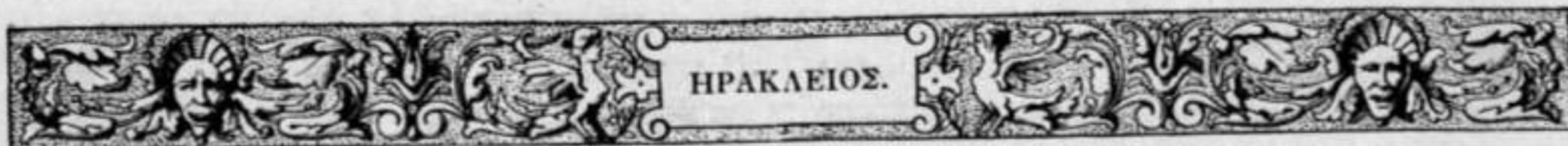
λεπηβόλων σχεδίων, καὶ περιδόξων ὀνείρων. Ἀκο-
 λουθήσας δὲ μετὰ ταῦτα τὸν πατέρα εἰς Καρχηδόνα,
 ἐδιδάχθη ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκείνῃ ἐπαρχίᾳ, τῇ ἀποδο-
 θεῖσιν εἰς τὸ σκῆπτρον ὑπὸ τοῦ Βελισαρίου, τὰ μυ-
 στήρια τῆς διοικήσεως τοῦ ὅλου Κράτους.

Ὁ Ἡράκλειος ἐνυμφεύθη κατ' ἀρχὰς τὴν Εὐδο-
 ξίαν, θυγατέρα Ῥόγα τοῦ Ἀφρου, κατὰ Θεοφάνην.
 Μεμνηστευμένη οὖσα, διήγεν αὕτη ἐν Βυζαντίῳ
 μετὰ τῆς μητρὸς τοῦ Ἡρακλείου Ἐπιφανίας, βασι-
 λεύοντος ἔτι τοῦ Φωκᾶ. Ἀρνηθέντος δὲ τοῦ
 Ἐξάρχου ἐπὶ διετίαν τὸν ὑπὸ τῆς Ἀφρικῆς ὀφειλό-
 μενον φόρον, ὁ τύραννος ἀνεκάλυψε τὰς δύο γυναῖ-
 κας, καὶ καθεῖρξεν αὐτὰς ἐν τινι Μονῇ. Τοῦτο
 ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἀφορμὴ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ἡρα-
 κλείου, σπεύσαντος ἀμέσως πρὸς σωτηρίαν τῆς
 μητρὸς, ἣν ἐλάτρευε, καὶ τῆς μελλούσης συζύγου.
 Τοιαύτη δὲ ἡ παράδοξος ἀλληλουχία τῶν ἀνθρω-
 πίνων γεγονότων. Ὀλίγον ἐμάντευεν ὁ τύραννος,
 ὅτε παρεῖχε τὴν περὶ φυλακίσεως διαταγὴν, ὅτι
 ἐπεσφράγιζεν οὕτω τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φοβερὰν τύχην,
 καὶ ἀνεβίβαζεν ἐπὶ τοῦ Βυζαντινοῦ θρόνου δυνα-
 στεῖαν, ἧς τὰ χρονικὰ ἐπὶ ὀλόκληρον αἰῶνα πλη-
 ροῦσι τινὰς τῶν εὐκλεεστέρων καὶ ἀπαισιωτέρων
 συνάμα σελίδων τῆς ἱστορίας.

Καταβαλὼν τὸν τύραννον ὁ Ἡράκλειος, περιέ-
 βαλεν αὐθημερὸν τῇ Εὐδοξίᾳ τὸν τε γαμήλιον καὶ
 τὸν αὐτοκρατορικὸν στέφανον. Ὁ Θεοφάνης ἐκφρά-
 ζεται περὶ τούτου ῥητῶς — *«Εἰσελθὼν δὲ Ἡρά-
 κλειος εἰς τὰ βασίλεια, ἐστέφθη ὑπὸ Σεργίου
 πατριάρχου . . . ἐστέφθη δὲ καὶ ἡ μεμνηστεν-
 μένη αὐτῷ Εὐδοκία Αὐγοῦστα . . . καὶ τῇ
 αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁμοῦ Αὐτοκράτωρ καὶ νυμφίος
 ἀναδείκνυνται.* Σελ. 461. Τρυφερῶς δὲ φιλῶν τὴν
 φιλάσθενον καὶ συμπαθῆ συμβίαν, ἀπεσύρθη μετ'
 αὐτῆς εἰς τ' Ἀνάκτορα, ὅπου ἐλησμόνησεν ὅλως,
 εἰς τοὺς πόδας τῆς νέας ταύτης Ὀμφάλης, τοὺς
 ἀναμένοντας αὐτὸν ἄθλους.

Ἐκ τῶν ἐρώτων τούτων ἐγεννήθη πρῶτον θυγά-
 τηρ τὴν 7 Ἰουλίου 611, κληθεῖσα καὶ αὕτη Ἐπι-
 φανία ἢ Εὐδοξία, τὸ δ' ἐπιὸν ἔτος, τὴν 3 Μαρτίου
 612, υἱός, εἰς ὃν ἐδόθη τὸ πολυσήμαντον ὄνομα τοῦ
 νέου Κωνσταντίνου, ἐκπροσωποῦντος αὐτὸν τὸν
 Ἡράκλειον, καὶ τοὺς εὐγενεῖς αὐτοῦ πόθους.

Ἀλλὰ μετὰ τρεῖς μῆνας, ἤτοι τὴν 17 Αὐγούστου,
 ἀπεβίωσεν ἡ Εὐδοξία, καὶ τότε ὁ εὐαίσθητος Ἀναξ,
 ὑπὸ νέου καταληφθεὶς πάθους, ἐνυμφεύθη τὴν ἰδίαν
 ἀνεψίαν Μαρτίαν, τὴν αἰτίαν πάντων αὐτοῦ τῶν
 δεινῶν. Μελανὴν εἰς ἄκρον εἰκόνα κατέλιπον ἡμῖν
 οἱ σύγχρονοι τῆς Ἀνάσσεως ταύτης, ἦν ὁ Νικηφόρος
 παραβάλλει πρὸς τὴν Ἀγριππίναν, καὶ περὶ ἧς λέγει



ὁ DRAPEYRON ὅτι — «*ἡ δολία καὶ θηριώδης αὐτῆς ψυχὴ πρὸ οὐδενὸς αἰσχύνης κατωρρωδία*» — Σελ. 108. Ἀφίσταται ἄρα οὐκ ὀλίγον τῆς ἱστορικῆς ἀκριβείας ἡ ἡμετέρα παράστασις, καθ' ἣν ἅπασαι αἱ σκιαὶ συμπυκνοῦνται ἐπὶ τῆς Μαρίας, καὶ ὑφίσταται ἀπλῶς τὴν σατανικὴν αὐτῆς ἐπιρροὴν ἢ ἄλλως πρὸς τὸ ἀγαθὸν ῥέπουσα νεαρὰ Βασίλισσα. Τῆς μεταβολῆς ταύτης, ὑπαγορευθείσης ὑπὸ τεχνικῶν λόγων καλαισθησίας, ἀναλαμβάνομεν τὴν εὐθύνην.

Ἐκ τῆς Μαρτίνης ἀπέκτησεν ὁ Ἡράκλειος πολλὰ τέκνα. Τοῦ Φλαβίου, ἐπικληθέντος ἐπίσης μικροῦ Κωνσταντίνου, καὶ τοῦ Θεοδοσίου τὴν δυσμορφίαν καὶ τὸν πρόωρον θάνατον ἀπέδωκεν ὁ δεισιδαίμων ὄχλος εἰς τὴν θεῖαν ὀργὴν ἐπὶ τῷ παρανόμῳ γάμῳ. Ὁ Νικηφόρος, Σελ. 16 λέγει ῥητῶς — «*Ἡ δίκη δὲ ἐθριάμβευε τὸ ἀθέμιτον, καὶ τοῦ μὲν πρεσβυτέρου παρειμένον ἐδείκνυε τὸν αὐχένα, τοῦ δ' αὖ νεωτέρου τὴν ἀκουστικὴν ἀνήρητο αἰσθησιν, καὶ μωρὸν ἤδη ἀπέφαινε.*» — Τούτους ἠκολούθησεν ὁ Ἡρακλεωνᾶς, καὶ εἴτα ἐγεννήθησαν δύο θυγάτρια, θανόντα ἐν ᾧ διέμενεν ὁ Ἡράκλειος ἐν Ἀσίᾳ. Ὁ Νικηφόρος, Σελ. 29, λέγει. — «*Ὑπάρχοντι δὲ Ἡρακλείῳ ἐν τῇ Περσικῇ, ἐτελεύτησαν αὐτῷ δύο υἱοὶ καὶ θυγατέρες δύο.*» Τέλος δὲ τὴν 7 Νοεμβρίου 630 εἶδε τὸ φῶς ἐν Ἀνατολῇ ὁ νέος Δαυὶδ, ἐν ᾧ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀπέκτα ὁ πρωτότοκος νέος Κωνσταντῖνος ἐκ τῆς θυγατρὸς τοῦ Νικήτα Νίκης τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κώνσταντα, ἡ καὶ Ἡράκλειον, τὸν ἀργότερον Βασιλεύσαντα. Ἀλλά, πλὴν τούτων, ὁ Νικηφόρος ἀναφέρει εἰσέτι βασιλόπαιδα τὸν Μαρῖνον, καὶ δύο ἡγεμονίδας, τὴν Αὐγουστίναν καὶ Μαρτίαν, περὶ ὧν ἐλλείπει πᾶσα περαιτέρω εἶδησις. — «*Δαυὶδ δὲ καὶ Μαρῖνον, τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, Καίσαρας ἀνηγόρευσεν, Αὐγουστίναν δὲ καὶ Μαρτίαν, τὰς θυγατέρας Αὐγούστας*» — Σελ. 31.

Τὸ ἔθος τοῦτο τῆς εἰς τὰ βαπτιστικά προσκολλήσεως τῶν δημοφιλῶν τοῦ Ἡρακλείου ἢ Κωνσταντίνου ὀνομάτων, μετὰ τῶν ἐπιθέτων *μικρὸς ἢ γέος*, τοσοῦτον ἀσαφὴ καθίστησι τὰ ἤδη συγκεχυμένα χωρία τῶν συγγραφέων, ὥστε ὑφίσταται καὶ νῦν ἔτι ἀμφιβολία τις ὡς πρὸς τὸ ἐν λόγῳ ἀντικείμενον. Οὕτω, φέρ' εἰπεῖν, ὁ Θεοφάνης ἀναγράφει τὴν γέννησιν τοῦ Κώνσταντος διὰ τῶν ἐξῆς — «*Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ Ἡράκλειος ἐτέχθη, υἱὸς Ἡρακλείου τοῦ μικροῦ, τοῦ καὶ Κωνσταντίνου, υἱοῦ Ἡρακλείου τοῦ μεγάλου.*» — ἔνθα ἐλλείπει ὅλως ἡ ἐπωνυμία, ὑφ' ἣν κατέστη ἀργότερον τοσοῦτον μισητὸς ὁ τύραννος ἐκεῖνος.

Ἐκ πάντων τούτων τῶν τέκνων ἀναφέρονται ἐν τῷ ἡμετέρῳ δράματι ὁ Κωνσταντῖνος καὶ ὁ Ἡρακλεωνᾶς. Ἀπέκτησε δὲ ὁ Ἡράκλειος, πῶς καὶ πότε ἄδηλον, καὶ νόθον, τὸν Ἀθαλάριχον, οὐ μόνον τὸ ὄνομα διετηρήσαμεν.

Οὐ μόνον δὲ τὰ πλείστα τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας μέλη ἐξόχως διεκρίθησαν, ἀλλὰ καὶ οἱ δύο κυριώτατοι τοῦ Ἡρακλείου λειτουργοί, ὁ Πατριάρχης Σέργιος καὶ ὁ Μάγιστρος Βῶνος, οἵτινες καὶ βραχίονες αὐτοῦ ἐκλήθησαν, ὑπῆρξαν ὁμολογουμένως ἄνδρες μεγάθυμοι καὶ σεβαστοί.

Κατὰ τὸ 610 ἔτος, καθ' ὃ ἐστέφθη ὁ Ἡράκλειος, κατελήφθησαν καὶ οἱ τρεῖς κυριώτατοι τῆς ὀρθοδόξιας θρόνοι ὑπὸ ἱεραρχῶν ἐξόχως διαπρεπῶν. Καὶ εἰς μὲν τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐχειροτονήθη ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ἐλεήμων, τοσοῦτον μετὰ ταῦτα διακριθεὶς κατὰ τὴν Περσικὴν ἄλυσιν, εἰς Ἱερουσαλὴμ ὁ ὑπὸ τοῦ Σαρβάρου ἀργότερον αἰχμαλωτισθεὶς Ζαχαρίας, καὶ εἰς Βυζάντιον ὁ Σέργιος.

Σύγχρονος ἐπομένως τοῦ Ἡρακλείου ὁ νέος Πατριάρχης ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης συνεδέθη στενότατα μετὰ τοῦ Μονάρχου, συμμετασχὼν πασῶν τῶν πράξεων τῆς μακρᾶς αὐτοῦ βασιλείας, καὶ διατελέσας, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ DRAPEYRON, ὡσεὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ καὶ συνείδησις. Αὐτὸς ἔθηκεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα, καὶ ἠυλόγησε τοὺς δύο αὐτοῦ γάμους, ἀφ' οὗ μάρτην διεμαρτυρήθη κατὰ τοῦ ἀνοσίου μετὰ τῆς Μαρτίνης δεσμοῦ — «*Εὖ μὲν ἔχει τὰ παρὰ σοὶ λεγόμενα, ἀπῆντα τότε ὁ Αὐτοκράτωρ, ὃ γάρ σοι χρέος, ὡς ἀρχιερεῖ καὶ φίλῳ, ἤδη ἀποδέδωκας· ἐφ' ἡμῶν δὲ τὸ λοιπὸν κείσεται τὰ τῆς πράξεως.*» — Νικηφόρος, Σελ. 17. Αὐτὸς ἐβάπτισε πάντα αὐτοῦ τὰ τέκνα· αὐτὸς, ὅτε ἠρπάγη τὸ σεπτὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ σύμβολον, ἐξώθησε τὸν Ἀνακτα πρὸς τὴν Ἀσίαν, ἐγένετο ἡ κυρία ἀφορμὴ τῶν περικλεῶν αὐτοῦ τροπαίων, καὶ ἀναλαβὼν ἐν τούτοις μετὰ τοῦ Βῶνου τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν, ὑπερησπίσθη λαμπρῶς τὴν πρωτεύουσαν κατὰ τὴν πρώτην πολιορκίαν, ἣν ὑπέστη, καὶ μετ' αὐτῆς ἔσωσε τὴν Αὐτοκρατορίαν. Αὐτὸς ὅτε, μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν Ἀράβων, ἐπανήλθεν ἐκ τῆς ἐψῆς ὁ Ἡράκλειος, τεθραυσμένος πλέον καὶ ἀπελπισ, παρέστη αὐθις παρήγορος, καὶ ἀνέπτυξε τὰς πολιτικὰς αὐτοῦ ἀρετὰς εἰς βαθμόν, ἐπιτρέποντα τῷ Πισίδῃ τὴν κρίσιν, ὅτι ὁ ἐκπεπτωκὴς Ἡράκλειος ὑπερέβαινε πάντοτε τοὺς ἀρίστους τῶν Βυζαντινῶν Ἀνάκτων. Αὐτὸς τέλος, ἀφορμὴ τῶν σφαλμάτων, ὡς ὑπῆρξε πηγὴ τῶν ἀρετῶν, παρέσυρε περὶ τὰ τέλη τὸν Αὐτοκράτορα εἰς τὴν ἀναζωπύρωσιν τῶν θεολογικῶν ἐρίδων, ἐξ

προέκυψε, μετὰ τῆς Ἐκθέσεως, ἡ αἵρεσις τῶν **Μονοθελητῶν**, καὶ ὡν ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ἐπί-
 τευσις τῆς καταστροφῆς. Ὁ μέγας οὗτος ἱεράρχης,
 ὡς ῥητὸν τὸ **μόνος ὑπὲρ πάντων**, Πισίδης,
 β. 135, ἐκέκτητο εἰς ὑψιστον βαθμὸν τὴν ἐνε-
 ρειαν ἐκείνην καὶ μεγαλοπράγμονα εὐσέβειαν, δι' ἧς
 καὶ μόνῃς σώζονται τὰ Κράτη, καὶ ἦν τοσοῦτον
 ἐκτενῶς περιγράφει ὁ Κ^{ος} Παπαρρηγόπουλος,
 β. 135, Σελ. 281—284. Δικαίως ἄρα λέγει περὶ
 αὐτοῦ ὁ πιστὸς αὐτοῦ διάκονος, ὅτι οὐδεμίαν κατα-
 λείπων ψυχὴν στεῖραν, καὶ σπείρων διαρκῶς τῷ
 θεῷ, ἦν συνάμα παρηγοροῦσα μήτηρ, καὶ διοικῶν
 Στρατηγός. Ἄβ. 137. Ὡς δὲ συγχρόνως ἐνεφανί-
 σθησαν Ἄναξ καὶ Πατριάρχης, συγχρόνως καὶ
 κατέλιπον τὴν μεγάλην τοῦ κόσμου σκηνήν. Ἐκεῖτο
 ἤδη βαρέως ἀσθενὴς ὁ Ἡράκλειος, ὅτε, κατὰ Δεκέμ-
 βριον τοῦ 638, ἀπεβίωσεν ὑπὲρ γῆρας πλέον ὁ Σέργιος,
 μετὰ 28 ἐτῶν περίβλεπτον πατριαρχίαν. Διεδέχθη
 δὲ αὐτὸν ὁ ὑπουργὸς μοναχὸς Πύρρος, ὅστις προσε-
 ποιεῖτο μὲν ἀπὸ καιροῦ ἄκραν πρὸς τὸν θανόντα
 ἀφοσίωσιν, ἀλλ' ἦν πράγματι τυφλὸν ὄργανον τῆς
 Μαρτίνης, μεθ' ἧς κατηγορεῖται ὅτι διέπραξε τὰ
 μελανώτερα τῶν ἡκατοετημάτων. Ὁ Θεοφάνης
 λέγει ῥητῶς περὶ τοῦ νέου Κωνσταντίνου ὅτι
**«Φαρμακευθεὶς ὑπὸ Μαρτίνης, τῆς αὐτοῦ
 μητρὸς, καὶ Πύρρου, πατριάρχου, τελευτᾷ»**
 Σελ. 522. Τὸν θάνατον τοῦ Σεργίου, καὶ τὴν ἀνάρ-
 ρησιν τοῦ Πύρρου, οὐδόλως ἀναφέρομεν ἐν τῷ
 ἡμετέρῳ ἔργῳ πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως. Πολὺ
 ἐνωρίτερον, ἤτοι κατὰ τὸ 628, καὶ ὀλίγον πρὸ τῆς
 ἐπανόδου τοῦ Ἡρακλείου εἰς Βυζάντιον, ἀπεβίωσεν
 ὁ Μάγιστρος Βῶνος, ὃν ὁ Θεοφάνης ἀποκαλεῖ Βονυσόν·
**«Βονυσὼ τῷ πατρικίῳ, ἀνδρὶ ἐχέφρονι καὶ
 τὰ πάντα συνετῷ καὶ πεπειρασμένῳ.»** Σελ. 466.
 Εἰλικρινῶς δ' ἐθρήνησεν ὁ τε Ἄναξ καὶ σύμπαν τὸ
 Κράτος τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἐξαιρέτου τούτου ἀνδρός,
 οὗ ἀγνοοῦμεν τίς ὑπῆρξεν ὁ διάδοχος.

Ἀλλὰ παρὰ τὰ δύο ταῦτα πρωτεύοντα πρόσωπα
 ὑπῆρχε καὶ τρίτον, ὁ διάκονος καὶ σκευοφύλαξ τῆς
 Ἀγίας Σοφίας Γεώργιος ὁ Πισίδης, ὅστις ψυχῇ τε
 καὶ σώματι ἀφωσιωμένος εἰς τε τὸν Πατριάρχην
 καὶ τὸν Βασιλέα, στενῶς ἀνεμίχθη εἰς πάσας τὰς
 ποικίλας αὐτῶν τύχας.

Ὁ Πισίδης ἐγεννήθη, ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος δῆλον,
 ἐν Πισιδίᾳ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀλλ' ἀφίχθη κατὰ
 πάσαν πιθανότητα παῖς ἔτι εἰς τὴν πρωτεύουσαν,
 πρὸς ἣν εἶλκον αὐτὸν τὰ σπάνια αὐτοῦ χαρίσματα.
 Ἐπιμελῶς φοιτήσας παρὰ τοῖς παιδαγωγοῖς ἐκείνοις,
 οὓς ἀναφέρει μετὰ σεβασμοῦ, προσεκλήσατο τὴν
 εὐγένειαν καὶ χάριν τῆς ἐκφράσεως, ἥτις τοσοῦτον

ἐτιμᾶτο ἐν τῇ Νέᾳ Ῥώμῃ. Νέος ἔτι ἐπεσκέφθη
 τὸν ἵππόδρομον, παρ' οὗ ἀρύεται τὰς ἀρίστας αὐτοῦ
 παραβολάς, συγκαταριθμηθεὶς δὲ μεταξὺ τῶν ἐθαδῶν
 τῶν τε Πατριαρχείων καὶ τῶν Ἀνακτόρων, καὶ διὰ
 τῶν ποιητικῶν αὐτοῦ ἔργων ἀναδειχθεὶς, περιεβλήθη
 ταχέως ὑψηλὸν ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα.

Ἀλλὰ ποῖον τὸ ἀξίωμα τοῦτο; Πάντες οἱ συγ-
 γραφεῖς ἀποκαλοῦσιν αὐτὸν διάκονον καὶ σκευο-
 φύλακα τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας, ἐὰν δὲ τοῦτο
 μόνον ἦν, δυσχερῶς ἐξηγεῖται ἡ περίβλεπτος θέσις,
 ἣν κατεῖχε παρὰ τε τῷ Πατριάρχῃ καὶ τῷ Βασιλεῖ.
 Μακρὰ ἐγεννήθη ὡς ἐκ τούτου ἀμφισβήτησις. Καὶ
 ἄλλοι μὲν θέλουσιν αὐτὸν συνάμα καὶ Ῥεφερενδάριον
 καὶ Ἀρχιεπισκόπον, ἐν ᾧ ἄλλοι, παρατηροῦντες ὅτι
 ὑπῆρχον ἐν Ἀγίᾳ Σοφίᾳ 4 σκευοφύλακες καὶ 6 διά-
 κονοι, προάγουσιν αὐτὸν εἰς ἀρχηγὸν πάσης ταύτης
 τῆς ὑπηρεσίας· ἀλλὰ ταῦτα εἰσὶν ἀπλαῖ εἰκασίαι,
 καὶ ἀδήριτος μένει μόνῃ ἡ μεγάλη αὐτοῦ ἐπιρροή
 ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἡ στενὴ σχέσις μετὰ τοῦ Πατρι-
 ἀρχου, οὗ ὑπῆρξεν ὁ ἐξ Ἀπορρήτων, καὶ τοῦ Ἄνα-
 κτος, οὗ, κατὰ τὸν ΔΡΑΠΕΥΡΟΝ Σελ. 10, διετέλεσε
 πιθανῶς ὁ πνευματικὸς.

Ὑπάρχει δὲ μεταξὺ τοῦ Ἡρακλείου καὶ τοῦ
 Πισίδου τόση σχεδὸν συνάφεια, ὅση μεταξὺ αὐτοῦ
 καὶ τοῦ Σεργίου. Ἀμφότεροι γεννηθέντες κατὰ τὰ
 τέλη τοῦ 6^{ου} αἰῶνος ἐν τῇ αὐτῇ σχεδὸν χώρᾳ, ἐξη-
 φανίσθησαν συγχρόνως κατὰ τὰ μέσα τοῦ 7^{ου}. Καθ'
 ὅλον δὲ τὸ μακρὸν τοῦτο διάστημα, ὁ μὲν Ἄναξ
 ἐστὶν ὁ ἐπὶ τῆς μεγάλης τοῦ κόσμου σκηνῆς πρωτα-
 γωνιστῶν, ὁ δὲ ποιητὴς συμμετέχει τοῦ θεσπεσίου
 δράματος ὅπως ὁ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις χορὸς, ἄλλοτε
 μὲν ἐπαινῶν, ἄλλοτε συμβουλεύων, καὶ ἄλλοτε θρη-
 νῶν ἐκ χαρᾶς ἢ ἐκ λύπης. Ἐν ὅσῳ μάχεται ὁ ἥρωας,
 τὸν ῥαψωδὸν διαφλέγει θούριος ἐνθουσιασμός, καὶ
 γράφει τοὺς **Πέρσας**, τοὺς **Ἀβαρας**, τὴν **Ἡρα-
 κλιάδα**. Ἀλλ' ἅμα συνομολογηθῇ ἡ εἰρήνη, ὁ
 ὑμνητὴς τῶν αἵματηρῶν δαφνῶν ψάλλει εὐπειθῶς
 τὴν ἐλαίαν. Ὁ Αὐτοκράτωρ ἀναπαύεται μετὰ ἐξα-
 ετεῖς θριάμβους, καὶ ὁ ποιητὴς ᾄδει τὴν **ἐξαήμερον**
 πλάσιν, καὶ περιγράφει τὰ θαύματα τῆς φύσεως.
 Ἀργότερον ἐγείρει τὴν κεφαλὴν ἡ αἵρεσις τῶν Μονο-
 φυσιτῶν, ἡ ἱερὰ κιβωτὸς διατρέχει κίνδυνον, καὶ ὁ
 Ἄναξ μεταβάλλεται εἰς θεολόγον. Ὁ Πισίδης ἐνθυ-
 μεῖται ὅτι φέρει ῥάσσον, καὶ καταπολεμεῖ τὸν ἄθεον
 Σεβήρον. Τέλος δὲ μεταβάλλεται ἡ σκηνογραφία,
 ὡσεὶ ὑπὸ κακοβούλου τινὸς Ἀτῆς, καὶ τὸν ἥρωα
 τῆς Νινευῖ διαδέχεται ὁ φυγὰς τοῦ Ἱερομιάκος.
 Ὁ Ψάλτης δημοσιεῖ τότε τὸ ποιημάτιον αὐτοῦ
 περὶ τῆς ματαιότητος τῶν ἐπιγείων. Καὶ ὅποιος τῆς
 καὶ ὁ ἥρωας φαίνονται τεθραυσμένοι· τὸ τέλος ἐπί-
 κεται. Πράγματι δὲ ὁ Πισίδης οὐδαμῶς πλέον



ἀναφέρεται κατὰ τὰ τελευταῖα τοῦ Ἡρακλείου ἔτη, ὅπερ ἐστὶ δεινὴ δι' ἡμᾶς ἀπώλεια. Ἐάν, ὡς ἄλλος Ἱερεμίας, ἐθρήνει ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ πεσόντος ἐκείνου μεγαλείου, πόση νέα πρὸς ἐκμετάλλευσιν ὕλη διὰ τοὺς μεταγενεστέρους.

Τὸν Ἡράκλειον συνώδευσεν ὁ Πισίδης κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ στρατείαν, οὐχὶ δίκην Τυρταίου, ἀλλ' ἐπισήμου μᾶλλον ἱστορικοῦ, ὡς ὁ Ἐννιος συνώδευε τὸν Σκηπίωνα. Ἐπανελθὼν εἰς Βυζάντιον μετὰ τὴν πρώτην *ἡμέραν* τοῦ ἥρωος, ἐμφανίζεται αὐθις κατὰ τὴν ἄλωσιν, ὅτε πλέον πρωταγωνιστοῦσιν ὁ Πατριάρχης καὶ οἱ ἄστοί.

Οἱ ἀκριβεῖς τίτλοι τῶν ἔργων τοῦ σκευοφύλακος εἰσὶν οἱ ἑξῆς.

Α'. Γεωργίου Διακότου καὶ Σκευοφύλακος τῆς τοῦ θεοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, τοῦ Πισίδου, εἰς τὴν κατὰ Περσῶν ἐκστρατείαν Ἡρακλείου τοῦ Βασιλέως ἀκροάσεις τρεῖς.

Β'. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν γενομένην ἔφοδον τῶν βαρβάρων, καὶ εἰς τὴν αὐτῶν ἀστοχίαν, ἥτοι ἔκθεσις τοῦ γενομένου πολέμου εἰς τὸ τεῖχος τῆς Κωνσταντινουπόλεως μεταξὺ Ἀβάρων καὶ πολιτῶν.

Γ'. Τοῦ αὐτοῦ Ἡρακλιάς, ἥτοι εἰς τὴν τελείαν πτώσιν Χοσρόου, Βασιλέως Περσῶν.

Δ'. Ἐξαήμερον ἢ κοσμουργία.

Ε'. Εἰς τὸν μάταιον βίον.

ΣΤ'. Ἀνάθιστος ὕμνος.

Ζ'. Εἰς τὴν ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν Ἀνάστασιν.

Η'. Κατὰ δυσσεβοῦς Σενήρου Ἀρτιοχίας.

Θ'. Ἐγκώμιον εἰς τὸν μάρτυρα Ἀναστάσιον.

Ι'. Ἐπιγράμματα καὶ Ἀποσπάσματα.

Ἐκ τούτων γνωστότερα εἰσὶ τὰ τρία πρῶτα, ἅτινα συμπεριελήφθησαν εἰς τὴν ἑκδοσιν τῆς Βόννης.

Περὶ τῆς φιλολογικῆς αὐτῶν ἀξίας μεγάλως διαφέρουσιν αἱ γνώμαι. Κατὰ τὸν μεσαῖωνα ἡ φήμη τοῦ Πισίδου ὑπῆρξεν εὐρεῖα. Ὁ Νικηφόρος Κάλлистος ἀποκαλεῖ αὐτὸν θαυμάσιον. Ὁ Ἐπίσκοπος Κορινθίας Γρηγόριος, θερμῶς συνιστῶν τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἱάμβων αὐτοῦ, θεωρεῖ αὐτὸν ὡς ἔσοχον ποιητὴν, καὶ παραβάλλει πρὸς τὸν Σοφοκλέα, ἐν ᾧ ὁ Ψελλὸς κηρύσσει αὐτὸν ἐφάμιλλον τοῦ Εὐριπίδου. Τὸν ἐνθουσιασμόν δὲ τοῦτον συμμερίζονται ὁ Σουΐδας, ὁ Κεδρηνός, καὶ ὁ Τζέτζης. Καὶ ταῦτα μὲν καταδεικνύουσιν ἀπλῶς τὴν κατάπτωσιν τῆς κριτικῆς καλαισθησίας κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς ἐκείνους αἰῶνας· οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία ὅτι τὸν Πισίδην

χωρίζει χάος, οὐ μόνον ἀπὸ τῶν ἀθανάτων ἔργων τῆς κλασικῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ωραίων συνθέσεων Παύλου τοῦ Σιλεντιαρίου, τοῦ ἑνα μόνον αἰῶνα πρὸ αὐτοῦ γράψαντος. Ἄλλ' οὐχ ἥττον αὐστηρὸς δείκνυται, νομίζομεν, ὁ Κ^{ος} Παπαρρηγόπουλος, λέγων ὅτι «*ἡ ποίησις αὕτη, διὰ τὴν ἀπειροκαλίαν τοῦ λόγου, τὸ ἀλλόκοτον τῶν εἰκόνων, καὶ τὸ ἀσαφὲς τῶν πραγμάτων, εἶναι ὅλως ἀναξία τοῦ ἀντικειμένου, ὅπερ προηρέθη τὰ ἐγκωμιάση*» Τόμ. Γ'. Σελ. 310, ὅπου παρατίθενται καὶ τεμάχια τινά. Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει, ἐὰν ὀλίγη τῶν συνθέσεων τούτων ἡ ποιητικὴ ἀξία, οὐ μικρὰ ἡ χρησιμότης αὐτῶν ὑπὸ ἔποψιν ἱστορικὴν. Τοῦτο πρῶτος κατανοήσας ὁ Κ^{ος} DRAPEYRON, ὅστις ἐπιμελῶς ἐμελέτησεν αὐτάς, ἠρύσθη ἐκείθεν πολλὴν νέαν καὶ πολύτιμον ὕλην. Περὶ τῶν τίτλων τῶν συνθέσεων τούτων, καὶ τῆς ἀμφισβητουμένης γνησιότητος ἐνίων ἐξ αὐτῶν, ἴδε τὸ ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς Βόννης σοφὸν προοίμιον: Josephi Mariae Quercii Florentini de Georgio Pisidae ejusque scriptis praefatio.

Τὸ Πασχάλιον Χρονικόν, Σελ. 715, διηγεῖται ὅτι «*συτήχθησαν αἱ σχολαί, ἐν τῇ ἀγνωστάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ κατέκραξαν Ἰωάννου, τοῦ ἐπίκλην Σεισμοῦ, ὡς θελήσαντος ἐπαῖραι τὰ ψώμια.*» Καθ' ἃ δῆλον, ὁ ἡμέτερος Σεισμός παρὰ τοῦ ὁμωνύμου αὐτοῦ μόνον τὸ ὄνομα ἐδανείσθη.

Ἱστορικὸν πρόσωπον τυγχάνει πρὸς τούτοις καὶ ὁ ἐν Χαλκηδόνι Πέρσης Στρατηγὸς Σαῖτος, ὃν ἄλλοι συγγραφεῖς ἀποκαλοῦσι Σαῖν καὶ Σάην. Ἴδε περὶ τούτου LEBEAU. Τόμ. ΙΑ'. Σελ. 14. Σημ. Ι ἐκδότου St. Martin. Ἀλλ' ἡμεῖς ἠκολουθήσαμεν μᾶλλον τὸν Νικηφόρον, Σελ. 13, ὅστις ἐν τούτοις καὶ τὴν Χαλκηδόνα ὀνομάζει Καλχηδόνα, ἵνα μὴ ἐπέλθῃ σύγχυσις μετὰ τοῦ ἐτέρου Σαῖν, ὃν ἀργότερον κατετρόπωσεν ὁ Ἡράκλειος.

Τὰ λοιπὰ πάντα τοῦ δράματος ἡμῶν πρόσωπα, πλὴν τῶν ἀνωτέρω μνημονευομένων, καὶ τοῦ Χαγάνου τῶν Ἀβάρων, οὐδεμίαν κέκτνται ἱστορικὴν ὑπόστασιν. Ἀφ' ἐτέρου ὅμως φαίνονται ἡμῖν ἀναγκαῖαι ὀλίγαι λέξεις περὶ τοῦ Σαρβάρου, ὅστις, καίτοι μὴ συγκαταριθμούμενος μεταξὺ τῶν δρῶντων ἐν τῷ ἔργῳ ἡμῶν, ἀναφέρεται οὐχ ἥττον συνεχέστατα. Ὁ Ῥουμιζάν, γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Χοσρόου, καὶ Στρατηλάτης διάσημος, ἐπεκαλεῖτο Σαχαρβάρζ, ἥτοι βασιλικὸς κάπρος (sanglier royal), ἔνεκα τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἀνδρείας ἅμα καὶ ὠμότητος. Παρὰ τοῖς Ἑλλησιν ἀναφέρεται συνήθως ὡς Ῥομιζάνης ἢ Σάρβαρος, ἀλλ' ἀπαντῶσι καὶ οἱ τύποι Ῥαζμιζάς,

Σαρβαραζάς, καὶ Σαρβαναζάς. Οἱ δὲ Ἀρμένιοι ὀνομαζοῦσιν αὐτὸν Χορέμ-Ραζμάν-Σαχαρβάρζ. LEBEAU T. XI. Σελ. 14. THIERY T. II. Σελ. 50. DRAPEYRON. Σελ. 275. 328. Εὐθὺς ἐν ἀρχῇ, αὐτὸν ἀπήντησεν ὁ Ἡράκλειος παρὰ τὴν Ἰσσόν, αὐτὸν ἀργότερον ἐν Ἀροπατηνῇ, αὐτὸν ἐν Ἀρμενίᾳ μετὰ τοῦ Σαρβαραζά καὶ Σαήν, αὐτὸν τέλος παρὰ τὸν Σάρον. Καὶ τῆς πολιορκίας τοῦ Βυζαντίου, αὐτὸς ὠδήγησε τὰς Περσικὰς δυνάμεις εἰς Χαλκηδόνα, ὅπου πλέον διέμεινε, μέχρις οὗ, συμμαχήσας μετὰ τοῦ Σιρόου, ἀνέτρεψε τὸν Χοσρόην. Τοῦ δὲ Σιρόου ὀλίγους μόνον μῆνας βασιλεύσαντος, αὐτὸς πάλιν κατέρριψε τὸν υἱὸν καὶ διάδοχον αὐτοῦ Καβόην, ὅστις ἦν ἴδιος αὐτοῦ ἀνεψιός, καὶ συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ Ἡρακλείου, ἐζώσθη πλέον ἀναφανδὸν τὴν ῥομφαίαν τῶν Σασσανιδῶν, κατ' Ἰούλιον τοῦ 629. Ὡς ἀλλαχοῦ εἶδομεν, ἀπέδωκε τότε προθύμως τὸ τίμιον ξύλον, ὅπερ αὐτὸς ἐκ Παλαιστίνης ἐκόμισε, καὶ οὐ μόνος ἐγνώριζε τὴν κρύπτην. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ παντοειδῶς ἀπέδειξε τὴν ἀφοσίωσιν αὐτοῦ καὶ τὸν θαυμασμὸν πρὸς τὸν ἀρχαῖον πολέμιον. Ὁ Νικηφόρος, ὅστις ἄλλως τε συγχέει τὸν Σάρβαρον καὶ

Ὀρμίσδαν, λέγει Σελ. 23 «Τὸν τε ἴδιον υἱὸν σὺν δώροις πολυτιμήτοις πρὸς αὐτὸν ἀπέστειλεν· γράφει τε ἀπολογίαν εἰς Ἡράκλειον, ὥς οὐχ ἐκὼν ἔπραττεν ἅπερ εἰς Ῥωμαίους πεποίηκε... καὶ χρήματα ἐκ Περσίδος διδόναι ὑπισχεῖτο, δι' ὧν πάλιν καινίζονται ὅσα ἂν αὐτὸς ἐν χώρᾳ τῇ Ῥωμαίων κατεστρέψατο.» Ἀνεκτιμήτους ὠφελείας ἐφαίνετο ὑποσχομένη ἡ ἀρμονία αὕτη, ἀλλ' ἀτυχῶς ἡ συνήθης τοῦ Σαρβάρου ὠμότης ἐξήγειρε κατ' αὐτοῦ τοὺς λοιποὺς Σατράπας, οἵτινες κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐπιόντος ἔτους ἐδόλοφόνησαν αὐτόν, ἐν ᾧ ἐπεθεώρει τὸν στρατόν. Δεινὴ ἀναρχία ἐπεκράτησε τότε καθ' ἅπασαν τὴν Ἀσίαν, καὶ διάφοροι ἐστέφθησαν συγχρόνως μνηστήρες ἐν διαφόροις ἐπαρχίαις. Ἀπὸ τοῦ Χοσρόου, τελευτήσαντος μόλις πρὸ τετραετίας, ἐννέα ἦσαν ἤδη οἱ Σασσανίδαι οἱ περιβληθέντες τὸ στέμμα. Ἀλλὰ τέλος, τῇ ἀρωγῇ τοῦ Ἡρακλείου, ὑπερίσχυσεν ἡ μερίς τοῦ νέου Ἰздегέρδου, υἱοῦ τοῦ Σαρβάρου, ὃν ἐν τούτοις κατετρόπωσε μετ' ὀλίγον ὁ Καλέδ, ὀριστικῶς καταλύσας τὸ Περσικὸν Κράτος.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Ἀλλὰ τότε ὁ Ἡράκλειος ἔρριψε τὴν πορφύραν.

Ὁ δριμύς τοῦ Αὐτοκράτορος ἐπιτιμητῆς Νικηφόρος λέγει «**Ἀγενῶς παραχρῆμα εἰς γυγὴν ἐτράπετο**» Σελ. 15. Ἀλλὰ δικαίως παρατηρεῖ ὁ DRAPEYRON, ὅτι πᾶσα ἄμυνα κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἦν ἀδύνατος, καὶ ὅτι ὁ Ἡράκλειος ἄριστα ἐποίησε, προτιμήσας τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου τὴν διάσωσιν, ἣτις ἐπέτρεπεν αὐτῷ τοὺς μεταγενεστέρους εὐκλεεῖς ὑπὲρ τοῦ Κράτους ἀγῶνας. DRAP. Σελ. 123. Ὁ Πατριάρχης Νικηφόρος ἔγραφε μετὰ μίαν ὄλην ἑκατονταετηρίδα, ὅτε ἡ μνήμη τῶν θριάμβων τοῦ Ἡρακλείου ἐπεσκιάζετο πλέον ὑπὸ τῶν ἐπακολουθησασῶν αὐτοῦ συμφορῶν. Πνέων δὲ μένεα κατὰ τῶν Ἀνάκτων, οἵτινες ἐξώρισαν αὐτόν, κύριον τῆς συγγραφῆς αὐτοῦ σκοπὸν προτίθεται τὴν κατάδειξιν, ὅτι πᾶσαι τοῦ Κράτους αἱ συμφοραὶ ἀφορμὴν ἔσχον τὴν ἀσέβειαν τῶν Βασιλέων, καὶ τὴν πρὸς τοὺς αἰρετικούς ἐπιείκειαν αὐτῶν.

Τὴν ἐν Χαλκηδόνι προδοσίαν τῶν Ἀβάρων ἀφηγεῖται ἡμῖν μετὰ τινος λεπτομερείας τὸ Πασχάλιον Χρονικόν, ἐνθα τὴν ἀτελεύτητον καὶ ξηρὰν τῶν γεγονότων ἀναγραφὴν ποικίλουσιν ἐνίοτε πολὺτιμα ἱστορικὰ κειμήλια. Ὁ λαὸς ἀπέδωκε κατὰ τὸ σῶνθηδες καὶ

τὴν διάσωσιν ταύτην εἰς τὸ θεῖον. Τὸ Πασχάλιον λέγει περὶ τοῦ Χαγάνου «**Καὶ τὸ τεῖχος εἰσῆρχετο καὶ τὴν πόλιν παρελάμβανεν, εἰμὴ ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἐκώλυσεν**» Σελ. 713, ἐξ οὗ ἐμφαίνεται καὶ τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου.

**Καὶ τοῦ ἡλίου αἱ ἀκτῖνες εὐσεβῶς
τὰς ἱερὰς εἰκόνας κατησπάζοντο
εἰς τῶν ἱστών τὰ ἄκρα.**

Εἰς τὸ ἄκρον τοῦ μεσαίου ἱστοῦ τῆς ναυαρχίδος προσήρμοσεν ὁ Ἡράκλειος τὴν ἀχειροποίητον εἰκόνα τῆς Παναγίας, μὴ γραφεῖσαν δηλονότι ὑπὸ ἀνθρωπίνης χειρός, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀγγέλων ἐξ οὐρανοῦ κομισθεῖσαν· ἔσχε δὲ τὸ νέον τοῦτο λάβαρον μετ' αὐτοῦ διαρκῶς, μέχρις οὗ ἀντικατέστησεν αὐτὸ διὰ τοῦ διασωθέντος Σταυροῦ. Κατὰ τὸν Θεοφάνην «**Ἦκεν ἀπὸ Ἀφρικῆς, φέρων πλοῖα καστελλωμένα, ἔχοντα ἐν τοῖς καταρτίοις κιβώτια, καὶ εἰκόνας τῆς Θεομήτορος**» Σελ. 459. Ἴδε καὶ Σελ. 467, ὅπου εὐρηνται σχεδὸν ἀπαράλλακτοι αἱ κατωτέρω ἐκφράσεις τοῦ Πισίδου.

Ὁ δὲ Κεδρηνός, διηγούμενος τὸν ἐκ Βυζαντίου πρῶτον ἀπόπλουν τοῦ Ἡρακλείου, ἀναφέρει ἑτέραν



τοιαύτην εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣτις ἐκέκτητο καὶ τὴν πρόσθετον ταύτην ἀξίαν εἰς τὰ ὄμματα τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅτι προήρχετο ἐκ τῆς προσφιλοῦς αὐτοῦ Ἑδέσεως. «**Λαβὼν δὲ μετὰ χεῖρας τὴν θεανδρικὴν ἀχειροποιήτον μορφὴν τοῦ Κυρίου**» Κεδρην. Σελ. 718.

Ὁ δὲ Πισίδης ἐκφράζεται ἔτι καθαρώτερον εἰς Περσικῶν Ἀκρόασιν Α'. Στ. 139.

Λαβὼν δὲ τὴν θείαν τε καὶ σεβάσμιον μορφὴν ἐκείνην τῆς γραφῆς τῆς ἀγράφου, ἣν χεῖρες οὐκ ἔγραψαν, ἀλλ' ἐν εἰκόνι ὁ πάντα μορφῶν καὶ διαπλάττων λόγος, ἄνευ γραφῆς μόρφωσιν, ὥς ἄνευ σποράς κίνησιν, αὐτός, ὥς ἐπίσταται, φέρει.

Οὐδ' ἀρκεῖται εἰς ταῦτα, ἀλλ' ἐπιφέρει ἐν μιᾷ τῶν συνήθων αὐτῷ παρενθέσεων.

Ἐχρῆν γὰρ αὐτόν, ὥς τότε σποράς δίχα, οὕτω τυποῦσθαι καὶ πάλιν γραφῆς ἄνευ, ὅπως δι' ἀμφοῖν τοῦ λόγου μορφομένου, μένῃ τὸ πιστὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως, τῶν φαντασιαστῶν ἐξελέγχον τὴν πλάνην.

Φαντασιασταὶ ἦσαν, ὥς γνωστόν, οἱ αἰρετικοὶ ἐκεῖνοι, οἱ πιστεύοντες ὅτι τὸ σταυρωθὲν καὶ ταφέν, ἦν οὐχὶ τὸ σῶμα τοῦ Σωτῆρος, ἀλλ' ἀπλοῦν αὐτοῦ εἶδωλον ἢ φάσμα.

**Πρὸ μηνὸς
ἐξέπλευσαν τὰ πλοῖα.**

Κατὰ τὴν Ἀσιατικὴν παράδοσιν, χίλια ἦσαν τὰ πλοῖα τὰ κομίζοντα τοὺς θησαυροὺς τοῦ Ἡρακλείου.

Ἀφ' οὗ δὲ ταῦτα ἐξώκειλαν ἐπὶ παραλίας τινός, ὅπου ἦρχον οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ Χοσρόου, πάντα τὰ πολύτιμα ἐστάλησαν εἰς τὸν μέγαν Βασιλέα, ὅστις ἠρέσκετο καθημερινῶς θεωρῶν τ' αὐτοκρατορικὰ ταῦτα λάφυρα, τὰ γνωστὰ πλέον ἐν Περσίᾳ ὑπὸ τὸν τίτλον **Βεδαβέρδ**, ἥτοι θησαυρὸς κοιμισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀνέμου.

Τὸν ἀκινάκην αὐθαδῶς προτείνοντες.

Ὁ Σηπαῖος παρεντίθησιν ἐνταῦθα θρίαμβον τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων, περὶ οὗ σιγῶσιν οἱ λοιποὶ χρονολόγοι, καὶ ὅστις κατὰ πρῶτον ἤδη ἀναγράφεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Διετάχθη, λέγει, ὑπὸ τοῦ Χοσρόου τῷ ἐν Χαλκηδόνι στρατῷ ἡ διάβασις τοῦ πορθμοῦ, καὶ ἡ κατὰ τοῦ Βυζαντίου ἐπίθεσις. Πυμάγματι δὲ κατέπλευσαν οἱ Πέρσαι, καὶ περιέζωσαν τὴν πόλιν, ἐν ᾗ οἱ Ἕλληνες ἡμύνοντο διὰ τοῦ στόλου· ἀλλ' ἐνικήθησαν οἱ βάρβαροι, καὶ τραπέντες εἰς ἐπαίσχυντον φυγὴν, ἀπώλεσαν τετρακισχιλίους ἄνδρας μετὰ τῶν πλοίων αὐτῶν. Μετὰ τοῦτο δὲ οὐδέποτε πλέον ἀπετόλμησαν παρόμοιον ἐγχείρημα. Ὁ Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος, Σελ. 131. παρατηρεῖ ὀρθῶς ὅτι ἡ ναυμαχία αὕτη οὐδὲν ἔχει τὸ κοινὸν πρὸς τὴν κατὰ τὸ ἔτος 626 συγκροτηθεῖσαν, καθ' ὅσον κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην κατεστράφησαν οἱ Ἀβαρες, οὐδόλως ἀναμιχθέντων τῶν Περσῶν. Φανερόν δὲ πρὸς τούτοις ὅτι, ἐὰν καθ' ἑαυτὴν ὀλίγην κέκτηται σημασίαν ἡ πρώτη αὕτη ἐπιτυχία, οὐχ ἦττον μεγάλως συνετέλεσεν ὅπως ὑπεκκαύσῃ τὸ ἀναγεννώμενον τῶν Ἑλλήνων θάρρος, καὶ παρέσχεν αὐτοῖς ἐκδούλευσιν ἀνεκτίμητον, ὑποδείξασα ὅτι ἐν τῇ θαλασσοκρατίᾳ ἔκειτο ἡ ἀληθὴς αὐτῶν ἰσχὺς.

ΜΕΡΟΣ Β'.

Γραφὴν πρὸς τούτοις τῆς Συγγλῆτου φέρουσι.

Κατὰ τὸν Σηπαῖον, μίαν ὅλην ἐβδομάδα διήρκεσαν αἱ ἐν Χαλκηδόνι ἑορταί, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Ἡρακλείου. Τὴν διὰ τῶν τριῶν Πρέσβων ἀποσταλεῖσαν πρὸς τὸν «θεόπτωτον» Χοσρόην περιεργωτάτην ἐπιστολὴν διετήρησεν ἡμῖν τὸ Πασχάλιον Χρονικόν, Σελ. 706. Ἐγγραφή δὲ αὕτη πιθανώτατα ὑπὸ τοῦ Πισίδου, καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ Πατριάρχου, ὥς μαρτυροῦσι φράσεις τινὲς συνήθεις εἰς τὸν ἡμέτερον ποιητὴν. Τὸ Πασχάλιον λέγει ἀπλῶς «**ἀποκρίσεις γραφεῖσας ὑπὸ τῶν ἀρχόντων ἡμῶν.**» Ἀλλ' ἂν περίεργος ἡ ἐν λόγῳ ἐπιστολή, ἀσυγκρίτως περιεργότερα τυγχάνει ἢ τοῦ

μεγάλου Βασιλέως ἀπάντησις, ἣν παρατίθεμεν ὡς ὁλόκληρον ἐκ τοῦ Σηπαίου. Ἴδου αὕτη.

«Ὁ εὐγενέστερος τῶν θεῶν, ὁ κύριος καὶ Βασιλεὺς συμπάσης τῆς γῆς, ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου Ὁρμούζ Χοσρόης τῷ Ἡρακλείῳ, παράφρονι καὶ ἀθλίῳ αὐτοῦ δούλῳ.»

«Ἀρνούμενος τὴν εἰς τὸ Κράτος ἡμῶν ὀφειλομένην ὑπακοήν, ἀποκαλεῖσαι Δεσπότης καὶ Κυρίαρχος. Διανέμων τούτους θησαυροὺς ἡμῶν, οὓς κατακρατεῖς, ἔξαπατᾷς τούτους θεράποντας ἡμῶν. Ἀθροίσας συμμορίαν ληστῶν, ἐνοχλεῖς ἡμᾶς διαρκῶς· μὴ ἄπαξ μόνον κατέστρεψα τούτους Ἕλληνας; Ἐμπιστεύεσαι εἰς θεόν, ὅστις ἐν τούτοις οὐδὲ τὴν Καισάρειαν ἔσωσε

τῶν χειρῶν μου, οὐδὲ τὴν Ἱερουσαλήμ, οὐδὲ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Ἄγνοεῖς ἀκόμη ὅτι καθυπέταξα τὴν Ἰερὰν καὶ τὴν θάλασσαν; Μόνη ἄρα γε ἀπόρροτος ἡ Κωνσταντινούπολις; Ἄλλ' οὐχί. Σοὶ συγγνώμῃ πάντα σου τὰ παραπτώματα, εἴαν, παραλαβόντων τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα ἔσθης παρ' ἐμοί. Ὑπόσχομαί σοι ἀμπέλους, ἐλαιῶνας καὶ ἄλλα κτήνη, ἐπαρκῆ πρὸς διατήρησίν σου. Σοὶ ἐπιβλάττω βλέμμα εὐμενές. Μὴ μάτην ἐλπίζης ἐν τῷ Χριστῷ ἐκείνῳ, ὅστις οὐδ' ἑαυτὸν ἔσωσεν, ἀλλ' ἐσταυρώθη ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων. Καὶ εἰς τοὺς βυθοὺς τῆς θαλάσσης εἴαν καταβῆς, ἡ χεὶρ μου σὲ φθάνει, καὶ τότε ὄψει με ἐκὼν ἢ ἄκων.»

Τὸ αὐθαδὲς τοῦτο μήνυμα, οὐ μόνον οὐδόλως ἀπέκρυπεν ὁ Ἡράκλειος, ἀλλὰ καὶ διέταξε τὴν εἰς τὸν λαὸν ἀνάγνωσιν αὐτοῦ. Τότε δὲ οἱ ἀκροαταί, κατὰ τὸν Σηπαῖον πάντοτε, σπεύσαντες εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, κατέθηκαν αὐτὸ ἐπὶ τῆς ἁγίας Τραπεζῆς, καὶ πικρὰ χέοντες δάκρυα, ἐδεήθησαν πρὸς τὸν Ὑψιστον, ὅπως ἐκδικήσῃ τὰς μακρὰς αὐτῶν δοκιμασίας, καὶ τὰς ὕβρεις τῶν ἐχθρῶν τοῦ παναχράντου αὐτοῦ ὀνόματος. Τῶν διαθέσεων δὲ καὶ τῆς ἀγανακτήσεως ταύτης ἐπωφελήθησαν ὁ Ἡράκλειος καὶ ὁ Σέργιος, ὅπως ὑπεκκαύσωσι τὸ ὑπνῶτον τοῦ λαοῦ αἴσθημα. Διέδωκαν πρὸς τοῦτο ὅτι ὁ Χοσρόης ἐπεζήτηί τὴν καταστροφὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅπως ἐπιβάλλῃ τὴν λατρείαν τοῦ Ἡλίου, ὅπερ ἐφαίνετο πιθανὸν μετὰ τὰς σφαγὰς τῆς Παλαιστίνης, καὶ σύμπας ἐκείνος ὁ λαός, ὁ τοὺς Ναοὺς πλημμυρῶν, καὶ πρὸ τῶν εἰκόνων τὸ γόνυ κλίνων, ἡγέρθη σφριγῶν ὅπως ἀποθάνῃ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος.

Τὰ κειμήλια

καὶ τοὺς ἀφθόρους θησαυροὺς τῶν εὐαγῶν λαβῶν καθιδρυμάτων.

Ἡ ἐκ μέρους τοῦ Πρωθιεράρχου παροχὴ αὕτη πάντων τῶν ἀνεκτιμήτων ἐκκλησιαστικῶν θησαυρῶν, τῶν ἀπὸ Κωνσταντίνου ἀθροισθέντων, πρὸς ἐξάρτυσιν τῆς ἐκστρατείας, δι' ἧς ἠλπίζετο ἡ διάσωσις τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Κράτους, ἐστὶ πρᾶξις εἰς ἄκρον εὐγενής, ἣτις μένει ἐνιαία ἐν τῇ ἱστορίᾳ, καὶ μεθ' ὅσα λέγει πρὸς διαστροφὴν αὐτῆς ὁ αἰείποτε κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καταφερόμενος Γίββων. Πράγματι, κατὰ τινες Χρονογράφους, ὁ Πατριάρχης ἰσχυρίσθη ὅτι τὰ χρήματα ἐλάμβανεν ἐκ μυστικοῦ θησαυροῦ, ἀλλὰ τοῦτο ἐλέχθη βεβαίως ὅπως κατασιγασθῇ ἐνδεχομένη ἀντίστασις τοῦ κατωτέρου κλήρου. Ἀληθὲς δ' ἀφ' ἑτέρου ὅτι πρόκειται περὶ δανείου, καὶ οὐχὶ περὶ δωρεᾶς· ἀλλὰ τί τούτου δικαιότερον; Τὴν ἀπογύμνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν οὐδὲ ὁ Πατριάρχης βεβαίως ἐπεθύμει, οὐδὲ ὁ Ἀναξ, ἐπιτυχανοῦσης

δὲ τῆς ἐκστρατείας, πρῶτιστον καθήκον ἀμφοτέρων ἦν ἡ ἀπόδοσις τῶν ληφθέντων, ἐν ᾧ εἴαν ἀπετύγχανεν αὕτη, ἡ ἀπώλεια ἀπέβαινεν ὀριστική. Οὐδόλως ἐπομένως ἀλλοιοῦται ὡς ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτης ἡ μεγάθυμος αὕτη ἀπόφασις, ἣν κατ' ἀνάγκην ἠκολούθησαν μετὰ τοῦτο καὶ οἱ λοιποὶ ἱεράρχαι.

Ὁ DRAPEYRON, πολὺ δικαιότερος τοῦ Γίββωνος, ἰσχυρίζεται μὲν ὅτι ἄφευκτος συνέπεια τῆς ὀριστικῆς ἐκλαϊκέυσεως τοῦ ἐν λόγῳ ἀμυθήτου πλούτου ἤθελεν εἶναι ἡ ἐξάνθησις τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ ἡ ὀριστικὴ διάσωσις τῆς Αὐτοκρατορίας, ἀλλ' ἀναγνωρίζει τὸ ἀνέφικτον τοῦ ἐγχειρήματος, κατὰ τοὺς αἰῶνας ἰδίως ἐκείνους. Ὁ κλῆρος, πολυάριθμος καὶ πανίσχυρος, ἀποτελῶν ἀληθὲς Κράτος ἐν Κράτει, ἐδεῖτο μέσων ἀφθονωτάτων πρὸς διατήρησιν τῆς προαιωνίου αὐτοῦ αἰγλης, ἡ δ' ἀπογύμνωσις αὐτοῦ, ἰσοδυναμοῦσα πρὸς ἐκχώρησιν πάσης σημασίας καὶ δυνάμεως, οὐδὲ διὰ τὸν ἀνώτατον αὐτοῦ ἀρχηγὸν Σέργιον ἦν δυνατὴ, οὐδὲ διὰ τὸν εὐλαβέστατον Ἡράκλειον, εἰς οὗ τοὺς ὀφθαλμοὺς παρίστατο ὡς θανάσιμον ἁμάρτημα καὶ ἱεροσυλία. Ἡ πρώτη δὲ αὕτη καὶ ἱερωτάτη τῶν σταυροφοριῶν, ἡ ὑπὸ τοῦ κλήρου διοργανωθεῖσα καὶ διατραφεῖσα, ἤθελεν εἶναι τὸ χεῖριστον τῶν ἀδικημάτων, εἴαν κατέλιγεν εἰς αὐτοῦ τοῦ κλήρου τὴν καταλήστευσιν. Δι' ὃ καί, ἅμα ὑπογραφείσης τῆς εἰρήνης, ὁ Ἡράκλειος ἔσπευσεν εἰς ὁλοσχερῇ τῶν δανεισθέντων ἀπόδοσιν ἐκ τῶν λαφύρων, ἐξοικονομῶν τὰς λοιπὰς ἀνάγκας τῆς διοικήσεως δι' ἐκτάκτων τῶν ἐπαρχιῶν ἐράνων. Ἐκ τούτου ὅμως προέκυψαν συνέπειαι καταστρέπτικαί, καθ' ὅσον αἱ τοσαῦτα ἤδη παθοῦσαι χώραι ἔτι μᾶλλον ἐξηντλήθησαν, παρημελήθη ὁ στρατός, ἔξ οὗ ἐξηρτάτο ἡ κοινὴ σωτηρία, καὶ προήλθεν ἡ ἀσθενὴς ἀντίστασις κατὰ τῆς μετ' ὀλίγον ἐπισυμβάσης νέας τῶν Ἀράβων ἐπιθέσεως, ἣτις ἐπῆνεγκε τὴν ἀπώλειαν πάντων τῶν προτέρων θριάμβων, καὶ τὸν κοινὸν ὄλεθρον. Διὰ τοῦτο δὲ δικαίως παρατηρεῖ ὁ Κ^{ος} DRAPEYRON ὅτι, ἄνευ κατακρίσεως τινὸς αὐτῆς τῆς ἀνταποδόσεως, λυπηρὰ ἐστὶν ἡ μὴ ἐπὶ τινὰ τοῦλάχιστον ἔτη ἀναβολὴ αὐτῆς, ὅτε, δεδομένου ταῖς ἐπαρχίαις τοῦ ἀναγκαίου καιροῦ ὅπως ἀναπνεύσωσι, πιθανὴ ἀπέβαινεν ἡ ἀποφυγὴ ἀνυπολογίστων δεινῶν. «*Εἴαν ἡ θαυμασία αὐταπάρρησις ἡ καταπλήξασα τὸν κόσμον, λέγει ὁ ἐν λόγῳ συγγραφεὺς, διήρκει πέντε ἢ ἑξ ἀκόμη ἔτη, ἡ Αὐτοκρατορία ἐσώζετο.*»

Ἀργότερον, ὅτε ἐπῆλθον αἱ συμφοραί, ἐξετοξεύθη κατὰ τοῦ Σεργίου παράδοξος κατηγορία, ἣν ὁ Σουΐδας ἐκφράζει διὰ τῶν ἐξῆς. «*Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἡράκλειος χρήματα πλεῖστα καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ λίθους πολυτελεῖς ἔπεμπε, ὥστε*

βρύχια γέγονεν ἐπὶ Σέργιου Πατριάρχου.»
 Ἄλλὰ προκειμένου περὶ τοῦ ἀνδρός, οὗ ἐξετιμήσαμεν τὰς σπανίας ἀρετάς, φανερόν ἐστίν ὅτι ἔχομεν πρὸ ἡμῶν βδελυρὰν συκοφαντίαν. Δυστυχῶς, ἅμα τὰς θεολογικὰς ἔριδας ἀναζωπυρήσας, καὶ κηρυχθεὶς ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων αἰρετικός, ἐθεωρήθη ὑπ' αὐτῶν ἄξιος τῶν χειρίστων κακουργημάτων. Τοιαῦτα τὰ θρησκευτικὰ πάθη. Ὁ Πατριάρχης Νικηφόρος, γράφων μετὰ ἓνα ὁλόκληρον αἰῶνα, κατηγορεῖ τὸν Σέργιον, οὐχὶ ἐπὶ ἀπληστία, ἀλλ' ἐπὶ ὑπερβολικῇ γενναιοδωρίᾳ, ἐφ' ἣ φαίνεται ὅτι ἔπνεε κρυφίως μένεα τὸ ταπεινότερον μέρος τοῦ κλήρου. **«Ἐπειδὴ δὲ ἦν ἐλὼν τῆς οὐσίας τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.»** Νικηφ. Σ. 26. Ὁ δὲ Θεοφάνης λέγει εὐκρινῶς· **«Λαβὼν δὲ τὰ τῶν εὐαγῶν οἴκων χρήματα, ἐν δανείων ἀπορία κατεχόμενος, ἔλαβε καὶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας πολυκάνδηλά τε καὶ ἕτερα σκεύη ὑπουργικά, χαράξας νομίσματα καὶ μιλιάρισια πάμπολλα.»** (Ὁ Ἡράκλειος.) Σ. 466.

Δυσχερεστέρα ἀποβαίνει ἡ ἐπίλυσις ἐτέρου ζητήματος, ἐὰν δηλονότι ὁ Σέργιος, ἱεράρχης φιλόπατρις καὶ περρωτισμένος, ἐπέτρεψε πράγματι τὴν ἐν τῷ στρατῷ κατὰ ταξιν τῶν μοναχῶν, καθ' ἃ φαίνεται ὑποδηλῶν ὁ Κ^{ος} DRAPEYRON. Ἀληθές ἐστίν ὅτι διεσώθη Νεαρά τοῦ Ἡρακλείου, περιορίζουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν διακόνων καὶ μοναχῶν. (Ἴδε Jus Graeco-Romanum, ὅπου εὑρηται ἡ Νεαρά αὕτη, συνοδευομένη καὶ ὑπὸ ἐπιστολῆς τοῦ Αὐτοκράτορος πρὸς τὸν Πατριάρχην, γραφείσης κατὰ τὸ ἔτος 619. Ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν Ἑλληνικῶν χειρογράφων τῆς ἐν Πέτρουπόλει Βιβλιοθήκης, ἀπαντᾷ ἐν Σελ. 38 ὑπ' ἀρ. 66 ὁ Νομοκάνων τῆς Μονῆς τῶν Ἰβήρων ἐν Ἀθῶν, περιέχων τὰς Νεαράς τοῦ Ἡρακλείου, καὶ γεγραμμένος ἐπὶ περγαμηνῆς τοῦ 10^{ου} αἰῶνος.) Ἀλλὰ τρέφομεν τὴν πεποίθησιν ὅτι οὐδὲν πλέον ὑπῆρξε δυνατόν τοῦ ἡμιμέτρου τούτου, ἐκ τοῦ παρελθόντος ἰδίως ὀδηγούμενοι. Καὶ πράγματι, ὁ κλεινὸς Μαυρίκιος, κατανοῶν τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῆς προσφυγῆς μυριάδων ὅλων ἀκμαίων πολιτῶν εἰς τὸν μοναχικὸν βίον, ἀπηγόρευσε τὴν εἰς τὴν ἱερωσύνην καὶ τὰς Μονὰς ἀποδοχὴν τῶν λειτουργῶν τοῦ Κράτους, καὶ τῶν στρατιωτῶν. Οὐδὲν δικαιότερον τοῦ θεσπίσματος τούτου, καὶ λυσιτελέστερον, ὅπως παρακλυθῇ ὁ ὅλον ἐπιτεινόμενος εὐνουχισμὸς τῆς πολιτείας, κατὰ τὴν γραφικὴν ἐκφρασιν τοῦ Κ^{ου} Παπαρρηγοπούλου. Ἀλλ' ὁ Πάπας τῆς Ῥώμης Γρηγόριος ὁ Μέγας, ἐπιληφθεὶς, κατὰ τὸ εἰωθός, καὶ τῆς περιστάσεως ταύτης, ὅπως ἀναμικθῇ εἰς τὰ πράγματα τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας, ἀντέτεινεν, ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ἀσεβὴς ἦν ἡ ἐκ

τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Θεοῦ παρεμπόδισις ἐκείνων, οὓς αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐδάνεισεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἀνακτος. Ὁ Μαυρίκιος καλῶς ἐνόει τὸ ἄτοπον τῆς ἐρμηνείας ταύτης, τῆς μεταβαλοῦσης τὸ Εὐαγγέλιον εἰς ὀλετήρα τῶν τιμαλφεστέρων συμφερόντων τῆς πολιτείας, ἀλλ' ἐνέδωκε, διότι κρύφα ἢ πλειονότης τῆς Βυζαντινῆς ἐκείνης κοινωνίας συνεμερίζετο τὴν γνώμην τοῦ Γρηγορίου.

Ὀλίγον ἀργότερον ὁ διάδοχος τοῦ Μαυρικίου Φωκάς, τύραννος καὶ κυβερνήτης ὀλέθριος, ἀλλὰ κρατερὸς στρατιώτης, μελετήσας στρατείαν κατὰ τῶν Περσῶν ἐν ἔτει 608, ἀπεφῆνατο διὰ θεσπίσματος ὅτι πάντες οἱ ἐν πολέμῳ πίπτοντες ἑομοιοῦνται πρὸς τοὺς ἁγίους καὶ μάρτυρας. Καταφανὴς ὁ σκοπὸς τῆς διατάξεως ταύτης. Ἐξαφανισθέντων ἀπὸ πολλοῦ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς πάντων τῶν αἰσθημάτων, δι' ὧν τὰ ἔθνη μεγαλουργοῦσι, τῆς φιλοτιμίας δηλονότι καὶ τῆς φιλοπατρίας, ἐν ᾧ τὸ τελευταῖον ἀπομείναν, τὸ θρησκευτικόν, παρεξηγούμενον, μετεβάλλετο εἰς τὸ κύριον ὄργανον τῆς νάρκης καὶ τῆς ἀποσυνθέσεως, ὁ Αὐτοκράτωρ ἐμελέτησε τὴν ἀναζωπύρωσιν αὐτοῦ, ὅπως οὕτω κἂν ἀναπληρώσῃ τὰ ἐλλείποντα. Καὶ πράγματι, λίαν ἐπιτηδεῖα ἦν ἡ πράξις αὕτη, ἡ τοσοῦτον χαρακτηριστικὴ τῆς ἐποχῆς. Ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην ἀντέστησαν ὁ Πατριάρχης καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι, θεωροῦντες τὸ θέσπισμα ὡς προσβλητικὸν διὰ τὴν ἐκκλησίαν· ἀναγκασθέντος δὲ οὕτω τοῦ Φωκά εἰς ἀνάκλησιν αὐτοῦ, ἐπῆλθον ἀμέσως τὰ δεινὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀτυχήματα.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἀπίθανον φαίνεται, ὡς ἐρρήθη ἀνωτέρω, ὅτι προέβη ὁ Σέργιος εἰς μέτρον τοσοῦτον ἀσύμφωνον πρὸς πάσας τὰς τάσεις τῆς ἐποχῆς. Ἀλλὰ καὶ τούτου μὴ γενομένου, εἶδομεν ὅτι ὁ Ἡράκλειος, τὰς ἱεράς εἰκόνας ἀείποτε προτάσων, καὶ τὰς στρατιάς αὐτοῦ ἐνθουσιῶν διὰ τῶν θεοπνεύστων αὐτοῦ προσλαλιῶν, παρέσχεν ἐξόχως θρησκευτικὸν χαρακτήρα εἰς τὸ ὅλον ἐγχείρημα, καὶ παρίσταται, οὐχὶ πλέον ὡς Ἀναξ, ἀλλ' ὡς Προφήτης καὶ Μωϋσῆς νέος, ὀδηγῶν κατὰ τῶν ἁλλοθρήσκων τὰ τέκνα τοῦ Ἰσραὴλ.

**Ἐξαπλῶ τὸ λάβαρον
 τοῦ Κωνσταντίνου, καὶ τὸ στόμα μου ἤχῃ
 ὡς σάλπιγξ τῆς πατρίδος καὶ τῆς πίστεως.**

Γνωστὴ ἐστίν ἡ κατὰ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς τυφλὴ καταφορὰ πάντων τῶν ἀρχαιοτέρων συγγραφέων τῆς ἐσπερίας, ἥτις ἐπήγασεν ἰδίως ἐκ τῆς μεταξὺ Ῥώμης καὶ Βυζαντίου θρησκευτικῆς διαμάχης. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Γίββωνος, τοῦ ἐλευθέρου πάσης τοιαύτης προλήψεως, ἤρχισε διαλυόμενον τὸ νέφος τοῦτο τῆς ἔμπαθείας· διαφωτιζόμενα δὲ οὕτω ὑπὸ τῆς

ἀληθοῦς ἐπιστήμης, τὰ μακρὰ χρονικά τῆς Βυζαντινῆς Αυτοκρατορίας παρίστανται ὁσημέραι καθαρώτερον ὡς μία τῶν θαυμασιωτέρων δέλτων τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας. Πεντεκαίδεκα ὅλους αἰῶνας διήρκεσε τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐκεῖνο Ἑλληνικὸν Κράτος, ὅπερ ὑπερβάλλει, κατὰ τὴν λαμπρότητα, οὐ μόνον πᾶν ὅ,τι εἶπεν ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τῶν παναρχαίων χρόνων, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ μυθικὰ Βασίλεια τῶν Περσῶν καὶ Ἀσσυρίων. Ἐὰν δὲ ἀπαντῶσιν ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασιν αὐτοῦ σελίδες τινὲς σκοτειναί, οὐχὶ πλείονες ἢ ἐν πάσῃ ἄλλῃ ἱστορίᾳ, ἐξαγοράζουσιν αὐτὰς πληρέστατα περικλεεῖς καὶ μακροχρόνιοι ἀγῶνες, ἐπανειλημμένως διασώσαντες τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον κατὰ τὰς στιγμὰς τῶν δεινότερων δοκιμασιῶν. Ἡ παλινόρθωσις αὕτη τῆς ἀληθοῦς ἱστορίας τοῦ μεσαιωνικοῦ ἡμῶν βίου ἐστὶν ἐν τῶν ἱερωτέρων ἡμῶν καθηκόντων, καὶ τῶν τιμαλφεστέρων πλεονεκτημάτων. Εἰς τίνα ἄλλον ἀποβαίνει εὐχερεστέρα ἢ διόρθωσις τῶν φοβερῶν τῶν λατίνων ἱστορικῶν ἀδικημάτων ἢ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀμέσους τῶν ἀδικηθέντων ἀπογόνους, τοὺς ἐν πρωτοτύπῳ ἀναγινώσκοντας τὰς πηγὰς, καὶ ἀκριβῶς κατανοοῦντας τὸ τε πνεῦμα καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν προπατόρων ἐκείνων. Εὐτυχῶς ἤρχισαμεν ἐπ' ἐσχάτων κατανοοῦντες τὸ χρέος τοῦτο, καὶ ἀναφαίνεται αὖθις τις ζῆλος περὶ τὰς Βυζαντινὰς μελέτας. Πολύ, πλείστον ἤδη ἀναλόγως ἐπραῖξαν οἱ Κ^{οι} Σάθας, Βυζάντιος, Ζαμπέλιος, Παπαρρηγόπουλος, καὶ οἱ τινες ἄλλοι, ἀλλὰ τὸ ἀριστον ἐγχειρίδιον τοῦ τελευταίου τούτου, ἀκολουθοῦν τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς σήμερον, ἐστὶ κατ' ἀνάγκην συνοπτικόν, διὸ καὶ μένει εἰσέτι τὸ στάδιον ἐλεύθερον εἰς τὸν συγγραψοντα τὴν πρώτην καθαρῶς Βυζαντινὴν ἱστορίαν, ὑπὸ τὴν ἀληθὴ αὐτῆς Ἑλληνικὴν ἐποψιν. Ἀπαιτεῖται δὲ καὶ σπουδὴ, μὴ τυχὸν προηγηθῶσιν ἡμῶν καὶ κατὰ τοῦτο οἱ Εὐρωπαῖοι. Ἐὰν διδάσκωνται ἀσυγκρίτως κάλλιον τὰ Ἑλληνικὰ εἰς τὰ Γερμανικὰ γυμνάσια ἢ εἰς τὰ ἡμέτερα, ἐὰν δυστυχῶς οὐδὲ παραβολὴ τις ἀποβαίνει δυνατὴ τῆς παρ' ἡμῖν καλλιιεργείας τῶν γραμμάτων πρὸς τὴν ἐν Εὐρώπῃ, ὅπου οὐδὲ ἡμέρα παρέρχεται ἄνευ τῆς ἐμφανίσεως νέου τινὸς καὶ περισπουδάστου συγγράμματος, μεγάλως ἐπετάθη

ἐπ' ἐσχάτων καὶ ἡ προσοχή, ἣν ἐπισύρει ἡ Βυζαντινὴ ἱστορία, καὶ ἡ ἀξία τῶν περὶ αὐτῆς δημοσιευομένων ἔργων.

Οὕτως καὶ ὁ Κ^{ος} THIERRY, καὶ ὁ Κ^{ος} DRAPEYRON, μετ' ἀληθοῦς ἐνθουσιασμοῦ περιγράφουσι τὰς στρατείας τοῦ Ἡρακλείου, καὶ λέγουσιν ὅτι τὸ Βυζάντιον, ἐκπέμπον τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ὅπως ἐκδικήσωσι τὰς κατὰ τῆς γηραιᾶς Ῥώμης προαιωνίους προσβολὰς, ἐλευθερώσωσι τὴν ἐπίγειον Σιών, καὶ ἀνακτήσωσι τὸ ἀρπαγὲν τῆς σωτηρίας σύμβολον, ἐστὶ γεγονὸς θαυμάσιον, εἰς δ' ὀφείλεται ὁ τίτλος τῆς πρώτης σταυροφορίας. Σπάνιοι οἱ σήμερον ἀντιλέγοντες, ἀλλ' ἐπιτραπήτω ἡμῖν ἡ προσθήκη ὀλίγων τινῶν. Ἡ Ἑλλὰς ὑπῆρξε προπύργιον τοῦ λοιποῦ κόσμου κατὰ τῶν βαρβάρων, οὐχὶ μόνον ἐπὶ Ἡρακλείου, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Μιλτιάδου καὶ Θεμιστοκλέους μέχρι τοῦ Κανάρη καὶ Κολοκοτρώνη. Οὐδαμῶς ὁ πρῶτος, ἀλλ' ὁ περικλεέστερος τῶν Σταυροφόρων ὑπῆρξεν ἄρα ὁ Ἡράκλειος, ὑπάρχει δὲ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Γοδοφρείδων καὶ Ταγκρέδων ἡ ἐξῆς ἔτι διαφορὰ. Ἐν ᾧ αἱ ἔξ τοῦ Ἡρακλείου ἡμέραι εἰσὶν ἐξαετῆς σειρά περικλεῶν ἀγώνων, ἐν ᾧ, οὐ μόνον τὴν Ἱερουσαλὴμ ἀνεκτήσατο οὗτος, καὶ τὸν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Περσίας ἀποκομισθέντα Σταυρόν, ἀλλ' εἰσδύς καὶ μέχρι τῆς Κτησιφώντος, ὀλοσχερῶς κατέβαλε τὸ Κράτος τῶν Σασσανιδῶν, αἱ λατινικαὶ σταυροφορίαι παριστῶσι τὸ θλιβερόν θέαμα διαρκῶν σκανδάλων, ἐν οἷς μόλις διαλάμπουσιν ἀτομικά τινα ἀνδραγαθήματα, κατέληξαν δὲ εἰς ληστρικὴν κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν κτήσεων ἐπίθεσιν, καὶ τὴν ἐκπόρθησιν αὐτοῦ τοῦ περικλεοῦς ἄστεως, ὅπερ ἐπὶ χίλια ἔτη διετέλεσεν ὁ μόνος κατὰ τῆς Ἀσίας πρόμαχος. Καὶ ἀπεδίωξαν μὲν αὐθις οἱ Ἕλληνες Αὐτοκράτορες τοὺς ἐπιδρομεῖς, ἀλλ' ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ ἐξηντλήθησαν ὅλως αἱ δυνάμεις τοῦ πολυπαθοῦς Κράτους, οὐ κατέθραυσε τέλος τὴν ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν ὁ Β^{ας} Μωάμεθ. Ἀμα δὲ τούτου γενομένου, ἅμα ἐκλείψαντος τοῦ προχώματος, ἐφθασεν ἡ Ἀσιατικὴ πλημμύρα μέχρι Βιέννης, καὶ τίς οἶδε ποία ἤθελεν εἶναι σήμερον ἡ τύχη τῆς Εὐρώπης, ἐὰν μὴ ἔσπευδε λυτρωτῆς ὁ Σοβιέσκης. Ποία ὑπῆρξε καὶ τούτου ἡ ἀμοιβὴ πάντες οἶδασιν.

ΜΕΡΟΣ Γ'.

Ἔφοδος, ὑποχώρησις, συμβολαί, διωγμοί.

Διὰ μακρῶν περιγράφει ὁ Πισίδης, Περσικῶν Ακρ. Β. Στ. 47 τὴν ἐγκύμνασιν ταύτην καὶ συγκέντρωσιν τοῦ στρατοῦ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου, ὅστις,

τυπῶν, διαιρῶν, δεικνύων, ὑπογράφων, πράττων, μεριμνῶν, εὐτρεπίζων, προγράφων, διέπλασεν ἐν βραχεῖ χρόνῳ, καὶ οἶονεῖ ἐκ τοῦ μηδενός, δύναμιν ὑπὸ πᾶσαν ἐποψιν ἀξιόμαχον. Ἦν δὲ τότε ὅλη ἡ πεδιάς,



σάλπιγγες ἔνθα, καὶ φάλαγγες ἀσπίδων,
αἰχμαί, φαρέτραι, καὶ βέλη καὶ φάσγανα,
καὶ πάντα φρικτά, καὶ φόβος καὶ σύγχυσις.

**Καλλίτερος ἦτον ὁ περίπατος εἰς τὸν λαμ-
πτῆρα.** Ὁ Λαμπτήρ οὗτος, ἡ λαμπτήρων οἶκος,
ἦν κολοσσιαῖον οἰκοδόμημα ἐγειρόμενον μεταξὺ τοῦ
Φόρου τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τοῦ Παλατίου τῶν
Βλαχερνῶν. Ἐκεῖ ἐξετίθεντο τὰ τιμαλφέστερα τῶν
ἐμπορευμάτων, ἅτινα πανταχόθεν συνέρρεον εἰς τὴν
ἀφνειὰν πρωτεύουσαν, ἐκεῖ συνωθοῦντο διαρκῶς αἱ
περικαλλεῖς δέσποιnai, οἱ μεγιστάνες, καὶ τὸ πολὺ
τῶν ἀγοραστῶν πλήθος, θαυμάζον τὰ ὀλοσηρικὰ καὶ
χρυσόπαστα ὑφάσματα, ἐξ ὧν κατεσκευάζοντο αἱ
ἐνδυμασίαι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· τὸ δ' ἐσπέρας τὰ
πολυάριθμα τοῦ καταστήματος τούτου ἐργαστήρια
κατηυγάζοντο μέχρι βαθείας νυκτὸς διὰ ρεύματος
φωτός, ἐκ πολλῶν λαμπτήρων σχηματιζομένου, ἐξ οὗ
καὶ τὸ ὄνομα. Τὸ ἀρχαῖον τοῦτο πρότυπον τῶν
καταστημάτων τοῦ Λούβρου, καὶ εἰτινων ἄλλων,
ἐπυρπολήθη ἐπὶ τῆς στάσεως τοῦ Νίκα, ἀλλ' ἀνοι-
κοδομηθὲν ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἀπέμεινεν ἐπὶ
αἰῶνας ἐν τῶν καλλίστων κοσμημάτων τῆς πρω-
τεύουσας.

Εὐλογούμενος

ὑπὸ ἀπείρου καὶ ἀλλόφρονος λαοῦ,
ἐπεβιβάσθη.

Κατὰ τὴν πρώτην ταύτην ἐκστρατείαν ἠκολού-
θησε τὸν Ἡράκλειον καὶ ἡ Μαρτίνα, ἥτις καὶ ἀργό-
τερον ἐπανελημμένως συνώδευσεν αὐτὸν εἰς διά-
φορα τῆς Ἀσίας μέρη, ἀλλ' ἡ οἰκονομία τοῦ ἡμετέρου
δράματος ἀπήτησεν ὡς πρὸς τοῦτο τὴν παραλλαγὴν
τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας.

Ὁ Πισίδης, ἐπαινῶν τὸν Ἀνακτα, ὅστις κατέλιπε
τὰ πάντα ὅπως σπείυση εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος,
ἐπιφέρει τοὺς ἐξῆς ὠραίους στίχους·

οὐ τὰ τέκνα σου τότε,
οἱ ψυχαγωγοὶ μαργαῖται τοῦ βίου,
στοργῇ δεθέντα φυσικῇ παρεκράτουν,
οὐκ εὐλαβίῃς τὰς ἐνοχλοῦσας νόσους,
ἀλλ' ὡς ἄσαρκος, καὶ μόνος δοκῶν ἔχειν
ἢ σῶμα χαλκοῦν ἢ σιδηρᾶν καρδίαν,
ἀπῆλθες, ἐστράτευσας, ὠπλίσω πάλιν
εἰς ἀντὶ πάντων.

Ἡρακλίδας, Ἀκρ. Α. Στ. 175.

Θυέλλαν ὑπέστητε τῆς Προποντίδος ἐξελθόντες.

Ἡ περιγραφή τῆς θυέλλης ταύτης, καθ' ἣν τὸ
πρῶτον προκινδυνεύσας, ἀνεδείχθη ὁ Ἡράκλειος,
ἐστὶ μία τῶν ὠραιότερων περικοπῶν τοῦ Πισίδου.
Περσικά Ακρ. Α. Σ. 170.

Ἦν μὲν, Νότου πνεύσαντος εἰς τοῦναντίον,
παλινδρομοῦντα συντόνως τὰ ρεύματα,
καὶ νῦξ ἀφειγγής, καὶ βράσαντα κύματα
διπλῇ ἀνάγκῃ τῆς ζάλης εἰργάζετο·
πολλὴ δὲ παφλάζουσα ρευμάτων βοή,
τὸν ἦχον ὑψώσασα ταῖς πέτραις, ὅλον
ἔξω τὸν ἀφρὸν ἀγρίως ἀνέπτυνε,
καὶ προσραγέντα τοῖς λίθοις τὰ κύματα,
ἐν τῶν βιαίων ὥσπερ ἀντικρουμάτων
σπινθήρας ἐξέπεμπον ὑγρᾶς οὐσίας.

Δυστυχῶς ὀλίγον κατωτέρω ἀπαντᾷ ἡ ἐξῆς
ἀλλόκοτος εἰκὼν,

ἰδὼν δὲ ταῦτα καὶ στενάξας ὁ γθόνος,
πλήττει τὸν ἄκρον τοῦ ποδός σου δάκτυλον,
ἐαυτόν, ὡς ἔοικε, μορφώσας λίθῳ,
θερμὴ δ' ἀνηκόντιξεν αἵματος χύσις.

Κατέλιπον οἱ Πέρσαι τὸ Βυζάντιον
καὶ καθ' ἡμῶν χωροῦσι.

Γραφικῶς περιγράφει ὁ Πισίδης εἰς τὴν δευτέραν
περὶ τῆς κατὰ Περσῶν στρατείας Ἀκρόασιν Στ.
240—255 τὰς δύο ἀντιμετώπους στρατιάς. Καὶ ὁ μὲν

Στρατηγὸς τῆς πλάνης

... ἔργον εἶχεν ὀργάνων καὶ κυμβάλων
ἄσεμνον ἦχον, καὶ γυναικῶν ἐκτόπων
ὄρχησιν, εἰς γύμνωσιν ἡρεθισμένων.

Ἐν ᾧ σύ, λέγει κατωτέρω τῷ Ἡρακλείῳ, ὁ

Στρατηγὸς τῆς σοφῆς παροπλίας
ψαλμοῖς ἐτέρπου μυστικῶν ἐξ ὀργάνων,
τὸν θεῖον ἦχον ἐντιθεὶς τῇ καρδίᾳ,
εἶχες δὲ σεμνὰ παρθένων σκιρτήματα,
τῶν σῶν λογισμῶν τὰς ἀπόρρους ἐλπίδας·
τὸ πῦρ ἐκεῖνος εἶχε προσκυντούμενον,
ὑψούμενον δὲ σύ, κράτιστε, τὸ ξύλον.



ΜΕΡΟΣ Δ'.

Τὴν ἄσπορδον

τοῦ Ἱεράρχου Ῥώμης ἐχθροπάθειαν.

Διὰ μακρῶν διηγείται ὁ Κ^{ος} Παπαρρηγόπουλος Τηλ. Γ'. σελ. 208—214 τὰ περὶ τῆς πολυθρυλλήτου τῆς ἑρίδος, τῆς ἀφορώσης τὸν τίτλον τοῦ οἰκου-
μενικοῦ Πατριάρχου, ἀποδεικνύς ὅτι ἀδίκως κατ' αὐτοῦ ἐξανέστησαν οἱ ἀρχιεπίσκοποι τῆς Ῥώμης, διότι, ἐάν σήμερον ὑποδῆλῃ τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πρωτοκαθεδρίαν, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦν ἀπλῶς τιμητικός. Οὕτως οἱ μεγάλοι ἱεράρχαι, Χρυσόστομος, Βασίλειος, καὶ Γρηγόριος, αἰέποτε ἀπεκλήθησαν οἰκου-
μενικοὶ διδάσκαλοι, τὸν αὐτὸν δὲ τίτλον ἔφερεν ὁ Πρύτανις τῶν δώδεκα καθηγητῶν, οἵτινες ἀπετέ-
λουν τὴν ἐν τοῖς Ἀνακτόροις τοῦ Βυζαντίου ἐδρεύ-
ουσαν Αὐτοκρατορικὴν Ἀκαδημίαν. Δι' εὐρυτέρας
πληροφορίας ἰδὲ τὸ μέγα σύγγραμμα τοῦ Πίχλερ.

Παλλικαρίων στίφος συνεπύγετο.

Πᾶσαν τὴν ὑπὸ τῶν Ἀβάρων καὶ Περσῶν πολιορ-
κίαν τοῦ Βυζαντίου συνοψίζουσιν ὁ Θεοφάνης, καὶ
ὁ ἀντιγραφεὺς αὐτοῦ Κερδηνὸς εἰς τὰς ἐξῆς ὀλίγας
γραμμὰς «ὁ δὲ Σάρβαρος Χαλκηδόνι προσ-
βαλὼν καὶ οἱ Ἀβάρεις ἐκ τῆς Θράκης τῇ
πόλει πλησιάσαντες, ταύτην ἐλεῖν ἐβούλοντο,
καὶ πολλὰς μηχανὰς κατ' αὐτῆς κινήσαντες,
καὶ εἰς σκάφη γλυπτὰ ἐκ τοῦ Ἰστροῦ πλήθος
ἄπειρον καὶ ἀριθμοῦ κρείττον ἐνέγκαντες, τὸν
κόλπον τοῦ Κέρατος ἐπλήρωσαν· δέκα δὲ
ἡμέρας τῇ πόλει παρακαθίσαντες διὰ τε γῆς
καὶ θαλάσσης, τῇ τοῦ θεοῦ δυνάμει καὶ συνερ-
γείᾳ, καὶ ταῖς πρεσβείαις τῆς ἀχράντου καὶ
θεομήτορος παρθένου, ἠττίθησαν.» Θεοφ. Σ. 487.
Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Νικηφόρος μίαν μόνον παράγραφον
ἀφιερῶν εἰς τὸ σπουδαιότατον τοῦτο γεγονὸς, παρα-
δεχόμενος ἐπίσης τὴν θείαν ἐπέμβασιν «ἐπεὶ προσή-
εσαν τῷ τείχει τὰ ὄργανα, θεία δυνάμεις ἐξα-
πιναίως ταῦτα διέλυσε, καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς
τῶν Ἀβάρων μαχητὰς διώλεσε.» Νικηφ. Σ. 20.
Ὡστε πράγματι ἀνεκτίμητον παρέχει ἡμῖν ἐκδού-
λευσιν τὸ Πασχάλιον Χρονικόν, ὅπερ διὰ μακρῶν
ἀφηγείται τὸν περιφανῆ τοῦτον τῶν Ἑλληνικῶν
ὅπλων θρίαμβον. Πασχ. Σ. 716—726. Κέκτηται
δὲ ἡ διήγησις αὕτη καὶ τοῦτο τὸ ἐνδιαφέρον, ὅτι
κατὰ πρῶτον ἐν αὐτῇ ἀπαντᾷ ἡ λέξις παλλικάριον,
ἣτις τοσοῦτον ἐκλείσθη εἰς τοὺς μεταγενεστέρους
τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀγῶνας. Τῶν ἐχθρῶν, λέγει, μὴ
φανέντων ἐπὶ δέκα ἡμέρας «ἐξῆλθον στρατιῶται

μετὰ παλλικαρίων καὶ πολιτῶν,» ὅπως θερίσῃσι
γεννήματά τινα. Κατὰ τὸν Κ^{ος} Παπαρρηγόπουλον
Σ. 260 ἡ λέξις φαίνεται τότε σημαίνουσα τοὺς νεω-
τέρους τῶν στρατιωτῶν ἀκολούθους.

Ἰκανὴν δὲ κέκτηνται ἀξίαν ὑπὸ ἱστορικὴν ἔποψιν
καὶ οἱ Ἀβάρεις τοῦ Πισίδου, ἐνθα ἐκτίθενται πάντα
τὰ κυριώτερα γεγονότα, διότι, καίτοι ἐπικρατεῖ πάν-
τοτε ἡ συνήθης τῷ ποιητῇ σύγχυσις, ἡ μαρτυρία
αὐτοῦ ὡς αὐτόπτου παρέχει ἀναμφήριστον κύρος
εἰς τὴν ἐν τῷ Πασχαλίῳ ἔκθεσιν.

Ὁ Σταυρὸς

εὐρίσκετο εἰς χεῖρας τῶν πυρολατρῶν.

Τοσοῦτω περίεργον ἐστὶ τὸ χωρίον, ἐν ᾧ διη-
γεῖται ὁ Θεοφάνης Σ. 37 τὴν ὑπὸ τῆς Ἀγίας Ἑλένης
ἀνεύρεσιν τοῦ τιμίου Σταυροῦ, ὥστε παρατίθεμεν
αὐτὸ ὡδε ὁλόκληρον. «Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Ἑλένην
τὴν μακαρίαν μετὰ χρημάτων ἀπέστειλεν εἰς
τὰ Ἱεροσόλυμα ὁ θεὸς Κωνσταντῖνος, πρὸς
τὸ ἀναζητῆσαι τὸν ζωοποιὸν τοῦ Κυρίου
Σταυρόν. Μακάριος δὲ ὁ Πατριάρχης Ἱεροσο-
λύμων, συναρτήσας τῇ βασιλίδι μετὰ τῆς δε-
ούσης τιμῆς, τὴν ζήτησιν τοῦ ποθουμένου
ζωοποιοῦ ξύλου ἐποιεῖτο σὺν αὐτῇ, μεθ' ἡσυ-
χίας καὶ προσευχῶν σπουδαίων καὶ νηστειῶν.
Τούτων δὲ γενομένων, ἐφάνη συντόμως θεόθεν
ὁ τόπος τῷ αὐτῷ Μακαρίῳ δειχθεὶς, ἐν ᾧ
ἵδρυτο τῆς ἀκαθάρτου δαίμονος Ἀφροδίτης
ὁ ναὸς καὶ τὸ ἄγαλμα· ὃν, τῇ βασιλικῇ αὐ-
θεντίᾳ χρωμένῃ, συντόμως καθεῖλεν ἡ θεό-
στεπτος Ἑλένη, διὰ πλήθους τεχνιτῶν ἐκ
βάθους κατασκάψασα, καὶ τὸν χοῦν ἀπορ-
ρίψασα, ὑπὸ Ἀδριανοῦ Αἰλίου πάλαι κτι-
σθέντα πολυτελῶς. Αὐτίκα δὲ τὸ ἅγιον
μνῆμα καὶ ὁ τόπος τοῦ κρανίου ἀνεδείχθη-
σαν, καὶ πρὸς ἀνατολὴν σύγγενος τούτων
τρεις σταυροὶ κεχωσμένοι· ἐρευνήσαντες δὲ
εὗρον καὶ τοὺς ἥλους. Ἀμνηχανόντων δὲ
πάντων ποῖος ἄρα εἴη ὁ δεσποτικὸς σταυ-
ρὸς, καὶ σφόδρα τῆς μακαρίας Ἑλένης λυπου-
μένης, ὁ Μακάριος φερωνύμως ἐπίσκοπος
διὰ πίστεως ἔλυσεν τὸ ζητούμενον· ἀπεχρω-
σμένη γάρ τιτι γυναικὶ τῶν ἐμφανῶν, καὶ
σχεδὸν τεθνηκυῖα, προσαγαγὼν ἐκάτερον τῶν
σταυρῶν, τὸν δεσποτικὸν διέγνω· μόνον γὰρ
ἤγγισε τῇ ἀσθενοῦσίᾳ ἡ σκιὰ αὐτοῦ, καὶ



εὐθὺς ἢ ἄπρους καὶ ἀκίνητος, θείᾳ δυνάμει, παραχρῆμα ἀνεπύδησε δοξάζουσα τὸν θεὸν μεγάλη τῇ φωνῇ. Ἡ δὲ παρευσεβὴς Ἑλένη μετὰ φόβου καὶ πολλῆς χαρᾶς ἀνελομένη τὸ ζωοποιὸν ξύλον, μέρος μὲν αὐτοῦ σὺν τοῖς ἡλίοις ἤγαγε πρὸς τὸν παῖδα· τὸ δὲ λοιπὸν εἰς ἀργυροῦν καταθεμένη γλωσσόκομον, παρέδωκε τῷ ἐπισκόπῳ Μακαρίῳ, εἰς μνημόσυτον ταῖς μετ' ἔπειτα γενεαῖς.»

Ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω καθίσταται δῆλον ὁ Σταυρὸς κατετμήθη. Καὶ ποία μὲν ὑπῆρξεν ἡ τύχη τοῦ εἰς Βυζάντιον σταλέντος μέρους καὶ τῶν ἡλίων ἀδηλον· γνωρίζομεν δὲ μόνον παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοφάνους ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος· «δεξάμενος μετὰ χαρᾶς τὴν τοῦ ζωοποιοῦ ξύλου μοῖραν, ἐν χρυσῇ θήκῃ παρέθετο, παραδοὺς τῷ Ἐπισκόπῳ εἰς τήρησιν· τῶν δὲ ἡλίων τοὺς μὲν εἰς τὴν ἐαυτοῦ περικεφαλαίαν ἐχάλκευσε, τοὺς δὲ ἀνέμιξε τῷ σαλβαρίῳ τοῦ ἵππου αὐτοῦ, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥῆθὲν διὰ τοῦ προφήτου.» Ἡ δ' ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀφεθείσα μοῖρα ἐτήρεῖτο ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως, τῷ οἰκοδομηθέντι ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου, ἐν τῇ αὐτῇ ἀργυρᾷ κύστει, ἣν ἀναφέρει ὁ Θεοφάνης, καὶ ἣς ἐφύλαττε τὴν κλεῖδα ὁ Πατριάρχης, σφραγίζων αὐτὴν ἐκάστοτε καὶ διὰ τῆς ἐπισκοπικῆς σφραγίδος. Ἀλωθείσης δὲ τῆς ἀγίας πόλεως ὑπὸ τοῦ Σαρβάρου κατὰ τὴν 26 Μαΐου 614 (DULAURIER Σ. 223), καὶ καταστραφέντων πάντων τῶν ἀγίων Ναῶν, ἐκλάπη τὸ κιβώτιον, ἀφεθὲν ἄλλως ἀλώβητον, εἴτε ἐκ θρησκευτικοῦ δέους, εἴτε ὅπως σταλῇ πρὸς Χοσρόην, τοῦ βαρβάρου κατακτητοῦ οὐδὲ τὰς σφραγίδας θίξαντος, οὐδὲ τὴν κλεῖδα ζητήσαντος. Ὁ Χοσρόης κατ' ἀρχὰς μὲν κατέθηκε τὸ πολύτιμον κειμήλιον εἰς φρούριόν τι παρὰ τὴν Ταυρίδα τῆς Ἀρμενίας, ὅπερ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ CHARDIN (Voyages, T. II, p. 326) ἐσώζετο ἀκόμη κατὰ τὸν μεσαῖωνα. Ἀλλ' ὅτε προσήγγισεν ἡ στρατιὰ τοῦ Ἡρακλείου, μετηνέχθη τὸ κιβώτιον εἰς διάφορα τῆς Περσίας μέρη, καὶ κατετέθη τέλος ἐν ἀγνώστῳ εἰς τὰ ἐνδότεα αὐτῆς κρύπτη. Μετὰ δὲ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης, καὶ τὸν θάνατον τῶν τελευταίων Σασσανιδῶν, τοῦ Χοσρόου δηλονότι, τοῦ Σιρόου, τοῦ Καβόη καὶ τοῦ Ὀρμίσδα, ὁ Σάρβαρος, ὅστις μόνος αὐτὴν ἐγνώριζε, συντίθεται τῷ Ἡρακλείῳ, καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν τῶν Περσῶν «εἰρήνης τε βραβευθείσης, τὴν τε Αἴγυπτον καὶ πᾶσαν τὴν ἀνατολικὴν γῆν Ῥωμαίοις ἀποδίδωσι, τοὺς ἐκείσε Πέρσας ἐξελών, τὰ τε ζωοποιὰ ξύλα πρὸς Βασιλέα στέλλει.» Νικηφ. σελ. 24. Ἡ

ἀποστολὴ αὕτη ἐγένετο διὰ τοῦ Θεοδώρου, ὃς ἔλαχεν, ὡς γνωστόν, ἡ ἐντολὴ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ὄρων τῆς εἰρήνης. Γνωρίζομεν δὲ πῶς, παραλαβὼν τὸν Σταυρὸν ὁ Ἡρακλεῖος εἰς τὸ Ἀνάκτορον τῆς Ἱερείας, διέβη κατ' ἀρχὰς θριαμβικῶς τὸ Βυζάντιον, καὶ εἶτα ἐκόμισεν αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα. Εἶδομεν δὲ πρὸς τούτοις πῶς ἀργότερον, μετὰ τὴν δυσμενῆ τῆς μοίρας τροπὴν, ἀφαιρέσας αὐτὸν καὶ αὐθις, ἐπανήγαγεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, μεθ' ὃ ἀγνωστος πλεόν ἡ τύχη αὐτοῦ. Ἐν τοῖς χρονικοῖς τῆς Ἀρμενίας πολλάκις ἀναφέρονται θαυματουργοὶ Σταυροί, κατασκευασθέντες δῆθεν ἐκ τεμαχίων τοῦ τιμίου ξύλου, ἀποσπασθέντων καθ' ἣν ἐποχὴν ἐφυλάττετο τοῦτο παρὰ τὴν Γάζακα, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς λέγουσι ῥητῶς ὅτι τὸ κιβώτιον, ἀνευρεθὲν, ἔφερεν εἰσέτι ἀθίκτους τὰς σφραγίδας τῆς ἀγίας Ἑλένης. «Αὐτὸς δὲ (ὁ Ἡρακλεῖος) λαβὼν τὰ ζωοποιὰ ξύλα ἐσφραγισμένα. . . πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα ἀφίκετο, καὶ Μοδέστῳ τῷ Ἀρχιερεῖ, καὶ τῷ αὐτοῦ κλήρῳ ταῦτα ὑπέδειξεν· οἱ δὲ τὴν σφραγίδα σώαν ἐπεγίνωσκον· καὶ ὡς ἀνέπαφα καὶ ἀθέατα βεβήλους καὶ μισαιφότους χερσὶ τῶν βαρβάρων διετηρήθησαν, εὐχαριστήριον ὥδην τῷ θεῷ ἀνέθεσαν» Νικ. Σ. 25. Ἰδε καὶ LEBEAU T. IA. σ. 12. σημ. 4 τοῦ ἐκδότου αὐτοῦ Saint-Martin. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καθίσταται δῆλον ὅτι ὁ ὑπὸ τῶν Περσῶν ἀρπαγείς, καὶ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου ἀνακτηθεὶς Σταυρὸς, ἦν αὐτὸ τὸ ἀνωτέρω περιγραφέν ἀργυροῦν κιβώτιον, ἀλλ' ἐν τῷ ἡμετέρῳ δράματι παρίσταται ἐπὶ τὸ ποιητικώτερον ὡς ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ ἀναστηλωθὲν ἀκέραιον τὸ σύμβολον τῆς λυτρώσεως.

Ἴδου οἱ Πρέσβεις τῶν Ἑλλήνων. Κάθησον.

Οἱ Πρέσβεις οὗτοι ἦσαν Γεώργιος ὁ ἐνδοξότατος Πατρίκιος, Θεόδωρος ὁ ἐνδοξότατος Κομμερκιάριος ὁ τὴν Ἰσατιν, Θεοδόσιος ὁ ἐνδοξότατος Πατρίκιος καὶ Λογοθέτης, Θεόδωρος ὁ θεοφιλέστατος Σύγκελλος, καὶ Ἀθανάσιος ὁ ἐνδοξότατος Πατρίκιος. Καὶ οἱ Πέρσαι δὲ ἦσαν τρεῖς, φοροῦντες ὀλοσηρικά, καὶ ἐκείνους μὲν παρεσκεύασεν (ὁ Χαγάνος) «καθεσθῆναι ἐπὶ αὐτοῦ, τοὺς δὲ ἡμετέρους πρεσβευτὰς παρίστασθαι» Πασχαλ. Σελ. 721. Οἱ ἀτυχεῖς οὗτοι Πέρσαι «κατὰ δημιουργίαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φιλοικτίρμονος θεοῦ» περιέπεσαν, ἐπανακάμπτοντες διὰ νυκτὸς εἰς Χαλκηδόνα, «εἰς ἡμετέρους καράβους, ἐν οἷς ἦσαν τινὲς καὶ τῶν τοῦ ὀργανοτροφείου». Καὶ ὁ μὲν εἰς ἕξ αὐτῶν, εὔρεθεις εἰς «καράβιν λεγόμενον σανθάλιν» ἀμέσως ἐσφάγη, συνελήφθησαν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι δύο «καὶ τοῦ μὲν ἐνὸς τῶν ζώντων κόψαντες τὰς χεῖρας, καὶ

οὐσαντες εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ σφαγέντος ἐν τῷ καράβῳ, ἔπειψαν οἱ ἑτέροις πρὸς τὸν Χαγάνον. Τοῦ δὲ ἄλλον... ἐπιδειχθέντος εἰς κάραβον καὶ ἐπιδειχθέντος τοῖς ἑσπέραις, ἀπεκεφάλισαν αὐτὸν οἱ ἡμέτεροι, καὶ ἔρριψαν εἰς γῆν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ». Πασχ. 723. Πάσας ταύτας τὰς φρικαλεότητας, καίτοι χαρακτηριζούσας τὴν ἐποχὴν, παρελείψαμεν ὡς ἄλλως ἐπεισοδιακάς.

Ἀνεκτίμητος ἐπιτηδεῖας πολιτείας ἀμοιβή.

Τὰ περὶ τῆς συναντήσεως ταύτης μετὰ τῶν Χαζάρων ἀφηγοῦνται διὰ μακρῶν ὁ τε Θεοφάνης Σελ. 480 καὶ ὁ Νικηφ. Σελ. 18. Καὶ λέγουσι μὲν ἀμφότεροι πῶς ὁ Ζιεβήλ ἔδωκε τῷ Βασιλεῖ τετρακισμυρίους ἄνδρας «ἐκπληττόμενος τῇ τε θέᾳ καὶ τῇ φρονήσει αὐτοῦ» καὶ πῶς «ἰδὼν καὶ προσδραμῶν κατασπάσσεται αὐτοῦ τὸν τράχηλον, καὶ προσεκύνησεν αὐτὸν... πᾶς δὲ ὁ λαὸς τῶν Τούρκων, εἰς γῆν πεσόντες πρηγεῖς ὡς ἐκσταθέντες, ἐπὶ στόμα τὸν Βασιλέα ἐτίμων». Ἀναφέρουσι δὲ καὶ τὰ δωρηθέντα ὑπὸ τοῦ Βασιλέως εἰς τοὺς βαρβάρους πλουσιώτατα δῶρα· ἄλλ' ὁ Νικηφόρος ἐπάγει καὶ τὸ ἐξῆς περίεργον. Λαβὼν, λέγει, μετὰ τοῦτο ὁ Ἡράκλειος κατὰ μέρος τὸν Ζιεβήλ, παραδείκνυσιν αὐτῷ τῆς θυγατρὸς Εὐδοκίας (ἡ Ἐπιφανίας) εἰκόνα, ἔφη τε πρὸς αὐτόν... ἰδοὺ αὕτη θυγάτηρ μου ἐστὶ καὶ Ῥωμαίων Αἰγυῖστα· εἰ οὖν βοηθεῖς κατὰ τῶν ἐχθρῶν, εἰς γυναικα δίδωμί σοι αὐτήν· ὁ δὲ τῷ κάλλει τῆς εἰκότος τρωθεὶς ἔρωτι τοῦ ἀρχετύπου, ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τῇ συμμαχίᾳ ἐπέκειτο». Πράγματι δέ, ἅμα ἐπανακάμψας εἰς Βυζάντιον, ὁ Ἡράκλειος ἠτοίμασε τὴν θυγατέρα, ὅπως πέμψῃ αὐτήν πρὸς τὸν βάρβαρον νυμφίον, ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ θάνατος αὐτοῦ, ἐπισυμβὰς τότε, παρεκώλυσε τὴν συντέλεσιν τῆς πολιτικῆς ταύτης θυσίας. Ὁ Νικηφόρος λέγει, Σελ. 25. «Ὁ Ἡράκλειος δὲ τὴν θυγατέρα Εὐδοκίαν τοῦ Βυζαντίου ἐξιέναι ἐπέτρεψε, ὡς τῷ Τούρκῳ ταύτην κατεγγυήσας· καὶ ἐπειδὴ ἔγνωστο ὅτι σφαγὴ ὁ Τούρκος ἀνῆρητο, ταύτην ὑποστρέφειν ἐκέλευσε.»

Ἐκ ᾧ τὸν μέγαν εἶχον πόντον οἱ ἐχθροί, ἐν τῇ λεκάνῃ ταύτῃ συνηθροίσθησαν, ἐφ' ἧς δεσπόζει ὁ Ναὸς τῶν Βλαχερνῶν.

Ὁ Πισίδης, ὅστις ζωηρῶς περιγράφει τὴν ναυμαχίαν ταύτην, λέγει·

Πῶς τὴν τοσαύτην τῆς θαλάττης οὐσίαν οἱ βάρβαροι βλέποντες ἐξηπλωμένῃ, ἐκεῖ συνεκλείσθησαν εὐθέτως, ὅπου τὸν οἶκον εἶχεν ἡ στρατηγὸς παρθένος.

Ἀβαρες, Στ. 445.

Καλλίστη ὅτι ἐθεάθη τις γυνή.

Τὰ περὶ τοῦ φάσματος τούτου, ὅπερ ὁ Πισίδης ἀποδίδωσιν εἰς τὴν ἐντύπωσιν, ἣν ἐπὶ τῶν βαρβάρων παρήγαγε

τὸ φρικτὸν εἶδος τῆς γραφῆς τῆς ἀγράφου, ἀφηγεῖται τὸ Πασχάλιον, Σελ. 725, ἔτι δ' ἐκτενέστερον ὁ Κερδηνός, Σ. 729.

Τὸν ὕμνον τῆς Παρθένου τὸν Ἀκάθιστον.

Ὁ Ἀκάθιστος ἡ ἀτελεύτητος οὗτος ὕμνος, ὅστις ὑποτίθεται τοῦ Πισίδου ἔργον, ἐξηκολούθησε πρᾶγματι ἀδόμενος ἕκτοτε ἐν πάσῃ Ἑλληνικῇ χώρᾳ, κατὰ τὴν Παρασκευὴν τῆς Ε'. ἐβδομάδος τῆς μεγάλης Τεσσαρακοστῆς· ἀργότερον δὲ προσετέθη αὐτῷ καὶ ἡ μνήμη τῶν δύο ἐτέρων πολιορκιῶν, καθ' ἃς οἱ Ἀραβες ἡρωϊκῶς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἀπεκρούσθησαν. Ἴδε ὅσα λίαν εὐγλώττως περὶ τούτου λέγει ὁ Κ^ς Παπαρρηγόπουλος Τόμ. Γ'. Σ. 263. Δώδεκα παρῆλθον ἕκτοτε αἰῶνες, τὸ ἀνατολικὸν Κράτος ἠκρωτηριάσθη, διεμελίσθη, κατέπεσεν, ἀνωθρώθη, πάλιν κατέπεσε, καὶ ὅμως πανταχοῦ ὅπου ζῶσιν Ἕλληνες — ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου δὲν παύει ἀναπέμπουσα πρὸς τὸν Ὑψίστον αἴνους εὐγνωμοσύνης ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τοῦ ἑλληνισμοῦ, δὲν παύει ἐνοῦσα πνευματικῶς ὅτι διέσπασεν ἡ βία, καὶ πληροῦσα τὰς καρδίας ἡμῶν ἐλπίδων περὶ αἰσιωτέρου μέλλοντος

Ὁ Ῥαζάτης ἠκολούθει πάντοτε, εἰς πόλιν ὡς κίον.

Ὁ Πισίδης ἔχει τὴν ἐξῆς γραφικωτάτην ἑκφρασιν. ὅμως ἐπήχθη, καὶ κατόπιν, κυνὸς δίκην* σειραῖς δεθέντος, ἐξ ἀνάγκης εἴλκετο.

Περσ. Ἀκρ. Β. Στ. 358.

Ὁ Δόρκων ἐπλήγη εἰς τὸν μηρόν.

Τὴν μνήμην τοῦ γενναίου τούτου ἵππου διетήρησεν ἡμῖν ὁ Θεοφάνης, ὅστις ἐν Σ. 490 ἀφηγεῖται τὰ ἐξῆς. «Ἐπληρώθη ὑπὸ τῶν πεζῶν ὁ τοῦ βασιλέως ἵππος, λεγόμενος Φάλβας, ὁ καὶ Δόρκων, εἰς τὸν μηρόν αὐτοῦ λαβὼν κορταρέαν· πολλὰς δὲ καὶ σπαθείας ἐν τῇ ὄψει αὐτοῦ ἔλαβε· ἀλλὰ φορῶν κατάφρακτα νευρικά, οὐκ ἐβλάπτετο.»

Ο τύραννος Χοσρόης τέλος ἔπεσε.

Διὰ μακρῶν διηγείται ὁ Θεοφάνης τὰ κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Σιρόου καθαίρεσιν καὶ δολοφονίαν τοῦ Χοσρόου, ἅτινα ἐν τῷ δράματι κατ' ἀνάγκην λίαν συνεπτυγμένως ἀναφέρονται. Σελ. 499—503. Ἴδὲ πρὸς τούτους DRAPEYRON 256—266 καὶ Journal Asiatique. Mars 1866. Mr. Prudhomme sur l'Histoire des Sassanides. Κατὰ τὸν Θεοφύλακτον Σιμοκάταν, ὁ Ἀσιανὸς οὗτος Μονάρχης εἶχεν εἰς τὸν γυναικωνίτην αὐτοῦ 12,000 νέας κόρας, ὥραιότερας τῆς σελήνης, καὶ ἡδυτέρας τῆς ὁσμῆς τοῦ ἡλεκτροῦ. Ἡ πεφιλημένη αὐτοῦ Σχιρίν, μήτηρ τοῦ Μερδασά, εἰς ἣν ἀπέμεινε πιστὸς ἄχρι θανάτου, ἐκέκτητο τὰς τεσσαράκοντα ἰδιότητας τῆς ἐντελοῦς καλλονῆς. Ὡστε εἰς σκληρὸς ὑπῆρξεν ὁ θάνατος αὐτοῦ, οὐδενὸς ἐστερήθη κατὰ τὸν μακρὸν αὐτοῦ βίον. Περὶ τοῦ τέλους αὐτοῦ λέγει ὁ Νικηφόρος Σελ. 22. «*Προῦθιگان χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ λίθον πλεῖστον, λέγοντες· τούτων ἀπόλαυε, οἷς κατεμάνης, καὶ ἄπερ ἡγάπησας καὶ συνήγαγες· καὶ οὕτω λιμώττοντα ἐπελθόντες ἀνεῖλον.*»

Ἀλαλάξατε τῷ θεῷ πᾶσα ἡ γῆ.

Αὗται εἰσὶν αἱ πρῶται φράσεις τῆς μακρᾶς καὶ περιεργοτάτης ἐπιστολῆς τοῦ Ἡρακλείου, ἣν διέσωσεν ἡμῖν τὸ Πασχάλιον Χρονικὸν Σ. 727, καὶ ἣτις ἀπεστάλη, ὡς λέγει, ἐκ τῶν ἀνατολικῶν μερῶν. Πανευφρόσυνος ἡμέρα ὑπῆρξε διὰ τὸ Βυζάντιον ἡ 15 Μαΐου 628. Ἐτελεῖτο ἡ δοξολογία τῆς Πεντη-

κοστῆς ὅτε τὸ Πατριάρχης Σέργιος, ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ ἁμβωνος τῆς ἀγίας Σοφίας ἐν μέσῳ τῆς ἀνεκφράστου τοῦ πλήθους συγκινήσεως, ἀνέγνω τὸ μήνυμα τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἐνιαία ὄντως ἐν τῇ ἱστορίᾳ στιγμή. Ἐπεσεν ὁ θεομάχος Χοσρόης, ἐπτωματίσθη ὁ νέος Ναβουχοδονόσωρ, καὶ κατεστράφη ὑπὸ τοῦ νέου Ἀλεξάνδρου τὸ Κράτος τῶν Σασσανιδῶν. Αἱ δ' ἐκφράσεις αὗται αἱ πλήρεις εὐσεβοῦς ἀγαλλιᾶσεως, ἃς ἐχάραττεν ἡ χεὶρ τοῦ ἥρωος εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀσίας, καὶ ἃς ἀπήγγελλον τὰ σεπτὰ τοῦ ἱεράρχου χεῖλη ἀπὸ τοῦ ἁμβωνος τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἡχοῦσιν ἔτι ἀπαραλλάκτως ὅπως καὶ πρὸ δώδεκα αἰώνων εἰς τὰ ὦτα ἡμῶν. Ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἀργότερον ἀνεγίνωσκε καὶ ὁ Πισίδης τὴν Ἡρακλιάδα, ἐν ἣ ψάλλει τὸν ὀριστικὸν θρίαμβον τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων, καὶ τὴν κατάπτωσιν τῆς θρησκείας τοῦ Ζωροάστρου, τῆς ἀσπόνδου ταύτης ἀντιπάλου τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὅτε ἀνέκραξεν ὁ ἱερωμένος ποιητὴς τοῦ νῦν ὁ λῆρος τῶν ἀεισφαλῶν Μάγων;

Ἄκρ. Β. Στ. 60.

δάκρυα χαρᾶς ἔρρεον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν εὐσεβῶν αὐτοῦ ἀκροατῶν.

Ἐν τέλει τοῦ Πασχαλίου Σ. 735 διετηρήθη ἑτέρα ἐπιστολή, τοῦ Σιρόου αὕτη πρὸς τὸν Ἡράκλειον, ἐπίσης περιέργος, ἀλλὰ δυστυχῶς λίαν παρεφθαρμένη. Φέρει δὲ τὸν ἐξῆς τίτλον «*Παρά Καβάτου τοῦ καὶ Σειροίου Σαδασαδασάχ Ἡρακλείῳ τῷ ἡμερωτάτῳ Βασιλεῖ Ῥωμαίων, τῷ ἡμετέρῳ ἀδελφῷ, πλεῖστην χαρὰν ἀπονέμομεν.*»

ΜΕΡΟΣ Ε΄.

Ὁ Μωάμεθ ἐξελθὼν

τῆς Ἀραβίας, μύστης νέου δόγματος.

Περιήλθομεν εἰς τὴν ἐπισημοτάτην στιγμήν ἐν τῇ ὅλῃ ἱστορίᾳ τοῦ ἡμετέρου γένους, ἐκείνην καθ' ἣν, καταβληθέντος τέλος καὶ τοῦ δευτέρου Περσικοῦ Κράτους, ἐφαίνετο λήξας ὁ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἀσίας, ἡ μᾶλλον πολιτισμοῦ καὶ βαρβαρότητος προαιώνιος ἀγὼν, ὁ ἀπὸ τοῦ Δαρείου ἀρξάμενος, καὶ ἐπὶ χίλια ὅλα ἔτη, μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης, οὐδὲ στιγμήν καταπαύσας. Ἀλλὰ τὰ ἐπινίκια διεδέχθησαν ταχέως οἱ θρῆνοι τοῦ παντελοῦς ὀλέθρου. Ὁ Ἀσιατικὸς κόσμος, καταπεσὼν, ἡρύσθη, ὡς ὁ Ἀνταῖος, νέας δυνάμεις καὶ προσήρχετο ὑπὲρ ποτε εὐσταλῆς ὑπὸ νέον καὶ ἀπροσμάχητον ἀρχηγόν. Μωάμεθ καὶ Ἡράκλειος. Ἐκ τῆς ἐπικειμένης αὐτῶν συγκρούσεως

ἐξηρτάτο τὸ μέλλον τῆς οἰκουμένης· ἀπέβη δέ, οἱμοί, ἡ σύγκρουσις κατὰ τῶν ἐξαντληθέντων πλέον προμάχων τῆς πίστεως. Παραβάλλοντες τὰς τύχας τῶν δύο μεγάλων ἀντιπάλων, οἵτινες κατὰ τὴν στιγμήν ἐκείνην ἀντεπροσώπευον τοὺς δύο κόσμους, εὐρίσκομεν περιέργους τινὰς συγχρονισμούς. Ὁ Ἡράκλειος, ἀνατρέψας τὸν Φωκᾶν, ἐβασίλευσε κατὰ τὸ 610, κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος ἔσχεν ὁ Μωάμεθ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἀποκάλυψιν ἐπὶ τοῦ ὄρους Χιρά, καὶ ἤρχισε κηρύσσω τὸν Ἰσλαμισμόν. Ἀπὸ τοῦ 610 μέχρι τοῦ 622 ὁ Ἡράκλειος σπαράσσεται ὑπὸ τῆς τύψεως τοῦ συνειδότος, καὶ ὑφίσταται ποικίλα ἀτυχήματα, καθ' ἅπαν δὲ τοῦτο τὸ διάστημα καὶ ὁ Μωάμεθ καταδιώκεται ὑπὸ τῶν Χορεϊσιτῶν. Ἡ Ἐγίρα τοῦ Μωάμεθ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν πρώτην

τοῦ Ἡρακλείου *ἡμέραν*, καὶ συγχρόνως ἀμφότεροι περιβάλλονται τὴν ῥομφαίαν (3 Ἀπριλίου καὶ 2 Ἰουλίου 622). Ἐν ᾧ δὲ ὁ Ἡράκλειος κατέθραυεν ἐν Ἀλβανίᾳ τὸν Σάρβαρον καὶ τοὺς ἐτέρους Σατράπας, ὁ Μωάμεθ' μετὰ τῶν 314 αὐτοῦ ὁπαδῶν ἔτρεπε χιλίους ἀπίστους ἐν Βεδάρ (624). Ὀλίγον μετὰ τούτου ὁ Ἡράκλειος διέτρεχε τὸν ἔσχατον κίνδυνον παρὰ τὸν Σάρον, ὁ δὲ Μωάμεθ ἐπιτρώσκετο καὶ κατενικάτο εἰς τὸ ὄρος Ὀχοῦδ (625). Σύγχρονοι ὑπῆρξαν αἱ πολιορκίαι τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Μεδίνης (626). Κατὰ τὸ 628 κατηναγκάζοντο εἰς ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης οἱ Πέρσαι ἀφ' ἐνός, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἀφ' ἐτέρου. Κατὰ τὸ 629 ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπῆρχετο εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ὁ Προφήτης εἰς τὴν Μέκκαν, τότε δὲ μόνον ἐμάνθανεν ὁ Ἡράκλειος μετὰ θετικότητος τὴν ὑπαρξίν τοῦ Μωάμεθ ἐκείνου, τοῦ ὀρισθέντος ὑπὸ τῆς μοίρας ὡς καταστροφῆς παντός αὐτοῦ τοῦ ἔργου. Ἰδὲ DRAPEYRON, Σ. 319. Ἐν ᾧ ἀπ' ἐναντίας φαίνεται ὅτι ὁ Προφήτης καὶ πρὸ τῆς Ἐγίρας ἠκολούθει μετὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος τὰ διαβήματα τοῦ Αὐτοκράτορος. Τὸ Α'. Κεφάλαιον τοῦ Κορανίου ἄρχεται διὰ τῶν ἐξῆς· «Οἱ Ἕλληνες ἠττήθησαν· κατεθραύσθησαν παρὰ τὰ σύνορα. Ἀλλὰ μετὰ δέκα ἔτη ἀναμένει αὐτοὺς νίκη ἐξαγοράζουσα τὸ ἀτύχημα τοῦτο».

Ἀργότερον ὁ Μωάμεθ ἔπεμψεν ἐπιστολὰς πρὸς τε τὸν Χοσρόην καὶ τὸν Ἡράκλειον, προτρέπων αὐτοὺς ὅπως ἀπαρνηθῶσι τοὺς ψευδεῖς θεοὺς, καὶ ἀσπασθῶσι τὸν Ἰσλαμισμόν. Ὁ Μέγας Βασιλεὺς ἅμα ἀνέγνω τὴν ἐπιγραφὴν. «Ὁ Μωάμεθ, ἀπόστολος τοῦ θεοῦ, τῷ Βασιλεῖ Χοσρόῃ» ἐγένετο ἑξαλλος ἐξ ὀργῆς, καὶ ἀνακράζων. «Οὕτω γράφει ἄθλιος δοῦλος πρὸς τὸν αὐθέντην αὐτοῦ» κατέσχισε τὸ ἔγγραφο, καὶ διέταξε συνάμα τὸν διοικητὴν τῆς Ἀραβίας, ὅπως συλλαβὼν, πέμψῃ αὐτῷ σιδηροδέσμιον τὸν αὐθάδη. Ὁ Μωάμεθ ἤκουσε τοῦτο ἡσύχως, καὶ ἠρκέσθη λέγων. «Ὁ Κύριος διαρρήξει τὸ Βασίλειον αὐτοῦ, ὅπως διέρρηξεν ἐκεῖνος τὴν ἐμὴν ἐπιστολήν.» Καὶ ὁ Ἡράκλειος ἐξεμάνη, ὡς εἰκός, λαβὼν τὸ μήνυμα, ἀλλ' εἰθισμένος εἰς τὴν ἀναγκαίαν προσποίησιν, ἔθηκεν αὐτὸ εὐσεβάστως ἐπὶ προσκεφαλαίου, καὶ ἀπέπεμψε τὸν πρεσβευτὴν μετὰ πλουσίων δώρων. Τὸ γεγονός τοῦτο διηγοῦνται ἄλλως τε διαφόρως λίαν οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἀραβες. Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Μωάμεθ, ἐλθὼν, ἔκλινεν ὁ ἴδιος τὸ γόνυ πρὸ τοῦ ὑπερμάχου τοῦ Σταυροῦ, οἱ δὲ δεύτεροι διαβεβαιοῦσιν ὅτι ὁ Ἡράκλειος ἠσπάσθη μὲν τὸν Ἰσλαμισμόν, ἀλλ' ἀπέκρυσεν τὸ πρᾶγμα παρὰ τῶν ἰδίων ὑπηκόων. Ὁ Κ^{ος} BARTHÉLÉMY ST. HILAIRE, ἐν τῷ σπουδαιοτάτῳ αὐτοῦ συγγράμματι Mahomet

et le Koran. Κεφ. IV. ἀναφέρει περίεργον περὶ τοῦ Προφήτου συνδιάλεξιν μεταξὺ τοῦ Ἡρακλείου καὶ τοῦ Ἀβου Σοφιάν, ἐνός τῶν ἐχθρῶν τοῦ Μωάμεθ.

Ὁ Κ^{ος} DRAPEYRON, ἐν τῷ Κ'. κεφαλαίῳ τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ, ἰσχυρίζεται μετὰ πολλῆς πειστικότητος ὅτι, καίτοι φονευθέντων κατὰ τοὺς τελευταίους πολέμους, συμφώνως πρὸς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Σουΐδα, 200,000 ἀνδρῶν, εὐχερῆς ἀπέβαιναν ἐν ἀρχῇ ἢ κατάθραυσις τοῦ Ἰσλαμισμού, ἀνευ τῶν τότε διαπραχθέντων ποικίλων σφαλμάτων. Ἀπὸ τοῦ Τραϊανοῦ ἀνῆκε τοῖς Ῥωμαίοις μέρος τῆς Βορείου Ἀραβίας, μεταξὺ τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς Αἰγύπτου. Εἰς τὴν πρωτεύουσάν τῆς ἐπαρχίας ταύτης Βόστραν, γείτονα τῆς Δαμασκοῦ καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ, διέμενε διοικητής, ἐπιβλέπων τὴν ὅλην χερσόνησον, καὶ στρατολογῶν πολυαρίθμους Σαρακηνοὺς. Εὐχερῆς ἐπομένως ἀπέβαιναν ἡ ἐξασφάλις τῆς πίστεως τῶν φυλῶν ἐκείνων, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἐξωθήθησαν πρὸς τὸν Μωάμεθ. Ἐτερον σπουδαῖον στοιχεῖον ἀντιστάσεως κατὰ τοῦ νέου δόγματος ἦσαν οἱ Ἑβραῖοι, ἀλλὰ δυστυχῶς ἐκ πείρας ἐγνώριζον οὗτοι ὅτι οὐδὲν δι' αὐτοὺς φοβερώτερον τῆς θρησκομανίας τοῦ Ἡρακλείου. Ἐκδιωθέντες τῆς Ἱερουσαλήμ κατὰ τὴν ἀνάκτησιν αὐτῆς (Θεοφάνης Σελ. 505 MUNK, Palestine 613), ἔπесαν ἄθροοι, εἰς τε τὰ περίχωρα τῆς ἱερᾶς πόλεως καὶ εἰς τὴν Ἐδεσσαν, ὑπὸ τὸ ξίφος τῶν ἐκμανέντων Χριστιανῶν. (Ἰβν-Βάτρικ καὶ Σηπαῖος). Ἐν ᾧ ἀργότερον, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Φρεδεγαίρου, διαδοθείσης προφητείας τινός, καθ' ἣν ἐπέκειτο ἡ ἀπώλεια τῆς αὐτοκρατορίας διὰ τῶν περιτετμημένων ἐθνῶν, ὁ Ἡράκλειος συνενόηθη μετὰ τοῦ Δαγοβέρτου καὶ τῶν Γερμανῶν Ἀνάκτων, οἵτινες προέβησαν μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν βιαίαν βάπτισιν τῶν ἀτυχῶν ἐκείνων. Μόνον ἀπέμεινεν αὐτοῖς ἄρα καταφύγιον ἢ εἰς Ἀραβίαν φυγὴ. Ἐκεῖ ἔτεινον πρὸς τὸν Προφήτην ἰκέτιδας χεῖρας, προβάλλοντες τὸ συγγενὲς τῆς καταγωγῆς (ἴδε Σηπαῖον), καὶ τινες μάλιστα, κατὰ Θεοφάνην Σ. 511, ἀφέντες τὴν θρησκείαν τοῦ θεόπτου Μωϋσέως «ἐνόμισαν αὐτὸν εἶναι τὸν παρ' αὐτοῖς προσδοκώμενον Χριστόν». Ἐπίσης ἐσφαλμένη ὑπῆρξε καὶ ἡ πρὸς τοὺς Πέρσας πολιτικὴ μετὰ τὴν εἰρήνην, ἀρκοῦσι δὲ ταῦτα ὅπως ἐξηγήσωσι τὰς ἀπιστεύτους ἐπιτυχίας τοῦ Ἰσλαμισμού.

Ἡ πρώτη μεταξὺ τῶν δύο δογμάτων σύγκρουσις ἐπῆλθε παρὰ χωρίον καλούμενον Μοθοῦς (Muta), ἐγγὺς τῆς Μουχέων κώμης, ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς παραλίας τῆς νεκρᾶς θαλάσσης. Ὑπῆρξε δὲ αὕτη σπινθήρ ἀμυδρὸς, ἀναφλέξας τρεῖς ἡπείρους, καὶ πρώτη ἀφετηρία πεισματῶδους ἀγῶνος ὀκτῶ ὅλων αἰώνων, οὐ συνέπεια ἢ ἐντὸς ἑκατὸν μόλις ἐνιαυτῶν ἐμφά-



νισις τῶν σημαιῶν τοῦ Ἰσλάμ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Λεΐγερους καὶ τοῦ Γάγγου, ἢ διὰ τῶν Σταυροφοριῶν ἀντίδρασις τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ τέλος μετὰ σειρὰν ὅλην καταστροφῶν, ἢ ἄλωσης τῆς κλεινῆς μητροπόλεως, ἣτις ὑπῆρξεν αἰέποτε τὸ χρυσοῦν ὄνειρον τῶν Μεγάλων Βασιλέων καὶ τῶν Καλιφῶν.

Ἐνταῦθα ἐγκαταλείπουσιν ἡμᾶς σχεδὸν ὅλως οἱ Ἕλληνες χρονογράφοι, διὸ καὶ καταφεύγουσιν οἱ ἱστορικοὶ πρὸς τοὺς Ἀραβας. Ὁ Νικηφόρος μὲν παροδικῶς ἀναφέρει τοὺς πρῶτους τούτους μετὰ τῶν Ἀράβων ἀγῶνας, συγκεχυμένοι δὲ καὶ ἀτελεῖς εἰσὶν αἱ εἰδήσεις τοῦ Θεοφάνους, ὅστις εὐθὺς ἐν ἀρχῇ λέγει ἐσφαλμένως «*ἦν δὲ προτελευτήσας ὁ Μουαμέδ*» Σ. 514.

Ὅπωςδήποτε τὰ κυριώτατα γεγονότα εἰσὶ τὰ ἐξῆς. Ὁ Μωάμεθ, ἐπανακάμψας ἐκ Μέκκας, ἐπεμψε Πρέσβεις πρὸς τὸν Διοικητὴν τῆς Δάρας, ὅπως προτρέψωσιν αὐτὸν εἰς παραδοχὴν τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, ἀλλ' οὗτος διέταξε τὴν δολοφονίαν αὐτῶν. Πρὸς ἐκδίκησιν τῆς παρασπονδίας ὤπλισεν ἀμέσως ὁ Προφήτης τρισχιλίους ὀπλίτας, καὶ ἀνέθηκε τὴν ἀρχηγίαν εἰς τοὺς τέσσαρας ἀρίστους αὐτοῦ Ἐμίρας, ἢ Ἀμηνραῖους, κατὰ Θεοφάνη. Ὑπὸ τοὺς θεομανεῖς τούτους ὁδηγοὺς διασχίσαν τὸ εὐάριθμον σῶμα τὴν Πετραίαν, τὴν Παλαιστίνην, καὶ τὰς ἐρήμους τῆς Ἰδουμαίας, προήλασεν ἀκάθεκτον μέχρι τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, ὅπου ἐτέλεσε τὰς εἰδωλοθυσίας τοῦ νέου δόγματος. Ἀλλ' ὁ Βικάριος Θεόδωρος, εἰδοποιηθεὶς «*παρά τινος Κορασινοῦ, Κονταβᾶ ζαλουμένου*» ἀνέμενε τὴν προσβολήν, καὶ συνάξας «*πάντας τοὺς στρατιώτας τῶν φυλακῶν τῆς ἐρήμου*» συμποσθέντας, κατὰ τοὺς Ἀραβας χρονογράφους, εἰς δεκακισμυρίους, ἐπιτίθεται κατὰ τῶν Σαρακηνῶν. Φοβερά ὑπῆρξεν ἡ σύγκρουσις, καὶ πρῶτος ἔπεσεν ὁ θετὸς τοῦ Προφήτου υἱὸς Σαῖδ, εὐρείας φέρων πληγὰς. Ὁ Ἰαφάρ δρᾷ τότε τὸ λάβαρον τῆς ἡμισελήνου, καὶ νέος Κυναίγειρος, κρατεῖ αὐτὸ μέχρις οὗ πίπτει τρωθεὶς ἐν μέσῃ καρδίᾳ· τρίτος ἀρπάζει αὐτὸ ὁ Ἀβδάλας, καὶ πίπτει ἐπίσης.

Ἐκ τῶν τρισχιλίων ὀλίγοι ἀναπνέουσιν ἔτι, καὶ τὸ Ἰσλάμ ἀρτιγενὲς πνίγεται εἰς τὸ αἷμα. Ἡ ἀπώλεια φαίνεται βεβαία· ἀλλὰ τότε ὁρμᾷ ὁ φοβερός Καλέδ, ἀθροίζει τὰ λείψανα τῶν Σαρακηνῶν, καὶ τρέπει τοὺς νικητάς. Ταῦτα κατὰ τὸν Ἀλ-Ἰαννάβαν. Ὁ Θεοφάνης λέγει ἀπλῶς ὅτι ὁ Βικάριος, ἐπιτεθείς «*ἀποκτείνει τρεῖς Ἀμηνραῖους, καὶ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ· ἐξῆλθε (ἐσώθη) δὲ εἰς Ἀμηνρᾶς, ὁ Χάλεδος, ὃν λέγουσι μάχαιραν τοῦ θεοῦ*» Σελ. 515. Ἀλλ' οἱμοὶ διεσώθη οὕτως ὁ φοβερῶτατος τοῦ Χριστιανισμοῦ πολέμιος, ἐκεῖνος εἰς ὃν ἐπεφυ-

λάττετο ἡ ἀνατροπὴ τοῦ γηραιοῦ τῆς Περσίας θρόνου, καὶ ἡ ταπείνωσις τοῦ ἥρωος τῆς Νινευῖ.

Ἐν τούτοις τὰ πτώματα τῶν θυμάτων μεταφέρονται εἰς Μεδίαν. «*Ἐγορεύθησαν οἱ Ἐμίραι, κρᾶζει ὁ Μωάμεθ, ἀλλ' ὁ Ἀλλάχ ἐνίκησε διὰ τοῦ Καλέδ*» (Ἐλ Βακήρ). Οἱ πιστοὶ χέουσι κρουνοὺς δακρύων, καὶ θίγουσι τὰς ἐνδόξους πληγὰς. Οἱ μάρτυρες θάπτονται μεγαλοπρεπῶς. «*ὦ Μουσουλμάνοι, μὴ κλαίετε ἐπὶ τοῦ Ἰαφάρ. Ὁ θεὸς ἔδωκεν αὐτῷ πτέρυγας ὀργυιαίας, δι' ὧν διασχίζει τοὺς αἰθέρας, ἀνοιγένας εἰς τοὺς διακαεῖς αὐτοῦ πόθους*» (Ἀλ Ἰαννάβας).

Ἡ εἶδησις αὕτη κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ Ἡρακλείου ὡς κεραυνός, ἀλλὰ ταχέως ἠκολούθησαν αὐτὴν ἔτι σπουδαιότεραι. Ὁ Μωάμεθ ἐστράτευσε κατὰ τῆς Μέκκας, κατέθραυσε τοὺς Χορεϊσίτας καὶ εἰδωλολάτρας, ἀνέτρεψε τοὺς θεοὺς αὐτῶν, καὶ προεκήρυξεν ἐν τῇ ἐξαγνισθείσῃ Καάβα τὴν ὑπαρξίν τοῦ Ἀλλάχ ὡς μόνου Θεοῦ, καὶ τὴν ἐνότητα τῆς Ἀραβίας (τὴν 11. Ἰανουαρίου 630). Τότε δ' ἐφάνη πρὸς στιγμὴν ἀποφασίσας τὸν περὶ τῶν ὅλων ἀγῶνα. Συνήθροισε τρισμυρίους ἄνδρας, ἠμφιέσθη τὴν πρασίνην αὐτοῦ στολήν, ἵππευσε τὴν λευκὴν ἡμίονον, καὶ προέβη πρὸς τὴν Δαμασκόν. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες οὐδόλως ἐκινήθησαν, καὶ ὁ Προφήτης, ἀσθενὴς καὶ τεθλιμμένος, ἐπέστρεψεν εἰς Μεδίαν. «*Ἐσχον, εἶπε, τὴν ἐκλογὴν μεταξὺ τοῦ βίου τούτου μετὰ πάντων τῶν θησαυρῶν τῆς γῆς καὶ τοῦ παραδείσου μετὰ τῆς ἡέας τοῦ Κυρίου, ἀλλὰ προετίμησα τὸν παραδεισον*».

Πράγματι δὲ ὀλίγον ἀργότερον, καὶ ἀκριβῶς ὅτε προσήγγιζεν ἡ ἐκτέλεσις τῶν μεγάλων αὐτοῦ σχεδίων, ὁ Προφήτης παρέδωκε τὸ πνεῦμα ἐν μέσῳ τῶν ψαλμῶν καὶ τῶν ἐξορκισμῶν τῶν παρισταμένων (κατὰ τὴν 3. Ἰουνίου 632). Δεινὴ ὑπῆρξε διὰ τὸν Ἰσλαμισμόν ἡ κρίσις. «*Ἀπεβίω Μουαμέδ ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς καὶ ψευδοπροφήτης, καὶ πάντες ἐγοβήθησαν*» λέγει ὁ Θεοφάνης Σ. 511. Οἱ θρῆνοι τῆς Φατιμάς, ἡ ἀπελπισία τῆς Αἰσχᾶς, ἡ κατάπληξις τοῦ λαοῦ, ἀφήκαν ἵχνη ἀνεξίτηλα εἰς τὰς ἀραβικὰς παραδόσεις.

Πολύτιμος ἀνάπαυλα ἐδίδετο οὕτως εἰς τὸν Ἡράκλειον, ὅστις, κατ' εὐτυχὴ συγκυρίαν, συγχρόνως ἀνεβίβαζεν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Περσίας τὸν νέον Ἰεζδεγέρδην, τὸν υἱὸν τοῦ Σαρβάρου (τὴν 16. Ἰουνίου 632). Ἐὰν ὑπεθάλποντο οἱ ἐν Ἀραβίᾳ σπαραγμοί, εἰς ἐβοηθοῦντο οἱ πανταχόθεν ἀναφαινόμενοι ψευδοπροφῆται, τὰ πάντα ἴσως ἐσώζοντο ἔτι. Ἀλλ' ὁ Ἡράκλειος, μεταβληθεὶς εἰς θεολόγον, ἠμφισβήτη, μετὰ τῶν Συρίων Ἐπισκόπων καὶ τοῦ Πάπα, περὶ

αὐτῆς φύσεως τοῦ Σωτήρος. Οὕτω δὲ ἀνεδείχθη μετ' ὀλίγον ἀνενοχλήτως Καλίφης ὁ Ἀβουβάχαρ, ἀρχηγὸς τῶν πρεσβυτέρων, καὶ τὸ θρήσκευμα τοῦ Μωάμεθ ὁριστικῶς καθιδρύθη. Ἀντιστάντες πρὸς στιγμὴν ἡ Ἀλῆς, σύζυγος τῆς Φατιμᾶς, καὶ ὁ Ὀμάρ, ψυχὴ τοῦ Ἰσλάμ, ὑπέκυψαν εἴτα, καὶ ῥαδίως κατεβλήθησαν αἱ ἀνυπότακτοι φυλαί, ἐν ᾧ καταδιωχθεὶς ἐφοβήθη ὁ Μοσαϊλάμας, ὅστις ἐκηρύσσετο ἀνώτερος τοῦ Προφήτου.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης τὰ πάντα ἐστράφησαν κατὰ τοῦ Ἡρακλείου, καὶ διεπράχθησαν σφάλματα ἐπὶ σφαλμάτων. Τὰ στόμια τῆς ἐρήμου τῆς Ἰδουμαίας ἐφυλάττοντο ὑπὸ Σαρακηνῶν ἐπ' ἀμοιβῇ, ἥτις πρὸ πολλοῦ καθυστερεῖτο. Τέλος ἐφθασεν εἰς Πετραίαν ὁ τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην διαπεπιστευμένος εὐνοῦχος, καὶ προσέδραμον οἱ Νομάδες, ἄλλ' ὕβριστικῶς ἀπεδίωξεν αὐτοὺς ὁ ἰταμὸς ὑπάλληλος τῆς αὐλῆς, λέγων «ὅτι ὁ δεσπότης μόγις τοῖς στρατιώταις δίδωσιν ῥόγας, πόσω μᾶλλον τοῖς κυσὶ τούτοις. Θλιβέντες οὖν οἱ Ἀραβες, ἀπῆλθον πρὸς τοὺς ὁμοφύλους» Θεοφάν. 515. Ἡ δ' ἀποσκίρτησις αὕτη, ὡς δικαίως παρατηρεῖ καὶ ὁ Κ^{ος} DRAPEYRON Σελ. 336, καταλείπουσα ἐλευθέραν πλέον τὴν δίοδον εἰς τὰς ἐπιδρομάς, ἦν χείρων τῆς ἀπωλείας μεγάλης μάχης. Ὀλίγον ἀργότερον ἀπηγχονίζετο ὁ Φάρβας, Διοικητὴς τῆς Φιλαδελφείας, ὡς ἀσπασθεὶς τὸν Ἰσλαμισμόν, καὶ ἀνακράξας ὅτι «αὐτὸς ὁ Ἡράκλειος ἀνεγνώριξε τὸν Μωάμεθ ὡς ἀπόστολον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ προσεποιεῖτο ἐκ φόβου».

Ἐν τούτοις ὁ Ἀβουβάχαρ κατενόησεν, ὅτι ὁ ἱερὸς πόλεμος ἦν τὸ ἄριστον μέσον πρὸς ἐδραίωσιν τῆς ἀραβικῆς ἐνότητος, καὶ αποφασίσας, μετὰ σπανίας ὀξυδερκείας, τὴν σύγχρονον ἐπίθεσιν κατὰ τῶν δύο μεγάλων Κρατῶν τοῦ βορρᾶ, προεχείρισε τὸν Ἀβου-Ὀβεϊδάχ καὶ τὸν Καλὲδ ἀρχηγοὺς τῶν 124,000 μαχητῶν τοῦ Ἰσλάμ. Χωροῦντες οὗτοι, ὁ μὲν διὰ τοῦ Ἰορδάνου, ὁ δὲ διὰ τοῦ Εὐφράτου, καὶ συναντῶμενοι πρὸς βορρᾶν τῆς Συρίας, ἐντολὴν εἶχον τὴν κατὰ θραυσιν τῆς νέας σύμμαχίας μεταξὺ Χριστοῦ καὶ Ὀρμούζ. Πράγματι δὲ ἡ στρατιὰ τοῦ Ὀβεϊδάχ ἐξῆλθε τῆς ἐρήμου, διηρημένη εἰς δώδεκα φυλάς, κατὰ τὸν τύπον τοῦ Ἰσραήλ. Ἀκολουθοῦντες ὁδὸν ἱστορικὴν διὰ τὰ σημιτικὰ ἔθνη, ἐβάδιζον οἱ Σαρακηνοὶ κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ὡς ἄλλοτε οἱ προπάτορες αὐτῶν κατὰ τῶν Ἀμαληκитῶν. Μωϋσῆς καὶ Μωάμεθ ἦσαν οἱ ἀοράτως ὁδηγοῦντες αὐτούς, καὶ πολυάριθμοι Ἰουδαῖοι ἐμάχοντο μεταξὺ τῶν Ἀράβων. (Ἰδε Chronologie Armenienne τοῦ Κ^{ου} DULAURIER).

Ἀμα μαθὼν τὴν προσέγγισιν ὁ Ἡράκλειος, κατέλιπε τὴν Ἐδεσσαν καὶ ἦλθεν εἰς Δαμασκὸν (τέλος τοῦ 632), ὅθεν διωργάνωσε μὲν τὴν ἀντίστασιν, ἀλλ' οὐδόλως ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν, ὡς κατὰ τοὺς περιδόξους χρόνους τοῦ ἑξαημέρου. Εἰς δὲ τὸν ἀντ' αὐτοῦ πεμφθέντα Σέργιον ἐδόθησαν δυνάμεις ὅλως ἀνεπαρκεῖς, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον κατείχοντο ἤδη τὸ Σιναῖον ὄρος καὶ πᾶσα ἡ χώρα τῆς Γάζης. Ἡ μάχη ὑπῆρξεν οὐχ ἡττον πεισματώδης, ἀλλ' ὁ Σέργιος *«κτείνεται πρῶτος σὺν τοῖς στρατιώταις, τριακοσίοις οὔσι· καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους λαβόντες, καὶ λάφυρα πολλά, ὑπέστρεψαν μετὰ λαμπρᾶς νίκης»*. Ταῦτα ὁ Θεοφάνης Σελ. 516. Ὁ δὲ Νικηφόρος ἔτι τραγικώτερον ἀφηγεῖται τὸ τέλος τοῦ Στρατηγοῦ τούτου. *«Κάμηλον οἱ Σαρακηνοὶ ἀποδείραντες, τοῦτον (τὸν Σέργιον) ἐγκαταλείουσι τῇ δορᾷ, καὶ ἐπέρραπτον· τῆς βύρσης οὖν κατεσκληκνίας συναπεξηραίνετο καὶ ὁ ἐντὸς ἀπομαρανθεὶς πικρῶς διώλετο»* Σελ. 26.

Ἡ ἐπιτυχία καὶ τῶν λαφύρων ἡ πληθὺς ἀνεψύχωσαν τὸν Καλίφην. Νέα στρατιὰ ὑπὸ τὸν Ἀμροῦ συνηνώθη τῷ Ἀβου-Ὀβεϊδάχ, ἐν ᾧ κατέφθανεν ἤδη ὁ Καλὲδ εἰς Συρίαν, ἀφ' οὗ κατέβαλε τὸ Βασίλειον τῆς Ἡρας, ὑποτελὲς τῶν Σασσανιδῶν, καὶ τὴν ἀρχαίαν Βαβυλωνίαν. Τῶν Περσῶν διωχθέντων πλέον πέραν τοῦ Τίγριδος, ἡ «μάχαιρα τοῦ Θεοῦ» συνήθροισε τότε πάντας τοὺς πιστοὺς, καὶ ἀκαθέκτως ἐπετέθη κατὰ τοῦ Ἡρακλείου. Πρώτη ἔπεσεν ἡ Βόστρα δι' αἰσχροῦς προδοσίας τοῦ Τουρμάρχου αὐτῆς Ῥωμανοῦ, ἧς δραματικῶς διηγεῖται τὰς λεπτομερείας ὁ DRAPEYRON Σελ. 341, ταύτην ἠκολούθησεν ἡ Γάζα κατὰ τὸ 633, καὶ τέλος ἐπεφάνησαν οἱ Σαρακηνοὶ πρὸ τῆς Δαμασκού, τοῦ παραδείσου τούτου τῆς Συρίας. *«Ἄφες τὴν χώραν ἣν ἔδωκεν ὁ θεὸς εἰς τὸν προπάτορα ἡμῶν Ἀβραάμ»*· ἐμήνυσεν ὁ Καλὲδ τῷ Ἡρακλείῳ *«Εἰς σὲ ἀνίκει ἡ ἔρημος, ἀπήντησεν οὗτος, ἄπελθε εἰς τὰ ἴδια»*· (DULAURIER) ἀλλὰ συγχρόνως κατέλιπε τὴν πόλιν, ἀνέπλευσε τὸν Ὀρόντην, καὶ κατεκλείσθη εἰς τὴν Ἐμεσαν. Τότε δὲ ἤρχισε τῆς Δαμασκού ἡ πολιορκία. Ὁ Ἀβδεραχμάν, ὁ Δεράρ, καὶ ὁ Καλὲδ ὠδήγουν τοὺς ἐπιδρομεῖς, ἐλεπόλεις ὑπὸ ἐξωμοτῶν κατασκευασθεῖσαι ἔσειον τὰ τεῖχη, καὶ ἡ ἄλωσις ἐφαίνετο ἐπικειμένη, ὅτε ῥαγδαῖος ἐπῆλθεν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Βασιλέως Θεόδωρος. Αἱ δύο στρατιαὶ συνεκρούσθησαν παρα τὸ Γαβαθᾶ· ἐπὶ στιγμὴν οἱ Ἕλληνες ὑπερίσχυον, ὁ Δεράρ ἦν ἤδη αἰχμάλωτος, ἀλλ' ὤρμησεν αἰφνης ὁ Καλὲδ καὶ κατέθραυσε πᾶσαν ἀντίστασιν. Ὁ Θεόδωρος ἐκό-



μισεν αὐτοπροσώπως τὸ θλιβερόν· μῆνυμα εἰς Ἑδεσσαν, καὶ ὁ Ἡράκλειος ἔφυγε τότε ἀπελπισ πρὸς τὴν Ἀντιόχειαν.

Οὐδένα ἔχων πλέον Ἑλληνα Στρατηγὸν ὁ Ἀναξ, προχειρίζεται μετὰ τοῦτο τὸν Πέρσην Βαάνην, φυγόντα παρ' αὐτῷ μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ Σαρβάρου, καὶ ὃν ἀργότερον ἐν μέρος τοῦ στρατοῦ ἀνεκήρυξεν ἐπὶ στιγμὴν Βασιλέα· **«Στασιάσαντες δὲ οἱ τοῦ Βαάνου, Βαάνην προχειρίζονται Βασιλέα καὶ Ἡράκλειον ἀπεκήρυξαν»** Θεοφ. Σ. 517. Οὗτος κατ' ἀρχὰς μὲν **«παραγενόμενος εἰς τὴν Ἑδεσσαν, συναρτᾷ πλῆθος Σαρακηνῶν, καὶ ἀποκτείνας αὐτοὺς καὶ τὸν ἀμυρεύοντα αὐτῶν... ἀπελαύνει ἕως Δαμασκοῦ· κακεῖσε παρὰ τὸν Βαρδανήσιον ποταμὸν παραφωσεύει»** (Αὐτόθι). Ἄλλ' ἐπέρχεται αὖθις ὁ φοβερός Καλὲδ, ἀνακράζων **«ἐν τῷ ἑτέρῳ κόσμῳ ἀναπανόμεθα»** καὶ συμβολῆς γενομένης... **ἡττῶνται οἱ περὶ τὸν Σακελλάριον**. Θεοφάν. 518. Φοβερά ὑπῆρξεν ἡ καταστροφή αὕτη. Ἄγγελος θεοῦ, λέγουσιν οἱ Σαρακηνοὶ χρονογράφοι, διήλθεν εἰς τὰς τάξεις τῶν ἀπίστων, ὡς ἄλλοτε εἰς τὴν στρατιάν τῶν Ἀσσυρίων, καὶ πέντε ὅλας ἐθέρισε μυριάδας, ἐν ᾧ 470 μόνον πιστοὺς ἐκάλεσεν ὁ Μωάμεθ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ. Καὶ τοῦτο μὲν φαίνεται ὑπερβολή, διότι ὁ Θεοφάνης λέγει ῥητῶς **«ἦσαν δὲ ἀμφοτέρων στρατηγῶν χιλιάδες τεσσαράκοντα»** τοῦ Βαάνου δηλονότι καὶ τοῦ συναδέλφου αὐτοῦ Θεοδώρου τοῦ Σακελλαρίου, ἀλλ' ὅπωςδήποτε δεινотάτη ὑπῆρξεν ἡ συμφορά, καὶ χιλιάδας σταυρῶν καὶ σημαιῶν ἐπεμψεν εἰς Μεδίναν ἢ «μάχαιρα τοῦ Θεοῦ.»

Οἱ Ἀραβες ἐπανήλθον ἀμέσως εἰς Δαμασκόν. Ὁ Πατρίκιος Θωμᾶς, γαμβρὸς τοῦ Αὐτοκράτορος, ἀνὴρ μεγάλθυμος καὶ πικρότατα συναισθανόμενος τὰ πρόσφατα αἴσχη, προέβη εἰς ἀπηλπισμένην ἔξοδον, καθ' ἣν αὐτὸς μὲν ἀπώλεσεν ἓνα τῶν ὀφθαλμῶν, κατεκόπη δὲ ἡρωϊκῶς μαχόμενον τὸ ἥμισυ τῆς φρουρᾶς. Ἡ ἀτυχὴς μεγαλόπολις παρεδόθη τότε τῷ Ὁβεϊδάχ, ἀλλ' ἡ «μάχαιρα τοῦ Θεοῦ» ὀλίγον ἐσέβετο τὰς σπονδάς. Γέροντες, γυναῖκες, καὶ παιδία κατὰ μυριάδας ἔπεσαν ὡς ἱλαστήριος θυσία τῷ Ἀλλάχ, καὶ τότε μόνον ἐδόθη τοῖς ἐπιζήσασι τριήμερος προθεσμία, ὅπως ἀποσυρθῶσι. Φεύγουσιν οἱ δέλταιοι πρὸς τὴν Λαοδίκειαν, ἀλλὰ μόλις παρήλθον αἱ τρεῖς ἡμέραι, ὁ θεομανὴς Καλὲδ παραλαμβάνει τετρακισχιλίους ἱππεῖς, καὶ διώκων καταλαμβάνει αὐτοὺς εἰς χλοεράν κοιλάδα, ὅπου ἀνεπαύοντο. Ἐντὸς ὀλίγου ἡ κοιλὰς μεταβάλλεται εἰς λίμνην αἵματος.

Ὁ Θωμᾶς πίπτει πεισματωδῶς ἀνθιστόμενος. Παρ' αὐτὸν ὡραία γυνὴ καταπλήττει πάντας διὰ τῆς πλουσίας αὐτῆς ἐνδυμασίας, καὶ τοῦ ἀτρομήτου θάρρους. Ἦν ἡ σύζυγος αὐτοῦ, θυγάτηρ τοῦ Ἡρακλείου. Ὁ βάρβαρος μαλάσσεται τότε, καὶ πέμπει τὴν νέαν ἡρωίδα εἰς τὸν πατέρα. Δυστυχῶς ἀγνοοῦμεν περὶ τίνος τῶν θυγατέρων τοῦ Ἀνακτος πρόκειται, ἀλλὰ πιθανῶς περὶ τῆς Εὐδοξίας. Τὴν εἰκασίαν ταύτην ἐπικυροῖ ἄλλως καὶ ἡ ἡλικία τῆς ἐν λόγῳ Ἡγεμονίδος, ἐγγάμου ἤδη τυγχανούσης. Ἰδὲ Mer. DE GOEJE, Conquête de la Syrie; Leyde 1864.

Μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Δαμασκοῦ, ὁ Ἡράκλειος ὀριστικῶς ἀπέγνω. Ἀπὸ δύο ἐτῶν αἱ προδοσίαι, αἱ ἀποστασίαι, αἱ ἦτται διεδέχοντο ἀλλήλας. Αὐτὸς ὁ οὐρανὸς διὰ φοβερῶν σημάτων ἐφαίνετο ἀπειλῶν αὐτόν, καὶ ἤκουε πέριξ αὐτοῦ πάντας ψιθυρίζοντας, προεξάρχοντος τοῦ ἀδελφοῦ Θεοδώρου καὶ τῶν ἐγγυτάτων συγγενῶν, τὸ τοῦ Δαυὶδ **«ἡ ἁμαρτία αὐτοῦ ἐνώπιον αὐτοῦ διὰ παντός»**. Μετὰ εἰκοσαετῇ ὀλην συμβίωσιν, μετὰ τὴν ἀφῆσιν τῆς Ἐκκλησίας, μετὰ τοὺς λαμπροὺς αὐτοῦ ἀθλους καὶ τὰς ἐξ αὐτῶν ἐλπίδας, παρίστατο πρὸ αὐτοῦ τὸ παράπτωμα ὑπὲρ ποτε φοβερόν. Οἱ περικλεεῖς αὐτοῦ ἀγῶνες προελείαναν ἀπλῶς τὴν ὁδὸν τῶν Σαρακηνῶν, καὶ ὁ ἔθνους ὑπέρμαχος τοῦ Σταυροῦ μετεβάλλετο οὕτω εἰς πρόδρομον τοῦ Μωάμεθ. Ἡ ἰδέα αὕτη ἐβασάνιζεν ἰδίως τὸν εὐσεβεῖ Ἀνακτα κατὰ τὰς μακρὰς τῆς ἀγρυπνίας νύκτας, καὶ τέλος συνεκάλεσεν ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Ἀντιοχείας τὴν γνωστήν μεγάλην Συνέλευσιν. Ὅτε δὲ ἡγέρθη ἀπλοὺς πρεσβύτης ἐν μέσῳ πάντων ἐκείνων τῶν Ἱεραρχῶν καὶ Μεγιστάνων, καὶ διεκήρυξεν ὅτι ἀπέτιον οἱ Χριστιανοὶ τὴν δίκην βαρέων ὀφλημάτων, ὁ Βασιλεὺς, ἐκλαβὼν τοῦτο ὡς θείαν ἀπόφασιν, ἐκλίνε ταπεινῶς τὴν κεφαλὴν, καὶ κυρώσας οὕτω τὸ ὀλέθριον δόγμα, ἀπεφάσισε τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου ἐδάφους, ἐφ' οὗ τοσαῦτα ἐπέσυρεν ἡ παρουσία αὐτοῦ δεινά. Ἐσπευσε δ' ἐπομένως εἰς Ἱερουσαλήμ, ἥρπασε τὸ γνωστὸν γλωσσόκομον, τὸ περιέχον τὸ τίμιον ξύλον, καὶ διηυθύνθη πρὸς τὴν Χαλκηδόνα. Κατάπληκτοι εἶδον οἱ λαοὶ τοῦ Λιβάνου τὴν παράδοξον συνοδείαν, ὅτε δ' ἀφίκετο εἰς τὰ σύνορα τῆς ὡραίας ἐκείνης, ἀλλ' ἀποφράδος ἐπαρχίας, ἐν ἣ λαμπρῶς ἐξήστραψε καὶ αὖθις ἐμαράνθη πᾶσα αὐτοῦ ἡ δόξα, ἐστράφη πρὸς τὰ ὀπίσω, καὶ **«Χαῖρε, ἀνέκραξε, Συρία, Χαῖρε διὰ παντός.»** Ἰδε Κεδρηνόν Σ. 426 καὶ Σουΐδαν.

Καὶ ὅτε κατεθραύσθη ὁ Πατρίκιος.

Ὁ Κ^{ος} Παπαρρηγόπουλος λέγει ὅτι μετὰ τὴν ἦτταν ταύτην οὐδόλως πλέον μνημονεύεται ὁ Θεό-

υρος. Λησμονεῖ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Νικηφόρου, 26, καθ' ἣν ὁ Βασιλεὺς, ὀργισθεὶς κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ, διότι ἐλοιδορεῖ αὐτὸν ἕνεκεν τῆς Μαρτίνης, ἥς ἦν ἀπέδιδε τὴν τε ἰδίαν ἀποτυχίαν καὶ πάντα τὰ λοιπὰ δεινὰ, ἐξαπέστειλεν αὐτὸν εἰς Βυζάντιον, ἔγραψας τῷ υἱῷ Κωνσταντίνῳ τοῦτον ἐπιθροίσματος λαοῦ ἀτιμίσαντα, ὥς ἐν φρουρᾷ κατέχειν.» Οὐδ' ἦν τοῦτο τὸ μόνον οἰκογενειακὸν ἀκάνδαλον ἐν τῇ θλιβερᾷ ἐκείνῃ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ ἐποχῇ. Ὀλίγον ἀργότερον, ἐν ᾧ διέτριβεν εἰς τ' Ἀνάκτορα τῆς Ἱερείας, καὶ πιθανῶς πάσχων ἤδη, συνέλαβεν ὑποψίας κατὰ τοῦ νόθου αὐτοῦ υἱοῦ Ἀθαλαρίχου, καὶ τοῦ Μαγίστρου Θεοδώρου, υἱοῦ τοῦ ὁμωνύμου ἀδελφοῦ, «καὶ τοῖς μηνύμασι πεισθεῖς, τούτων τὰς ῥίνας καὶ τὰς χεῖρας ἐξέταμε, καὶ Ἀταλάριχον μὲν εἰς τὴν νῆσον τὴν λεγομένην Πρίγκηπον ἐξόριστον ἐξέπεμψε, Θεόδωρον δὲ πρὸς τὴν νῆσον τὴν Γανδομελέτην, (τὸ σημερινὸν Gozzo παρὰ τὴν Μελίτην), ἐπιτρέψας τῷ ἐκεῖσε δονκί, ἡγίκα πρὸς αὐτὸν καταλάβοι, καὶ τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν ἀφελέσθαι.» Νικηφ. Σ. 29. Οὕτω, κατὰ παράδοξον ἀντίθεσιν, ὁ θεοσεβὴς καὶ μεγάλθυμος ἐκεῖνος Ἀναξ ἐστὶν ὁ πρῶτος εἰσαγαγὼν τὰς ἀπαισίας ταύτας ποινάς, αἵτινες ἀμέσως σχεδὸν ἐφηρμόσθησαν ἐπὶ τῶν φιλάτων αὐτοῦ, τῆς Μαρτίνης καὶ τοῦ Ἡρακλεωνᾶ, ἀργότερον δὲ τοσαύτας κηλιδουσι σελίδας τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας.

Τὸ μέγα πνεῦμα νέφος ἐπεκάλυψε.

Ἡ παραφροσύνη αὕτη τοῦ Ἡρακλείου ἐστὶν ἱστορική. Ὁ Νικηφόρος λέγει ὅτι ὁ Ἀναξ ἠυλίζετο ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Ἱερείας «ἐδεδίει γὰρ ἐπιβῆναι θαλάσῃ, πολλὰ τε ἀξιοῦντες οἱ τε ἄρχοντες καὶ οἱ τῆς πόλεως ἐν τῇ πόλει εἰσελθεῖν, ἔπειθον οὐδαμῶς· ἐν δὲ ταῖς ἐορταῖς μόνους τοὺς υἱοὺς ἐξέπεμπε, καὶ αὐτοὶ ἐπιτελοῦντες ἐν τῷ ἱερῷ τὴν θεῖαν λειτουργίαν, εὐθὺς πρὸς αὐτὸν ἐξήεσαν· ὡσαύτως καὶ τοὺς ἵππικους ἀγῶνας ἡγίκα ἐθεῶντο, πάλιν πρὸς τὸν πατέρα ἀπεχώρουν.» Ἡ κατάστασις αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ, ἀλλὰ τέλος «παρασκευάζουσιν οἱ τοῦ Βασιλέως ἄρχοντες τὸν ἑπαρχὸν ὡς συναγαγεῖν πλεῖστα πλοῖα, καὶ ἐχόμενα ἀλλήλοις ἐξάψαι, ὥσπερ γεφυρώσει τὸν πορθμὸν τοῦ καλουμένου στενοῦ, κλώνοις τε δένδρων καὶ φυλλάσιν ἐκατέρωθεν διατειχίζειν, ὥς μηδὲ ὁρᾶσθαι παριόντι τὴν

θάλασσαν· καὶ δὴ τὸ ἔργον εἰς τάχος προῦχώρει, καὶ ὁ Βασιλεὺς ἵππεὺς διὰ θαλάττης ὥσπερ διὰ τῆς ἡπείρου, κατὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ λεγομένου κόλπου Φιδαλίας, ἐπεραιοῦτο.» Νικηφ. 30. Παράδοξος ὄντως πομπὴ ἡ διὰ τῆς τεχνητῆς ταύτης Ξηρᾶς εἰς Βυζάντιον καταφθάνουσα. Ὁ παράφρων Βασιλεὺς, ἀκολουθῶν τὸ τίμιον εὖλον, καὶ τερπόμενος ἔτι εἰς τὸν ἦχον τῶν λιτανειῶν, ἅς ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν διέκοπτον οἱ λυγμοὶ τῶν παρισταμένων.

Ἡ ἀσθένεια ὅμως αὕτη ὑπῆρξε παροδική, καὶ τὴν θεραπείαν ἀποδίδωσιν ὁ Κ^{ος} DRAPEYRON εἰς τὰ παρήγορα τοῦ Σεργίου ἔπη. Ὁ Ἡράκλειος, λέγει, ἐπανελθὼν εἰς Βυζάντιον, εὔρε τὸν Σέργιον, ἦτοι τὸ ἡμισυ τῆς ψυχῆς του. Οἱ χρόνοι τῶν εὐκλειῶν ἀγώνων ᾤχοντο ἀνεπιστρεπτί, ἀλλ' ἔμενε πάντοτε ἡ ἀνωτάτη διοίκησις· καὶ πράγματι κατὰ τοὺς θλιβεροὺς τούτους καιροὺς ἀνέλαμψεν ἐξόχως ἡ πολιτικὴ περίνοια τοῦ καταπεσόντος ἥρωος. Σ. 354. Πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου περιγράφει ὁ συγγραφεὺς τὰς μακρὰς διαπραγματεύσεις, αἵτινες κατέληξαν εἰς τὴν παραδοχὴν τῶν Σέρβων καὶ Κροατῶν πρὸς νότον τοῦ Δουνάβεως· θεωρεῖ δὲ τὴν πράξιν ταύτην, ἣν ἄλλοι κατέκριναν, ὡς πόρισμα εὐρείας πολιτικῆς συνέσεως. «Ἐκ τῶν ὑστέρων κατεδείχθη, λέγει, ὅτι ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Ἡρακλείου ὑπελόγησε τὰς περιστάσεις μετὰ θαυμασίας ὀξυδερκείας, τὸ δ' ἔργον αὐτοῦ συνεπλήρωσε Κάρολος ὁ Μέγας.» Σ. 359. Τῇ ἀληθείᾳ δὲ ἀποκλίνομεν πρὸς τὴν γνώμην ταύτην, μανθάνοντες παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου Κεφ. 31, ὅτι μόνοι οἱ Κροάται προσήνεγκον εἰς τὸ Κράτος ἐξακισμυρίους ἵππεις καὶ δεκακισμυρίους πεζοὺς.

Φρονῶν ματαίαν πλέον πᾶσαν ἄμυναν.

Οἱ ἐπίλοιποι μεταξὺ Χριστιανισμοῦ καὶ Ἰσλαμισμού ἀγῶνες μέχρι θανάτου τοῦ ἡμετέρου ἥρωος παροδικῶς μόνον κατ' ἀνάγκην ἐν τῷ ἡμετέρῳ δράματι μνημονεύονται, διό καὶ σύντομος γενήσεται αὐτῶν ὡδε μνεΐα, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἀληθοῦς ἱστορίας, ἐξ ἧς ἀνέθορε τὸ ἔργον τῆς φαντασίας.

Τὸν Ἀβουβάχαρ διεδέχθη ὁ Ὀμάρ, ἡ Οὐμαρος κατὰ Θεοφάνην, ὁ τοῦ Προφήτου ἐπιστήθιος, καὶ διὰ θαύματος μυηθεὶς, ὁ ἅγιος Παῦλος καὶ ἀληθὴς ἰδρυτὴς τοῦ Ἰσλαμισμού. Μόλις ἀναγνωρισθεὶς Καλίφης, ἀφήρεσεν οὗτος τὴν μάχαιραν τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τοῦ αἰμοβόρου Καλέδ, καὶ παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν μεγάλθυμον Ὀβεΐδάχ. Ὁ Καλέδ ὑπέκυψεν ἀγογγύστως, ὡς οἰκαιοθελῶς ἀπεσύρθη ὁ Ἀβουβάχαρ, χάριν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος. Ἐν τούτοις, ὡς ἐκ τῶν γεγο-



νότων τούτων, έχαλαρώθη πως ή όρμη των Σαρακηνών, οίτινες απώλεσαν εν έτος έκπορθούντες τας παρὰ τόν ανω Όρόντην πόλεις και την Έμεσαν. Ό Ηράκλειος ανεθάρρησε. Τοῦ έπιτρόπου της Όσρονης, Ιωάννου του Κατέα, έλθόντος προς τόν Ιάδον (Jezid) εν Χαλκηδόνι, και υποσχεθέντος δέκα μυριάδας νομισμάτων έτησίως όπως μη διαβή οὔτος τόν Εϋφράτην, ο Άναξ απέκρηξε την αίσχραν συνθηκολογίαν, και αντικατέστησε τόν Κατέαν δια του Πτολεμαίου. Θεοφάνης, 521. Οὔτος δέ και ο Πέρσης Στρατηλάτης Ρουστάμ συνηννοήθησαν άμέσως χάριν της κοινής άμύνης, εν ψι ο Ηράκλειος, κατά τους Σαρακηνούς χρονογράφους, παρέταττεν αύθις μετ' άπιστεύτου δραστηριότητος διακοσίας τεσσαράκοντα χιλιάδας ανδρών, ών την αρχηγίαν ενεπιστεύθη εις Στρατηλάτην έξοχον, τόν Άρμένιον Μανουήλ. Εν τη πρωτοπορεία έτάχθη ο Ιαβάλας, Βασιλεύς των έκχριστιανισθέντων Άράβων του Γασσάν, όστις διετελεί εις φιλίας μετά του Αυτοκράτορος σχέσεις.

Άλλά δυστυχώς ο Όμάρ κατένόησε του Ηρακλείου τὰ σχέδια, και διαιρέσας τας δυνάμεις αὐτου, κατέλαβε τόν τε Ιορδάνην και τόν Εϋφράτην, όπως παρακλύση την ένωσιν των Ελλήνων και Περσών. Μετά δέ τουτο, προσβαλὼν έκαστον των έχθρών αὐτου χωρίς μεθ' όρμης άκαθέκτου, ενίκησεν άμφοτέρους περιφανώς κατά τόν αὐτόν μήνα Νοέμβριον του 636, και κατέθραυσε συγχρόνως τό τε Κράτος των Σασσανιδών και τό των Ελλήνων εν Άσία. Καί τό μὲν Άραβικόν και Περσικόν ίππικόν συνηντήθησαν εν τη πεδιάδι του Καδεσίαχ, προς τό ανατολικόν της έρήμου άκρον. Τους Άραβας διψκει ο Σαΐδ, εις των αὐστηροτέρων και τολμηροτέρων όπαδών του Προφήτου, εν ψι ήγε τους Πέρσας ο Ρουστάμ, μαθητής του Σαρβάρου, γενναίος, άλλ' άβρόδαις και αλαζών. Τρισμύριοι μαχηται παρετάχθησαν άπέναντι δεκακισμυρίων, και τρεις όλας ήμέρας διήρκεσεν ο πεισματώδης άγών. Κατά την **ήμέραν της έπικουρίας** προσήλθον εξακισχίλιοι Σύριοι προς βοήθειαν των Σαρακηνών, κατά την **ήμέραν της συγχύσεως** συνεπλάκησαν άτάκτως και μανιωδώς τὰ δύο στρατεύματα, και τέλος κατά την **ήμέραν των ώρυγών** αντήχησαν αι άγριαι κραυгаί των Περσών, αίτινες μάτην ήμύνοντο κατά νυκτερινής των Σαρακηνών έφόδου. Ότε δέ προέκυπεν έκ της φοβεράς έκείνης νυκτός ή αύγή, έφώτισε τόν έντελή θρίαμβον του Μωάμεθ επί του Ζωροάστρου. Βιαία καταιγίς, έγερθείσα τότε, διηκούλυε την διαρπαγήν των θησαυρών του Ρουστάμ, και οι Άραβες έπεδείκνυον μετ' όλίγον τρόπαια τιμαλφή, την κεφαλήν αὐτου και την ιεράν των Σασσανιδών σημαίαν.

Παράδοξος της μοίρας τροπή· ο Ηράκλειος ήνοιξεν ίδια χειρι τόν λάκκον, εις δν έθάπτοντο, άφ' ου μετεβλήθησαν εις συμμαχικάς, αι τελευταίαι του Περσικού Κράτους δυνάμεις, και μετετρέποντο οὔτω πάντες οι άρχαιοι θρίαμβοι εις ήττας, και οι παιάνες εις θρήνους. Ό Θεοφάνης δια των έξης όλίγων ψάλλει τόν έπιτάφιον του άρχαίου Κράτους των Σασσανιδών **«Τούτω τῷ έτει έπεστράτευσαν Σαρακηνοί κατὰ Περσίδος... και νικήσαντες κατὰ κράτος, πάντας τους Πέρσας υπέταξαν. Όρμίσδας δέ ο των Περσών Βασιλεύς φυγή χρησάμενος επί τους ένδοτέρους Πέρσας εις τῇ Βασίλεια έχώρει. Οι δέ Σαρακηνοί ήχημαλώτευσαν τας του Όρμίσδου θυγατέρας μετά πάσης της βασιλικής έπισκευής»** Σελ. 522.

Ο δέ Μανουήλ εξέλεξάτο πεδίοι μάχης άναμνησκον τας λαμπράς του Ηρακλείου ήμέρας. Ό Έλληνικός στρατός διέβη τόν Ιορδάνην εις Γενησαρέτ, και κατηλίσθη παρὰ τόν Ιερομίακα. Ηκολούθει άρα τὰ σεπτά του Σωτήρος ίχνη, ου έσπευδε και αύθις έκδικητής. Εις τόν όρίζοντα έφαινετο τό όρος Θαβώρ ανακαλὼν ιεράς άναμνήσεις· άλλά, φεθ, άμυδρόν πλέον έκαιε τό πῦρ του πρώτου ένθουσιασμοῦ. Εν τούτοις ο Ιαβάλας, συναντηθείς προς τόν Καλέδ, κατεθραύσθη άμέσως. Εις την «μάχαιραν του Θεου» άνετέθη τότε ή έμπροσθοφυλακή. Καί πράγματι κατά του άπειραρίθμου Βυζαντινου πεζικού έλπίς τις υπήρχε μόνον δι' άκαθέκτου του Άραβικού ίππικού προελάσεως. Ό Όβειδάχ απέσύρθη μετριοφρόνως εις την ύστεροπορείαν, όπως καταστείλῃ τους φυγάδας. Είχε δέ μετ' αὐτου την αδελφήν του Δεράρ, και τας λοιπὰς εκείνας Σαρακηνὰς άμαζόνas, ών την δεξιότητα περι τόν χειρισμόν του τόξου και της λόγχης καλώς έγνώριζον οι φυγάδες της Βόστρας και του Γαβαθά. Γενικευθείσης της μάχης, οι Άρμένιοι τοξόται επί μακρόν άνέστειλαν την όρμήν των Άράβων. Τοσαύτη αὐτών ή εύθυβολία, ώστε έξώρυξαν τόν όφθαλμόν έπτακοσίων Σαρακηνών, δι' ο και παρὰ των χρονογράφων καλείται αὐτη **ήμέρα της τυφλώσεως**. Η τροπή έφαινετο μάλιστα επικειμένη, άλλ' ο Όβειδάχ άνεψύχωσεν αύθις τους όπαδους του Προφήτου. Μακρός και πείσμων υπήρξε μετά τουτο ο άγών. Άλλά τέλος, άφ' ου έπесαν δεκακισμύριοι όλοι Χριστιανοί, οι λοιποί κατελήφθησαν υπό πανικού άκατασχέτου. Ό φοβερός της Παλαιστίνης ήλιος κατέκαιεν αὐτούς, και του Ιερομίακος αι διψώσαι άμμοι έπινον τό αίμα των θυμάτων. Κατά τόν Θεοφάνην **«Άγέμου δέ πνεύσαντος κατὰ Ρωμαίων ρότου, μη δυνη-**

οἱ ἄνθρωποι ἐχθροὶς διὰ τὸν κοριορτόν, ἵππῳ τῷ· καὶ ἑαυτοὺς βάλλοντες εἰς τὰς ἀπενόδους τοῦ Ἱερμοχθοῦ ποταμοῦ, ἐκεῖ ἀπώ-
λυντο ἄρδην» Σ. 518. Ἀλλὰ μετὰ πολὺ μείζονος λεπτομερείας διηγεῖται τὰ τῆς κρίσεως ταύτης μάχης ὁ Σηπαῖος. Ὁ Μανουήλ μόλις διεσώθη εἰς μίαν τὴν Μονῶν τοῦ Σινᾶ, ἀπὸ τῆς στιγμῆς δ' ἐκείνης ἡ Ἀνατολή πάσα ἀνήκει τῷ Μωάμεθ.

«**Λαοὶ εἰσέλθετε εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἣν ἐδώρησεν ἡμῖν ὁ θεός.**» Τὸ ρητὸν τοῦτο τοῦ Κορανίου ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης κατέστη τὸ κύριον τῶν Ἀράβων μέλημα. Κατελθὼν τὴν δεξιάν τοῦ Ἰορδάνου ὄχθην ὁ Ὁβεϊδάχ, περιέβαλε τὴν ἱερὰν πόλιν, ἀλλ' ὁ Πατριάρχης Σωφρόνιος ἀντέστη γενναίως ἐπὶ τέσσαρας ὅλους μῆνας, καὶ τέλος ἐδήλωσεν ὅτι παραδίδεται εἰς χεῖρας μόνον τοῦ Καλίφου. Ὁ Ὁμάρ ὑπήκουσε, καὶ διασχίσας τὸ νέον καὶ λαμπρὸν αὐτοῦ Κράτος, ἀφίχθη πρὸ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἀλλ' ὡς ἀπλοὺς προσκυνητῆς μάλλον ἢ ὡς δορυκτῆτῳ. Τότε ὁ Σωφρόνιος **«λόγον ἔλαβε πάσης Παλαιστίνης ἀσφαλέστατον. Εἰσελθὼν δὲ Οὐμαρος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, τριχίνοις ἐκ καμήλων ἐνδύμασιν ἐνδεδυμένος ἐρρηπώ-
μένοις»** ἐζήτησε τὸν Ναὸν τοῦ Σολομῶντος, δν ἐβούλετο **«προσκυνητήριον ποιῆσαι τῆς αὐτοῦ βλασφημίας.**» Ὁ Πατριάρχης μάτην προσήνεγκεν αὐτῷ καθαρὸν ἔνδυμα καὶ σινδόνιον, ὅπως μετ' αὐτῶν εἰσέλθῃ εἰς τὸν ἱερὸν χώρον, ἐκεῖνος **«οὐκ ἠγείχετο ἐνδύσασθαι αὐτά· μόγις οὖν ἔπεισε φορέσαι ἕως οὗ ἐπλήθυσαν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ... καὶ ἐφόρεσε τὰ ἴδια.**» Τοῦτο ἰδὼν ὁ εὐσεβὴς Πατριάρχης, ἀνέκραξεν ἐν ἀδημονίᾳ **«Τοῦτο ἐστὶν ἐπ' ἀληθείας τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ Προφήτου, ἐστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ»** πολλοῖς τε δάκρυσι τὸ Χριστιανὸν γῆλον ἀπωδύρετο τῆς εὐσεβείας ὁ πρόμαχος» Θεοφάν. Σ. 520.

Σχεδὸν συγχρόνως μετὰ τῆς Ἱερουσαλήμ ἐπιπτεν ἡ Κτησιφῶν, ἡ ἱερὰ πόλις τῶν Μάγων, εἰς χεῖρας τοῦ Σαῖδ. Ὁ Ὁμάρ περιεβλήθη πρὸς στιγμὴν τὴν τιάραν τοῦ Χοσρόου, καὶ εἴτα ἀπέρριπεν αὐτὴν μετὰ περιφρονήσεως. Οἷον θέαμα διὰ τὸν Ἡράκλειον. Πρὸ ἐννεαετίας πορθήσας τὸ Δασταγέρδ, καὶ ἀναστηλώσας πρὸ ὀκταετίας τὸν Σταυρὸν εἰς τὸ Γολγοθᾶ, ἤλπιζεν ὅτι, διὰ τῆς συγχρόνου ἐξολοθρεύσεως τῶν Ῥαββίνων καὶ Μάγων, ἐξησφάλιζε τὴν παγκόσμιον πλέον κυριαρχίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἰδοὺ μετὰ βραχεῖς μόλις ἐνιαυτοὺς ἐμεσουράνει ἡ ἡμισέληνος.

Ὁ Ὁβεϊδάχ καὶ ὁ Καλέδ ἔσπευσαν τότε πρὸς τὴν Βέρροϊαν (τὸ Χαλέπιον), ὅπου προσήλθον ἐπίσης ὁ Ἰάδος καὶ ὁ Ἀμροῦ, ἀλλ' εὖρον ἐκεῖ παράδοξον ἀντίπαλον τὸν Διοικητὴν Ἰουκκίαν, ὅστις κατ' ἀρχὰς συνετέλεσεν ἡρωϊκῶς εἰς τὴν ἀμυναν τῶν παραλίων πόλεων, καὶ εἴτα ἡσπᾶσθη αἰφνης τὸν Ἰσλαμισμὸν, εἰς δὲ παρέσχε διὰ τῆς ἀλλοκότου αὐτοῦ δεξιότητος καὶ πονηρίας ἐξόχους ὑπηρεσίας. Τὰ περὶ τοῦ ἀσυνήθους τούτου ἀνθρώπου ἀφηγεῖται λεπτομερῶς ὁ LEBEAU.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἀπεβιβάζετο εἰς Σελεύκειαν ὁ νέος Κωνσταντῖνος, ἡ ἐσχάτη αὐτῆς τοῦ Ἡρακλείου ἐλπίς, καὶ ἀναβάς τὸν Ὀρόντην, ἐκλείετο εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, τὴν περιδοξὸν πρωτεύουσαν τῆς Ἀνατολῆς. Ἐκεῖ προσήλθεν ὁ Ἰουκκίνας, καὶ ἀποκλαύσας ὑπούλως τὴν ἀποστασίαν αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας τοῦ νέου Αὐτοκράτορος, ἔτυχε συγγνώμης. Ἀλλ' ὁ προδότης συνηννοήθη τότε μετὰ τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἀφ' οὗ, καταλαβόντες οὗτοι τὴν σιδηρὰν γέφυραν ἐφάνησαν ὑπὸ τὰ τείχη, ἐξώρμησεν αἰφνης μετὰ πάντων τῶν αἰχμαλώτων, ἐν οἷς καὶ ὁ φοβερός Δεράρ. Οἱ Ἕλληνες ἄχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐμάχοντο γενναίως ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Ποσηνῆς, ἀλλὰ νομίσαντες τότε ὅτι προσεβάλλοντο ἐκ τῶν ὀπισθεν ὑπ' αὐτῶν τῶν πολιτῶν, ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν, ἀφέντες ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης χιλιάδας ὄλας νεκρῶν, ὧν ἐδείκνυντο οἱ σκελετοὶ μετὰ ἔξι αἰῶνας. Τέλος δὲ παρεδόθη ἡ πόλις ἀποτίσασα τριακοσίας χιλιάδας χρυσῶν, καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ἔφυγεν εἰς Καισάρειαν, τὴν 23 Ἰανουαρ. 638.

Ἐν τούτοις, τῶν Ἀράβων στερομένων στόλου καὶ τῶν Ἑλλήνων θαλασσοκρατούντων πάντοτε, δυνατὴ ἀπέβαινεν ἀκόμη ἡ διατήρησις τῶν παραλίων πόλεων, πολυτίμων ἰδίως ὡς ὀρμητήριον μελούσης στρατείας. Τοῦτο κατέρωθωσεν ἄλλοτε ὁ Νικήτας κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Σαρβάρου, ἀλλ' ὁ νέος Κωνσταντῖνος ἐστέρετο πασῶν τῶν μεγάλων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀρετῶν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν προέβη εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Ἀμροῦ, ἀλλὰ τέλος παρετάχθη. Ἀτρόμητος Ἕλλην Μεγιστὰν ἐξῆλθε τότε τῶν τάξεων, προκαλὼν τὸν γενναϊότερον τῶν Ἀράβων. Τρεῖς, δεχθέντες τὴν μονομαχίαν, κατεσφάγησαν, καὶ προέβη ἐσχατος ὁ Σαρακηνὸς ἥρως Σεργιαβήλ. Ἀλλ' ὑπέκυπτε καὶ οὗτος, ὅτε ἵππεύς, ἐξορμήσας αἰφνης τῶν χριστιανικῶν τάξεων, ἀποκόπτει τὴν κεφαλὴν τοῦ νικητοῦ, καὶ φεύγει δρομαῖος πρὸς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἰσλάμ. Ἦν ὁ Τολεΐας, εἰς τῶν ψευδοπροφητῶν ἐκείνων τῶν καταφυγόντων παρὰ τῷ Ἡρακλείῳ. Εἰς τὴν θέαν ταύτην οἱ Βυζαντινοὶ ταραττονται, καὶ φεύγουσι σχεδὸν ἄνευ ἀντιστάσεως. Ἀφ' ἑτέρου ὁ Ἰουκκίνας ἐξηκολούθει



διὰ τοῦ δόλου καταλαμβάνων τὰς πόλεις. Πότε παριστάμενος ὡς Στρατηγὸς τοῦ Ἡρακλείου καὶ πότε ὡς ἀπόστολος τοῦ Καλίου, κατεῖχεν ἤδη τὴν Τρίπολιν καὶ τὴν Τύρον. Ὁ νέος Κωνσταντῖνος, καταλιπὼν τὸ θέατρον τῶν ἀλλεπαλλήλων αὐτοῦ ἀποτυχίων, ἐπανῆλθε τότε εἰς Βυζάντιον. Τὴν δὲ πτώσιν τῆς Καισαρείας ἠκολούθησεν ἀμέσως ἡ τῆς Βηρυττοῦ καὶ τῆς Ἰόππης, ὥστε ὀριστικῶς ἀπώλεσαν πλέον οἱ Χριστιανοὶ τὴν κοιτίδα τοῦ θρησκεύματος αὐτῶν, ἐφ' ἧς ἄρχει ἀκόμη μετὰ δώδεκα ὅλους αἰῶνας τὸ λάβαρον τοῦ Προφήτου. Ὡσεὶ δὲ πρὸς κύρωσιν τοῦ γεγονότος τούτου, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος ἀνήγειρεν ὁ Ὁμάρ τὸ περίφημον αὐτοῦ τέμενος, ὅπερ ὑφίσταται ἔτι, καὶ ὅπου οἱ μὲν Χριστιανοὶ δεικνύουσι τὸν βράχον, ἐφ' οὗ ἀνέπαυσε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὁ Ἰακώβ, οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ τὰ ἴχνη τοῦ ποδὸς τοῦ Μωάμεθ· ἀλλὰ τὸ κτίσμα διαρκῶς κατέπιπτε. Τότε δὲ εἶπον οἱ Ἰουδαῖοι «ὅτι ἐὰν τὸν σταυρὸν τὸν ὄντα ἐπάνω τοῦ ὄρους τῶν Ἑλαιῶν οὐκ ἀπάρητε, οὐ στήκει τὸ κτίσμα... διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν πολλοὺς σταυροὺς κατήγαγον οἱ μισόχριστοι» Θεοφ. 514.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος δεινὴν ὑπέστησαν ἀπώλειαν οἱ Ἀραβες, θανόντων τοῦ Ὁβεϊδάχ καὶ τοῦ Ἰάδου, διὸ καὶ καλεῖται παρὰ τοῖς χρονογράφοις **ἔτος τῆς θνησιμότητος**. ἀλλ' οἱ λοιποὶ Ἑμίραι ἀκατασχέτως εἰσέβαλον εἰς Μεσοποταμίαν. Καταλαβόντες δὲ τὴν Ἐδεσσαν, τὴν Δάραν, καὶ τὴν Νίσιβιν, καὶ πορθήσαντες τὴν Ἀμίδαν, διεχύθησαν εἰς Ἀρμενίαν, ἣτις ὀλίγον ἀντέστη. Οὕτω δὲ ἡ χώρα, περὶ ἧς ἐπὶ ἑπτὰ αἰῶνας ἤρισαν Ἕλληνες καὶ Πέρσαι, περιῆλθεν ἀναιμωτὶ εἰς ἔθνος ἡμιβάρβαρον καὶ νεοφανές. Ἡ πόλις τῆς Βασόρας, ἰδρυθεῖσα τότε, κατέστη ταχέως τὸ κυριώτατον ἐμπορεῖον τῆς Ἀσίας, τὴν δὲ καταστραφεῖσαν Κτησιφῶντα διεδέχθη ἡ Κούφα, ἔδρα τῶν πρώτων Καλιφῶν πρὸ τοῦ Βαγδατίου.

Μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς Συρίας, τῆς Παλαιστίνης, καὶ τῆς Μεσοποταμίας, μόνῃ πλέον ἀπέμεινεν εἰς τὸ Κράτος ἡ ἀφνειὰ Αἴγυπτος, ἣν κατέκουν ἕξ ἑκατομμύρια, καὶ ἣτις εἶχε διςμυρίας πόλεις καὶ κώμας. Δυστυχῶς δὲ καθ' ἣν στιγμὴν ἔστρεψε πρὸς αὐτὴν ὁ Ὁμάρ τὰ βλέμματα, ἠκιστα εὐάρεστος ἦν ἡ ἐσωτερικὴ τῆς χώρας κατάστασις. Οἱ τὰς πόλεις πληροῦντες ὀρθόδοξοι ὑπάλληλοι, καὶ ἄλλοι Ἕλληνες, οἱ ἐπικαλούμενοι **μελῆται** ἢ βασιλικοί, κατεπίεζον τοὺς ἰθαγενεῖς ἢ **Κόπτας**, οἵτινες ἦσαν πάντες Μονοφυσῖται, καὶ ἀπεκλήθησαν **Ἰακωβῖται** ἀπὸ τινος τῶν ἀνορθωτῶν τῆς αἰρέσεως ἐκείνης, Ἰακώβου τοῦ Βαραδαίου. Ἐπειδὴ δὲ οἱ νόμοι πολυειδῶς κατεδίωκον τοὺς αἰρετικούς, ἔτρεφον οὗτοι ἄσπονδον

κατὰ τῆς Βυζαντινῆς διοικήσεως μῖσος. Ἐν τούτοις ὁ Πατριάρχης Κύρος, προβλέπων τὴν ἐπίθεσιν, καὶ μικρὰν ἐλπίζων ἐκ Βυζαντίου ἀντίληψιν, προβαίνει εἰς παράδοξον πρὸς τὸν Καλίφην συνθηκολογίαν. Ὑπόσχεται αὐτῷ δηλονότι διακοσίας χιλιάδας χρυσῶν ἐτησίως, καὶ ὡς σύζυγον τὴν θυγατέρα τοῦ Ἡρακλείου Εὐδοξίαν, τὴν ποτὲ μετὰ τοῦ Ζιεβήλ μνηστευθεῖσαν· ἤλπιζε δὲ ὡς συνέπειαν τοῦ πρωτοτύπου τούτου συνοικεσίου, οὐ μόνον τῆς Αἰγύπτου τὴν διάσωσιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ Καλίου τὸν προσηλυτισμὸν. «**Κατεγγνηθῆναι αὐτῷ Εὐδοκίαν τὴν Αἰγοῦσταν... ὡς ἐντεῦθεν καὶ τῷ θεῷ λοῦτρῷ βαπτισθισομένῳ καὶ Χριστιανῷ χρηματίσονται**» Νικηφ. 28. Ἀλλ' ὁ Αὐτοκράτωρ ἀπέρριψε μετ' ἀγανακτήσεως τὴν πρότασιν, καὶ μετακαλεσάμενος εἰς Βυζάντιον τὸν Πατριάρχην «**ἐν αἰτία μεγάλῃ εἶχεν, ὡς τὰ τῆς Αἰγύπτου πάσης Σαρακηνοῖς προέμενον πράγματα... καὶ τῷ Ἀμβρῳ, τῷ τῶν Σαρακηνῶν φυλάρχῳ, συμβουλεύσαντα τὴν τοῦ Βασιλέως κατεγγνηθῆναι θυγατέρα**» Αὐτ. 30.

Πράγματι ὁ Ἀμρου ἐπεφάνη μετ' οὐ πολὺ εἰς τὸ Πηλούσιον, τὴν κλεῖδα ταύτην τῆς Αἰγύπτου, ἧς ἡ ἄλωσις ἀπησχόλησεν αὐτὸν ἕνα μῆνα. Σχεδὸν συγχρόνως κατέπλευσεν ἐκ Βυζαντίου, μετ' ἱκανῆς δυνάμεως, ὁ Αὐγουστάλιος Μαριανός, ὃν ὁ Θεοφάνης συγχέει πρὸς Μανουὴλ τὸν Ἀρμένιον. Πρὸς τοὺς Σαρακηνοὺς, οἵτινες προσῆλθον ὑποτιθέντες ὅτι κομίζει τὸ χρυσίον, ἀπήντησεν οὗτος ὑπερηφάνως· «**Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ Κύρος ὁ ἄοπλος, ἵνα τέλη ὑμῖν παράσχω· ἀλλ' ἐγὼ ἔνοπλος εἰμὶ**» Θεοφ. 519. Λόγοι εὐγενεῖς, ἀλλὰ πρὸς οὓς δυστυχῶς ὀλίγον συνεφώνησαν αἱ πράξεις, καθ' ὅσον ὀλίγον ἄργότερον ὁ Ἕλλην Στρατηλάτης, ἡττηθεὶς κατὰ κράτος, μόλις διεσώθη μετὰ τινων ὁπαδῶν εἰς Ἀλεξάνδρειαν.

Ὁ Ἀμρου ἐβάδισε τότε πρὸς τὸ Μισίρ (Καῖρον), τὴν Κοπτικὴν ταύτην μητρόπολιν τὴν ἀνεγερθεῖσαν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Μέμφιδος. Ὁ διοικητὴς αὐτῆς Μουκαυκάς, προεξάρχων Ἰακωβίτης, ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ ἀμφίρροπος, τὸν στρατὸν αὐτοῦ αἰδούμενος. Ἀλλὰ τέλος ἐπεισεν αὐτὸν περὶ τοῦ ματαίου πάσης ἀντιστάσεως, καὶ ἀθροίσας ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ Νείλου νήσῳ Ῥόδα, προέβη εἰς ὀριστικὴν μετὰ τῶν Σαρακηνῶν συνθηκολογίαν. Ἡ Αἴγυπτος ἐκηρύττετο δι' αὐτῆς φόρου ὑποτελής, ἀλλ' οἱ Ἰακωβῖται ἀπηλλάσσοντο τῶν ὀρθοδόξων. Τοιαύτη τῶν θρησκευτικῶν παθῶν ἡ τύφλωσις! Ἡ εἰς τὴν ἡμισέληνον ὑποδούλωσις ἐωρτάσθη ὑπὸ τῶν Κοπτῶν μετὰ παραφόρου ἐνθουσιασμοῦ, ὡς λύτρωσις ἐκ μισητοῦ

Ζητοῦ. Ὁ Μονοφυσίτης Πατριάρχης Βενιαμὶν ἐξῆλθε τε τῆς ἐρήμου, ὅπου ἀπὸ καιροῦ ἐκρύπτετο, καὶ τὰ χεῖρας αὐτοῦ ἡσπάσθησαν οὐ μόνον τὰ ἔξαλλα πλῆθη, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Ἄμρου, ἐπιτήδειος ὅσον καὶ μεγάλου. Ὅρα Γίββωνα Κεφ. 54.

Μόνη ἐλευθέρα ἔμενεν εἰσέτι ἡ Ἀλεξάνδρεια. Ἡ βασιλὶς αὕτη τῆς μεσογείου μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Καρχηδόνα περιεῖχε «τετρακισχίλια ἀνάκτορα, τετρακισχίλια βαλανεῖα, τετρακόσια θέατρα, καὶ δωδεκακισχίλια μαγαζεῖα» (Ἄμρου παρὰ Γίββωνι). Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον, κατέχουσα στενὴν λωρίδα γῆς μεταξὺ τῆς θαλάσσης καὶ τῆς Μαρειώτιδος λίμνης, ἐν ᾗ ἀφ' ἐτέρου ἦν ἀφθόνως ἐφωδιασμένη διὰ τε τροφίμων καὶ διὰ παντοειδῶν μηχανημάτων καὶ πολεμοφοδίων, ἐφαίνετο ἀπόρθητος. Καὶ πράγματι δεκατέσσαρας ὅλους μῆνας διήρκεσεν ἡ ἡρωϊκὴ ἀμυνα, καὶ δισμύριοι ἔπεσαν τῶν Σαρακηνῶν· ἀλλὰ τέλος ἐξηντλήθησαν καὶ τὰ ἔσχατα μέσα. Ὁ Ἡράκλειος, ἡμιθανὴς πλέον, ἅμα ἤκουσε τὴν ἀλγεινὴν εἶδησιν, ἐνεθυμήθη τὰς προτάσεις τοῦ Κύρου, ὅστις ἐνεφανίσθη μετ' ὀλίγον εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἐμίρου, καὶ ὑπεραπολογούμενος ὡς ἀναίτιος τῆς προτέρας παραβάσεως, προέτεινε τὴν δι' ὀρκων βεβαίωσιν τῶν ἀρχαίων συμφωνιῶν. Ἀλλ' οἱ Σαρακενοὶ, δεικνύοντες παρακείμενον ὀβελίσκον, ἠρώτησαν αὐτόν. «*Δύνη τὸν παμμεγέθη τοῦτον στύλον καταπιεῖν; Ὁ δὲ εἶπεν· οὐκ ἐνδέχεται. Οἱ δὲ εἶπον· οὐδὲ ἡμῖν ἐνδέχεται ἀναχωρῆσαι τῆς Αἰγύπτου ἔτι*» Θεοφάνης, 519. Πράγματι ὀλίγον ἀργότερον παρεδίδοτο ἡ Ἀλεξάνδρεια ἀνευ ὄρων, καὶ ἡ πλειονότης τῶν κατοίκων ἔφευγεν εἰς Βυζάντιον. Οὕτω δὲ χίλια περίπου μετὰ τὴν ἰδρυσιν αὐτῆς ἔτη, ἀνεπετάννυτο ἐπὶ τῆς φερωνύμου τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου πόλεως ἡ σημαία τοῦ Μωάμεθ. Ὁ Κ^{ος} DRAPEYRON Σ. 405 ὀρίζει ὡς ἐποχὴν τοῦ σπουδαιωτάτου τούτου γεγονότος τὴν 22 Δεκεμβρίου 640, δύο μῆνας πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἡρακλείου, ἐπισυμβάντος κατὰ τὴν 117ν Φεβρουαρίου 641, ἐν ᾗ κατὰ τὸν Κ^{ον} Παπαρρηγόπουλον ἡ ἄλωσις ἐπῆλθεν ἐν ἔτος ἀργότερον, ἥτοι κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 641, δέκα μῆνας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἡμετέρου ἥρωος. Τόμ. Γ'. Σ. 306. Ἡ ἀσυμφωνία αὕτη προέρχεται πιθανῶς ἐκ τῆς μεγάλης συγχύσεως τῶν σχετικῶν χωρίων, καὶ τῆς δυσχερείας περὶ τὸν ὑπολογισμόν τῶν Ὀλυμπιάδων, καὶ Ἰνδικτιῶνων ἢ Ἐπινεμήσεων, εἰς ἃς τότε διηρεῖτο ὁ χρόνος.

Κατὰ τὰ χίλια δὲ ταῦτα ἔτη ἡ κλεινὴ πόλις ὑπῆρξε φωτοβόλος ἐστία πάσης μαθήσεως, γεννήσασα τινὰς τῶν ἐνδοξοτέρων τῆς ἀρχαιότητος φιλολόγων καὶ σοφῶν, καὶ παραγαγοῦσα περιώνυμον φιλοσο-

φικὴν Σχολήν, ἥτις ἐπιτυχῶς συνεδύασε τὰς ἑλληνικὰς ἰδέας πρὸς τὸν ἀνατολικὸν μυστικισμόν. Ἐκλιπούσης δὲ τῆς ἐστίας ταύτης, καὶ καταργηθεισῶν διὰ τῆς Ἀραβικῆς κατακτήσεως τῶν πολυαρίθμων ἑλληνικῶν σχολῶν, ὅσαι ἤκμαζον τέως εἰς τὰς πλείστας πόλεις τῆς Συρίας καὶ τῆς Αἰγύπτου, πυκνὸν ἐκάλυψε σκότος τὰς ποτὲ περιβλέπτους ἐκεῖνας χώρας.

Ἀλλὰ τίς ὑπῆρξεν ἡ τύχη τῆς περιφήμου βιβλιοθήκης τοῦ Σεραπείου, τοῦ ἱατρείου τούτου τῆς ψυχῆς; Κατὰ τὴν ἐπὶ μακρὸν πιστευθεῖσαν παράδοσιν, ὁ Ἄμρου ἠρώτησε περὶ τοῦ πρακτέου τὸν Ὁμάρ, ὅστις ἀπήντησεν· «*ἐὰν τὰ ἑλληνικὰ χειρόγραφα συμφωνῶσι πρὸς τὸ Κοράνιον, εἰσὶ περιττά, ἐὰν μὴ, ἐπικίνδυνα.*» Συνεπεῖα δὲ τούτου παρεδόθη εἰς τὰς φλόγας ὁ ἀνεκτίμητος θησαυρός. Πρῶτος ὁ Γίββων, ὁ καὶ τὸν περὶ Βελισαρίου μῦθον ἀνασκευάσας, παρετήρησεν ὅτι τὸ ἱστόρημα τοῦτο διηγήθη Ἀραβὺς χρονογράφος, Ζήσας ἔξ αἰῶνα ἀργότερον εἰς τὰ μεθόρια τῆς Μηδίας, ἐν ᾗ ἄλλοι ἀρχαιότεροι λεπτομερῶς τὴν ἄλωσιν περιγράφαντες, οὐδὲν τοιοῦτον ἀναφέρουσι· διὸ καὶ οὐδεμίαν κέκτηται ἱστορικὴν ἀξίαν. Περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος πλείστα ὅσα ἐγράφησαν ἔκτοτε μέχρι τοῦ Σλοσσέρου, ὅστις ἠξίωσεν ὅτι, ὡς ἐκ τῆς τότε καταστάσεως τῆς παιδείας, ἡ Ἀλεξάνδρεια ἐλάχιστα διέσωζε λείψανα ἐθνικῶν συγγραφῶν. Τὸ ἀβάσιμον τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου εὐχερῶς καταδείκνυσιν ὁ Κ^{ος} Παπαρρηγόπουλος, ὅστις παραδέχεται μόνον ὅτι μέρος τῆς βιβλιοθήκης κατεστράφη ἤδη ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν Αἴγυπτον στρατείας τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἡλάνττώθη ἴσως ἐπὶ τῶν ἐπανειλημμένων συμφορῶν, ὅσας παρήγαγον αἱ μεταξὺ ἐθνικῶν καὶ Χριστιανῶν διενέξεις. Ἀλλ' ἔμενε πάντοτε συλλογὴ ἀνεκτίμητος, ἥτις, ἡ πράγματι κατεκάη, ἡ μετηνέχθη εἰς Βυζάντιον, ὅπερ θεωρεῖ πιθανώτερον. Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει, ὡς παρατηρεῖ ὁ Κ^{ος} DRAPEYRON, οὐδέποτε πλέον ἀναφέρονται τὰ κειμήλια ἐκεῖνα. Ἡ ἀπώλεια αὕτη ὑπῆρξεν ἰδίως φοβερά διὰ τὸν Ἰωάννην Φιλόπονον, τὸν Τριθεϊστὴν ἐκείνον, καθ' οὗ συνέγραψεν ὁ Πισίδης. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἀντιπρόσωπος τῶν Ἀλεξανδρέων σοφῶν, τὸν βίον αὐτοῦ πάντα ἐν τῇ Σεραπείᾳ διανύσας, ἀφ' οὗ μάρτην ἰκέτευσε τὸν Ἄμρου ὑπὲρ τῆς προσφιλοῦς βιβλιοθήκης, ἔμεινεν ὡς ἄλλος Ἱερεμίας θρηνῶν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ κατασκαφέντος αὐτοῦ Ναοῦ. Καὶ οὕτως, ἐπιλέγει ὁ Κ^{ος} DRAPEYRON Σελ. 407, ἡ Ἑλλάς μετὰ τοῦ μέλλοντος συναπώλεσε καὶ τὸ παρελθόν.

Ἀλλ' ἀνακεφαλαιώσωμεν διὰ βραχέων τὰ λεχθέντα.

Ὁ Ἡράκλειος ἐγεννήθη, ὡς εἶδομεν, κατὰ τὸ



575, καὶ κατὰ τὸ 610, καταπλεύσας ἐκ Καρχηδόνας καὶ καταβαλὼν τὸν Φωκᾶν, ἐβασίλευσεν ἐν ἡλικίᾳ 35 περίπου ἐτῶν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης μέχρι τῆς 4 Ἀπριλίου 622, ἡμέρας τοῦ Πάσχα, καθ' ἣν ἐξέπλευσε τοῦ Βυζαντίου, ἦτοι ἐπὶ δώδεκα ὄλα ἔτη, ἔχομεν πρὸ ἡμῶν περίοδον σκοτεινὴν, ἣν χαρακτηρίζουσιν ἡ ἀναρχία εἰς τὸ ἐσωτερικόν, καὶ ἀλλεπάλληλοι συμφοραὶ παρὰ τὰ σύνορα. Ἐπαρχίαι ὄλα ἀποσπῶνται ὑπὸ τῶν Περσῶν καὶ τῶν Ἀβάρων, καὶ ὁμοῦς ὁ Ἀναξ, ὁ τοσαύτας κατ' ἀρχὰς παρασχὼν ἐλπίδας, μένει κεκλεισμένος ἐν τοῖς Ἀνακτόροις, κατὰ πρῶτον μὲν κλαίων τὴν Εὐδοξίαν, καὶ εἶτα τρυφερῶς ἐντρυφῶν εἰς τοὺς πόδας τῆς Μαρτίνης. Αὐτοὶ οἱ χρονογράφοι παρέρχονται σχεδὸν ἐν σιγῇ τὴν ἐποχὴν ταύτην. Ὁ Θεοφάνης λέγει ἀπλῶς, ὅτι ὁ Ἀναξ διετέλει «ἐν ἀπορίᾳ τί δράσοι» Σ. 461, ἐν ᾧ ὁ Πισίδης ἐπιφέρει μετὰ πλείονος εἰλικρινείας

*Ὅμως τὰ πολλὰ τοῦ πάθους σιγητέον,
λυπεῖν γὰρ οἶδε καὶ λαλούμενον πάθος.*

Ἀβαρες Στ. 123.

Ἐν τούτοις οἱ μεταγενέστεροι συγγραφεῖς, καὶ ἰδίως ὁ Κ^{ος} Παπαρρηγόπουλος, ὁ THIERRY καὶ ὁ DRAPEYRON, ἀναλαμβάνουσιν ἐνταῦθα τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ ἡμετέρου ἥρωος, καὶ καταδεικνύουσιν ὅτι, ἐν ἣ διετέλει τότε τὸ Κράτος καταστάσει μετὰ τὴν τυραννίαν τοῦ Φωκᾶ, ἀπητεῖτο χρόνος καὶ πολὺς μάλιστα, ὅπως προετοιμασθῶσι στρατεῖαι, οἷαι αἱ τοῦ Ἡρακλείου, διὸ καὶ οὐδόλως ἄπορον ἂν μὴ ἐπηκολούθησαν αὐταὶ ἀμέσως τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάρρησιν τοῦ μεγάλου ἐκείνου Ἀνακτος. Ὑφίστατο, ναί, τὰς ὕβρεις τῶν φατριῶν τοῦ ἵπποδρόμου καὶ τὴν αὐθάδειαν τῶν Περσῶν, ἀλλ' ἴσως προητοίμαζε βραδέως τὴν ἐκδίκησιν, οὐδόλως δὲ ἄπορον ἂν ἡ ἐργασία αὕτη, παραγνωριζομένη ὑπὸ τοῦ κοινού, ὀλίγα ἐπαφῆκεν ἵχνη παρὰ τοῖς χρονογράφοις, οἵτινες ἐν τούτοις περὶ τὰ τέλη ἀναφέρουσιν ὅτι, ἀποσυρθεὶς καθ' ἅπαντα τὸν χειμῶνα τοῦ 621—622 εἰς ἐξοχικόν τι Ἀνάκτορον, ἔμεινεν ἀθέατος, εἰς βαθείας στρατιωτικὰς μελέτας ἐγκύπτων. Ἴδε Πισίδ. Ἡρακλ. Ἀκρ. Β. Σ. 91 καὶ 127. Γεγονὸς ἀκριβῶς παρεμφερὲς παρουσιάζει ἡμῖν ἡ σύγχρονος ἱστορία. Ἐν Βερολίνῳ διαμένοντες κατὰ τὸ 1860, ἐνθυμούμεθα κάλλιστα τὸ πλῆθος, ὅπερ συνηθοῖζετο πρὸ τοῦ ἱστορικοῦ παραθύρου τοῦ σπουδαστηρίου τοῦ Βασιλέως, καὶ ποικίλα ἐξέφερε σκώμματα κατὰ τοῦ ἐκεῖ νυχθημερόν διαιτωμένου, ὃν ἀπεκάλει παράφρονα. Καὶ ὁμοῦς ὁ μέγας ἐκεῖνος Μονάρχης ἐσχεδίαζεν ἤδη τὴν κατὰ τῆς Γαλλίας στρατείαν, καὶ κατέθετε τὰ θεμέλια τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

Ὅπωςδὴποτε τρία εἰσὶ τὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν

ταύτην διαδραματισθέντα ὅπως οὖν σπουδαῖα γεγονότα. Ἡ ἐν Ἡρακλείᾳ προδοσία τῶν Ἀβάρων, ἀφ' ἧς ἄρχεται τὸ ἡμέτερον δράμα, συμβᾶσα κατὰ τὸ 618, ἡ ἐν Χαλκηδόνι μετὰ τῶν Περσῶν συνέντευξις, γενομένη ὀλίγους μῆνας ἀργότερον, καὶ τέλος ἡ ἄλωσις τῆς Παλαιστίνης καὶ ἀρπαγὴ τοῦ Σταυροῦ, ἣτις συνέβη κατὰ τὴν 26 Μαΐου 614, ἦτοι τέσσαρα ἔτη ἐνωρίτερον, ἀλλ' ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἔργῳ, ἕνεκα δραματικῶν λόγων, παρίσταται ὡς μεταγενεστέρα. Πλὴν τούτων ὑπάρχει καὶ γεγονὸς, ὅπερ παρελείψαμεν ὅλως ὡς ἐπεισοδιακόν, ἡ συνωμοσία τοῦ Κρίσπου. Εἰς τὸν γαμβρὸν τοῦτον τοῦ Φωκᾶ καὶ ἀρχηγὸν τῆς κατ' αὐτοῦ ἐπιβουλῆς, προσήνεγκεν ὁ Ἡράκλειος τὴν βασιλείαν· ἀλλ' οὗτος ἡρνήθη, καὶ προὔτιμησε τὴν στρατηγίαν τῶν ἐν Καππαδοκίᾳ δυνάμεων. Ἀργότερον ὁμοῦς, φθονῶν τὰς εἰς τὸν Θεόδωρον καὶ Νικήταν ἐπιδαψιλευθείσας τιμὰς, ἤρχισεν ἀναφανδὸν ἀντιπράττων, καὶ λοιδορῶν τὸν Βασιλέα. Ὁ Ἡράκλειος κατ' ἀρχὰς «τὸ δράμα συνῆξε, καὶ τὴν ὕβριν ὁμοῦς ἤνεγκε καὶ ἤδη ἐκαίροφνύλακε.» Ἀλλ' ἀργότερον, ἐλθόντος εἰς Βυζάντιον τοῦ Κρίσπου ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς βαπτίσεως τοῦ νέου Κωνσταντίνου (ἔτος 612), ἀθροίζει τοὺς Συγκλητικοὺς ὅλους μετὰ τοῦ Πατριάρχου, καὶ λέγει αὐτοῖς «ὁ Βασιλέα ὑβρίζων, τίτι προσκρούει; Τοὺς δὲ φάναι τῷ θεῷ τῷ ποιήσαντι αὐτῷ Βασιλέα.» Ὁ Κρίσπος, ὅστις ἡγνόει τὰ τεκταινόμενα, ἐπεκύρωσε τὴν γνώμην ταύτην, καὶ τότε ὁ Ἡράκλειος ὀνειδίζει αὐτὸν ἐπὶ τῇ ἀπιστίᾳ, καὶ παίει κατὰ κεφαλῆς διὰ τινος βιβλίου, μεθ' ὃ κείρεται ἀμέσως, περιβάλλεται τὸ ἱερατικὸν σχῆμα, τοῦ Πατριάρχου ἐπιφθεγγομένου τὰ «νεομισμμένα ἐπὶ τῇ ἀποκάρσει» καὶ καθεύγεται «εἰς τὸ τῆς χώρας λεγόμενον Σεμεῖον,» ὅπου κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος ἀπεβίωσε. Ἐν τούτοις ὁ Ἡράκλειος, σπεύσας πρὸς τὸν στρατὸν τῆς Καππαδοκίας «ἐπὶ λέξεως ὧδε εἶπεν· ὁ Πάπας Κρίσπος ὑπουργοῦς (ὑπηρέτας), ὑμᾶς εἶχεν ἕως τοῦ νῦν, ἡμεῖς δὲ σήμερον οἰκειακοὺς τῆς βασιλείας ὑπηρέτας. Συνεπεία δὲ τῆς ὑποσχέσεως ταύτης, καὶ ἀφθόνου σιτηρεσίου, ἐγένετο δεκτὸς μετ' εὐφημιῶν. Ἴδε Νικηφ. σελ. 6—7.

Ἡ δευτέρα ἐποχὴ ἐν τῇ ὑπάρξει τοῦ Ἡρακλείου, τὸ πολυθρύλητον ἑξαήμερον, διήκε· ἀπὸ τοῦ 622 μέχρι τοῦ 629, ὅτε ἐπανήγαγε τὸν Σταυρὸν εἰς Ἱερουσαλήμ. Αὕτη ἐσκιαγραφῆθη ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἔργῳ μετὰ τῆς δυνατῆς ἐν δράματι ἀκριβείας.

Ἀπὸ τοῦ 629 δὲ ἄρχεται ἡ τρίτη περίοδος, ἡ τῆς νέας καταπτώσεως, ἣτις κατ' ἀνάγκην συνεπτυγμένως μόνον παρ' ἡμῖν ἀντανakλάται, καθόσον τοῦ

δραματος χωροῦντος πλέον πρὸς τὴν καταστροφὴν, ἐπεβάλλετο ὑπὸ τῶν κανόνων τῆς τέχνης ἢ γοργότης αὐτῇ. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἀνεπτύξαμέν πως τὸ εἰς τὸ τρίτον τοῦτο μέρος ἀναγομένας σημειώσεις, ὅπως ὁ ἀναγνώστης ἀποκομίζῃ διανεπτυγμένην μὲν, ἀλλ' πλήρη τῆς ἐποχῆς εἰκόνα. Τοῦτο ἐφάνη ἡμῖν τοσοῦτο μᾶλλον χρήσιμον, καθόσον πολλὰ τῶν γνησιονότων, γνωσθέντα μόνον διὰ τοῦ Σηπαίου καὶ τῆς ἀκριβεστερας μελέτης τῶν Ἀσιανῶν χρονογράφων, οὐδόλως ἀπαντῶσιν οὐδὲ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, οὐδὲ παρὰ τῷ Κῷ Παπαρρηγοπούλῳ. Ἡ σκηνικὴ παράστασις βασίζεται, οὕτως εἰπεῖν, σύμπασα ἐπὶ τῆς ὀπτικῆς ἀπάτης. Ὅπως ὁ ζωγράφος, συμμορφούμενος πρὸς τοὺς κανόνας τῆς τέχνης, ἀνταποδίδωσιν ἐπὶ στενοῦ πίνακος ὁλόκληρον περικαλλές τοπίον, οὕτως καὶ εἰς τὸ θέατρον ὁ ἀκροατὴς ἐντὸς τριῶν ὥρῶν ὁρᾷ τὸν Ἡράκλειον περιβαλλόμενον τὸ Βυζαντινὸν στέμμα, χειροκροτεῖ τοὺς περικλεεῖς αὐτοῦ θριάμβους, καὶ τέλος παρίσταται εἰς τὸν τραγικὸν αὐτοῦ θάνατον. Ἀλλ' οὐχ ἦττον τόσον ἀληθὴς ἐστὶν ἡ βάσις τοῦ ἱστορικοῦ δράματος, ὅπως κατανοοῦμεν αὐτό, ὥστε ἀρκεῖ ἡ σημείωσις τῶν χρονολογιῶν, ὅπως συνταυτισθῇ σχεδὸν μετὰ τῆς ἱστορίας. Καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ 629 μέχρι τοῦ 635 διέμεινεν ὁ Ἡράκλειος ἐν Συρίᾳ, διεξάγων, ὡς εἶδομεν, διὰ τῶν Στρατηγῶν αὐτοῦ τὸν ἀνεπιτυχὴ κατὰ τῶν Ἀράβων ἀγῶνα. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους ἐκείνου, καθ' ὃ ἔφυγε μετὰ τοῦ Σταυροῦ εἰς Χαλκηδόνα καὶ Βυζάντιον, μέχρι τοῦ 641, ὅτε ἀπεβίωσε, διέμεινεν ἐν τε τῇ πρωτεύουσῃ καὶ εἰς διάφορα μέρη τῆς Συρίας, ἣν κατέλιπεν ἐπελθούσης τῆς ὁλοσχεροῦς ἀπωλείας τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης. Μεταγενέστερα τοῦ ἔτους τούτου γεγονότα, κατ' ὀλίγους μόνον μῆνας, εἰσὶν ἡ ἀνάρρησις τοῦ νέου Κωνσταντίνου καὶ Ἡρακλεωνᾶ, ὑπὸ τὴν ἐφορείαν τῆς Μαρτίνης, ἡ δηλητηρίασις τοῦ πρώτου, καὶ ἡ κατὰ τοῦ δευτέρου στάσις, σὺν τῇ τιμωρίᾳ αὐτοῦ τε καὶ τῆς μητρὸς. Ὅπως συμπεριλάβωμεν καὶ τὰ γεγονότα ταῦτα ἐν τῷ ἡμετέρῳ πλαισίῳ, ὑπεθέσαμεν, ὡς γνωστόν, ὅτι ὁ Ἡράκλειος ἀπεσύρθη εἰς τὴν Μονὴν τοῦ ἁγίου Σάββα, ὅθεν παρέστη μάρτυς τῆς φοβερᾶς τῶν τέκνων καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ τύχης.

Καὶ τοῦ Χριστοῦ τὴν φύσιν καθορίσωμεν.

Ὅπως παράσχωμεν ἀμυδρὰν ἰδέαν τῆς πολυθρῦλότητος ταύτης διαμάχης, ἀναφέρομεν ἀπλῶς ὅτι ὁ Πατριάρχης Σέργιος κατηγορεῖτο ὡς χαρακτηρίζων τὴν θέλησιν τοῦ Σωτῆρος, ὅτε μὲν ὡς «συμβουλευτικὴν», ὅτε δὲ ὡς «ὑποστατικὴν», ἄλλοτε ὡς «διαμαρτυρικὴν», ἄλλοτε ὡς «αὐθαίρετον», καὶ ἄλλοτε τέλος ὡς «οἰκονομικὴν.» Εἰς τὴν ἔριδα ἐκθύμως ἀνემίχθη καὶ ὁ Πισίδης, ὅστις συνέταξε τὸ ἐξαί-

μερον, ἐν ᾧ εὐγλύττως περιγράφει τὰ θαύματα τῆς δημιουργίας, ἰδίως ὅπως καταπολεμήσῃ τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βιοῦντα Ἰωάννην Φιλόπονον. Τολμηρὸς Πλατωνιστὴς καὶ μαθητὴς τοῦ Σιμωνίδου, συνέγραψεν οὗτος σχόλια ἐπὶ τῆς Μωσαϊκῆς κοσμογονίας, διαχωρίζων τὴν Τριάδα εἰς τρεῖς διακεκριμένους Θεούς. Ἀποφυγόντες καὶ αὐθις, ὡς ἐν τῇ Θεοδώρᾳ, διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, πᾶν τὸ σχετιζόμενον πρὸς τὴν θρησκευτικὴν ἱστορίαν τῆς ἐποχῆς, ἣν περιγράφομεν, καίτοι ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην καθίσταται δυστυχῶς ἀτελής ἢ ἡμετέρα εἰκὼν, παραπέμπομεν διὰ τὰ καθέκαστα εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοῦ FLEURY, Τόμ. VIII. σελ. 344, καὶ εἰς DRAPEYRON Σελ. 298 καὶ 385. Ἐκεῖ ἀκριβῶς ἐκτίθενται αἱ πρὸς τοὺς Μονοφυσίτας ἔριδες, αἵτινες ἐτάραξαν τὰ ἔσχατα τοῦ Ἡρακλείου ἔτη, ἡ γέννησις τοῦ σχίσματος τῶν Μονοθελητῶν, καὶ ἡ δημοσίευσις καὶ ἀπάρνησις τῆς «Ἐκθέσεως.»

Ἡ αἰωνία μὲ καλεῖ ἀνάπανσις.

Ὁ Νικηφόρος ἀφηγεῖται τὰς ὀδυνηρὰς λεπτομερείας τῆς νόσου, ἐξ ἧς ἀπεβίωσεν ὁ ἡμέτερος ἥρως, ἐπιλέγων καὶ κατὰ τὴν ἐσχάτην ταύτην ὥραν, ὅτι οὕτω «*δίκην ὑστάτην ἐξέτισε τοῦ εἰς τὴν ἀνειψίαν τὴν οἰκείαν γάμου*» Σελ. 31.

Ἐτάφη δὲ ὁ περικλεὴς νεκρὸς, συμφώνως πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ διαθήκην, εἰς τοὺς ἀγίους Ἀποστόλους, ὅπου καὶ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος καὶ ὁ Ἰουστινιανός, ὅστις μεγαλοπρεπῶς ἀνεσκεύασε τὸ περιώνυμον τοῦτο κτίσμα τῆς ἀγίας Ἑλένης. Ὁ Νικηφόρος λέγει «*θάπτεται δ' ἐν τῷ ἱερῷ τῶν παρευφύμων Ἀποστόλων, καὶ τρισὶν ἡμέραις ἀσκεπές, ὥσπερ ἦν διατάξας ἔτι περιών, τὸ ὑποδεξόμενον αὐτοῦ τὸ σῶμα διετέλει μνήμα, περικαθημέων αὐτῷ εὐνούχων ὑπηρετῶν*» Σ. 31. Ὁ δὲ DUCANGE, Constantinopolis Christiana, ὁμιλεῖ ἡμῖν περὶ λάρνακος «*ἀπὸ λευκοῦ Δοκιμικοῦ ὀνυχίτου, ἐν ᾧ ἀπόκειται Ἡράκλειος ὁ μέγας.*»

Τοὺς ἀγίους Ἀποστόλους, τὸ δεύτερον τοῦτο τοῦ Βυζαντίου τέμενος μετὰ τὴν ἀγίαν Σοφίαν, κατέστρεψε Μωάμεθ ὁ πορθητής, ὅστις ἀποινὶ πλέον κατεπάτησε τὴν κόνιν τοῦ κλεινοῦ δορυκτήτορος, ἀλλὰ τρεῖς μόλις μῆνας μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὑπέστη τὸ μνήμα τοῦ ἥρωος παράδοξον ἱεροσυλίαν, τῇ διαταγῇ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου. Εἰς τῶν Μεγιστάνων «*ἀπελθὼν καὶ ἀνοίξας εὔρε τὸ σῶμα διαλυθὲν ὡσεὶ ὕδωρ, τὸ δὲ στέμμα συμπαγὲν τῇ κεφαλῇ, καὶ ἀνέσπασεν αὐτό*»



σὺν τῇ κόμῃ, πενθῶν καὶ ὀδυρόμενος, καὶ ἀπήγαγε τοῦτο τῷ Κωνσταντίνῳ» Κερδηνός Ι. Σ. 753. Ἀργότερον ὁ Ἡρακλεωνᾶς κατέθηκεν αὐθις τὸ στέμμα εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν.

Οἱ ἄμεσοι ἀπόγονοι τοῦ Ἡρακλείου ἐβασίλευσαν ἓνα ὀλόκληρον αἰῶνα, ἀλλὰ τὸν οἶκον τοῦτον ἐφαίνετο καταδιώκουσα ἀμείλικτος Ἀτὴ. Ὁ Κώνστας, υἱὸς τοῦ νέου Κωνσταντίνου, ὑπῆρξε τύραννος ἐκ

τῶν ὠμοτέρων. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Κωνσταντῖνος ὁ Πωγωνάτος, ἀντιπαρετάχθη μὲν γενναίως κατὰ τῶν Ἀράβων, ἀλλ' ἐφόνευσε τὸν ἴδιον ἀδελφόν, καὶ τέλος ὁ Ἰουστινιανὸς Γ'. ἐπανήγαγε τοὺς χρόνους τοῦ Δομιτιανοῦ καὶ Καλιγούλα. Τοιαύτην μαγείαν ἐξήσκει οὐχ ἥττον ἢ μνήμη τοῦ κλεινοῦ τῆς δυναστείας ἱδρυτοῦ, ὥστε ἀγογγύστως ὑπέστησαν οἱ λαοὶ τὸν ζυγὸν τῶν ἀναξίων αὐτοῦ βλαστῶν.



ΠΑΡΑΛΕΙΠΤΕΑ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΣΚΗΝΗΣ ΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ.

ΜΕΡΟΣ Α'. Σκηνή ΣΤ'. Ἀπὸ τοῦ στίχου «Προσεκτικῶς τοὺς λόγους» μέχρι τοῦ στίχου «τὸν πεπυ-
ρακτωμένον».

ΜΕΡΟΣ Γ'. Σκηνή ΣΤ'. Ἀπὸ τῆς φράσεως «Θὰ εἴχομεν αὐτὸν σήμερον» μέχρι τῆς φράσεως «Τότε
ἐστασίασαν οἱ Λαῖοί».

ΜΕΡΟΣ Δ'. Ὀλόκληρος ἡ Σκηνή Η'.

